

Dağı-daşı yarıb gələn,
Xanimanlar qurub gələn,
Cahana hayqırıb gələn,
Aləmə səs salan Türkəm!

Derviş Osman

“...Türklük – Dəyərin dərkisi, Soyun anlayışı, Milli kimliyin ruhdan qana, qandan şüura – təfəkkürə yönləndirilib, düşüncədə nurlandırıldıqdan sonra mənəviyyatda təcəllasıdır.

Türklük – Allahın alnımızın yazısında imzaladığı gözəgörünməz kimlik vəsiqəmizdir.

Türklük – bir etnosdan daha çox, bir bütövlüyün, bir tamlığın, bir qürurun simgəsidir.

Türklük – çox böyük imzadır.

Türklük – əfəndilikdir.

Nə mutlu “Türkəm” deyənə və Türklüyünü anlayana!
Onlardan biri də mən!..”

QİYMƏT MƏHƏRRƏMLİ • BİTMİŞƏM KÖKSÜNDƏ ÖZÜM, BORÇALI...

QİYMƏT MƏHƏRRƏMLİ

BİTMİŞƏM KÖKSÜNDƏ
ÖZÜM, BORÇALI...

“Borçalı Cəmiyyəti” İctimai Birliyi

Bakı–2021

Haqqında məlumat

Tanınmış ictimai xadim, şair-publisist *Osman Əhmədoğlu* 1948-ci ildə *Marneuli* rayonunun *Keşəli* kəndində anadan olub. Doğma kəndində 8 illik, qonşu Kəpənəkçi kəndində orta məktəbi bitirib. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1968-1973). 10 il doğma Keşəli kənd orta məktəbində müəllim işləmiş, Borçalı rayon mədəniyyət şöbəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Gürcüstan Aşıqlar Birliyinin sədri idi.

2009-cu ildə “Borçalı Cəmiyyəti” İctimai Birliyi İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir.

Gürcüstan Respublikasının prezidenti Eduard Şevardnadzenin sərəncamı ilə “Şöhrət” ordeninə layiq görülüb.

Bədii yaradıcılığa erkən yaşlarından başlamışdır. İlk şeiri məktəbli ikən “Azərbaycan pioneri” qəzetində çıxmış, "Gürcüstan", "Azərbaycan gəncləri", "Şərq qapısı", “Elimiz.Günümüz” və s. qəzetlərdə, "Çəşmə", "Dan ulduzu" almanaxlarında, "Azərbaycan" jurnalında şeirləri və publisist yazıları dərc olunmuşdur. Onun şeir, poema və məqalələri dövrü mətbuatda "Osman Keşəli", "Osman Əfəndi", "Dərviş Osman" imzaları ilə verilmişdi. Son illər "Osman Əhmədoğlu" imzası ilə çıxış etmişdir. Gürcüstanda nəşr olunan “Dədə Qorqud” və “Yazı” dərgilərinin redaktoru, “Yeni yol” və “Elimiz. Günümüz” qəzetlərinin baş redaktor müavini işləmişdir.

“Meydan” dərgisi redaksiya heyətinin fəal üzvlərindən, məhsuldar yazarlarından biri idi.

“Borçalıda yanan ocaq” (şeyrlər), “Başkeçid qolunu saldı boynuma... Elat dastanı” (Z.Məmmədli ilə birlikdə. Şeyrlər və poema), Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadəyə həsr olunmuş “219-cu auditoriya” (publisistika) və digər şeir və nəsr kitablarının müəllifidir. Həyat və fəaliyyətindən bəhs edən “Bu yerlərin öz Osmanı burdadı...”, “Elat fədailəri: Mədəd Coşqun – 80; Osman Əhmədoğlu – 70” kitabları işıq üzü görmüşdür.

Tanınmış şair Osman Əhmədoğlu 18 mart 2020-ci ildə vəfat etmişdir.

 Zəlimxan MƏMMƏDLİ,

*“Borçalı Cəmiyyəti” İctimai Birliyinin sədri,
Həkim-politoloq*

DƏRVIŞ OSMANIN SİRRİ

(vəfa borcu)

Özümü möhkəm iradəli, həm də prinsiplərə sadıq biri kimi tanıyıram. Qarşımdakının zahirindən daha çox onun mahiyyətinə varmağa çalışıram. Ruhunu oxudumsa, rahatlayıram. Bu heç də həmişə asan olmur. Bəzən illər itirməli olursan. Osman bəy zahirən sadədən-sadə, dəbə uymayan təsiri bağışlayırdı. Maddiyyatçı, şöhrətpərəst zehniyyət onu məhz bu zahiri görkəminə görə dəyərləndirməyə çalışır və ruhunu görə bilmirdi. O cür insanlar təbii ki, ruh anlayışından çox uzaqdırlar. Onu oxumaqda, dərk etməkdə zorlanırlar. Osmana münasibətdə ən böyük şansım onun zahirinin kölgəsində gizlənmiş ruhunu görə bilməyimdir. Onu çoxları üçün anlaşılmaz edən, digərlərindən kəskin fərq-ləndirən məhz budur.

İnsan yaranışından ilahi görəvlidir. Bu inancı inkar etməyən elmi dəlillər, həyati təcrübə, kitabələrdə ayələr vardır. Şüur formalaşdıqca insanla təbiətin vəhdəti onun şəxsiyyət kimi formalaşmasında mühüm rol oynayır. İlahi görəvlə təbiətin vəhdəti, idrakla urfanın birliyi başqalarından kəskin fərqlənən insanın formalaşmasının təməlidir.

Osman Əhmədov ismini ötən əsrin 80-ci illərindən
duymuşdum. Rastlaşdığımız məclislərdə onun təşəbbüsü ilə

Bir az soyuq səslə: “Xəbərim var, alıb oxuyaram, Allah qələminizə güc versin”, - dedim. Sağollaşdıq.

Elatdan sonra həmin “ziyalı” hesab etdiyimin dedikləri, dost hesab etdiyim qruplardan aldığım qəfil zərbələrdən sonra Osman bəydən də bu zərbəni alsaydım, bəlkə də mübarizəyə, insanlığa nifrət edərdim...

...Gəncənin mərkəzində qəzet köşkünün yanında arabanı saxladım. “Elimiz.Günümüz” var idi. Qəzeti aldım. Orta səhifəni açdım. İki qoşa səhifədə “Zəlimxan Məmmədliyə açıq məktub” başlıqlı yazını gördüm. Yenə “Qeyrət”dəki qoşa səhifəlik yazı xəyalımdan keçdi. Maşının idarəsini oğlum Nadirə verdim. Yoldaşım və qızlarım Aygün və Gülnar da bizimlə idi.

Dedim: “Mən oxuyacam, siz dinləyin...”

Və...başladım. Birinci səhifənin ortasında qəhər məni boğdu. Sanki bunları mən özüm yazmışdım. İmzaya baxdım. Dərviş Osman idi. Davam etdim... 2-ci səhifəyə keçməmiş heç zaman olmadığı hönkürtü tutdu məni. İlk dəfə idi özümün hönkürtümün necə də təsirli və içdən olduğunu duydum. Mən də ağlaya bilərəmmiş... Məni Osman Əhmədoğlu hönkürtdü. “Başkeçid qolunu saldı boynuma” yarımbaşlıqlı yazı xəyal etdiklərim idi, ruhumun dili idi. Ruhumu ilk dəfə bu ustalıqla oxuyan Osman Əhmədoğlu oldu. Görünür yola Dədə Camaldan sonra Osman Əhmədoğlu ilə addımlamaq qisməti yazılmışdı. Çox bəxtiyar idim. Ruh əkizimi tapmışdım.

Qeybət etmiş, özünü ziyalı sayan eloğlumu qınadım. Alim olasan, amma bu dərəcədə eqoist olasan. Sonralar həmin ziyalının gerçək siması üzə çıxdıqca, ruhsuz adamların necə də miskin olduqlarının şahidi oldum. Hətta özünü əvəz-olunmaz hesab edən birisi: “Osmandan ehtiyatlı ol, o, istənilən vaxt səni ata bilər, kürəyindən vura bilər” – xəbərdarlığını da

etmişdi. Zaman elə gətirdi ki, həmin adamın əlinə amanat etdiyim tiyəni böyrümə sancdığının şahidi oldum.

2009-dan başlayaraq həyata keçirdiyimiz layihələr bizi sınağa çəkdi, sınaqdan üzüağ çıxı bildik. Borçalıdan çox yazar, onun müqəddəsliyi haqda ağızdolu danışar, dünyanın diqqətini bu tarixi yurdlara yönəltməyə səsləyərdi. Osman bəyin hər üç oğlunun Bakıda çalışdıqlarını öyrənmişdim. Bir gün bu məsələ masamıza daşındı. Dedim: “Osman bəy, oğlundan heç biri eldə deyil, amma “Borçalı” deyə haray salırsan. Bəs deməzlərmi ki, ay Osman dediyin nədir, axı övladların müqəddəs bildiyin yurdu tərk ediblər. Bizi qınayarlar, biz elimizə dönməyi, fədakarlığı eldə eləməliyik. Onda sözüümüz də eşidilən olar, hökmümüz də ağır”. Bir az duruxdu, doğrudur, - dedi. Həmin söh-bətimizdən təqribən il yarım keçmişdi. Növbəti Elat bayramı qabağı idi. Borçalıdan zəng etdi. Məni oğulları ilə danışdırdı. Dedi, gözün aydın olsun, oğullarımın artıq hər üçü eldədir, Borçalıdadır. Bir-bir onlarla məni danışdırdı da. Sevincimin həddi hüdudu yox idi. Dilimizi uzun, sözüümüzü keçərli etmişdi. “Böyük qayıdış proqramımız” həyata vəsiqə qazanmışdı. Mən isə: “Osman bəy, inşallah 7-ci Elatdan sonra Borçalıya köç edəcəm”, - dedim. Təəssüf ki, Gürcüstan tərəfdən olan ədalətsiz qadağa qərarı mənim Gürcüstana köçümün qarşısını müvəqqəti də olsa aldı. Sağlıq olsun, hökmən qayıdacam...

Osmanla heç zaman əməliyyat qurmadıq, qarşımıza yığılan “insan” adlı əngəllərin necə dəf edilməsini müzakirə etmədik. Bizə daş atmağa qalxanın payını yerində vermək qüdrəti var idi Osmanın. Şəxsiyyətini xırda hisslərə qurban verənlərin, hakimiyyətlərin yan-yörəsində üstümüzə qısqırılan ixtiyari status sahibinin Osman tərəfindən yamanlandığına, yerində oturulduğuna el şahidlik etdi. O, bu

işlərinə görə pis olmaqdan çəkinmədi. O, haqq etdiyinin fərqində idi. “Borçalı Cəmiyyəti”nin varlığını, yüsəlişini, soydaşlarımızın təşkilatlanmasını istəməyən Gürcüstanda bir pozucu dəstə, Bakıda bir qrup onun-bunun cibinə göz dikən azdırılmışlar, Türkiyədən “qarapapaq” adını istismar edən dələduzlar onun hədəfində oldu. Harada əlinə imkan düşdüsə, orada haqqı söylədi, “Borçalı Cəmiyyəti”nin yolunun doğruluğundan danışdı. Yolundan azanları yoluna qaytarmaq, süni kapriz sahiblərini dilə tutmaq, onu inandırmağı görəvi bilirdi.

Birlikdə addımladığımız illərdə beş tarixi məktub yazdı mənim ünvanıma. Hər biri bir dastandı, İrfan ruhudu. Yola işiq salan nurdu, yol xəritəsidə, 100 ilin o başında da təhlilinə ehtiyac duyulan ruhani ilmlərdir hər biri.

Ruhsuz adamlar bəşəriyyətin ağır yüküdü. Zaman-zaman dünyanı ölüm-qalım imtahanına çəkən də bu boz kütlədi. İnsan övladını ucuzlaşdıran şan-şöhrət azarı, oğurluq, harama susamaq, dünyanı yalnız mədədə, zahiri bər-bəzəkdə görmək, nəfs, qeybətə aşıqlıq, yalan, riyakarlıq və s. naqislikləri daşıyan insanlardır. Bəşəriyyət insan övladının bu tempi ilə qiyamətə yaxınlaşar. Osman əfəndim insan adını ucalarda saxlamaq üçün görəvləndirilmiş ruh adamlarından idi. Bu gün onun yoxluğu sanki böyük bir arealda boşluq yaratmışdır. Borçalıya diqqət kəsiləndə bunu hiss etməmək olmur.

Osman uzman şairlərdən idi, söz ustası idi. Dizinin üstündə hamının diqqətini cəlb edən əsər yaratmağa qadیر ustad idi. Ustad Zəlimxanla söhbətimizin birində: “Osmanın yiyəsi olsa, Borçalının bir sayılı şairi olar”, - demişdi. Osman üçün şöhrət anlayışı yox idi, doğru bildiyini edir, Allaha sığınır. Bizim ruhi bağlılığımız az qala məni də şair etmişdi. Osmanın hayqırmağı, pozitiv çağırışları, qaranlıqda insanları

işığa səsləyən sönməz alov, enerji mənbəyi idi. Xəstə olduğu vaxt onun stilinə yaraşmayan pessimist, nostalji dolu bir şeiri rastıma çıxdı.

Yadımdamı, bir zamanlar varıydı,
Yadımdamı, aləm bizə yarıydı,
Yadımdamı, hamı bəxtiyyərdi,
Gəl, viranə bir dünyam var, al indi!

Yadımdamı, çaylar ozan olmuşdu,
Dərə, təpə şeir yazan olmuşdu,
Cəhəl-cümrü qaynar qazan olmuşdu,
Külli-aləm başdan-başa lal indi.

Qayaların sərt üzündə təpər yox,
Qılıncdağın şiş ucunda kəsər yox,
Kəhərkeçməz gədiklərdə səmər yox,
Şanadaşdan süzülməyir bal indi.

Dəlidağda Qıvlabulaq sozalıb,
Dörd yanında lilpar yaman azalıb,
Nədən bizim baxtımıza yazılıb,
Yetim qalan üç-dörd yamac, yal indi?

Yaddan çıxıb kəkötünün qoxusu,
Yaddan çıxıb qoca qurdun qorxusu,
Əmliklərin ərşə çıxan yuxusu,
Hanı görən, binələnmir el indi?

İtib-batıb xapçıların öynəsi,
Bu binənin harda qalıb yiyəsi?

Ay bu yurdun öz əmisi, dayısı,
Olajaxmı bizə xoş yığval indi?

Dərviş Osman, düşünmə ki, cəllad var,
Hələ öndə qosqoca bir həyat var.
Nə qədər bu el var, bil ki, Elat var,
Qoy kimsə olmasın xamxəyal indi!

Çox təsirləndim. Osmanın xəstəliyinin ciddiliyini bilirdim. Həm öz ağrısını, həm də elin ağrısını bildirirdi bu misralarla. Ən azı mən belə düşündüm. Çünki Osman dırnağından tərəsinə qədər pozitiv adam idi. Sanki, əzrayılın ayaq səslərini duymuşdu...

Həkim kimi ruh qardaşımın ağrısını hiss etdim. Loğ-manlıq eşqinə düşdüm. Osmanı bu ümitsizlik zolağından çıxartmağa yardımçı olmaq missiyasını üzərimə götürdüm. Və... birnəfəsə poetik dildə onun bu misralarına cavab olaraq yazıb Facebook səhifəmdə paylaşdım.

Eheyyy!!!...
Dinlə məni, Dərviş Osman,
Nə qəmlidir səsin sənini?
Qeyb oldumu ruhun sənini?
Gəl nəyə çək, qoy çağlasın
Damarlarda axan qanlar.
Hayqır-hayqır, Dərviş Osman,
Hayqır-hayqır lap ucadan,
Ululara çatsın səsin!
De ki, eheyyy, Dədəm Qorqud,
Borçalıdı elin adı,
El təməldən haqqa bağlı,

Düşmən çoxdur, həm də qafil...
Güc ver bizə, Dədəm Qorqud,
Düşmənləri bölüb didək,
Pərən olsun varı, yoxu.
Hayqır-hayqır, Dədə Osman,
De bu, haqqın öz yoludur,
Bu yurd haqdan mayalanmış,
Dədələrdən qüvvət alan
Ərənlərin yatağıdır.
Elat ruhu var olacaq –
Var olduqca türkün ruhu!..
Eheyyy!!!...

Alınmışdı. Deyəsən, hədəfimə çatmışdım. Onu özünə qapılmaqdan xilas etmək gərəkirdi.

Zəng etdi, bir az da köyrəldi... Çox xoşuna gəldiyini dedi. “Sən məni qaldırdın, hökmən cavab yazacam, bəy, ismarıclarımı gözlə...” – dedi.

“Facebook”- da mükəmməl bir yazışma, ismarıclaş-mamız başlandı. İki il davam edən ismarıclaşma sonda məhz Osman bəyin istəyi ilə həmmüəllifliyimizlə “Başkeçid qolunu saldı boynuma” adlı kitabla tarixiləşdi. Çox məmnunam ki, başı yalnız can ağrısına qarışsaydı, Şəhriyar stilində “Elat yurdu” poemasını yazmayacaqdı. Yazdı və Türk dünyası üçün Elat mədəniyyətinin incəliklərini, fəlsəfəsini poetik dildə ustalıqla açan ustad kimi insanlığa hədiyyə etdi...

Şeirlərimi qananlar da oldu, başqa səmtə yozanlar da. Ruh adamları anladı. Mən isə zamanı ən böyük hakim saydım. Osman isə: “A bəy, vallah, “şairəm” deyənlərin çoxunu qabağına qata bilərsən”, - dedi. Ustad xeyir-duası da verdi. “Yaz”, - dedi...

“Borçalı Cəmiyyəti”ndə həmin kitabın təqdimat mərasimi çox coşqulu idi. Osman adına çox dəyərli isimlər – tələbəlik dostları, ruh qardaşları, “Borçalı Cəmiyyəti”nin qaymaqları toplaşmışdı. Hamı danışdı, səmimi məclis idi. Mən orda ismarıclaşmanın sirrindən danışdım: “Mən loğmanam, loğman kimi sözdən bəhrələnmək istəyirəm. Əgər yazım Osmana can, ruh verirsə və Osman bu gün yazırsa, çox xoşbəxtəm. Hədəfim bu idi. Osman bu dünyanı tərk edənə qədər yazacam, oğul istəyirəm qarşıma çıxsın. Osmanın ölümü ilə mənim poeziyam da öləcək...”

Son telefon zəngi mart ayının 13-də oldu. Yol üstündə olduğunu dedi. Vidalaşmaq üçün görüntülü bağlantı qurdurmuşdu.

- Salamət qal, bəy, mən gedirəm, özündən muğayat ol, yolu davam edin, halallıq istəyirəm, – dedi.

Nitqim qurudu. Göz yaşları içərisində təqribən 10 dəqiqəyə qədər gözlərinə baxdım.

Birtəhər özümü toparlayıb: “Uğur olsun, səni müqəddəs ruhlər qarşılayacaq, onlara salam de, yanında mənə də yer saxla”, – deyə bildim. Və...bu misrələr süzüldü:

Daha şərəfinə, nə də şanına,
Ellərlə bir olan adın, sanına,
Ərlər cərgəsində dastan adına
Şeir yazammıram daha, ay Osman!

Birdən alovlanıb, birdən yanıram,
Havalanır, cahana səs salıram,
Hər yoldan keçəni loğman sanıram,
Məlhəm olammıram daha, ay Osman!

Tanrım mənə imtahana çəkibdi,
Ustadımı haqq divana çəkibdi,
İrfan ruhum öləziyib, çökübdü,
İlham alammıram daha, ay Osman!

Dünya belə gəlib, belə gedibdi,
Ömür var yüz olub, heçə dəyibdi,
Xaliqə gedənlər, eldən keçibdi,
Elə gələmmirəm daha, ay Osman!

Bir gəndən yoğrulduq soydaş olaraq,
Bir eldə doğulduq qardaş olaraq,
Çox sirri bölüşdük sirdaş olaraq,
Kəlmə kəsəmmirəm daha, ay Osman!

Əminəm, saf ruhlar salamlar səni,
“Xoş gəldin” - öyərək qarşılar səni,
Yolbayı tək qoydun? – sorğular səni,
Salam de onlara məndən, ay Osman!
Salam de onlara, eldən ay Osman!
Ayrıla bilmirəm, səndən ay Osman!

Elə bu mənim son şeirim oldu...

... Mart ayının 17-də Qırmızı körpudə görüşməli idik. Emin ağanın qəbri üstündə Dərviş Osmanın Türk dünyasına səslənişi olmalı, mükəmməl bir yeniliyin əsasını qoymalıydıq. Tarix seçimi də Osmanın idi. Deyirdi ki, səsim bir az zəifdi, qoy düzəlsin, səsi hər yana yayıla bilsin. Alınmadı. Vəziyyətin ağırlığını duyaraq birtərəfli səfər etməyi düşündük. Tale elə gətirdi ki, koronavirusla bağlı həmin gün sərhədlər də bağlandı. Qiymət xanımın yoldaşı Gülməmməd bəy, “Borçalı

Cəmiyyəti”nin fəallarından Elşad və Valeh bəy yol tədarükü də görmüşdülər. Alınmadı. Amma 2 gün öncə ürəyinin istəyinə uyğun olaraq arzuladığı qarpızı yollaya bildik. Heç olmasa bir dilim dada bildi. Və... vədələşdiyimiz tarixdə gözlədiyimiz xəbər başımızın üstünü aldı. Ruhumuz sınağa çəkilmişdi. Koronavirus dünyanı Gürcüstanın üzünə bağlamışdı.

Amma... El tökulüşdü. Yer, Göy titrədi... Hamımız oradaydıq. Ruhumuzla, dostlarımızla, El-Elat əhli ilə oradaydıq. Osman aşiq Nargilənin “Mansırı”sı ilə son mənzilə yola salındı. El sözünü dedi. Dedi ki, min tənələrə tuş gəlsə də, Osmanın yolu El yoluydu, Haqq yoluydu. Bu yola – Osmanın öyə-öyə könül verdiyi “Borçalı Cəmiyyəti”nin getdiyi yola uğur olsun.

Dərviş Osmanı meydana atan saf ruhu və missiyası idi. Millət, Türk milləti və dünyaya göz açdığı Borçalı qarşısında məsuliyyəti, görəvi idi. Ən çətin sınaqlarda kiminsə kölgəsində gizlənmədi, öz sözünü dedi, həqiqəti dedi. Mikrofon onun əlinə keçəndə əyirilər, karyeristlər həyəcanlanmaya bilmirdilər. Çünki Osmanın atdığı oxlardan biri hökmən onlara səmt olacaqdı.

Qərribə adam idi. Hər məsələdə onun iştirakçı olmasını istəyirdim. Protokol-zad bilən deyildi. Hərdən zarafatla, səndən siyasətçi də düzəldəcəm, deyəndə, a bəy, işimizin xətrinə vallah, onu da öyrənərəm, deyirdi.

İdealı Türk dünyasının dirçəlişi, böyük Azərbaycan, Turan idi. Gürcüstanı bütöv və qüdrətli görmək ortağ ideallarımızdan idi. Partiya, ideologiya məsələsi onun düşüncəsində sərhədsiz idi. İfrat milliyətçi kimi hayqıra, ixtiyari bir əzilənin qolundan tutub kövrələ, onun dərdinə məlhəm olmağı da bacarar, sosial ədalətsizlik yaradanları ittiham edərdi.

İslami dəyərlərə, sofuluğa vurğunluğu diqqəti çəkirdi. Bu iki ruhani dəyəri üz-üzə qoymaq istəyənlərə o, Allahın təklində dürüst insan duruşu ilə nümunə yarada bilirdi.

İrfan eşqi Dərviş Osmanın ən incə yeri idi. Onu kövrək edən də, ruh adamlarına içdən bağlılığı da, o insanlara ilahi sevgisinin də kökündə irfan saflığı dururdu. Həm də elmi mükəmməl bilirdi. Ədəbiyyatı, klassikanı, el-elat ruhunu ov-cunun içi kimi bilirdi. Bu sətirləri yazanda kövrəlməyimin kökündə də onun bu keyfiyyətinin ilahi dərəcədə səmimi olduğuna inamım durur.

Şöhrət azarının dəb olduğu zamanda saflığını qorudu. Şöhrət vurğunluğunu xəstəlik sayırdı. Qədər in Allahdan olduğuna inanırdı.

Bayraq, torpaq, yurd, vətən onun toxunulmazlıq sərhədləri idi. Elat bayramı Türk Dünyasını “cənginə alanda” içimizdə və kənarda olan xainlər və düşmənlər bizə qarşı bir səngərə doluşdu. 2017-ci il sayca 8-ci Elat Bayramında dostluq, qardaşlıq, təhlükəsizlik düsturu olan Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin bayraqlarının birlikdə dalğalandığı Elat səhnəsindən Türkiyə və Azərbaycan bayraqları endiriləndə və bu xəyanətə xainlərimiz və düşmənlər alqış söyləyib, səhnədə poz verdikdə üsyan edən Osman, Nargilə, yüzlərlə ləyaqətli vətəndaşlarımız və soydaşlarımız oldu. Onları bu yoldan çəkəndirmək üçün çox cəhdlər olsa da, Osman dəyərlərə toxunanların əfvinin mümkünsüzlüyü kimi çətin, amma şərəfli yükü öz üzərinə götürdü, öz adına yazdı.

Onu duymayan gədəlar onun haqda çox yazdılar, Borçalı adını istismar edən əldəqayıрма saytlarda cızma-qaralarla mis-siya yerinə yetirən alim adlı dəllalların da qatıldığı “Borçalı” məclislərinin birində ipə-sapa yatmayan, olanlara rəğmən hürkməyən Osmana baxdım, bir də ironiya ilə onu süzənlərə:

“Oğul odur ki, Osmanı zahirdən yox, onun içərisini rentgen şüaları kimi görən gözə sahib olsun. Onda bu göz sahibi və ona uyğun ürək sahibi olanlar Osmanı olduğu kimi görəcək və onun saf ruhu qarşısında baş əyəcəklər”.

Alqışlayan da oldu, bu sözdən sonra o məclisi tərk edən də. Tərk edənlər sonralar el yoluna, düz yola zərbə üçün səfərbər olundular. Osman onda dindi və halal haqları olaraq xar oldular...

Dərviş Osman ödül xəstəsi deyildi. Amma halal haqqını verdik. “El adamı”, “Türklüyə Xidmət Mükafatı”, “Sağlığında Heykəlləşən” fəxri adı, Dədə Camal adına “Qələm və Kəlam” mükafatları... Bunlar dəyərlərə birtərəfli təmənnasız sevginin nəticələri idi.

Dərviş Osmanın müxtəlif formatlı və hədəfli toplantılarda çıxışların ana xəttinə fikir versək, onun içində yuva salan gizlinlər üzə çıxacaq. Sadəcə onu duymağa ürək lazımdır:

- Millət o zaman millət olur ki, sözü bir, özü bir, haqqı, ruhu, mənəviyyatı birdir.

- ... Ölməzliyə doğru öz ağır-batman yerışıyla gedən bu qoca karvanın adı “Borçalı Cəmiyyəti” karvanıdır. Gün gələcək bu qoca karvana bütün dünya qoşulacaq. Və bu dünya bu qoca karvanın gücünən güc alacaq. Hər yerdə barış olacaq.

- Bu məclis millətçilikdən daha yuxarı olan insanlıq mərtəbəsində dayanan bir məclisdir. Bu məclis haqqa, ədalətə işıq yandıran bir məclisdir.

- “Borçalı” İctimai Cəmiyyətinin birillik fəaliyyətində mən çox şeylər gördüm. Çox içində qırılıb qalan, məni ağlar qoyan işlərə doğru gedilən addımlar gördüm.

- Sərçəsini qırqovul gözündə görən insanlara eşq olsun. Bu gün o gündür ki, bayrağımız hər yandan görünməyə başlamışdır. Qaraçöpdən söz düşəndə bilirəm ki, türkdən,

türklükdən, türk ləyaqəti, qeyrəti, mənəviyyatından söz düşür. Qaraçöp özü bir məmləkətdir. Onun hər şeyi var. Qaraçöp bizi ağ yeldən, qara yeldən qoruyub. Bu məclis gücdən düşənlərin gəlib güc aldıkları məclisdir. Mən sizdən güc aldım və öz türklüyümə qayıtdım.

- İnsanların içində yatmış bir ruh, bir məqam var. O, oyaq olmalıdır. Əgər oyaq deyilsə, onu oyatmağa doğru gedin. Mən Tiflisdə uyuyan böyük ustadlarımızın, dədələrimizin ruhu qarşısında baş əyirəm. Üçüncü Elat bayramına böyük hazırlıq gedir. Təkcə yığılmaq yox, yığılarkən bir amala doğru getməyən millət, millət deyil. Mən inanmıram ki, damarında türk qanı axan bir vətən oğlunun damarında o qan sozalsın, onun ruhu, mənəvi dəyərlərinə aparan istəyi azalsın.

- Biz şəhidliyi anlamadan Qarabağ uğrunda döyüşə getməyəcəyik. Türklük dərk edilmədən şəhidlik dərk edilməz.

- Borçalı adı, şanı, hünəri ilə nəfəs alanların önündə baş əyirəm. İnanıram ki, bu yolda biz son mənzilə, son zirvəyə qədər gedəcəyik.

- Nə qədər ki, bir millətin içində haqq var, türk dəyəri var, o millətə zaval yoxdur. Kim türklüyü, islamı, haqqı anlaya bilmirsə, yazıqlar olsun. Bu yurd dədəmizin dədəsinin dədəsinindir. Bu yurd gələcəkdə balamızın balasının balasınıdır. Mən “Borçalı” Cəmiyyətinə, onun İdarə Heyətinə, bura gələn hər kəsə canımı qurban deyirəm.

- Hər bir xalq özünün tarixi qədər, sazı və sözünə borcludur. Bu dünya sözün üstündədir və bizim üçün, eyni zamanda sazın üstündədir. Bütün zamanların ağrı-acısına sinə gərmək üçün hər zaman saz yanımızda olub, dar günümüzdə qardaş kimi bizə qüvvət verib. Minillərdən bəri saz bizi, biz də sazı yaşada-yaşada gəlmişik.

- Aşıq Aslan o dədələrdəndir ki, özündən sonra ocağında

haranı tərpedirsən kül altından qor çıxır. Budur bu millət.

- Valeh Hacılar Borçalı adlı yurdun əsl sahibi, bir türk qüruru ilə elm aləmində özünə yer açan, millətin adını ucaltmağa qadir və qabil olan, bir ömür haqqını aramağa doğru gedən və haqqın zirvəsinə çatan, üzümüzü ağ edən aydınlarımızdan biri idi.

- Akaki Sereteli, Yetim Gürcü və Gürcüstan-Azərbaycan əlaqələrinə xidmət edən şəxsiyyətləri anmaq, tanımaq əsas işlərdəndir.

- Zahid Xəlilov adlı o böyük kişinin işığına toplaşan bu adamların hamısının üzündə nur var. Sanki onun nuru bu insanların ruhuna çöküb. Zahid Xəlilov dünyaya meydan oxumuş bir Borçalı balasıdır. Borçalını unutmamaq Allahı unutmamaqdır.

- Zahid Hüseynov, mən səni gördüyüm gündən tanımış, bilmiş, duymuş və sevmişdim, qardaş! Həyatda gördüyü kimi olan və olduğu kimi görünən az-az adamlardanıydın.

- Giyanın bir şeiri var. “Eloğlu, bu evin yiyəsi hanı”. Bu şeir Giyanın bütün borçalılılara məktubudur. Giya halal şairdir, Allahın bu millətə göndərdiyi sınaqdır. Bütün özünü təbliğ edən borçalılılara deyir ki, əgər kişisənsə, qeyrətin, ruhun varsa, qanın halalsa, Borçalının yubileyini keçir, Borçalını qoru, yurduna baş əy və ucal. Yurduna baş əyməyən ucala bilməz.

Bunlar ayrı-ayrı məclislərdə Osman bəyin qeydimdə olan ifadələrinin az bir hissəsidir.

Osman bəyin qəribə, özü kimi dostları var. Masallıdan Süleyman bəy, Qax gürcüsü Givi, Şəkidən Qiymət xanım, Qazaxdan Barat Vüsal, Səbinə xanım, Naxçıvandan Əli Şamil, Əli bəyin ömür-gün yoldaşı Əzizə xanım, Türkiyədən Ali Kafkasyalı, Yıldırım Aydəmir, Məhərrəm Yıldız, Sumqayıtdan

OSMANIN ÖZÜ...

istəyirik. Bilirik ki, keçmişiniz çox maraqlı olduğu kimi, gələcək günlərinizin də keşməkeşli olacağı şübhəsizdir. Buna özünüzü hazır sayırsınızmı? Axı siz köç arabasında dünyaya gəlmisiniz.... Yəqin ki, bu da Tanrının bir işarəsidir sizin ömür yolunuzda...

- Sorunuzun sonundan başlamaq istəyirəm, əfəndim. Əvət, mən köç arabasında, yaylaq yolunda, taxıl biçinində, bir bazar günü dünyaya gəlmişəm. Görünür, bu da taleyimin mənə bəxş elədiyi çox maraqlı bir başlanğıcdı. Və mən bu hadisəni ömrüm boyu şirin düşüncələrlə yadıma salıram. Özü də mən atam dəmirçi Əhmədlə anam qara Tamamın dünyaya gələn 13-cü övladıyam. Hələ məndən sonra da dünyaya gələn və nənəmin adını daşıyan Fatma adlı bir bacım da var. Nə isə...

Ömrü verən Allahdı. Kim nə qədər yaşayarsa-yaşasın, onu o gözəgörməz olan əzəli və əbədi qüdrət sahibi bilər. Özü də məsələ nə qədər yaşamaqda ha döyül. Məsələ necə yaşamaqdadı. Çox ömür, sadəcə günləri, ayları, illəri və fəsilləri sayaraq yaşamaq yaşamaqdımı, a qurvan olom?!

Çox-çox uzaq illərdən yadımda qalan bir şeirin bir bəndini xatırlayıram:

Mənasız düşməsin saçlarıma dən,
Qarğa yaşı qədər yaşım olmasın.
Heç kəsin yanında deyirəm ki mən,
Həyatda kölgəli başım olmasın...

Və bəzən elə az ömrü olan elə uzun ömürlər yaşayacaq işlərə möhür vurur ki! Kim nə qədər yaşasa, öz ömrünü yaşayır, əlbəttə. Və mənə arzulanan uzun ömürdə əgər uzunömürlü işlərin qulpundan tuta biləcəyəmsə, qoy o ömür mənə qismət olsun...

Özümü bildim-biləli, kökün-soyun və milli kimliyimin dərkı yolunda bərqərar olmuşam. Yurda bağlılığım, dostə sədaqətim, qüşməne mərdanə düşmənlıyım daha özəl tərə-

findi mənim (Amma deyəsən özümütərifə yaman uydum ha...). Ömrümün bu tərəfindən o biri tərəfinə boylananda nələr görünür...

Hələ orta məktəbdə oxuduğum illərdəki sərgüzəştlərim yazılsa, bəlkə də dopdolu bir kitab olar. Amma əsil xatirələr universitet illərindən başlayır mənim həyatımda. O dövəndəki ən acı xatirələr belə bu gün nə qədər şirindən-şirin görünür mənə. Və o günlər...necə də gözəl yazılıb:

“Sızlar yada düşəndə

Ürəyimin telləri...”

... Azərbaycan Tarix Muzeyi. Əli Şamilin verdiyi antisovet ruhlu intibahnamələri paylamaq üçün ora getmişəm. Cəblərim dolu yüzlərlə kağız... Səttarxanın, Xiyabaninin, Şəhriyarın Şah İsmayılın, Atatürkün, Şeyx Şamilin və s. azadlığa dair cümlələri yazılmış şekilləri və intibahnamələr. Yenidən ikinci qata çıxmışdım ki, gözündə zəncirli gözlük, başında qaragül bəy papağı olan çox yaraşqlı bir kişi və yanında da iki oğlan muzeylə tanış olur. Bir qız 1918-ci il hadisələri haqda rusca nə isə deyir və bu iki oğlan ona türkçə tərcümə eləyir. Mən söhbətə qarışdım və onların yalan söylədiyini dedim. Həmin adam: “Onda sən anlat!” – dedi. Anlatdım. Nuru Paşanın Bakını işğaldan necə azad elədiyini açıqladım. Və bu oğlanlar məni tutub aparmaq istədilər. Həmin adam məni onlardan xilas elədi. Və özünün də Türkiyənin Moskvadakı səfiri olduğunu dedi. Mənə öz kartını da verdi və o kartda yazılmışdı: “Türkiyə Cümhuriyyətinin SSRİ-dəki böyükəlcisi Yapıncılar”.

Həyatımdakı bitib-tükənməyən sərgüzəştlərin özü də çox maraqlı bir kitab olar əgər yazılsa...

Deyirlər, dörd ünsür bu dünyanın hər şeyini tamamlayır: Torpaq, Su, Od, Hava. Amma mənə görə onların hər dördünü tamamlayan bir Eşq də var ki, onsuz bu həyatın nə dadı, nə tərqi və nə də bir anlamı olar.

Yurda, yuvaya, elə-obaya, insanlara sevgidə əgər bir
 “Kəbə qulpundan tutmaq” varsa, onda hə...

- Əli Şamil dediniz, belə bir sual doğdu içimdən: Yer üzündə Əlilər çoxdur, amma sizin öz Əliniz var, bilirəm. Açıqlaya bilərsinizmi, kimdir o Əli sizin üçün?

- Nəhayət, qorxduğum sualı verdiniz. Və bilirəm ki, cavabım sizi qane eləməyəcək. Çünki o sualın içində nələrin olduğunu siz özünüz də çox gözəl bilirsiniz. Bəlkə də mənim cavabımı oxuyanda yenə lağlağıya başlayacaq: “Ay avara, yenə nə yalanlar uydurursan?” – deyəcək. Fəqət, yenə nəse deməliyəm.

Qiymət xanım, sizin dediyiniz Əli Şamili mən 50 ildən artıqdır tanımağa çalışıram, amma hələ yarıya gəlib çatmamışam. Gör, onu məndən sonra tanıyanlar harda olar...

Və...onu bilirəm ki, hər zaman, hər meydanda at oynadan Osman Əmədoğlu həməən o Əlinin meydanında piyada görünüb. Gözümü elə qırıb ki, özümü hələ də tarazlaya bilmirəm. Bircə onu bilirəm ki, mənim mən olmağımda onun payı əvəzsizdi. Onun toruna düşdüyümə və bir ömür o torda qalmağıma görə Allahıma çox-çox şükranlarım var.

- Aşıq Aydın Çobanoğlu, Hüseyn Arif, Şəkil Rza Ulutürk, Süleyman Rüstəm... Bilirəm, bu isimlər çox söz deyir sizə...

- Aşıq Aydın Çobanoğludan danışmaq mənə çox çətindi. Onun nakam ömrü çox-çox sinələrə dağ çəkdi. Əslində, o ölmədi, şəhid oldu. Və şəhidlik məqamında bərqərarlı. İnsan kimi insan, dost kimi dost, aşıq kimi əvəzsiz bir ustad, şair kimi çox incə ruhlu şairiydi. Bəlkə də sazımızın səsinə-sorağını imperiya dönəmində canlı olaraq dünyaya göstərən yeganə ozanıydı. Aydınla bağlı çox xatirələrim, çox yazıları var: “Gürcüstan” qəzetində, “Folklor və Etnoqrafiya” dərgisində çap olunub.

Hüseyn Ariflə, Xəlil Rza Ulutürklə bağlı ayrı-ayrılıqda yazacağım kitabların artıq müəyyən hissələri yazılmağa başlayıb. Qismət olsun. Onların hər ikisiylə də bitib-tükənməyən söhbətlərim var. Sağlıq olsun. Yaşayırıq, görürük.

Əli Şamilin və Qiymət xanımın mənə yazdıracağı 3 kitab

... Və gün o gün oldu ki, illər boyu həsrətinən şam kimi əridiyimiz milli Kəbəmiz olan Təbrizə qədəm basdıq. O anı, o günü, o vüsali nə qələm yazsa bilər, nə dil deyə bilər. Və nə mutlu ki, o həsrətə son qoyulan günün sevincini sizinlə birlikdə bölüşmüşük, Qiymət xanım! Savalanı seyr eləmişik, Səhəndə boylanmışıq, Eynalıya yön çöyürmüşük, Ərg qalasını ziyarət eləmişik. Seyid Məhəmməd adlı qardaşımızın canımıza can qatdığı, o müqəddəs diyarı qarış-qarış gəzdirdiyi, Borçalı əsilli Əşrəf xanımla görüşdüyü və nələr, nələr...

Ordan Elat Yurduna açılan qapı... “Borçalı” Cəmiyyətinin dünyaya yayılan “Elat Mədəniyyəti Günü”nə Seyid Məhəmmədin gəlişi və dünya türklərinin bir araya gəlişinə çox uğurlu bir addımın atılması bizləri biz eləməyə bir daha bağladı.

Və mənə elə gəlir ki, bütün nisgillərə son qoymaq üçün çağırışdan əməli işə keçməyin zamanı yetişib. Elə bu da Şəhriyarların, Bəxtiyar Vahabzadələrin, Süleyman Rüstəmlərin, Xəlil Rza Ulutürkərin ruhlarını rahatladır.

- Elə bu məqamda “Elat” barədə danışmaq yerinə düşər. Başkeçidin Armudlu yaylağında keçirilən “Elat Mədəniyyəti Günü” ilə bağlı fikirlərinizi bilmək maraqlı olardı oxucularımız üçün...

- Qiymət xanım, yenə çox həssas nöqtəyə toxundunuz. ELAT – üstünü toz almış murazımızın yenidən püçür töküüb, çiçək açmasıdır.

Elat – “Borçalı Cəmiyyəti”nin və şəxsən Zəlimxan Məmmədli düşüncəsinin ən dəyərli məhsuludur. Dədələrin dədəsindən üzübəri yaylaq yerlərimizin yada salınması, Yurda baş əyilməsi, insanların öz vətənlərində yenidən boy boylaması nə deməkdi?! Bəlkə də son 100 ilin ən böyük Türk-Turan bayramıdır “Elat” bayramı!

Elat bizim and yerimiz, ibadət yerimiz, ən ulu ziyarət yerimizdi.

Bizi orda bir araya gətirən Zəlimxanın timsalında Haqqın

özüdü. Ora qədəm basanlar aydan arı-sudan duru olur. İtirilən yaddaşına sahib olur. Orda insan donunda mələk olur hər kəs. Və nə mutlu ki, siz ordasınız həmişə. Mən ordayam. Bizdən olanlar ordadı. Üzü Elata gedənlər cənnətə gedənlərdir...

- Dinlə məni, qoca dünya,

Mən sənə öz lələk Türkəm!

- deyən şair üçün Türklük, Turançılıq anlamı nə deməkdir əslində?

- Türklük – Dəyərin dərkisi, Soyun anlayışı, Milli kimliyin ruhdan qana, qandan şüura – təfəkkürə yönləndirilib, düşüncədə nurlandırıldıqdan sonra mənəviyyatda təcəllasıdır.

Türklük – Allahın alnımızın yazısında imzaladığı gözəgörünməz kimlik vəsiqəmizdir.

Türklük – bir etnosdan daha çox bir bütövlüyün, bir tamlığın, bir qürurun simgəsidir.

Türklük – çox böyük imzadır.

Türklük – əfəndilikdir.

Nə mutlu “Türkəm” deyənə və Türklüyünü anlayana! Onlardan biri də mən:

Dağı-daşı yarıb gələn,
Xanimanlar qurub gələn,
Cahana hayqırıb gələn,
Aləmə səs salan Türkəm!

- Bayraq sizin üçün çox müqəddəsdir, bilirəm. Və bu yerdə neçə il öncə Kosovada türklüyümüzün simgəsi olan təndir çörəyini bayraq kimi başlar üzərinə qaldırdığınız o anları xatırladım...

- Nə yaxşı xatırladınız həmin hadisəni, Qiymət xanım! İnanın, hər dəfə xatırlayanda, göz yaşlarımı saxlaya bilmirəm. Hadisə belə olub: Kosovanın Priştina və Prizren şəhərlərində şeir şönləri keçirilirdi. Borçalımızı təmsil etmək mənim payıma düşmüşdü.

... Evdən çıxışda qohumum, dəyərli ziyalı Suddarxan

müəllim bizə gəldi. Kürədən təzə çıxmış bir təndir əppəyi də gətirmişdi. Çörək o qədər göz oxşayırdı ki... Onu bütünlüklə yoluma götürməyi qərara aldım. Tiflisdən İstanbula, ordan da Priştinaya cəmi üç saata uçdum. Təyyarədən enən kimi düz tədbirə vardım. 26 ölkənin ədəbiyyat adamları gəlmişdi. Tədbir başlamışdı artıq. Hər ölkədən gələn nümayəndə öz ölkəsinin bayrağı ilə səhnəyə çıxırdı. Mənə xəbər verdilər ki, üçüncü çıxışçı sən olacaqsan. Amma mən öz ölkəmin bayrağını aparmamışdım özümlə. Kosovanın baş bakanı, Türkiyənin neçə-neçə millət vəkili, ümumilikdə 180 civarında şair, alim, ictimai-siyasi xadim iştirak edirdi məclisdə.

Mənə söz verilməzdən öncə evdən apardığım o gözəl təndir əppəyini kağıza bükülmüş halda çıxacağım kürsünün siyirtməsinə qoydurdum.

... Və mənə söz verildi. Yavaşca bağlamamı aşağıda açdım. Əppəyi ikiəlli tutub başım üzərinə qaldırdım və dedim: “Mən bura bayraqsız gəlməmişəm. Bu əppək minillər öncəsindən ulu Türk diyarı olan Borçalı məmləkətində Türk ərənlərinin atının nalının izindən bitən buğdanın unundan bişən təndir əppəyidi. Bu əppəyi mənə o diyarda bir ana verdi və dedi ki, bütün Türk dünyasına səslən, onlara de ki, əgər Borçalı adında bir Türk diyarını unutsanız, bu əppək sizlərə qənim olsun!”

Bu sözlərdən bütün zal kükrədi! 180 adam təlatümə gəldi! Məndən sonra kürsüyə qalxan Qaziantepi millət vəkili Mehmet Erdoğan ağlaya-ağlaya konuşmada gec qaldığını, bir Borçalı Türkünün devrim (inqilab) yaptığını və öz bayrağını orda dalğalandırdığını söylədi.

Sonra hamının istəyiylə həmin təndir əppəyi 180 tikəyə bölündü və hər kəs öz qismətini öncə öpüb göz üstə qoydu və sonra yedi.

Daha sonra həmin 180 adamın dəyərləndirməsinə görə, Borçalı mahalından gəlmiş təndir əppəyi “Dünyanın ən bahalı çörəyi” elan olunaraq mükafatlandırıldı.

- Hara getsəniz, harda olsanız, lap dünyanı fəth etsəniz

belə, hər zaman maqnit kimi sizi öz qoynuna çəkən bir yurd var – Borçalı! Bir ocaq var – Keşəli Dərviş Osmanın müqəddəs ailəsi, xoş günlərinin, ağır, əzəblı günlərinin ortağı, yol yoldaşı Güldərən xanım və bir-birindən ağıllı, sayğılı, saf əqidəli övladlarınız! Bir qədər də bu barədə danışaydınız...

- Mən Turan oğluyam! Bəlkə də bu, gülməli görünər bəzilərinə. Fəqət, nə mutlu ki, siz məni olduğu kimi görünən və göründüyü kimi olan gözlə görənsiniz. Bu – doğru! Amma bir Yurd sevdası da var, axı! Və anlayan hər kəs böyük Füzuli demiş: "... Bu sevdadan usanmazmı?!"

Borçalı adında alın yazım mənim həyatımın "Adəmindən Xatəminə" ilk və son nöqtəsidir. Mən özümü o yurdun mayasınan rişələnən və boy atan, kökü minillərin dərin qatlarınan boylan qosqoca bir palıdı hesab eləyirəm. Onu tufan yıxmaz, zəlzələ məhv eləyə bilməz.

Borçalı həm atadı, həm anadı, həm övladdı, həm beşikdi, həm axirət yerimdi. Aclığımı, susuzluğumu o yurdun qüruruyla rahatlatmışam. Borçalının bu başınan o başına – aranınan yaylağına, qarlı qışınan güllü yazına hər şeyi mənə mən qədər əzizdi. Və o Yurd adlı can içində canımın bir qolu da Babakışioğulları nəslinin yaşadığı Keşəli şennyidi. Dədəm-babam orda yaşamış və mənim indiki nəslim orda bərqərarı.

Altı övladımız olub, ikisi körpə ikən dünyasını dəyişib. Allah canlarına dəyməsin, 4 övladıyla – Savalanla, Qoşqarla, Alpayla, Tamamla (anam qara Tamamın adını vermişəm qızıma), hələlik 13 nəvəmlə və 4 övladın anası və 13 nəvənin nənəsi, ən başlıcası isə Dərviş Osman nəslinin bel sütunu, arxam-dayağım Güldərənlə bir ocağın ışıqında yaşayırıq. Ailə sevgisi başımın tacıdı, əlbəttə! Və... bir də Dəli Kür eşqim, Anaxatır sevdam yaşıdır məni!

Və bu iki nehrin məhz Borçalıda bir-birinə qovuşmasına mən Turan sevdasının vüsala çatması kimi baxıram. Son

nəfəsində “Borçalı!” deyənəm, “Turan!” deyənəm, “Anaxatır-Kür!” deyənəm!

- Ailədən ki söz düşdü, bir qədər nəsil-şəcərəyə də yön çevirək. Dədəmiz Dərviş Osman (Cındır Osman), atanız Dəmirçi Əhməd, ananız Qara Tamamı xatırlayaq bir az da...

- Dərvişlik bir Haqq payı, Allah sevgisidi. Dərvişlik paklıqdı, sevgisində, sədaqətində dönməzlikdi. Dərvişlik ruhanilikdi, pıranilikdi. O bizə verilən ən dəyərli mirasdı. Dədəm Dərviş Osman – Haqq aşığı Cındır Osman XIX yüzilin ikinci yarısında və XX əsrin birinci yarısında pır dälisi, peyğəmbər aşığı, saflıq simgəsi olub. Ömrünü nəqşibəndilik təriqəti yolunda nisar eyləyib. Həzrəti pirimiz olan, “Divani Şərif”, “Nigarnamə” adlı divanlar müəllifi – böyük ustad Mir Həməzə Seyid Nigarinin müridi olub. Bir ömür onun müridi, çıraqtutanı kimi bu gün də adı böyük ehtiramla anılır. Azərbaycanın xalq şairi Nəriman Həsənzadə “Seyid Nigari türbəsi” poemasının V fəslini dədəm Dərviş Osmana – Cındır Osmana həsr eləyib.

Dədəm Həzrəti Pirin bütün “Divani Şərif”ini özünəməxsus ritmlə əzbərdən söylər və o ahənglə də Dərbənd, Şəki, Qazax, Borçalı, Kars və Amasyada at sürərmiş. Atam Dəmirçi Əhməd bütün ömrünü Haqq yoluna, din-iman yoluna bağlamış bir irfan adamı olmuşdur.

Qazaxın İncə dərəsində Hacı Mahmud Əfəndi (Hajəfəndi) türbəsinə öz xərciylə ötən əsrin 70-ci illərində təmir elətdirib. Laçın bölgəsində Haqq aşığı Sarı aşığın qəbri üstündə türbə tikdirmiş və ona görə də xeyli cəza almışdı.

O zamanlar Laçında II katib işləyən Fatma Aslanbəyli olmasaydı, Dəmirçi Əhməd bəlkə də zindandan qurtara bilməzdi.

Qaldı analar anası – anam Qara Tamam... Dili bayatılı, nağıllı anam... Ondan nə deyə billəm ki, tək başdaşına yazdığım şeirdən ikicə misradan başqa?! –

...Yanında yer saxla mənə,
Torpaq, anam amanatı!...

- Haqqınızda “Bu Yerlərin öz Osmanı burdadı” kitabı yazılıb. Məncə, siz elə bir insan, elə bir şəxsiyyət, elə bir şairsiniz ki, hər anınız dastanlaşa, əfsanələşə bilər...

- Həə, Qiymət xanım, rəhmətlik Sabit Rəhman deyərdi: “Bir var, deyəsən tamaşa göstərilən salon yarıya qədər doluydu! Bir də var ki, deyəsən, əşi, salon yarıyacan boşuydu...”

Siz mənim yarıya qədər doluluğumu elə vurğulayırsınız ki, eşidən doludan da dolu görür məni. Bu, təqdimatdan asılıdır. “Bu Yerlərin öz Osmanı burdadı” da mənim təqdimatımdı. Sağ olsun Firidun Şamiloğlunu. Və mənim məndən içəri bir “mən”imi mənim özümdən də bir mən qədər öndə görən mü sahibim Qiymət xanıma mərhəbə! Və... doğrudan da:

“Hər kimsə Nəsimi sözünü fəhm edə bilməz,
O, quş dilidir, onu Süleyman bilir ancaq!...”

Sizin müqəddəs qələminizin və uca könlünüzün məhsulu olan bu söhbət özü də bir dastan kimidi. Düzüb-qoşanı, oxuyub-anlayanı mən bilən kimi zərgər olsa...

- Osman müəllim, maraqlı söhbətə görə, sizə oxucular adından minnətdarlığımızı bildirir, uzun ömür, möhkəm cansağlığı, yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq. Ruhunuz həmişə belə diri, təbiniz yüyrək, 70-niz də 100 olsun, inşallah!

 Söhbətləşdi:

Qiymət MƏHƏRRƏMLİ

OSMANIN SÖZÜ...

Çox şükürlər olsun ki, milli müstəqilliyimiz və onun bizə, bizim dünyagörüşümüə bəxş elədiyi özgürlüklər bəzi mətləblərə sığal verdi və aydınlıq gətirdi. Və bizim “kor” gözlərimiz ağlamağa başladı yavaş-yavaş...

Çox zəif də olsa, “ov”lardan, “yev”lərdən, “ski”lərdən soyadlarımız xilasolma yolunda çəba göstərməkdədir. Düzü bu, bir az çəkəcək. Bir az da uzanacaq bu işin dalı. Rəhmətlik Dədə Ələsgər dediyi kimi: “Çox çəkər bu işin dalı Məhəmməd!”. Amma nə qədər uzun çəksə belə, sonda bir həqiqət gözləyir bizi. Və bizim əlimiz həməən o həqiqətin ətəyindən tutatutdadı.

Azınnan indiki “manqurt”lar son mənzilə yola düşəndən sonra bu işlər çox uğurla başa çatacaqdır. Biz buna əminik. Necə ki, gürcü qardaşların öz halal “şvili”, “dze”, “iani”ləri soyadlarının sonluğudu və bunu minillər boyu qoruyub-saxlaya bilmiş və bununla da öz halal şərəf və namuslarını qorumağı bacarmışlar. “Yan” ermənilərin erməniliyinin möhürüdü. Fəqət, çox zaman ağzına çullu dovşan sığan bizlər “çırmarıq keçməyə çay gəlməmiş”, yəni başımıza qoyulan hər millətin papağını çox məmnuniyyətlə geyinirik və öz papağımız koradan (divara vurulan mıxdan) asılı qalır.

Gün o gün olacaq, bizim də soyadlarımız (hətta milli kimliyimiz) başdan-başə özümüzünküləşdiriləcəkdir. Amma bəzi yer adlarımız belə getsə, gələcək nəsillərə təhqir olunmuş şəkildə təhvil veriləcəkdir. Və bu da bizim üzqaralığımız kimi üzümüə vurulacaq. Və biz ölüb gedəndən sonra (gərbəğor olandan sonra) gələcək nəsillər qafə taslarımızı qəbirdən çıxaracaq və tükürəcək hər üzünə. Dediklərimizə misal, minillərdən karvan yolu üzərində qurulan və “gələn bəzircanların, gedən xocaların” karvan-karvan üstündən keçdiyi və içindəki karvansarayında dincini aldığı, sonra da:

“Ya Allah! Yolçu yolunda gərək!” deyibən yola düşdüyü ulularımızın bizə əmanəti və yadigarı Sınıq Körpüdür.

Yazıqlar olsun ki, bu müqəddəs ada bu gün də “Krasniy most”, “Qırmızı körpü” kimi qondarma, uydurma və yalançı adla müraciət olunur. Halbuki, tikildiyi və ya qurulduğu bir gündən bu körpünün özbəz adı elə “Sınıq Körpü”dür. Və bu gün körpünün inşası halal tariximizin pozulmaz və silinməz gerçəkliyini dünyaya car eyləyir. Halal adını unutduğumuz kimi, bu gün deyəsən bu körpünün özünü də unutmğa doğru gedirik. Belə getsə, dünyada bənzəri olmayan bu möhtəşəm memarlıq abidəmiz kərpic-kərpic məhvolma ərəfəsindədir.

Həyəcan təbili nə zaman çalınacaq???

Uluca tariximizin bizə ərməğanı olan Sınıq Körpü belindən çox ağır bir yara alıb. Uçub, içinə tökülüb. Dərdini tək özü çəkir. Öz gününə özü ağlayır. İllərdir ki, hər kəs başını bulaya-bulaya keçir yanından. Bir Allahını tanıyan gərəkdir ki, bu dünya gözəli abidəmizin yarasına məlhəm qoya. Onu tamam uçub-dağılmaqdan qurtara.

Kimə nə?

Bu gözəllikdə əzəmət mücəssəməsinin acınacaqlı taleyi heç kəsi maraqlandırmır. Daha doğrusu, onu hər gün görən böyük-böyük səlahiyyət sahiblərinin heç tükü də tərpənmir.

Heyf, çox heyf...

Ona möhtac olanların hamısının hoyuna çatıb, imdadına yetib Sınıq Körpü. Bu mənzildən o mənzilə varmasına yardımçı olub. Heç kəsi yarıyolda qoymayıb.

İndi yardıma möhtacdı Sınıq Körpü. İndi ölüm ayağındadı bu memarlıq incisi. Əl açıb insanlara “insanlıq borcunu qaytarın”, deyir.

Mən də yaralı bir “Vətənəm”, deyir.

“Vətənə sahib çıxın”, deyir.

“Azından Borçalının xətrinə...”

“Əlin əldən, elin eldən üzülməməsi xətrinə” bu millətə xəyanət etməyin”, – deyir Sınıq Körpü.

Şair qardaşımız İbrahimxəlilin bir şeirində belə bir beyt var:

Köçmədim, köçə bilmədim,
Sınıq Körpü sınar deyər.

Bu, şairin mənəvi böyüklüyünün, Türk kimliyinin ürəyinin səsidir. Bu biri tərəfdə isə nadanlığın və biganəliyin tariximizə dəyən təpikləri. Böyük Türk şairi Xəlil Rza Ulutürkün bir beytini düşünürəm:

Həyat belə getsə, belə getməsin,
Getsə, bu gedişi boğacağam mən.

Və bu körpünün altından süzülüb üzü Kürə – Azərbaycana-Xəzərə axan bir nehir, bir çay da var. Və həmin bu çayın adını bəlkə də dədələrimiz verib: “Anaxatır”. O çayın adına ləkə olan “Xram” və “Ehram” uydurmaları sərsəmlikdən və tarixinə, ululuğuna korluqdan başqa bir şey deyil.

“Anaxatır” adı ilə bağlı çox ulu bir hekayət gəlir zaman-dan-zamana. Və nə mutlu ki, həmin hekayəti (əsatiri) ilk dəfə dədələrin və uluların dilindən bu sətirlərin müəllifi olan Dərviş Osman Əhmədov qələmə alıb. “Gürcüstan” qəzetində “Çeşmə”nin “Telli saz” səhifəsinin 5-ci sayında təxminən 25 il öncə dərc olunan bu yazı tez bir zamanda diqqət çəkdi. Akademik Valeh Hacılar, professor Şurəddin Məmmədli və başqa folklorşünas alimlər ilk dəfə yazıya alınan bu əsatir haqda ürəkdolu danışmış və öz araşdırmalarında yeri gəldikcə ciddi fikirlər söyləmişlər.

Təkcə Valeh Hacıların 1992-ci ildə Gürcüstandakı türkdilli

folklor örnəkləri əsasında Tiflisdə nəşr elətdirdiyi “Azərbaycan folkloru ənənələri” adlı çox dəyərli elmi araşdırmalar kitabını misal gətirsək, bəs eyləyər. Bu yurdun (Borçalının), bu dağların – bir yanı Babəkər, Ləlvər, bir yanı Əyriqar, Yastıqar, Dəlidağ, Ağlağan və bütün bu diyarda hər yerin adı ilk dəfə bu əsatirdə çəkilir.

Orda deyilir:

“...Adəm Ata dönəmindən bir qədər sonra bir yazağzı buralara qədəm basan qosqoca bir türk karvanı olur. Və karvan ilk düşərgəsini də bir palıdın mətərisində eyləyir. Bir xeyli burda dincini alacaq qəflə-qatır sonra yolçuluğa başlayıb özlərinə yurd axtarmağa davam edəcəkdilər.

Karvanbaşının (Dədənin) dediklərinə uyğun ərlər, ərənlər qarşıdakı dağlara və ormanlara vararaq ov ovlamağa, quş quşlamağa gedir. Analar çoluq-çocuqla düşərgə səmtində dolaşır. Kimi də ormandan çıl-çırpı yığır, çay daşlarını bir-birinə sürtərək ocaq qalamaq üçün qığılcım almağa çalışır, ovdan qayıdanların gətirdiyi ov ətindən şişdə kabab bişirməyə hazırlaşır.

Çaxrax (çaylaq) yerində bir ana öz körpəsiylə dolaşarkən göy üzünü qaralır. Yağmur və sel bir anda gəlir. Və həmin anda anasının yanında dolaşan uşağı sel alıb aparır. Heç nəyə gücü çatmayan ana dizi üstə çökərək Tanrıya yalvarmağa başlayır.

Əsatirə görə, Tanrı bu yalvarışı eşidir. Seli və yağmuru durdurur. Və selin ağzında boğulmaqda olan körpə bir çiləkənə ilişib sağ-salamat qalır. Uşağına qovuşan ana Tanrıya dua edir. Tanrıdan bir səs eşidilir: “Mən o uşağı ana xətrinə sağ-salamat qaytardım”.

Axşam olur. Ov ovlamağa, quş quşlamağa gedənlər düşərgəyə ovları ilə qayıdırlar. Və hamı yığışır orta ocağının başına. Süfrənin şirin yerində Ana Dədəyə baş əyir və gündüz başına gələnə nağıl eyləyir. Hamının gözü Dədəyə zillənir.

Ocaq başında ayağa qalxan Dədə: “Ana xətrinə balasını sağ-salamat anaya qaytaran uca Tanrıya həmd olsun.Bu gündən bu nehrin adını “Anaxatır” qoyuram.Babama bənzəyən bu dağların adını “Babakər” qoyuram. Palıdına mətərisdəndiyimiz bu ormanın adını “Yanix ormanı” qoyuram. Dəvələrimizin,atlarımızın yağlı otlarından otladığı təpəliklərin adını “Yağlıca” qoyuram.Bu boş çalanın adını “Boşçala” (Boşşalı) qoyuram. Mən öləndə qəbrimi adıma verdiyim Babakər dağlarında qazmağınızı və məni oraya gömməyinizi istəyirəm. Uzaqdan, yaxından görünən və neçə müddət ərzində atlarımıza süvar olaraq gedib-gəzib gəldiyim dağların, dərələrin, çayların, düzlərin adını mən verirəm.Sizin bu torpaqda nəsillərdən-nəsillərə keçərək yaşayacaq şəcərənizin ömrünü Allah versin.İndidən bu yurda sarmaşın, yuva qurun.Hər at mənzilində bir ocaq çatın. Zaman gələr, vaxt keçər, yağılar yurdumuzu-yuvamızı yağmalamağa qalxar.Onda birliyiniz pozulmasın. Bir olan Haqqa tapının!” – dedi.

- Bə nooldu karvan əhli?!

Kəndinə nə zaman gələcəksən?

Əlindən gedənləri saymaq-la-sadalamaqla gününü keçirmə. Əldə qalanlarından muğayat ol!

Borçalı, 2009

dedirdilər. Nə sim-sim qapını açdı, nə tilsim. Amma Ərgin qapısını top dağıtmadı, Anam. Hə də şah dağıdammadı. Zərdüşdə ibadət... Avestaya səcdə...

Mən Heydərbaba səmtinə ibadətdən mayalandım, Anam!

Heydərbaba, ildırımlar çaxanda,
Sellər-sular şaqqıldayıb axanda,
Qızlar ona səf bağlayıb baxanda,
Salam olsun şövkətizə, elizə,
Mənim də bir adım gəlsin dilizə.

Heydərbaba, gün dalını dağlasın,
Üzün gülsün, bulaqların ağlasın,
Gözəllərin bir dəstə gül bağlasın,
Yel əsəndə ver gətirsin bu yana,
Bəlkə mənim yatmış baxtım oyana...

Mən sənə imrəndim, Anam! Mən sənə yalmandım... Şəhriyarın səsinə, Səhəndin nəfəsinə, Bəxtiyarın “Gülüstan”ında.

...Bəlkə də qırx ildir “təlatümlü dəniz kimi çırpınıram, döyünürəm”. Yuxularım ərsə çəkildi desəm az olar, çox az olar. Mənim bir anam var, məni dünyaya gətirən anam – Qara Tamam adlı kainatım. Və bir də mənim bir anam var. Rüyalarım daşını – kərpicini oxşaya-oxşaya uyuduğum, xəyallarıyla yuxularımdan səksəkəllərlə oyandığım, həmişə əlim uzalı, canım intizarlı, ömrü yaralı-yasdı, dilinin laylası belə yasaq olan Anam – Təb-ri-zim!!! Kəndim-kəsəyim, yurdum-yuvam, elim-obam bağışlasın məni. Dağım-aranım bağışlasın məni. Yaylaq yollarında qucağında doğulduğum köç arabası bağışlasın məni...

Sənnən ötrü ömür boyu mələmişəm, Təbriz oy!

Sızlamışam, hönkürmüşəm, inləmişəm, sənsiz oy!...

...İnanmadım sınırların açıldığına. İnamımın imanına inanmadım! Xəyal bildim, rəya bildim. Və bir gün partlayan dodaqlarımdan qan şoralandı.

Yollar çağırdı məni.
Dağlar əl eylədi.
Gəl-gəl dedin, Anam!

Yuxularım ərşə çəkildi. Açammadım, ağardammadım. “Birdən yalan olar” düşüncəsi illərin illər uzununu çəkdi-çöyürdü məni.

Əlimi uzatsam çatardı, Anam!

Mən sənə ürəyimi uzatmışdım bir ömür.

Bu Araz körpüsü Qıl körpüdən nazik gəlirdi mənə. “Getsəm keçəmmərəm” demirdim. Vüsəlinin “abi-kövsər” şərbətinnən dadmağımın qiyamətə qalacağıydı məni vəsvəşələndirən.

Sənsə yollara qonan bir ağ göyərçindin, Anam. Ruhum sənənin önündə çoxdan, lap çoxdan dizə çökmüşdü, bilirsən. Sənnən ayrı cızır-cızır yanansa qupquru bir bədəniydi. Ona da ki, bircə cəsarət lazımydı. Bunun bir yuxu olmadığına inanmaq cəsarəti!

– Birdən oyanaram, görərəm hər şey yuxudaymaş. Yanaram, Anam! Onda cəhənnəm odu mənim odumun yanında bir əli isitməz qədər gücsüz olar. Mən qırx iliydi hazırıydım, qırx iliydi nəziriydim bu vüsala.

Bir gün vətən desə, vüsəl günüdür,
Bu söz ürəyimin başında gedər.
Mən özüm getsəm də raket gücylə,
Duyğum at oynadıb qarşımda gedər.

...Hələ yer görməyib mənim dizlərim,
Əsrlər dalından gəlir izlərim.
Təbriz!Təbriz! – deyə gülsə gözlərim,
Göygöl gözlərimin yaşında gedər.

...Düşmən həyatıma kəsilsə qənim,
Araz sularında axsa bədənim,
Cismimi dalğalar aparar mənim,
O taya kəsilmiş başım da gedər.

Bu böyük Ulutürkün zərrə-zərrə ruhuma hopdurduğu haykırışıydı. Və bu haykırış lap çoxdan mənə hopmuş, mən ona hopmuşdum. Qardaşım və məsləkdaşım olan Əzizənin Əlisi (Allahın dəlisi) mənə salam verməz oldu. “Təbrizə varmayana salam verilməz”, söylədi. Və heyimin daha qalmadığını duydum, İlahi! Şələləndim Haqq butamın şələsinə. Borçalıdan yola çıxdım bir umudun qalasına. Ruhumun çoxdan bərqərar olduğu Təbrizin yol çəkən gözlərinə qurban olmağa rəvan oldum.

Bakıdan Təbrizə yarım günlük bir yoluymuş. Və bu yarımgünlük yolu getmək üçün qırx ili və bu qırx ilin on dörd min altı yüz (14 600) gününü necə gözləmişəm? Bu boyda dərdə necə dözmüşəm?...

DÖZ, BAĞRI DAŞ OLAN KÖNLÜM...

Bu yolları necə getdim. Uçdummu? Qaçdım mı? Ya bir qəvvəs olub üzdüm mü? Biləmmədim, biləmmədim. Arazın Kürə, Kürün Araza qovuşub bir ümmana doğru lələkləndiyi kimi lələkləndim sənə. Bəlkə də bu kimlərsə gec oxunan bayatı kimi görünə bilər. Gec də olsa qırıldı tilsim.

Çağırdı qoynuna Savalan məni,
Ağ qardan başında şal indi, Təbriz.

Sulartək duruldun – aydan arındın,
Murazımın murazına büründüm.
Sana doğru dizin-dizin süründüm,
Vəslinə göründü yol indi, Təbriz.

Diləklərim ululardan uludu,
İnsanoğlu qismətinin quludu.
Qoy dolansın – bir həsrətin qoludu,
Boynuna dolanan qol indi, Təbriz.

Düz bir ömürüydü yarımıydım. İçim yarımıydı. Canımın canı yarımıydı. Düz bir ömürüydü ömrüm para-paraydı. Ha çalışırdım nə özümü bütövləyə bilirdim, nə sözümü. Yerişim qırıqıydı, duruşum qırıq. Danışırıdım, danışığım çilməçiliyi idi içimdə. Birtəhər özümü, sözümü bütöv kimi, tam kimi göstərməyə çalışırdım. Amma nə yazıq ki, olmurdu. Hayqırmaq istəyirdim. Özüm ola bilmirdim. Özümün ola bilmirdim. Duyğularım içimə qısılır, xəcalətli düşüncələrim öz “kişiliyindən” məhrumuydu. Ağrılarıminin düyün düşən ilgəyi “Gülüstan”da yerin yeddi qatına elə pərçimlənmişdi ki, ha gücənəm, ha hıqqanam, bir şey çıxmırdı ki, çıxmırdı.

Bəzi duyğuları dilə gətirmək belə gülünc görünürdü bu amansız unutqanlıq dünyasında. “Mənə nə”, “Ac atım, salamat atım”, “Qardaşıma ağac dəydi, elə bildim saman çuvalına dəydi”-kimi içindən dərd poyxuran acılar, iniltilər girdabında çabalayan umudlar içindən çürüyə-çürüyə bir heçə çöyrülürdü.

Ağırıydı, çox ağırıydı bu dağdan ağır ağrılar. Və bu ağrıların ağırığında yaşamaq demək mümkünüydü...
Unutqanlıq yaman dərddi, Anam!

Atanı övlad unudar, övladı ata unudar. Bir beldən gələn, bir anadan olan iki züryət bir-birinə yad gözüylə baxa bilər. Bunlara dərd demək olmaz böyük mənada. Belələri barmaqla sayılar. Bəs heç bilirsən çətindən-çətin nədi??? Bu, bir millətin millət anlayışını unutmaqdi, Anam. Bir ulu söz var:

...Gəzirəm dərdim azala,
Dərdimin üstə dərd gəlir.

Bu millətə səni unutturmağa çalışıldı, Təbrizim. Bu da çox asanıydı və bunu başardılar. Çünki ilk öncə biz özümüzü unutmuşduq. “Düşməni güclüydü” demək acizlik əlaməti, yazıqlıq əlaməti, mənəviyyətin iflası əlaməti. Bu, elə-belə döyül. Bu millət “A” qrupundan “mən” edildi. Bu insanlar minillik anlayışından “axtalandı”.

Və “cahan dəyirmanında zəiflər üyünər”, Anam.

Üyündük zamanın dəyirmanında. Yağmalandıq. Yarmalandıq. Və bizdən nə qaldı: “Tək-tək ayılan varsa da, Haqq dadıma çatsın”a çöyürdük yönümüzü. Və başımıza “Namus” deyə taxılan noxtalara güvəndik. Bəzi öndəgedən “Xalq adamları”nın “noxtaları” bilərəkdən başaldıldı. Boşaldıldı ki, ara-sıra sənin adını şeirlərinə, mahnılarında ansın. Və bununla da işləri bitmiş hesab olunsun. Və öz sahiblərindən bir “Malades” qazansın. Həmə bu “Malades” payıyla əslinin, nəsil-nəcabətinin “əlini çörəyə” çatdırsın.

Mənim içimin içindəysə qandan-qana keçib gələn bir mücadiləm varıydı. Bunu kimsədən dərs kimi almamışdım. Dədəmdən, babamdan da çox şey öyrənə bilməmişdim. Bu mənə ulu nağıllardan gəlmişdi, dastanlardan gəlmişdi. Çox qədim dəvə karvanlarının yerləşməsinə uyğun səslənən zıncırovların səsinə gəlmişdi. Gələn bəziranların, gedən

xocaların mürgülərinə bükülüb bir ürkək və həzin həsrətin
hıçqırıq dolu iniltilərindəgələn yaddaşıydı:

Təbriz üstü Marağa,
Zülfün gəlməz darağa...

Və:

Arazın altı noylar,
Xan gələr, altın oylar...

Və ya:

Anamın anası Təbriz,
Dərdimin binası Təbriz.
Arsız övladların var,
Arından yanası Təbriz.

...Yolun sonuna gəldik. Sanki ürəyim ayaqlarımın altına düşmüşdü. Yol arkadaşlarımın çoxuysa heç bir şey düşünmədən bizi aparan avtobusun geniş açılan qapılarından yerə enir və hərə özünün istədiyi səmtə doğru irəliləyirdi.

Mənim ayaqlarım Təbrizdə yerə dəydi!!!

Və... nə yaxşı bu axşam qaranlığında heç kəsin görmədiyi göz yaşlarım içimin yangısını söndürməyə yardımçı oldu. Və qarşılayanların içində Seyid Məhəmmədi görəndə bir az da duyğulandım. Qollarımı açdım və bir tərəfdən mənə baxıb gülümsəyən bu ləyaqətli qardaşımı bütün Təbriz əvəzi bağrıma basdım. Və sonra yol arkadaşlarımı onunla tanışdırdım. Əslində onlardan birini – Qiymət xanımı Başkeçiddə – Armudlu yaylasında Elat günlərindən tanıyırdı.

Yola düşdük. İlk dəfə gördüyüm nurlu küçə və meydanlarla şütüyən maşından sağa, sola, önə boylanır və gözlərimə inanmır, özümü sanki rəyalar içində cənnətdə hiss eləyirdim.

Adamları tuturam, dindirirəm. Göz yaşlarımı tuta bilmirəm. Səmtimi dəyişirəm. Hara gedirəm, eyni coşğu, eyni duyğu, eyni düşüncə...

İtmək istəyirəm. Yox olmaq, qeybə çəkilmək keçir içimdən. Gözə görünmədən hamını və hər yeri ziyarət eləmək mutluluğu yaşamaq diləyim var. Seyid Məhəmməddən uzaqlaşırım. Yeni üzlər görürəm. Tanış simalar köyrəldir məni. Və: “Mən bu adamları hardasa görmüşəm” düşün-cələrinə dalıram. Və bir də ömrümdə bir dəfə də olsun məni görməyənlər, fəqət məni özlərinin dediyi kimi “çox gözəl tanıyanlar” və qucaq açanlar ordusuna rast gəlirəm. Seyidi bu hikməti çözmədə yardımçı olmağa çağırıram. Məni tanıyan-larla qucaqlaşırım. Hər kəs evinə çağırır, duz-çörək kəsmək istəyir mənimlə. Seyid qardaşım öz telefonunu verir onlara. Adresləşirlər.

Mən ömrüm boyu yerimişəm. Ayaqlarıma “dur” demə-mişəm heç zaman. Və bundan da peşman deyiləm. Çox gəzmək, çox yerimək Təbrizdə də mənə yardımçı oldu. Heç yorulmadı burda da ayaqlarım.

Yeməklərindən doymadım Təbrizin. Bir-birindən dadlı-ləzzətli yeməkləri gözlərimə təpə-təpə yeyirdim. Təbriz sularından dəmlənən çay heç ələ düşməz. İllah da ki, o çayı xurmaynan içəsən. Mən də ki, xurma dəlisi. Amma adamlar acdı Təbrizdə. Mən də acam, əfəndim. Bütün ömrüm boyu bir həsrətin acıyam. Amma Təbrizlilər daha ac, daha möhtacdı mənim çəkdiyim aclığa.

Mən Təbrizə Başkənd dedim. Mən Təbrizə paytaxt dedim. Və bir başkəndlik gördüm. Bir paytaxtlıq gördüm bu şəhərdə. Bakı məndən inciməsin. Və Bakı özünün itirilmiş yaddaşına bir dua yazdırsın, istərəm. Bakı ayrıldı, Anam. Bu şəhərin canını qızdırmağa neçə sajan palıd kötüyü gərəkdi. Ona nə var. Onun əzbərində tək bircə cümlə peydaqlanıb: “Qoy mən tox

olum, özgələr ilə nədi karım”. Və çox unutqandı Bakı. Nə “Dərbənd” meydanı var o şəhərdə, nə “Göyçə” meydanı, nə “Borçalı” və nə də “Təbriz” meydanı. Və nə də o meydanlarda Səttarxanın döyüş meydanında təsvir olunan bir heykəli...

Bakı Təbriz döy, Anam!

Təbrizdə dilim-dilim olan bir dilim var. Orda unutturulan, Bakıdaysa hələ də çanağından çıxıb çanağını bəyənməyən manqurtlar var. Hər halda Bakının yazılası bir duası var. Təbrizin duasını özgələr yazır. Orda da sapı özümüzədən olan baltalar var. Dədə Füzuliyə xor baxan da var orda. Şəhriyara yad olan da. Şəhriyar dedik: Şəhriyarın “müsafiri” olduq. Evində “söhbətləşdik” ustadla. Və sonunda hara getsə də, özünə qayıdan və özünə qayıdanda, özünə dönəndədaha böyük olanı gördük. Odalarını gəzdik, əlyazmalarını gördük. Və Şəhriyar dənizindən bir damla da pay götürdük. Ziyarətçilərin ürək sözlərini yazdığı “Xatirə kitabı” na biz də imza atdıq.

...VAR MİLLƏTİMİN İMZASI İMZALAR İÇİNDƏ!

Və... Təbrizin tarix boyu gəlmiş-keçmişləri içində özünə layiqli bir yer tutan çox ünlü millət şairi Şəhriyar da varsa, deməli bu da Təbrizin Haqq paytaxtı olmağına bir dəlil, bir sübutdur. Və həm də söz paytaxtıdı Təbriz. Söz sultanlarının əbədiyyən bərqərar olduğu dərgahdır burası. Ustadın evindən ayrılarkən ordan içimizə hopan bir işıq da bizimlə bərabər gəlir və yolumuza چراق tuturdu.

Seyidin iki günlük icazəsi bitir, daha iki gün möhlət alır öz işindən. Hələ bu harasıdı? Onun həyat yoldaşı Safiyə xanım da öz arabasıyla qoşulur bu karvana. Və gəzirik Təbrizi belədən-belə...(Onların hesabına!) Nə mutlu günlərdi, İlahi. Dadından doyulmayan bu anların hər anı bir nəfəs, bir ilac kimi gəlir adama. Saflaşır, bəllurlaşır, yaşamaq eşqi sinələri

fərəhləndirir istədiyin qədər. Küçələrdə dolaşarkən bir xanımla rastlaşırıq. Mənə öz doğmam kimi əl uzadır: – Bəs Əli deyir ki, Osman “gələcəm” deyər, fəqət gəlməz. Tanımıram. Seyid Məhəmməd dadıma çatır:

– Nahid xanımdır. Bakıda – Hüseyn Cavidin ev muzeyində görüşmüşük.

Hannan-hana özümə gəlirəm və Əli Şamilin dost-tanışlarına dünyanın hər yerində dönə-donə rast gələcəyimə bir daha inanıram. Və Nahid xanım bizi yoldan eləmir, evində gözləyəcəyini Seyidə dönə-dönə tapşırır və gedir. Bu arada Əşrəf xanım və onun həyat yoldaşı Rauf bəyin xüsusi məclisinə varacağımız günə vaxt ayırmağa çalışırıq. Əşrəf xanım Borçalı əsilli bir Qarapapaq qızıdır. Zamanın ağırılı-acılı zamanlarında bizim eldən üzünə – Təbrizə hicrət etmişlər. Amma əslini-kökünü unutmayan bu insan dönə-dönə Borçalıya – Dədə Yurda ziyarətə gəlmiş və bu ziyarətlərin birində bizim də bir qismət əppəyimizi kəsmişdi. Bizim gələcəyimizi öncədən öyrənən Əşrəf xanım Seyid Məhəmmədə öz tapşırığını öncədən vermiş və yolumuzu gözləməkdəydi.

...Dədə Borçalıda dadından doyulmayan bir üzüm növü var. Bu üzüm yetişəndə salxımında gilələri sapsarı saralar və hətta bir az qırmızımtıla - əhməri rəngə çalar və bu üzüm süfrələr bəzəyi, dadlılar dadlısı olar. Əgər bir əziz qonağa açılan süfrədə bu üzümdən olarsa, demək həmin müsafirə sayğı var. Bazarda əgər həmin üzümdən satılırsa, başqa üzümləri satanlar elə satış daxılındaca mürgü döyər. Mürgü döyər, taa bu dediyim üzüm növü satılıb qutarana qədər. Müştərilər o zaman başqa üzümlərdən alar ki, daha biz deyən üzümdən olmaz. Bu üzüm növünə “Təbriz” üzümü deyirlər. Elə bil insanlarımız “Təbriz” üzümündən ağız dadlarını, ləzzətlərini aldıqca Təbriz ziyarətini gerçəkləşdirmiş olurdu. Bu həmişə belə olub və indi də belədir. Və mən də bu cür

Sonra Təbrizlilərə üz tutdum. İllərin həsrətindən çəkdiyimiz yangılardan, hicrandan söz açdım. Bu Şəhriyar şəhərində ustadın adını çəkdim. “Heydər babaya salam”dan parçalar söylədim. Gəncliyində öz türkcəmizdə yazmış olduğu “Behcət-abad xatirələri”ndən:

Ulduz sayaraq gözləmişəm hər gecə yarı,
Gec gəlmədədir yar, yenə olmuş gecə yarı...

qəzəlini və “Azərbaycan” şeirindən misralar hönkürdüm. Göz yaşlarımı həmişə olduğu kimi yenə tutammadım. Ağladım... Ağladım... Ağladım...

Gecənin möhürünü Qiymət xanım vurdu. Mən onu çox dinləmişəm. Çox dəyərli bir söz adamı, idrakı dərin, amalı uca bir şair və bilim adamı olduğunu, fəqət sakit danışığı və utancaqlığı ilə də seçilən bu adamı heç belə görməmişdim. Danışmağa başladığı andan milli-mənəvi dəyərlərimizin əsl qoruyucusu kimi sözə başladı. Təbrizin və təbrizlilərin bütün Azərbaycan üçün nə demək olduğunu, hökmən və hökmən milli kimliyimizi sonuna qədər qorumağı boynumuzun borcu hesab eləməyimiz üçün çaba göstərməyimizin nə demək olduğunu dəyərləndirdi. Hələ eniləsi enişlərin, varılası düzlərin, çıxılası yoxuşların yükünün bizim omuzlarımızda daşınacağını elə ağılla, elə təmkinlə və elə coşğuyla sadaladı ki, göz yaşları selə döndü çoxunun. Analardan çox şey asılı olduğunu, dilin layladan, beşiyüstü ninnidən başladığını vurğuladı. Mən onu heç belə görməmişdim! Sonra öz şeirlərini oxudu Qiymət xanım. Hər kəsi ovsunlamışdı. Bayaq farsca Hafizin qəzəlini muğam üstə oxuyan bir gözəl qız özbəöz Təbriz türkcəsində elə oxudu ki, daş da olsa əriyərdi və əridi də...

qalan cəlladın özü yerlə yeksan olmuşdur.

İndiyse təmir olunur. Yəqin ki, bu təmirdən sonra ömrünə bir daha ömür calanacaq bu qeyrət abidəmizin və gələcək minillərdə də “boy boylayacaq, soy soylayacaq” tarixlərdən tarixlərə. Nə gözəl!!!

Mənsə Seyid Məhəmməddən ayrılıb qollarımı bu özbəöz ululuq simgəsinin boynuna dolamağa gedirəm. Təsbeh dənələri kimi ulu divarın yaxasına düzülən kərpicləri bircə-bircə öpür, sıgallayır və sinəmin ürəyim tərəfini sürtürəm. Hələ bu qapı qalanın hər iki tərəfdən yüzlərlə addım pilləli hasarı olmuş və tam zirvəyə qalxmaq üçün həmin divar boyu addım-addım nərdivansayağı quruluşla son nöqtəyə qədər varılmışdır. İndi isə həmin o yan pilləkənə olan divardan əsər-ələmət qalmayıb. Sökülüb-uçurulub, dağıdılıb qalanın əlçatmaz, amma gözlə rahat görülcək hündürlüyündə ağır top mərmilərinin dəydiyi və uçura-yıxa birmədiyi yaralı yerlər açıq-aydın görünür. Bu mənzərəni görən hər qeyrət sahibi “kaş o mərmilər mənə dəyəydi” düşüncəsinə dalar.

Nə qədər yağış döyüb, nə qədər qar döyüb bu qeyrət qalasını. Biganəlik qədər, xainlik qədər güclü təsir eləyə bilməyib heç nə. Və biganəlik dərdinin nə olduğunu çox yaxşı anlayanlar bilər. Bireyli “söhbətləşirəm” ərlə. Dərdləşirəm. Dərdini mənə söyləmir bu bir ömür dərdə giriftar olan. Nə söyləsin? O məndən söz yox, umut gözləyir. Ona verə biləcəyim hər dərdinin və hər dərdimin ilacı umut! Allah qismət eləsin. Özümün əllərim özümə yardımçı olsun, İnşallah.

...Ayrılıq anı bir az da göynədir məni. Seyid Məhəmmədin işarəsi ilə vidalaşıram Ərglə. Müqəddəs divarından bir az kərpic oxantısı götürürəm, öləndə üstümə səpdirmək üçün. Nə bilmək olar, “Bəlkə bu yerlərə bir də gəlmədim...”

Axşam Nahid xanımgildə bir buluşma gerçəkləşir.

Təbrizlilərin adına layiq süfrə açılır geninə-boluna. Amma gündüzdən süfrəyə bir az gecikəcəyimizi söyləyir Seyid. Və biz də Təbriz vaxtıyla axşam saat on radələrində buluşuruq. Söz-sözü gətirir, söhbət-söhbəti. Yenə məclisimizin başında qiyabi də olsa Əli Şamil əyləşib.

Təbrizin qışının da, yazının da gözəl olduğunu, yayının daha sərin və ilıq olduğunu öyrənirik. Çox-çox sevdalıların həm də yay aylarında istirahət yeriymiş bu yerlər. Dolaşdıqca dolaşırıq Təbrizi. İmkan düşən kimi buranın özünəməxsus yeməklərindən daddırır Seyidlə Safiyə. Hələ anası Əzizə xanımın dadlı söhbətlərini eşitmək, dadlı yeməklərdən doya-doya yemək ayrıca tərif istəyir. Bunlar azıymış guya... Bir öylə yeməyinə yığışırıq Seyidgilə. On ikinci qatda yaşayan bu ailənin bizlərə nə qayğısından, nə sayğısından, nə də süfrəsindən doymaq olmaz, ay olmaz. Fəqət mənəm doymaq istədiyim başqa bir şeydi, Anam!

Artırmadan şəhərə baylanırıq. Eynalı (təbrizlilər Aynalı deyir) görünür gözümüzə. Arxadaysa möhtəşəm Səhəndin başı qarlı zirvəsi boylanır. Elə bil Eynalı Təbrizin, Səhənd də Eynalının keşiyini çəkir gecə-gündüz. Burda dünyalarca ünlü bir şair oğlu da yada düşür bu yerlərin. Və adını bu qoca Səhənddən götürən şair Səhənd göynərtisi də “Güllər” açır içimizdə.

Elə dolmuşam, elə köyrəlmişəm. Yerim-göyüm qarışıb birbirinə. Bu nə taledi, Allah?! Bu nə yığvaldı, ey yerlərin-göylərin Sahibi! Bu məcnun düşüncələrimin leyli intizarı nə vaxt sona çatacaq, Ya Rəbb??? Daha adını dilimə gətirməyə xəcələt çəkdiyim, özüm də özümdən utanıb, həya elədiyim ulu dərdin loğmanı VÜSAL, hardasan???

...Mən adamların üzünü gördüm Təbrizdə. Mən adamların boyunu-buxununu gördüm. Fəqət mən adamların içini görməyə çalışdım, Anam! Və mən Təbrizi milyonyarla Türk

insanımızın yaşadığı bir şəhər kimi görmədim. Mən bu şəhəri dükən-bazar, alış-veriş yerləri, evlər, odalar topluluğu kimi görmədim. Mən Təbrizi sinəsində dərd daşıyan, ruhunda və canında ağrılar-acılar düyün-düyün olan və elə hey gözləri yol çəkən, dilində bayatı, qəlbində hicran laylaları göyüm-göyüm göynəyən bir Ana kimi gördüm:

Analar yanar ağlar,
Dərdini sanar, ağlar.
Dönər göy göyərçinə,
Yollara qonar ağlar.

Mən Təbrizi “Yanık Kərəmi”yə köklənən bir ulu saz kimi gördüm. Və mən hələ bu ananın dili açılmayan bir bədbəxt balası donunda gördüm özümü. Və içimdən poyxuran ikicə kəlmə söz gəldi dilimə:

– Yazıqlar olsun!!!

Düz qırx ildi ayrılıqdan, hicrandan, Arazdan, Təbrizdən və bu həsrətdən yazılan əsərləri oxuyuram. Düz qırx ildi çöyürürəm o üzünü, bu üzünü. Heç olmasa ağrılarımın bircə hoyur hoyunu ala biləcək gücdə olan bir şey tapa bilmirəm. Tək tələbəklik illərimdə əl-əl gəzən və mənim də başdan-ayağa əzbər bildiyim və hər yerdə söylədiyim “Gülüstan” poemasından savayı. Və bir də Anarın o zamanlar “Gənclər” qəzetində çap olunan bir cümləsindən savayı. Həmin cümləni yazıçı bir manqurt qafalının bir cümləsinə: – “Bir qardaş o tayda, bir qardaş bu tayda, nə qəribədir” cümləsinə cavab olaraq: “Bu boyda dərdi “qəribə” adlandırmaq, doğrudan da, nə qəribədi” dediyi cümlədən savayı nə oxumuşamsa “yalançının tayası” bilmişəm.

Təbrizə varid olduğumuz ilk gündən Qiymət xanım hər şeyi yaddaş dəftərinə qeyd eləməyimi istədi. Mən də olumlu

məni Təbrizə uğurlayan qardaşım Hüseyn Artıkoğluya hədiyyə eləməyi düşünürəm. Mənim bazarlığım “öz bazarım”ladı, Anam!

Gedənlər qayıdır. Amma kim necə? Boş gedənlər dolu gəlir. Mən dolu gedib boş qayıdan görmədim. Təbrizi çuval-çuval, şələ-şələ daşıyırlar. Oysa bir dəniz misallı, onun suyunu dolçalarla daşıyıb qurtarmaq olmaz.

...Yanımda bir qadın oturub avtobusda. Sumqayıtda yaşayırdı. Təkbaşına bəlkə də on adamın yükünü gətirir. Yol-boyu ara-sıra danışırıq. Təbriz haqda balalarına nə öyrətdiyini soruşuram. Hələ belə ucuz bazar olmadığını deyir. Özümü danlayıram: “Ələsgər, başına qəhətdir peşə?..” On yeddi avtobusu var bir şirkətin. Bakıdan Təbrizə adam daşıyır, Təbrizdən Bakıya ərzaq. Karvanın neçəsi gedir, neçəsi gəlir. Bu karvanların sarvanlarına ucuz karvansaray gərək. Və bunlar Təbrizin nə demək olduğunu duymağa, anlamağa hazır döyüllər, Anam!

Təbrizdən qayıdıram, yüküm dərd yükü.

Canımı orda – cananımda qoyub gəlirəm. Bu görünən cəsədimdi.

Ruhumdaysa Təbriz... Təbriz...Təbriz...

*Təbriz - Borçalı.
Fevral, 2013.*

Koroğlunun Nərəsi...

Koroğlunun Qıratı...

Bu üç güc birləşəndə məğlubedilməzlik meydan alır.

At həmişə qəhrəmanın dar gündə dadına çatır, onu daha böyük təhlükələrdən xilas eləyir. Və ona görə də həmişə at qələbəyə və uğura səbəbdir.

Koroğlu dastanlarının «Keçəl Həməzinin Qıratı aparması» boyunda əli hər yerdən üzülən Koroğlu keçəl Həməzəyə yalvararaq deyir:

Əylən deyim Qıratın qiymətini,
Səksən min kotanlı kala da vermə...

Burda söhbət tarix boyu atın insana vəfasından, sədaqətindən və darayaqda sahibini qurtarmasından gedir və eyni zamanda, döyüşlərdə ən dəyərli arxa olması göz önünə gəlir. Və ümumən dədələrimiz atı əhliləşdirəndən bu günümüzdə qədər at həmişə insanın yanında olmuş və onun xidmətində durmuşdur. Atın insan ruzisini qazanmasında da çox faydalı əməyindən söz açmaq olar.

Tarixdən gələn çox ulu və müqəddəs bir gələnek kimi at minmək, at sürmək və at bəsləmək də həm məslək, həm də bir mədəniyyətdir. Lap elə bu gün də padşahlar bir-birinə at bağışlayır. Və adətən hər zaman bəzi dəyərli adamlar da dostluğa və qardaşlığa hörmət əlaməti olaraq bir-birinə at bağışlayır. Və hətta ən dəyərli hədiyyə yəhərli-yüynəli at bağışlamaqdır!

Bu bəlkədə insanların bir-birinə verdiyi ən ləyaqətli bir dəyər kimi də qiymətləndirilir.

Atlara heykəl qoyulur!

Qəhrəmanlara, sərkərdələrə at üstündə heykəl daha çox yaraşır. Hətta canlı atdan savayı ölkələrdən-ölkələrə at heykəlləri göndərilir.

Biz Borçalılar sonuncunun canlı şahidləriyik. Dörd və yabəş il öncə Tiflisdən Bakıya gedən bir maşın karvanı görənləri heyratə gətirmişdi. Bizim Kürüstü- Dəmirçihasanını kəndlərinin yanından keçən böyük ipək yolunda at sürəti ilə gedən bir yük maşınının üstüaçıq yük yerində aparılan ayaqlarının nalları günəşin şüasından göz qamaşdıran bir at heykəlini öz gözlərimizlə gördük. Həməən at heykəli bu gün bir qardaş payı kimi Azərbaycanın bir güşəsini şücaət və hünər güşəsi kimi sərgiləyir.

Tiflisdə Metex qalasının əzəmətli bir qayası üstündə qədim Metex qalası yanında şəhəri seyr eləyən əfsanəvi Vaxtanq Qorqasalinin və ya XIX yüz ilin böyük sərkərdəsi general Baqratoninin yenə Tiflisin gur səmtindən boylanan qalib komandan heykəli və ya yenə Tiflisdə Qurucu Davidin möhtəşəm heykəlləri dediklərimizə ən dəyərli nümunələrdəndir.

At qeyrət, cəsarət və hünər simgəsi kimi dünyanı özünə tabe edib. Və heç təsadüfi deyil ki, elmin, texnikanın və müasir maşınqayırma sənayesinin hesablamaları da at gücylə ölçülür.

AT GÜCÜ!

Doğrudu, atalar deyir: «Dəvədən böyük fil də var». Fəqət, qoy fillər və dəvələr bizi bağışlasın. Biz insanlar öz gücümüzə «at gücü»nün gücüylə baxırıq.

Əslində at həm uğur, həm qələbə, həm böyük mənada sıçrayışdı.

At ağıllı olur...

Bir at mənzili yol...

Eşşəyi min, ata çatana qədər...

Atın etibarı insanın etibarı kimidi...

Atı atın yanında saxla, həmrəng olmaz, ama həmxasiyyət
olar...

Atın yalına yatmayan mənzil başına vaxtında çatmaz...

Atdandırma(Gəlin ata evindən ər evinə yola düşəndə qarazurnada çalınan hava)...

Elə bil bu dünyanın formalaşmasında at olmasaydı olmazdı!

Şairlər söz qoşur atlara:

Kim minir Qazağın dilboz atını,
Götürür toyların şal xalatını.

və ya:

Atım yoxdu yəhərlənə,
Dəli könlüm qəhərlənə.

Qarazurnada çalınan «Cəngi» atların hünərinə bəsətələnib.
Göy kişnər, bulud ağlar deyiminə qosqoca göylərin gurultusu, şimşəyin çaxışı, ildırımın düşməyi atın kişnərtisinə bənzəyir. Nə qədər ali duyğu!

Atın kişnərtisi göylərdən gəlir. Bu ucalığa eşq olsun, deyəllər.

Tarixdə öz sahiblərinə qürur gətirən və yaddaqlara adı həkk olan atlarda mövcuddur və onların adları zamanın ər və ərənlərinin adlarıyla qoşa çəkilir.

Buraq, Düldül (Peyğəmbəri və həzrət əlinin atları).

Qırat, Dürat (Koroğlunun atları).

Alapaça (Giziroğlu Mustafabəyin atı).

Bozat (Qaçaq Nəbinin atı).

Burda ərlərlə bərabər atların da bir-birinə güc göstərməsi haqdır.

Koroğlu deyir:

Bir atı var, Alapaça,
Aman vermir Qırat qaça.

Qaçaq Nəbi üzünü Bozata tutub deyir: “...Əgər mənə bu davadan qurtarsan...” Davadan sağ-salamat qurtarması üçün Qaçaq Nəbi kimibir qəhrəman özündən daha çox Bozata bel bağlayır.

Və ya:

Çapay keçir hücumə,
Yel kimi cuma-cuma.

Çapay adlı o qəhrəman onu döyüşlərdən-döyüşlərə bir qalib kimi daşıyan atının sayəsində hər hücumda bir uğur qazanır.

Heç kəsə qəribə gəlməsin. Ata olan müqəddəs maraq bütün zamanlarda çox olub. Bu gün də at həvəskarları, at yarışları, qoşqu atları haqda çox çox hekayələr var. Hətta dillər əzbəri olan at hırsızları (at qaçıranlar) bu gün də var və buna da təbii baxılmalıdır.

Hər igid və ərgən ən gözəl bir qıza sahib olmaq istədiyi kimi, çox gözəl atlara da nə yolla olur-olsun sahib olmaq isəyən də tapılır.

Dilbilən atlar da az deyil.

Atla sürülər, naxırlar, ilxılar otarılır.

Hətta otaracaqlarda təkbaşına bütün günü mal-heyvan otaran və axşam düşəndə arxaca gətirən atların olduğunu çoxları bilir.

Yayda köçlər atla yaylağa aparılır, qışda qışlağa.

Deməli atdan ayrı yaşamaq çox ağır olur İnsanoğluna.

Ayrıca nəsil artıran atlar, yarış atları xüsusi qayğıyla bəslənir.

Vəhşi atlar xüsusi kəməndlərlə tutularaq əhliləşdirilir.

Atlarla bağlı macəra romanları yazılır, filmlər çəkilir.

Dünyaca ünlü kitablar çap olunur.

Mayn Rid adlı dünyaca ünlü bir yazarın «Başsız atlı»

romanı uzun illərdir ki, oxucuları heyran qoymaqda davam eləyir. Mustanq atlarının cəngavər Mustangerlər tərəfindən kəməndə salınaraq əhliləşdirilməsi və onlarla yarışlarda qazanılan uğurlar oxucuların hafizəsinə elə həkk olur ki, onların hər biri cəngəlliklər cəngavəri olmaq və insanların könlünü fəth etmək xəyalıyla yaşayır zaman-zaman.

Atla səfərə gedən və ya səfərdən qayıdan bir kişinin və ya kişilərin atlarının yüyəninin tutulması, üzəngisinin basılması, onların özlərinin rahatlığının təmin olunması qədər də atlarının yəhərlərinin alınması, onların tumarlanması, tərləyib, dəsmalla qurudulması və yeminin doyunca verilməsi çox önəm daşıyıb hər zaman.

Türkmən atları,
Qıpçaq atları,
Qarabağ atları,
Borçalı köhlənləri,
Ərəb atları...

Bunlar daha çox dözümlü və uzaq səfərlərə dayanan atlardır. Böyük ozan Dadaloğlu əbəs yerə deməyib ki:

...Ərəb atlar yaxın eylər uzağı,
Uca dağ başında yollar bizindir.

Ata hörmətsizlik onun sahibinə hörmətsizlik kimi dəyərləndirilib bizim mənəviyyatımızda.

Ata namus kimi baxıblar bizim insanlarımız.

Əgər bir şərəfsizin öz düşməninə gücü çatmırsa, namərdcəsinə bir xəlvətdə onun atının yalını, quyruğunun ucunu kəsib buraxır. Güya düşməninə intiqam almış kimi. Əgər bu işin kim tərəfindən yapıldığı və ya yapıldığı bəlli olarsa, bu iş qanla sonulanıb. Belə bir iş böyük Türk yazarı

İsmayıl Şıxlının «Dəli Kür» romanında təsvir olunub. Cahandar ağanın Qəmər adlı atının başına gələnlər və onun nəticəsi...

At dost, qardaş, vəfalı yar kimi qiymətləndirilib əsrlər boyu. Və buna görə də «atı olanın arxası olub» deyiblər.

Bütün bu deyimlərin hər biri Borçalı adlı məmləkətimizdə də yazılmamış qanun kimi qəbul olunub tarix boyu.

...Mənim Borçalıya qonşu, Sınıq Körpünün o üzündə olan Şıxlı kəndində çox-çox sınaqlardan həmişə üzüağ çıxan və hər kəsə nümunə ola biləcək bir dostum-sirdaşım var – Kamandar adında. Bir gün o bizə gəldi. Sınıq Körpünün tam qucağında olan qoyun yatağının qabağında örüklənmiş atının çatısı (kəndiri) kəsilərək aparıldığını söylədi. “Bu at kiçik oğlun Orxanın atıydı,” dedi. Onu göz bəbəyi kimi qoruduqlarını, bir oğula əvəz olduğunu dedi. Və polisə getməyimizi, hər kəsə – tanışa, bilişə xəbər verməyimizi istədi. Mən isə bir az gözləməyi, belə işlərin bilicilərini görməyi məsləhət bildim. Çox uzun bir axtarışa çıxdıq. Və düz bir il sonra həmə qırmızı atı yetmiş atın (bir ilxının) içindən tanıyıb seçdiyimiz gün gəldi. Və Orxan balamızın həmə atın yalına yatıb Anaxatır çayı boyunca suqovuşana və ordan da Şıxlıya qədər çapdığının şahidi olduq. Bəlkə də həmə gün qardaşım Kamandarın ömrünün ən mutlu anıydı.

“Ağatlı oğlan” ifadəsi işlənib həmişə dilimizdə, ağzımızda. Gözləri yol çəkən qızlar xəyallarında onları götürüb aparılacaq oğulu ağ atın üstündə düşünəblər həmişə.

Xalqın dilində əzbər olan yer adları mövcuddur.

Yəhər qaya,

Naltökən,

Palantökən,

Kəhər meydanı və s.

Mən Borçalıda, Qullar kəndindəki atyetişdirmə (va ya atbəsləmə), məntləqəsinin həyətində bir at qəbri də görmüşəm.

Həmən ciflikdə çalışanlar ordakı cins atları görməyə gələn hər müsafiri həmən at qəbrini göstərməyə aparar və bununla da insanlarda atlara olan sevgini bir az da artırmış olurlar.

Əgər yanılmıramsa, Borçalıdan ya adı, ya da soyadında Nəsib (ov) olan adlı-sanlı bir at uzmanı öz atıyla yarışlarda Amerikaya qədər gedib və çox da uğurlar qazanıb.

“Yuxuda at görmək xeyirlidir” – deyirlər.

Qırmızı at xoşbəxtlik, ağ at muraz verər yuxuda görülsə.

Mən Aşıq Qərib dastanını xatırlamaq istəyirəm.

...Hələb şəhərində Qəribə çatdırdılar ki, üç gün ərzində Tiflisdə olmalıdı. Əgər geciksə, yeddi il onun yolunu gözləyən Şahsənəmə qovuşa bilməyəcək. Hələbdən Tiflisə düz üç aylıq yoldu. Allahı çağırıb yola çıxdı Qərib. Və...Xızır Peyğəmbər ona rast gəldi. Atının tərkinə aldı. Bir gün ərzində onu Şahsənəmin toyu axşamı Tiflisə yetirdi. Tiflisə yetirmək həm də muraza yetirməkdi. Və Qərib qoyub getdiyi Şahsənəmə və sazına qovuşdu...

...Sabah namazını Hələb özündə,
Günorta namazın Karsın düzündə,
Axşam namazını yar Tiflizində,
Mövlam qanad verdi, uçdum da gəldim.

Mövlanın verdiyi qanad Qəribin özünə yox, onu yar Tiflisinə yetirən ata – Xızır Peyğəmbərin atına verilib.

Könlüm yaman atlanıb...

Bir «Atüstü» havası üstündə, bir kəhər atın üstündə murazıma çatmaq istəyirəm.

Allah hər kəsin murazını öz yığval atına süvar eyləsin.

Borçalı, 2010

ELAT YURDU

(poema)

Dərviş Osmandan Zəlimxan Məmmədlinin çağırışına cavab

“Kərəmi”tək, “Mansırı”tək dinmişəm,
Ağlağanın göz yaşına dönmüşəm.

Elat Yurdu, dədələrin yaylağı,
Oğuzların, Qıpçaqların oylağı,
Sinəmdədi xatirələr qalağı,
Yollarında dünyaya göz açmışam,
Daşdan-daşa qımcınmışam, uçmuşam.

Dırmanmışam çınqıllara, yallara,
Çırmanmışam yaman qeylü-qallara,
Çox düşmüşəm nə hallardan-hallara,
Enişlərdə-yoxuşlarda yoruldum,
Gədiklərdə ayazıdım, duruldum.

Elat yurdu, adın necə şirindi,
Zirvən uca, dərələrin dərindi,
Bulaqların bir-birinnən sərinde,
Binələrin kef havası çalardı,
Aranda tək Qalabəyi qalardı.

Əyriqarın, Yastıqarın ər oğlu,
Şamdüyəylə Leyləyuçan nər oğlu,
Dəlidağın nərə çəkən Koroğlu,
Borçalımız halal yaylaq görərdi,

Qıvlabulaq səmti soraq verərdi.
Elat yurdu, dərmanıydın dərddərə,
Fərmanıydın haqqı gəzən mərddərə.
Tərif desəm, dastan desəm min kərə,
Çatmaz bircə xoş gününə heç biri,
Tanrı bizə pay göndərüb bu yeri.

Lilpar ilə bulaqdan su içərdik,
Sonra gedib qasırgallar biçərdik,
Yağmur tutsa, binələrə qaçardıq,
Qaçammasaq, özümüzü verərdik,
Pululların qucağına girərdik.

Ağ sürülər yayılardı çöllərə,
Yaşılbaşlar yaraşardı göllərə,
Üç ay yayı yaylaqdakı ellərə,
Gecə-gündüz bar-bərəkət yağardı,
Bu bəxtəvər diyara gün doğardı.

Bir cənnətdi bu dağların qucağı,
Dost-doğmadı hər yanı, hər bucağı,
Ziyarətdir Hacıxəlil ocağı,
Hər gələnin düşsə bura güzəri,
Gələr cümə günü, adna bazarı.

Elat yurdu doğru bir aləmiydi,
Gözəlliyin cəmi burda cəmiydi,
Qızların yanağı çiyləməydi,
Yadımdadı bulaq üstə olanlar,
Ləngiyən qızlara baxan oğlanlar.

Çəkiləndə zirvələrin dumanı,
Gül açardı yolçuların gümanı,

Görərdi baxanda gedən karvanı,
Təsbeh kimi düzüm-düzüm obalar,
Milyon ildi türklər burda yuvalar.

Nə istədik – dağlar bizə pay verdi,
Can dərmanı, kəkotunnan çay verdi,
Dağ yarpızı boyumuza boy verdi,
Elat yağı, cılgı pendir, quzqulaq, –
Bir süfrədə əyləşərdi yüz qonaq.

Ağbirçəklər hər zəhməti çəkərdi,
Qatdamayı, əyirdəyi bükərdi,
Qız-gəlinlər kəklik kimi səkərdi,
Dəyə-dəyə paylanardı bişənlər,
Qalmaz idi umsunanlar, küsənlər.

Dağçıların kəsilməmiş hoyğatı,
Arançılar göndərərdi soyğatı,
Gül açardı körpələrin oyğatı,
Paygətirən binə-binə gəzərdi,
Gördüyünü yaddaşına yazardı.

Ozan gələr, dağlara səs salardı,
Hər binədə üç gün, beş gün qalardı,
Boy boylayar, ana sazı çalardı,
Sonra dönüb kəhər ata minərdi,
Xurcun dolu aran yolu gedərdi.

Gün doğmamış Fatma nənəm qalxardı,
Südü sağar, nəhrəsini çalxardı,
Bir az qaymaq, ya şor, qurud saxlardı,
Üstünə də dağ çiçəyi dərərdi,
Dərvişlərə, müridlərə verərdi.

Oy dərəsi, Naltökən bir dünyadı,
Qalaqala, Soyuqbulaq rüyadı,
Can Ağbavam ayrıca bir mənaydı.

Hanı Soyuxbulax, hanı Cücəkənd?
Hanı bir-birindən yüz qat qoca kənd?
Könlü fərəh, ürəkləri haça kənd...
Ulduz kimi bircə-bircə söndülər,
Yozulmayan yuxulara döndülər.

Bu – Qarannıx dərə, bu – Çömçə bulax,
Qüssə qalax-qalax, qəm qalax-qalax,
Fəryad düdüyündə “Yurd yeri” çalax,
Göndərək yaddaşın kar qulağına,
Namus qulağına, ar qulağına.

Yurd yeri, xəyalın dörd yanı gəzdi,
Dolandı aləmi, dünyanı gəzdi.
Qonaxlı-qaralı İmir, İlməzdi,
Oğlundan-qızından aralı qaldı,
Sinəsi hicrannan yaralı qaldı.

Canbaxça, Molleyif bir busatıydı,
Mərifət göyündə yeddiqatıydı,
Hərəsi ayrıca bir urvatıydı,
Əsdi qara yellər bu ağ baxtıma,
Keşiş kəmənd atdı qızıl taxtıma.

Yurd yeri, o yurdda nələr qalıbdı,
Hər daşım, kərpicim mələr qalıbdı.
Fikir məni elə mənnən alıbdı... –
Xəyallarım çox uzaqlar dolanır,
Sinəm dağlı, qəlbim ağlar dolanır.

Bu üz – Göy dağ, o üz – Çıldır elləri,
Sarı simdir ürəyimin telləri,
Tufan kəsib cığırıları, yolları,
Qurdalama, köhnə ojax yeriyəm,
Od alaram, isti bujax yeriyəm.

Nə zaman ki çən dörd yanı bürüyə,
Arxacda da qurd girərdi sürüyə.
Qırar, tökər, nə qalardı geriye,
Çoban-çolux alışardı yanardı,
Boynuxışdı boz itləri qınardı.

Ağırıydı, ləngəriydi bu dağlar,
Yağılara əngəliydi bu dağlar,
Qaçaxlara səngəryidi bu dağlar,
O qaçaxlar Elata bir naxışdı,
Eyyub dədə İsxannan danışdı.

Elat yurdu, hər addımın ziyarət,
Hər bələnin, aşırımın cəsarət,
Qeyrətlilər sənə eylər ibadət,
Zaman-zaman aləm bilir haçandı,
Qeyrətsizlər səni qoyub qaçandı.

Elat yurdu, yaman yağdı boran-qar,
Baş pozuldu talan oldu arzular,
Yad əllərdə halal meydan haqqa dar,
Bizdən ötən bizə dəydi, dağladı,
Dağlar yenə bizə umud bağladı.

Elat yurdu, nələr oldu, gör nələr:
Ağ cığıra tələ qurdu kirvələr,
El səsinə həsrət qaldı zirvələr,

Aranla dağ bir-birinə yad oldu,
Dost ağladı, düşmən baxdı, şad oldu.

Zaman keçdi, gəldi gözəl vədələr,
Borçalıya sahib çıxdı dədələr,
Tez yox oldu yada yamaq gədələr,
Yenə dağlar oldu güman yerimiz,
Elat yurdu, aman-zaman yerimiz.

Dədə Camal Dədə Qorqud donunda,
Gəldi, özü durdu haqq meydanında,
Vətənoğlu Zəlimxandı yanında,
Ellər axdı arxasınca bir eşqin,
Pir umudun, pir diləyin, pir eşqin.

Yerlərə-göylərə səda yayıldı,
Hay vuran, qıy vuran nida yayıldı,
Yaman günlər getdi bada, yayıldı,
Yenidən səs-səsə verdi yamac-yal,
Döndü həqiqətə mürgülü xəyal.

Borçalı öz birlik sazını çaldı,
O günün hər anı şəkərdi-baldı,
Bu nə görüşməkdə, necə vüsaldı,
Ərlərin al qanı qaynadı-daşdı,
Dağ-dağa qovuşdu, bulaqlar coşdu.

Elat yurdu, bu xoş anlar yaşasın,
Sənə bağlı halal canlar yaşasın,
Vətənoğlu Zəlimxanlar yaşasın,
Sevindirsən bu intizar elləri,
Təmizləsin daş-kəsəkli yolları.

Elat yurdu, diləklərin nə mutlu,
Turan eli sən sarıdan umudlu,
Ər meydanı, ərən yurdu Armudlu,
Bu yerlərin baş tacıdı əzəldən,
Ağrıların əlacıdı əzəldən.

Yalan-yanlış xülya duyub gedənlər,
Manqurt kəfəni geyib gedənlər,
Vətəni vətəndə qoyub gedənlər
Bir gün ilğımlardan doyub döndülər,
Yovşan qoxusunu duyub döndülər.

Toprağa kök atan palıd oldular,
Qılınca dönməyə polad oldular,
Elat duyğusuyla abad oldular,
Yosunlar bitirdi mükəddər qaya,
Çəsmə göz yaşları döndü dəryaya.

Xam yeri gəzdilər xamçıl çobanlar,
Dam yeri gəzdilər qamçı cavanlar,
Köhnə arxaclara dönən karvanlar
Dönüb bircə-bircə dənələndilər,
Səmti-sorağıyla binələndilər.

Ayrılanlar barişdılar yaylada,
Qaynadılar, qarışdılar yaylada,
Bir-birinə sarmaşdılar yaylada,
Yenidən bir bədən, bir oldular,
Yadların başına tufan oldular.

Elat yurdu, anladın hər fəndi sən,
Qırdın-tökdün hər bərəni, bəndi sən,
Birləşdirdin yüz şəhəri, kəndi sən,

Alnımızın yazısını oxudun,
Xana qurdun, möhür xalı toxudun.

Əl-ələdi Azərbaycan-Gürcüstan,
Bir-birinə həm şərəfdi, həm də şan.
Qonşu bilib, qardaş bilib Yaradan,
Borcumuzdu bu ülfətdən yarıyaq,
Tarix boyu bu dostluğu qoruyaq.

Qoca dünya qardaşlığı salamlar,
Bu dostluğu, sirdaşlığı salamlar,
Türk sancağı üç bayrağı tamamlar,
Ucaldılsa bir ünsiyyət məbədi,
Yaddaşlarda yazılacaq əbədi.

Enişlərə yenə duman çöysüyür,
Yoxuşlarda qara kəllər töyşüyür,
Güneylərdə quzuların göyşüyür,
Erkəklərin buynuzları geyişər,
Dura bilməz, bir-biriylə döyüşər.

Asta gedər zıncıroylu dəvələr,
Kəcavədə deyər-gülər nəvələr.
Oysar tutar kəkilləri şəvələr,
Ahıllar da yol göstərər sarvana,
Çünki sarvan cavabdehdi karvana.

Elat yurdu, sinən geniş meydandı,
Neçə-neçə at mənzili hər yandı,
Ətəyin bahardı, zirvən tufandı,
Yağan yağış, ya qar, dolu mənimdi,
Qucağında ömür yolu mənimdi.

Elat yurdu, ziyarətim, pirim sən,
Dəyanətim, mətanətim, səbrim sən,
Dünya məni dağ-dağ etsə, birimsən,
İkincidən vətən olmaz, ay olmaz,
Küllü-ələm bir vətənə tay olmaz.

Elat yurdu, hər çiçəyin təzə-tər,
Hər gülünün qoxusu var müşk-ənbər,
Hər eləğlun sənnən ötrü səməndər,
Havan, suyun əzəldən sirdaş sənə,
Səməndərdir hər qaya, hər daş sənə.

Biz dönsək də, üzün bizdən dönmədi,
Kül altında heç vaxt qorun sönmədi.
Qıy vuran tərmanın göydən enmədi,
Quşdan dərsin alsın quşürəklilər,
Güllü yaza dönsün qışürəklilər.

Elat yurdu, baxtın sənə yar olsun,
Dost sevinisin, düşmənlərin xar olsun,
Səsin-ünün bu cahana car olsun,
Lap uzaqdan-uzaq gəlsin qoynuna,
Uşaq kimi sarılsınlar boynuna.

Elat yurdu, qoynun sənə haqdan pay,
Unutmadın, unudulmaz haqqı-say,
Kaş Zəlimxan çağıra bir qurultay,
Halal zatlar haqq uğruna yarışa,
Umanlar da, kəsənlər də barişa.

Elat yurdu, unut qəmi, dərdir sən,
Zirvə-zirvə bir yenilməz ordusan,
Qarapapaq, tərəkəmə yurdusan,
Beləcədi dədələrin hədisi,
Sən əzəldən Bozqurdların vadisi.

Elat yurdu, ulu səsim-sorağım,
Əzəldən-əbədə yanan çırağım,
Ata məmləkətim, ana toprağım,
Mən də həməən o topraqdan yarandım,
Haqqın halal qələmiylə darandım.

Yada düşdü yenə dəgör haralar,
Yaddaşım öz qapısını aralar,
Çox yazıldı ömrə ağlar-qaralar,
Demə, hər şey elə gəldi-gedərdi,
Nə yaşadıq, vallah, hamsı qədərdir.

Hey fırlanır elə çərxi-fələklər,
Ömrü-günü xəlvirləyər, ələklər.
Sağda yazar, solda yazar mələklər,
Hər kəsdə öz əməliylə ölçülər,
Dünyadakı amalıyla ölçülər.

Elat yurdu, güzaranın var olsun,
Günnü günün, boran-qarın var olsun,
Göy yaylağın, boz aranın var olsun,
Biz də müdam kölgələnək qoynunda,
Bölgələnək, ölkələnək qoynunda.

İlk dəfə saz səndə dinib, deyirlər,
Elat özü yurda dönüb, deyirlər,
Nuh gəmiyə burda minib, deyirlər,
Sonra gedib “Ağrı dağ”da dayanıb,
Qonum-qonşu çox sonralar oyanıb.

Lap sonra da haramılar gəldilər,
Bu dünyanı dönə-dönə böldülər,
Öləndə də gözüaçıq öldülər,

Haram yeyən halaldan pay dadmadı,
Heç birisi muradına çatmadı.

Dan yeridi, yurdu üzü ağarar,
Yeri-göyü, dağı-düzü ağarar,
Yüzillərdir – gedənləri çağırar,
Muhərrəm Yıldızdan ürək pay gələr,
Gələr uça-uça, Yıldırar gələr.

Artıkoğlu burda bir dağ kimidi,
Arzusu, diləyi yaylaq kimidi,
Boyu zirvə, qəlbi uşaq kimidi,
Vüqarıyla bu dağları bəzəyir,
Dədəsinə, babasına bənzəyir.

Elat yurdu, haykır, Turan oyansın,
Qəlbi haqqa, yönü sənə boykansın,
Yerin-göyün üzü nura boyansın,
Damarlarda axan qanlar durulsun,
Yeni aləm, yeni dünya qurulsun.

Elat yurdu əzəl haqdan halalım,
Bu dünyada dünya boyda yığvalım,
Var oğlu varımsan, qal oğlu qalım,
Başına döndüyüm müqəddəs pirim,
Bu dünya durduqca mənim and yerim.

Elat yurdu, Borçalıya əmanət,
Aləm bilsin, mən verirəm zəmanət.
Namərd olsun, kim eyləyər xəyanət,
Bir amalda Allah olsun bizə yar!
Dərviş Osman Zəlimxanı salamlar!

Borçalı, aprel 2018

OSMANIN İZİ...

bilməyib... (O zamanlar qəbul imtahanlarına hazırlaşanları sual-cavab etmək ənənəyə çevrilmişdi. Səni tanıyanlar da, tanımayanlar da, biliyi olanlar da, olmayanlar da sual verirdilər. Bundan heç kim də incimirdi...)”

Osmanın hazırlıq səviyyəsini yoxlamaq üçün ona ədəbiyyatdan imtahana düşən bir neçə sual verdim. Geniş və dolğun cavablar verdi. Xüsusən şairlərdən sual verəndə əsərlərindən uzun parçalar və ya şeiri əzbərdən sonadək deyirdi. Xəbər aldım ki, bəs özün şeir yazırsanmı? Tərəddüdlə “yox” cavabını verdi. Lakin onun bu “yox”unu mən “hə” kimi başa düşdüm.

Qəbul imtahanlarına gələnlərin əksəriyyətinin zəif yeri şairlərin seirlərini az bilməsi olurdu. Abituriyentlər orta məktəb proqramına salınmış şairlərin ya bir-iki şeirini, ya da şeir və poemalarından parçalar bilirdilər. Müəllimlər də adətən, əlavə sualları onların ömür yolundan deyil, əsərlərindən verirdilər.

Yaşlıd olsa da, Osman mənə sual vermədi. Başa düşdüm ki, Elman və Əfəndi mənə ona tərifləyiblər. Odur ki, mənimlə məsafəli davranırdı. Eyni yataqxanada qalsa da, Osmanla ara-sıra görüşər, hərdən sual-cavab da edərdik bir-birimizi. Onu bilirdim ki, Osman həmyerliləri Elman və Əfəndi ilə birlikdə məşq də edir. Sənədlərini yenə də Azərbaycan Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsinin gündüz şöbəsinə vermişdi. İndi iki ağır yüklə, “uç-a-ç getməsindən” anladım ki, müsabiqədən uğurla keçib. Onu səsləyib təbrik də etmədim. Arxasınca gülümsəyərək, urəyimdə uğurlar arzuladım.

Avqustun 30-da Osmanı yenə yataqxananın qarşısında gördüm. Qəbul olunması münasibətilə təbrik etdim. Heç xəbər almadı ki, qəbul olunmağımı haradan bilirsən. Elə qürurluydu, elə bil alçaq dağları o yaratmışdı. Ona elə gəlirdi ki, univer-

ki, şairin “Ayın əfsanəsi” poemasından kağıza köçürdüyü parçanı dostlarımızın topladığı bir məclisdə öz şeiri kimi oxudu. Mən də dedim ki, zəif şeirdi. Mətbuata vermə. Osman özündən bərk çıxdı və Şəhriyarın kitabını açıb həmin parçanı göstərdi.

“Ayın əfsanəsi”ndən bəzi parçaları Osman da, mən də əzbərləmişdik. Amma indi oxuduğu şeirin poemadan olduğunu bilsəydim, bəlkə də elə sərt deməzdim. Amma yenə də fikrimin üstündə durdum. Bir neçə vaxtdan sonra gülə-gülə bildirdi ki, sən haqlıydın. Şeir Şəhriyarın olsa da, tərcüməsi çox zəifdi.

Bir çox aşıqların və el şairlərinin adlarını tələbələr, hətta “Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı” fənnindən dərslər deyən müəllimimiz, aşıq yaradıcılığının araşdırıcıları, aşıqlarımız bilmədiyi halda, Osman onların şeirlərini əzbərdən deyirdi. Təhləli Novruzun, Ağacanın şeirlərini ilk dəfə ondan eşitmişdim. El şairlərimizin şeirlərində elə ifadələrə rast gəlirdik ki, içimizi göynədirdi. Müzakirə edir, müəllimlərimizə deyirdik ki, nədən bu gözəllikdə, şirin və axıcı sözlərimizə “di-alekt, ləhcə sözü” damğası vuraraq, ədəbi dilimizdən uzaqlaşdırmışıq.

Hələ də yadımdadı onun Borçalının məşhur el şairi Təhləli Novruzdan dediyi bir gəraylı-təcnisin bu misraları:

Naşı səyyad səhra yerdən oy ala,
Təbib sənsən, dərdə dərman oyala.
Ürküşüb marallar çıxsa o yala,
Çətin oyçu onu ha bular, bular...

Dərslərdə müntəzəm iştirak etməklə yanaşı, ədəbi-bədii məclislərdən də qalmırdıq. Molla Pənah Vəqifin anadan olmasının 250 illiyinə həsr olunmuş toplantıda iştirakımızdan,

orada İraqdən gəlmiş Şakir Sabir Zabıtlə, Yuqoslaviyadan gəlmiş Necati Zəkəriyyə ilə, Türkiyədən gəlmiş Həyatı Yazıcıoğlu ilə tanışlığımızdan bu gün də həvəslə danışır Osman...

Birinci semestrədə vəziyyətim ağır oldu. Nə evdən pul göndərən vardı, nə də təqaüd alırdım. Sentyabr-oktyabr aylarını zavoddan işdən çıxarılməyimlə bağlı verilən pulla keçindim (Ali məktəbə qəbul olunduğuma görə, işlə vidalaşmaq məcburiyyətindəydim). Sonrakı ay vəziyyətim daha da gərginləşdiyini görəndə istədim Jurnalistika fakültəsində gündüz oxumaqdan uzaqlaşib Pedaqoji İnstitutda qiyabi təhsilimi davam etdirim. Amma universitetdəki mühit artıq mənə özünə möhkəm bağlamışdı. Bir tərəfdən də Osmanla bir otaqda qalmağım qətiyyət göstərərək universitetdən çıxmağıma mane olurdu. Çünki ilk gündən aramızda pul, ərzaq almaq üçün kim nə qədər xərcləyəcək söhbəti olmadı. Hansımıza düşdü, ərzağı o aldı. Yemək bişirmək, ev işlərini görməkdə də iş bölgüsü aparmadıq. Hansımıza düşdü, o, məişət işlərini gördü...

Qərribəsi bu idi ki, bəzən eyni otaqda qalan qardaşların pul, ərzaq almaq, məişət işləri üstündə mübahisə etdiyini görəndə təəccüblənirdik. Osmanın da ailə vəziyyəti o qədər yaxşı deyildi. Anası Tamam xala evdar qadın, kiçik bacısı Fatma məktəbli, yaşı 70-i haqlamış atası Əhməd kişi isə təqaüdcü idi. Bu çətinliyə baxmayaraq, Osman kəndləri Keşəliyə gedəndə xeyli ərzaq və cibində də bir xeyli məbləğ pulla gəlirdi. Ərzağı ata malı kimi bərabərcə yediyimiz kimi, cibindəki pulu da yarı bölürdü.

İkinci kursa keçəndə mənimlə bir kursda oxuyan İsrafil Qurbanov da bizim otağa keçdi. Birinci kursdan Osmanın sayəsində yaranmış qayda nəinki universiteti bitirənə kimi, hətta ömrümüzün ahıl çağlarında da davam etdi.

Seminarlar və birinci kursun imtahanları Osmanı ruhdan saldı, xeyli bədbinləşdi. Biz nə zülmə ali məktəbə qəbul olunmuşduq. Oxuyanda gördük ki, vəzifəlilərin, universitet müəllimlərinin uşaqları, ataları pul verib qəbul etdirənlər necə bəsit dünyagörüşlü, dayaz bilgilidirlər! Ədəbiyyatdan, tarixdən sadə şeyləri belə bilmirlər. Buna baxmayaraq, onlar yüksək qiymətlə qəbul olunduqları kimi, əziyyət çəkmədən, oxumadan da yaxşı qiymət alırlar. Osman belələrini görəndə, heyretlə: “Vallah, mən beş il bir kitab oxumasam belə, yenə də onlardan çox biləcəm!” - deyirdi.

Adlarını çəkmək istəmədiyim bəzi müəllimlərimizin savadsızlığını görən Osman onları dolayırdı. Səhv etmirəmsə, üçüncü kursda oxuyanda Məhəmmədəğa Şaxtaxtlının yaradıcılığından bir kurs işi yazmışdı. Orada Məhəmmədəğa Şaxtaxtlı haqqında həqiqətdən uzaq bir çox fikirlər vardı. Onlardan biri yadımda qalıb: Osman yazmışdı ki, Məhəmmədəğa Şaxtaxtlı Leypsiq Universitetində oxuyanda, yəni 19 yaşında “Qurani- Kərim”i ərəb dilindən alman dilinə çevirib. Mən ona bunları yazıdan çıxartmasını məsləhət gördüm. Osman isə: “Dediklərinin heç birini çıxaran deyiləm. O, (yəni, müəllim) savadsızın biridir, bunların heç birini anlamayacaq. Əksinə mənə tərifləyəcək ki, yeni faktlar tapmışam”, – deyər inadından dönmədi.

Həqiqətən də elə oldu. Müəllim auditoriyada Osman Osmanovun kurs işini tərifləyərək, hamıya nümunə göstərdi.

Yaşadığı mühitin zəngin ədəbi-mənəvi dəyərlərindən bəhrələnmişdi. Mənim dünyagörüşümün formalaşmasında da onun doğulduğu Keşəli kəndinin rolu böyük oldu. Dağ kəndində, Göyçədə doğulmuşdum. Buz kimi suyu olan bu-laqlardan su içməyə, sərin havada gəzməyə, kəndin bir yerindən baxanda evlərin çoxunu, həyat-bacaları görməyə alışmışdım. Buna görə də, düzəndə yerləşən aran kəndlərini

bəyənmirdim. Onların isti və bürkülü havasına, tozlu yollarına, ilıq və bulanlıq suyuna alışa bilmirdim.

Osmanın təkidi ilə yay tətilində onların kəndinə – Sarvanın Keşəli kəndinə getdim. Hava isti olsa da, bürkülü deyildi. Osmangilin evi Kürün sağ sahilində, uca bir yarpağın üstündəydi. Oradan baxanda Kür, Qarayazı meşəsi adamın ayağının altında görünürdü. Gündüz hava nə qədər isti olsa da, gün batmağa doğru gedəndə Kürün qaşında sərin bir meh əsirdi. Axşamüstü Osmangilin bağındakı yarpağın uçurmadığı ağacların altına toplaşib yaşıdlarımızla söhbətləşirdik.

Kəndin adamları da bizim kəndlilər kimi saz-söz həvəskarı idilər. Aşıqlardan, qaçaqlardan, kənddə keçmişdə baş verənlərdən, günümüzün hadisələrindən söhbət edərdik. Osmanın atası Əhməd kişi, qohumları meyxana məclislərindən, o məclislərdə oxuyub-oynayanlardan danışdılar. Tez-tez də söhbət Vəli kişinin (ona “Şeyx Vəli” də deyirdilər) meyxana məclislərində “cevizlənilib” qurşağacan soyunduğundan, qaynayan samovarı qucağına almasından, samovarın lüləyini açıb oradan axan qaynar suyu üzünə vurmasından, içməsiindən düşərdi. Onun hərəkətlərini təkrar eləmək istəyənlərin qaynar suda əllərini yandırmaqlarını xatırlayıb gülərdilər.

Bu söz-söhbətləri dinləyə-dinləyə Mir Həmzə Seyid Nigarini, İsmayıl Şirvanini, nəqşibəndiliyi öyrənirdim. Ona görə də, heç bir siyasiyönlü təbliğat məndə meyxanaya mənfi münasibət oyatmırdı. Əksinə, əks-təsir yaradırdı. Sovet təbliğatına, ateizmə inamım get-gedə zəifləyir, onlara qarşı müqavimətim güclənirdi. Beləcə, Keşəliyə ürəkdən bağlanır, kəndi sevirdim. Adamlarını öz doğmalarımla bilirdim. Onlar da məni doğmaları kimi qəbul edirdilər. Bu kəndlə, orada yaşayan insanlarla bağlı şirin xatirələrim var. Ömür vəfa etsə və ya mən tənbəlliyin daşını ata bilsəm, bu xatirələri yazıb bir kitab halına

salacam.

Dünyagörüşümün formalaşmasında böyük rolu olmuş Keşəli kəndinin sayəsində mən Türkiyədən bacısı Anaxanımı görməyə gəlmiş Qarslı Aşıq İslamla tanış oldum. Onun səpdii şübhə toxumu sayəsində “Axıskalı Xəstə Hasan”, “Aşıq İsgəndər Ağbabalı”, “Çıldır Aşıq İrfani” kitablarını, neçə-neçə elmi məqaləni yazdım, müxtəlif ölkələrdə keçirilən Uluslararası simpoziumlarda diqqətçəkən məruzələr oxudum. Kitablardan “Axıskalı Xəstə Hasan” Qazaxıstanda və Türkiyədə nəşr edildi.

Osman da bu kənddə, zəngin mənəvi dəyərli bir mühitdə böyüdüynə görə, müəllimin, ədəbi-bədi əsər müəllifinin böyük nüfuzu, cəmiyyətdəki mövqeyi onu təsir altına sala bilmirdi.

İsmayıl Şıxlının “Dəli Kür” romanı yenidən nəşr olunmuşdu. Demək olar ki, hər yerdə bu romandan söhbət gedirdi. Məşhur tənqidçilər də, müəllimlərimiz də, sadə oxucular da romanı tərifləyirdilər. Osman isə cəsarətlə romanın bəzi epizodlarının həyat həqiqətindən uzaq olduğunu, yaxud faktların təhrif edildiyini söyləyirdi.

Cünki Osman nəqşibəndilər mühitində böyümüşdü. Gözünü açandan onların yaşam tərzini görmüşdü. Bu təriqətin mərasimlərində iştirak etmiş minlərlə insan tanıyırdı. Dəfələrlə evlərində, qonşularda təşkil edilmiş meyxanalarda iştirak etmişdi. Orada yüksək mənəvi dəyərlərdən başqa bir şey görməmişdi. Özü meyxanalarda gözəl oynadığı kimi, orada oxunan onlarla şeiri də əzbər bilirdi. “19-cu əsr Azərbaycan ədəbiyyatı” kitabında dövrünün böyük ədəbiyyatşünası və pedaqoqu, akademik Feyzulla Qasımzadə Mir Həməzə Seyid Nigarinin də adını bir neçə təriqətçi, mühafizəkar şairlər sırasında çəkmişdi.

Osman isə Mir Həməzə Seyid Nigaridən elə lirik qəzəllər,

qoşmalar oxuyurdu ki, mövzuca Xətəinin, Fizulinin, Vaqifin, Seyid Əzim Şirvaninin və başqalarının şeirlərindən heç də seçilmirdi. Müəllimlərimiz isə bu mövzuda suallardan qaçırdılar. Çünki onlar Mir Həmzə Seyid Nigarinin birçə şeirini belə əzbər bilmirdilər. Şair-filosof haqqında bilgiləri demək olar ki, dərsləkdə yazılmış bir cümlədən ibarət idi.

Mayası Mir Həmzə Seyid Nigari ilə yoğrulanlarda, içərisində Həzrət Əli sevgisi olanlarda “Dəli Kür”də təsvir olunan meyxana əxlaqı olmazdı.

Osmana babasının adını qoymuşdular. Babası da nəqşibəndiliyə konul vermiş birisi imiş. Onun haqqında ailələrindən, qohunlarından eşitdiyi söhbətləri həvəslə danışır. Babası Sovet hakimiyyəti illərində Hacı Mahmud ağa ziyarətəgahına yığılmış nəzirləri qızıla çevirib Amasiyaya apararmış. O qədər köhnə-köşkül geyərmiş ki, hamı ona “Cındır Osman” deyərmiş. Heç kimin də ağlına gəlməzmiş ki, əynindəki cırıq-cındır paltarın içərisində qızıl gizlədilib. Bu vəziyyətdə də ya aşkar, ya da qaçaq yolla sərhədi keçərək, mürşidinin əmanətlərini payı-piyada, aç-susuz Amasiyaya kimi apararmış. Bir neçə dəfə sərhəd pozucusu kimi həbs edilsə də, vaxtilə xeyirxahı olduğu insanlar onu ölümdən qurtarıbmış. Kitablardan, qəzet və jurnallardan oxuya bilmədiklərimi Osmanın söhbətlərindən öyrənirdim. Hacı İsmayıl Şirvaninin, Mir Həmzə Seyid Nigarinin adlarını onun və ailə üzvlərinin, həmkəndlilərinin dilindən çox eşitmişdim.

Osman onlar haqqında az qala əfsanəyə çevrilmiş rəvayətlər danışır. Rus imperiyasının barışmaz düşməni olan bu təriqət rəhbərlərinin Osmanlı dövlətində də sürgünə göndərilməsinin səbəbini nə Osman izah edə bilirdi, nə də mən anlayırdım. Şeyx Şamil hərəkətinə müridlərilə, atla, silahla, pulla kömək edənləri mənə sevdiren və gözümdə qəhrəmana çevirən Osman olmuşdu.

O heç zaman nəqşibəndi təriqətindən olduğunu demədiyi kimi, kəndlərində də bu mövzuda söhbət getməzdi. Qəribəsi də bu idi ki, təriqətinin qaydalarını da dərindən bilməzdilər. Ona görə də, planlı, məqsədyönlü təbliğat aparmazdı. Sadəcə gördüklərini, eşitdiklərini həvəslə danışardı. Bu söhbətlər insanda nəqşibəndiliyə böyük sevgi oyadırdı. Əslində, bütün bunlar çox sadə bir üsulla aparılan güclü antiimperialist təbliğatı idi.

Artıq qeyd etdiyim kimi, ailə nə qədər kasıb yaşasa da, babası ziyarətəgaha yığılan nəzirləri son qəpiyinəcən qızıla çevirib Amasiyaya apararmış. Sərhədlər möhkəmləndirildikdən sonra mürşüdü qocalmış və əldən düşmüş Cındır Osmana tapşırır ki, daha həyatını risqə atmasın, nəzirləri Amasiyaya gətirməyə cəhd etməsin. Cındır Osman da öləndə evdə bir miqdar qızıl qalır. İkinci Dünya Savaşı illərində ailə ölüm-qalım savaşı aparsa da, oğlu dəmirçi Əhməd o qızılları xərcləmir. Təxminən 1960-cı illərdə həmin qızılları Hacı Mahmud ağanın soyundan olanlar arasında özü bildiyi kimi bölüşdürür. Aparıb qızıl verdiyi adamlar arasında yüksək rütbəli dövlət məmuru da, universitetdə rəhbər vəzifə tutan professor da, hər il böyük məbləğdə qonorar alan şair və başqa peşə sahibləri də olub. Əhməd kişinin ailəsi onların hamısından kasıb olsa da, mənəviyyatca uca idi. Sadaxlı kəndinin ağsaqqalı Avdı babanın təşəbbüsü ilə Əhməd kişi öz əqidə dostları ilə birlikdə pul toplayıb, Sadaxlıdakı Bənövşə çayının üstündən kənd qəbristanlığına gedən yola körpü saldırmışdılar. Buna görə onları Sovet məmurları çək-çevir eləmişdilər. Demişdilər: “Siz kimsiniz ki, körpü salırsınız? Sovet hökuməti vaxtı gələndə oradan körpü saldıracaq. Körpünün tikintisində işlədilən sementi, dəmiri və s. haradan alıbsınız? Onların sənədi hanı?...” Və s. və ilaxir...

Osman özünü sünni təriqətindən sayırdı. Namaz qılmağı,

yasin oxumağı da gözəl bacarırdı. Dindən istifadə edib, güzarasını təmin etmək istəsəydi, elə tələbəlikdən yaxşı var-dövlət yığa bilərdi. Dinə qazanc mənbəyi kimi baxanlara, savadsızlara düşmən idi. Bəzən ali məktəbdə oxuyan, özünü dindar sayan, xüsusən də şiə fanatiklərini dolamaqdan, lağa qoymaqdan çəkinmirdi. Ürək ağrısı ilə deyirdi ki, sünni olan atamın və kəndimizin savadsız qocalarının imam Əli sevgisinin yüzdə biri kaş bunlarda olaydı.

Məhdud dünyagörüşlüləri, nadanları, özündən müşdəbehləri görməyə gözü yox idi. Onları islah etmək üçün müxtəlif vasitələrdən istifadə edir, vaxtını boş yerə onlara xərcləyirdi. Bir dəfə Filarmoniyada toplantıya getmişdik. Aralıdan 30-35 yaşlı birisini göstərərək: “Gedək yanına, gör onun başına nə oyun açacam. Mənnən 10 manat borc alıb, vermək istəmir”, – dedi. Təəccüb qaldım ki, yüzlərlə 10 manatı imkansız, tələbə yoldaşlarımıza xərcləyən Osman indi necə oldu ki, pul qədri bilənə çevrildi. Mənim “lazım deyil” deməyimə də əhəmiyyət vermədi. Borcluya yaxınlaşıb, gülə-gülə onun əlini sıxdı və tərifləməyə başladı. Çox istedadlı şair olduğunu bildirdi. Məni də tanış etdi. Belə bir şair tanıyırdım. Ona görə xəbər aldım ki, sizin son çıxan kitabınız hansıdır? O da cavab verdi ki, “Ömür karvanı”. Mən də özümü Osman kimi aparmağa çalışaraq, gülümsədim: “Məmməd İbrahim (onda Məmməd “Araz” təxəllüsünü hələ götürməmişdi), sizi gördüyümə, sizinlə tanış olduğuma çox şad oldum. Kitablarınızı oxumuşam...”

“Ömür karvanı” kitabındakı bir şeiri də deməyə başladım. Yalançı şair qaçıb çanını qurtarmağa çalışır, biabır olacağından qorxurdu. Mən isə əl çəkmək istəmirdim. Osman məni dartıb oradan uzaqlaşdırdı: “Sən neyləyirsən? Bacarmadığın işə niyə girişirsən? Elə bilirsən mən onu pərt eləyə bilmərəm? İstəyirəm, görüm nə qədər dözəcək, nə qədər siçan-pişik oy-

nayacaq...”

Yalançı şair və fırıldaqçının adını, harada işlədiyini mən bilmədim. Amma yadımda qalıb ki, sonralar da uzaqdan Osmanı görən kimi yolunu dəyişir, ya küçənin o biri səkisinə keçir, ya da geri dönürdü. Osman da yanındakılara: “O adam mənə borclü olduğu 10 manatı verməmək üçün görün hansı dona girir. Baxın, görün onu nə günə qoyacam!” Hər lənib onun qarşısına çıxır, hər dəfə də əlini sıxır, gülə-gülə əhvalını xəbər alır, heç vaxt pul məsələsini dilinə gətirmirdi. Təkcə filologiya fakültəsində oxuyanlar deyil, universitetin aşağıdakı binasında olan hüquq, tarix, şərqşünaslıq fakültələri tələbələrinin əksəriyyəti də onun yanından keçəndə istehza ilə, “şair necəsən?” deyə söz atırdılar.

Şeirlərinin nəşri üçün heç vaxt redaksiyalara ayaq döyməyən, qəzet-jurnallarda işləyən şairlərə yarınmayan Osman Bəxtiyar Vahabzadə, Xəlil Rza, Hüseyn Arif və b. şairlərlə sıx ünsiyyətdə olurdu. Onlarla uzun-uzadı söhbətlər etməyi sevirdi. Bəzən gedib Xəlil Rza ilə birlikdə Türkdəki bağında da işləyirdi. Yazıçı və şairlərlə sıx ünsiyyətdə olmasına baxmayaraq, heç birinə aludəçiliyi yox idi. Hamısını obyektiv qiymətləndirməyə çalışır, sözünü də açıq deməkdən çəkinmirdi. Universitetdə də yazıçı-şairlərlə görüşlərin əsas təşkilatçılarından biri adətən Osman olardı.

Bir dəfə Xalq yazıçısı Süleyman Rəhimovu görüşə gətirmişdilər. O, gənc nəslə kəskin tənqid etmiş, onları tənbellikdə, yekəxanalıqda suçlamışdı. “Biz oxuyanda dərsə çarıqla gəlirdik!” – deyəndə, Osman özünü saxlaya bilməyib: “Süleyman müəllim, qrupunuzda dərsə çarıqla gələn neçə nəfər olardı?” – deyə xəbər almışdı. Süleyman Rəhimovun: “Tələbələrin tək-tükü ayaqqabı tapıb geyərdi. Çoxumuz çarıqla gəlirdik”, – cavabının müqabilində, görüşdəki tələbələr özlərini gülməkdən saxlaya bilməmişdilər.

Osmanın sevimli “qəhrəmanları”ndan biri də Hüseyn Arif idi. Şairlə ömrünün sonunadək dostluq edən Osman kasıb bir tələbə olmasına baxmayaraq, Hüseyn Arifi həmişə yedirdib-İçirirdi. Hüseyn Arif də özünün müftə yeyib-İçməsi bir yana, tanıdığı adamları da süfrəyə dəvət edərmış. Bəzən elə olurdu ki, Osman pulu olmadığından Hüseyn Arifi restoranda süfrə arxasında qoyub, universitetə gələrək, İsrafildən, məndən pul alıb gedib hesabı ödəyirdi. İsrail belə işlərinə görə, Osmanın qətiyyəən xətrinə dəyməzdi. Mən isə hirsələnib onu danlasam da, xasiyyəətindən əl gətürməzdi.

Hüseyn Arifin şeirlərini sevə-sevə əzbərləyər, hər yerdə söyləyərdi. Davranışını isə lağa qoyub gülərdi.

Hüseynin Arif rəsmi məclislərdə, yazılarında, çıxışlarında həmişə Səməd Vurğunu və Osman Sarıvəllini öyərdi. Hətta Səməd Vurğun haqqında “Yolda” adlı poema da yazmışdı. Elə danışardı ki, sanki dünyada Səməd Vurğundan böyük şair yoxdu. Onun qeyri-ciddiliyini bildiyimdən, söhbətlərinə qulaq asmağa da həvəsim olmurdu. Osmanı dəfələrlə çıxılmaz vəziyyətdə qoyduğuna görə, ondan qisas almaq qərarına gəldim. Bilirdim ki, planımı Osmana desəm, qətiyyənlə razı olmayacaq. Odur ki, bir dəfə onu restorana apardım. Ofisiantı çağırıb Hüseynin Arifi bərk təriflədim. Azərbaycanın böyük şairi olduğunu, neçə-neçə mükafat aldığını, yaxın gələcəkdə “Sosialist Əməyi Qəhrəmanı” adı veriləcəyini də söylədim. Hüseynin Arif bir az içəndən sonra tərifdən o qədər xoşallanmışdı ki, qonşu stolda oturanları da bizim süfrəyə dəvət etdi. İstəyirdi mənim təriflərimi onlar da eşitsin. Mən də Hüseynin Arifi tərifləyə-tərifləyə aradan çıxmışdım. Bununla da Osmanın “qisası”nı ondan almağa çalışmışdım. Həmin vaxtdan sonra Hüseynin Arif məni görmək belə istəmirdi.

1973-cü ilin mayında Osmanlı bulvara gəzməyə getməyi planlamışdıq. “Bakı Soveti” (indiki “İçərişəhər” metrosu) met-

rosunun yanında gördük ki, Hüseyn Arif Filarmoniya bağına doğru gedir. Osman onu görəndə dedi ki, 50 ədəd xəngəl alsan, elə eləyərəm, Hüseyn Arif Səməd Vurğunu söyər. Osmanın qəribəliklərindən biri də bu idi ki, mənə xəngəl aldırmağı seviridi. Qazandığımızı bərabər xərcləyirdi. Kənddən gələndə ona verilən pulu üçümüzün arasında bərabər bölürdü. Sonra da başlayırdı ləliməyə ki, gedək zirzəmidəki xəngəlخانada 50-60 xəngəl al, yeyim. Mən də tərsliyə salıb almaq istəmirdim ki, çox yeyirsən. Mənim inad etməyim bəzən İsrafil hövşələdən çıxarır, Osmana hirslənirdi. Deyirdi: “Əliyə verdiyin pulun yarısını özündə saxlasaydın, 500 xəngəl alıb yeyərdin. Pulu verib, sonra niyə yalvarırsan?” Osman da adətən deyirdi ki, vicdanım yol vermir. Onda İsrafil hirslənirdi ki, səsini kəs, mən sənə xəngəl alacam. Osman isə istəyindən döən deyildi. Deyirdi ki, yox sənın almağını istəmirəm, Əlinin almasını istəyirəm.

Osmanın mənə xəngəl aldırmaq istəyi aramızda uzun müddət mübahisə mövzusuna çevrilmişdi. 10-20 xəngəl istəyəndə, həvəslə alırdım. Elə ki xəngəlin sayı 50-ni keçirdi, mübahisəmiz başlayır, mən inadkarlıq edirdim.

Bu dəfə nədənsə arxayın oldum ki, Hüseyn Arif ömründə Səməd Vurğunun əleyhinə danışmaz. Ona görə də, arxayınlıqla dedim ki, alaram.

Hüseyn Arifə yaxınlaşıb salamlaşdıq. O mənə görə, Osmanla həmişəki kimi mehriban görüşmədi. Osman onun soyuqluğuna əhəmiyyət vermədi. Hüseyn Arif iti yerişlə aşağıya doğru gədirdi. Biz də onunla yanaşı addımlayırdıq. Osman onun son şeirlərindən əzbər deməyə başladı və şeirlərini təriflədi. Hüseyn Arif də Osmana qoşuldu. Özünü tərifləməyə başladı. Osman söhbəti gənc şairlərin üzərinə gətirdi. Təxminən bu fikri dedi ki, şair ancaq Qazaxdan olar. Səməd Vurğun, Osman Sarıvəlli, Hüseyn Arif, Nəriman

Həsənzadənin davamçısı kimi Davud Nəsimi və Nüsrət Kəşəmənli kimi istedadlı şairlər yetişir. Hüseyn Arif Osmanın dediklərini təsdiqləməklə qalmadı, onu da əlavə etdi ki, Davud Nəsimi də, Nüsrət Kəşəmənli də mənim yetirmələrimdi.

Osman başladı ki, ay qağa, heyf ki, Nüsrət sənin etimadını doğrultmadı, yaxşı oxumadı, kursda qaldı. Hüseyn Arif də başladı Nüsrət Kəsəmənlini tənqid etməyə. Hətta bəzi misralarından da misallar çəkərək, “belə də şeir olar, misralar adamın qulağını dəlir”, dedi. Həqiqətən də, Hüseyn Arif Nüsrət Kəsəmənlinin elə misralarını seçib deyirdi ki, ona etiraz etmək olmurdu. Biz bulvara çatanda onlar artıq Davud Nəsibi də poeziyadan “silmişdilər”.

Osmanın metodu eyni idi. Səməd Vurğunu, Osman Sarıvəllini, Hüseyn Arifi, Nəriman Həsənzadəni tərifləmək, sonra da axıncını tənqid etmək. Beləliklə, onlar Nəriman Həsənzadə və Osman Sarıvəllini də “sıradan çıxardılar”. Bir qaldı Səməd Vurğun və Hüseyn Arif. Xeyli Səməd Vurğunu təriflədilər. Osman xəbər aldı ki, ay qağa, Səməd Vurğun niyə texnikum təhsili ilə kifayətləndi, ali təhsli almadı? Hüseyn Arif başladı Səməd Vurğunu savadsızlıqda suçlamağa. Osman da durmadan Hüseyn Arifi təriflədi. Hüseyn Arif də Osmana qoşuldu. Azərbaycan ədəbiyyatında bir şair qaldı: o da Hüseyn Arif! Sanki Hüseyn Arifi tərifləməkdə yarışa girmişdilər...

Birdən Osman söhbətin yönünü dəyişdi. Təxminən belə dedi: “Ay qağa, Səmədi səndən yaxşı tanıyan yoxdu. Deyillər artistlər, müğənnilər o yana, çox qadını-qızı yoldan çıxarıb, xalxın ailəsini dağıdıb”.

Hüseyn Arif: “Hə... hə... düz deyillər, oğ...n biriydi!” – deyəndə, mən qəhqəhə çəkib gülməkdən özümü saxlaya bilmədim. Gülmək məni elə təntitdi ki, onlardan xeyli arxada qaldım. Onlar isə danışa-danışa gedirdilər. Birtəhər özümü toparlayıb arxadan çağırdım: “Osman, gəl xəngəlini alıram”.

Osman həmin andaca geri döndü. Hüseyn Arif isə yerişini pozmadan gedirdi...

Osmanla Dəmiryol vağzalının yanındakı xəngəl bişirilən yerə gəldik. İlk dəfə idi ki, Osmana mübahisəsiz 50 xəngəl alırdım. Mənim qanım qara idi. Özümə gələ bilmirdim. Osman isə deyib gülə-gülə xəngəl yeyirdi. Hərdən də heyratla Hüseyn Arifin dediklərini təkrarlayırdı...

Sonralar mən illərlə Osmana yalvardım, gah dilə tutdum, şirnikləndirdim, gah da hırsələndim ki, Bəxtiyar Vahabzadə, Xəlil Rza, Hüseyn Arif haqqında xatirələrini yazsın. Bilirdim ki, o yazsa, heç nəyi redaktə etməyəcək. Hər şeyi olduğu kimi yazacaq. Şirin publisistik üslubu da onun yazdıqlarını oxudacaq.

Bəxtiyar Vahabzadə haqqında xatirələrini yazıb çap etdirdi. Etiraz edənlər, narazı qalanlar oldu. Lakin Osman Bəxtiyar Vahabzadəni necə görmüşdü, ondan nə eşitmişdi, olduğu kimi yazdı. Heç nəyi nə artırdı, nə əksilti. “Ayıbdı, bu, şairin nüfuzuna xələl gətirər” düşüncəsindən uzaq oldu.

Sonda onu deyim ki, biz gündüz oxusaq da, İsrəfil gecə metroda, mən Sumqayıtdakı Kimya Zavodunda fəhlə, Osman isə Musiqili Komediya Teatrında səhnə qurucusu işləyirdi. Qəzetlərdən, radiodan aldığımız qonorarı çıxmaqla, ayda doqquz dəfə pul alırdıq. Üçü təqaüdüümüz, altısı isə maaşımızın “avans-paluçkası”. Tələbələrin bəziləri aldıkları 35 manatlıq təqaüdlə dolanırdılar. Bizim təqaüddən başqa hər birimizin aldığımız maaş 100 manatdan yuxarı idi. Heç birimiz zövqlə geyinmirdik, eyş-ışrətə də pul xərcləmirdik. Amma qapımız həmişə tanışların üzünə açıq idi. Osman son tikəmizi acimkansızlarla bölürdü. Bəzən bundan sui-istifadə edənlər də olurdu. Bunu isə heç vaxt üzə vurmurdu.

Musiqili Komediya Teatrında işlədiyi müddətdə orada tamaşaya qoyulan əsərlərin əksəriyyətinin mətnini əzbər

bilirdi. Bəzən artistlər səhnədə mətni unudanda arxadan sufflyorluq edirdi. Bir neçə dəfə də, teatr kəndlərə qastrola gedəndə, tərəf-müqabili xəstələndiyindən, Nəsimə xanım Zeynalova onu tərəf-müqabilinin əvəzinə səhnəyə çıxarmışdı. Həmin dövrdə teatrda Nəsimə Zeynalova, Hacıbaba Bağirov, Səyavuş Aslan, Mobil Əhmədov, Lütfiyyə Səfərova, Daqmara Seyidzadə, Nəsimə Bağirova kimi sənətkarlar çalışırdılar. Osman isə Fazil Salayevə daha çox diqqət yetirir, istedadlı aktyora layiqincə qiymət verilmədiyindən gileylənir, onun faciəsinə acıyırdı. Qəribəsi bu idi ki, Fazil Salayev içkiyə meyilli olduğu halda, Osman alkoqollu içkilərdən uzaqdı. Tanışlarımızın çoxuna təəccüblü gəlirdi ki, iki zidd davranışlı insanın söz-söhbəti necə tutur. Yaxından tanıyanlar, xarakterinə bələd olanlar isə bilirdilər ki, Osman Fazil Salayevin istedadını yüksək qiymətləndirir və taleyinə acıyır. Bəzən yatmağa yeri olmayan Fazil Salayevi kirayə qaldığı evin sahibəsindən gizlin gecə metroda işləməyə gedən İsrailin çarpayısında yatırırdı. Təkcə Fazil Salayevimi? Yatmağa yeri olmayanlardan kimlərə sığınacaq verdiyini bir Osmanın özü bilirdi, bir də Allahı...

Osmanla bağlı istər tələbəklik illərində, istərsə də sonralar neçə kitablıq xatirələrim var. Lakin mən həmin xatirələri Osman qədər şirin danışa bilmədiyim kimi, oxunaqlı da yazı bilmirəm. Onları Osman yazsaydı, maraqla oxunardı. Mənim yazıları isə quru və yorucu olur...

05.07.2018

Prof. Dr. Ali KAFKASYALI,
Türkiye

DERVİŞ OSMAN VE ŞEHR-İ YÂR

Edebî eserler, okuyan veya dinleyen insanların bedî ve sanat taleplerine cevap vermekle birlikte onların hâlihazırlarına ve geleceklerine de ışık tutarlar. Ne var ki her edebî eser bu vasıfların tamamını ihtiva etmek gücüne sahip oylamıyor. Bazı eserler sanat ve estetik endişesi taşıyor, bazıları zamanın gailelerini yansıtmaya gayreti güdüyor, bazıları ise sanatla, bedîlikle birlikte zamanın ve geleceğin meseleleri hakkında önemli çığırılar açıp yüksek düşünceler sergileyebiliyor. Borçalı şairlerinden Osman Ahmetoğlu'nun, nâmı diğer Derviş Osman'ın "Şehriyârname" adlı manzumesi bu sınıfa dâhil edilebilir.

Derviş Osman'ın "Şehriyârname" adlı on iki bentlik manzumesi kuruluş ve şekil özellikleri yönünden Muhammet Hüseyin Şehriyâr'ın "Heyder Baba" manzumesinin benzeridir. Sanat ve bedîlik yönünden de gayet yüksek seviyededir. En öne çıkan vasfı ise mensup olduğu Azerbaycan Türkünün son yüzyılda başından geçen olayları ve içinde bulunduğu durum ile geleceği konusunda bakışını ve özgün görüşlerini serdetmesidir.

Derviş Osman, bu manzumeyi "Şehriyâr" adının üzerine kurmuştur. Şehriyâr sözünün pek çok anlamından özellikle sosyal, siyasî ve coğrafi anlamlarından faydalanmıştır. Hem İran Türklerinin, aynı zamanda Türk dünyasının ünlü şairi Muhammet Hüseyin'i arzuladığını, hem sevgili şehrine

disi Sovyetler Birliğı bünyesinde bulunan, dolayısıyla hür ve bağımsız olmayan Bakü merkezli Kuzey Azərbaycan'ı hür ve bağımsız saymakta, diğər tərəfi, Güney Azərbaycan Türklerini zulüm altında ağlar görməkdir. Haklı olaraq, Kuzey Azərbaycan kommünist idarede olmasına rağmen ana dillərində eğitim öğretim yapmakta, edebiyat, kùltür, sanat deęerlerini yaşatıp geliştirebilmektedirler. Azərbaycan'ın üçte ikisini oluşturan Güney Azərbaycan'da ise ana dilleri Türkçeyle eğitim öğretimden, edebiyat, kùltür, sanat ve basın yayından mahrum ağlar vaziyette bulunduklarından bahsetmektedir. Şair kendilerinin bu duruma tahammül ettiklerini daęların bile tahammül etmesi mümkün olmadığını vurgulamaktadır. Devamında ümit telkin etmektedir. Gözlerden akan yaşların seller ummanlar oluşturaçağını ve bir gün "sevgiliye vasıl olacağını" ümit etmektedir.

Azərbaycan! Bir yan gülər, bir yan ağlar,
Biz dözürük, bu həsrətə dözməz daęlar,
Gözlər bulaq – bulaqlardan sellər çaęlar.
Bu sellərdən damla-damla umman olar,
Vəsl-i yarım güman olar, güman olar.

Diğər bentte mevzuya açıklık getirir. Git gide ayrılığın bel-
lerini büktüğünü, aylar, yıllar geçtikçe yaralarının
göynüdüğünü belirtir. Kuzey tarafın güneşli, sıcak olduğunu,
Güneyin ise vahamet içinde olduğunu, gönlünün o tarafı da
güneşli ve sıcak görmek istediğini ifade eder.

Hicran əydi qəddimizi aram-aram,
Aylar keçər, illər keçər, göynər yaram.
Burda günəş, burda atəş, orda qaram,
O tayı da günəş görmək istər könül,
O tayı da atəş görmək istər könül.

Bir digər bentte, nice vatan evladının ömrünün tükəndiyini, nicesinin yüz yaşına ulaştığını; nicesinin dağlara çıkıp ovaya indiğini, ne yazık ki Şehriyâr'a ve Tebriz'e kavuşamadıklarını anlatır. Sevgiliye vasıl olamadıklarını, onun sevgisine doymadıklarını, yatan bahtlarının uyanmadığını söyler.

Neçə ömür başa vardı, yetdi yüzə,
Neçə dilək çıxdı dağa, endi düzə,
Qovuşmadı Şəhriyara, nə Təbrizə.
Vəsl-i yarım vüsaliylə doymadı,
Heç birinin yatmış baxtı oyanmadı.

Bir başka bentte de hasretten bağrının pare pare olduğunu, ayrılıktan ömrü ahu zârla geçtiğini söyledikten sonra “Şehriyâr-Nâme”ye yani sevilie yazdığı mektuba müracaat eder: Mektup, ulaşsın Tebriz adlı diyara tek kol açma, bin kanat aç, havalan; gör ki ulu Sehend ve Savalan dağları nasıldır?!

Həsretindən lələ bağrım parə-parə,
Firqətindən ömür dönmüş ah u zarə,
Namə, yetsən Təbriz adlı bir diyarə,
Bir qol açma, min qanad aç, sən havalan,
Gör necədir ulu Səhənd, həm Savalan.

Manzumenin devamında şair, yurdunun hür, halkının hak sesi, sinesinin ateşli bir demirci küresi olduğunu, o tarafın, Güney Azərbaycan'ın ve onun bütün Aras nehrine kıyısı olan şehirlerinin, Merend'in, Meraga'nın hasretinde olduğunu bütün varlığıyla terennüm etmektedir.

Mən bu yurdun, azad elin haq səsiyəm,
Sinəm odlu, bir dəmirçi kürəsiyəm,
O tayımın, Cənubumun təşnəsiyəm,
Təşnəsiyəm Mərəndimin, Marağamın,
Təşnəsiyəm bütün Araz qırağının.

Güney Azərbaycan'da son yüz yıl içerisinde vuku bulan birkaç bağımsızlık hareketinden ilk ikisine de işaret etmektedir. “Tebriz”in, 1908 yılında Settar Han'ın liderliğinde Tebriz'de açılan Bağımsızlık Bayrağını arzuladığını; yine 1918 yılında Şeyh Muhammet Hiyabanî liderliğinde kurulan Tebriz merkezli Azadistan Devleti'ni ve göklere yükselen milli bayrağı “Tebriz”in görmek arzusunda bulunduğunu; bağımsızlığa inançlarının granitten daha sağlam olduğunu, gayretlerinin sembolünün de Tebriz'deki Erk kalesi olduğunu bildirmektedir.

Səttərxanın sorağında, qoca Təbriz,
Xiyabani yarağında, qoca Təbriz,
Azadlığın bayrağında, qoca Təbriz,
İnamında qranitdən bərkim mənim,
Qeyrətimin rəmzi sənsən, Ərgim mənim.

Manzumenin son bendinde arzusunu, dileğini beyan eder: Her yıl gökte güneşin güldüğü, kırlangıçların geldiği, sevincin, sevginin şölen yaptığı zamanda, bağımsızlığı yaşadığımız ilk baharımızda n'olaydı Şəhriyâr'ımıza / Şəhr-i yârimıza kavuşsaydık!!!

Hər il göydə Günəş gülən zamanında,
Qaranquşlar uçub gələn zamanında,
Sevincin, sevginin şölən zamanında
Qovuşduğumuztək ilk baharımıza,
Nola qovuşaydıq Şəhriyârımıza!!!

Derviş Osman'ın “Şehriyârname” adlı bu on iki bentlik manzumesi Muhammet Hüseyin Şehriyâr'ın “Haydar Baba” manzumesine bir nazire niteliği taşımaktadır. Sanat ve bediilik yönünden de gayet yüksek seviyededir. En önemli özelliği Azerbaycan Türkünün son yüzyılda başından geçen olayları ve içinde bulunduğu durum ile geleceği konusunda bakışını ve özgün görüşlerini serdetmesidir.

Hülasa olarak, şair Derviş Osman, bir üstad şair hasasiyetiyle “Şehriyârname” adlı manzumesinde bir yandan okuyucuların estetik ve sanat taleplerine cevap verirken bir yandan da onların içinde bulundukları duruma dikkatlerini yönlendirip gitmeleri gereken yola ışık tutmaktadır.

Mədəd COŞQUN,
Şair

OSMAN BELƏ OSMAN İDİ

Ömrümün böyük hissəsini qələmlə həmdəm olmuşam, minlərlə müxtəlif səpkili yazılar yazmışam. Onların içərisində sevinclisi də olub, kədərliyi də. İlham məni heç zaman tərk etməyib, qələm dönüklük göstərməyib. Bu gün isə ilham dərbədər olub, qələm keyləşib. Axı, bu gün mən Osman Dərviş haqqında xatirə yazmalıyam. Onun barəsində xatirə yazmaq mənim üçün son dərəcə çətin, qələm və ilhama görə ən əzablı işdir. Qəlbimin yaşı ilhamımı, gözümlün yaşı qələmimi süsləşdirib. Axı, Osman zirvəsi çox ucadır. Onun gözəl şairliyindənmi, Qorqud müdrikliyindənmi, sədaqət dostluğundanmi, hamıya can yandırmağındanmi, ləngərli insan olmasındanmi, Koroğlu nərəsindənmi, dəli hayqırtısındanmi, təvazökarlığındanmi, məclislərin yaraşığı olmasındanmi, Borçalı sevgisindənmi, nələrdən, nələrdən yazım?!

Hər dəfə biz Bakıda qarşılasanda elə bilirdim Borçalıdayam. O məndə Başkeçid dağlarının vüqarını görür, çəmənlərinin ətrini alırdı, mən isə onun timsalında Borçalı türklərinin ərənliyini, yurda, el-obaya məftunluğunu sezir-dim.

Osman Əhmədov Bakıya köçüb bilik və istedadı ilə daha yüksək zirvələr fəth etmək üçün böyük şansa malik idi. Lakin o Borçalıdan bir an belə ayrılmaı. Bütün fəaliyyəti ilə, cəsarətlə deyərdim ki, Borçalıda heç kəsə çatmaı bilmədiyi şöhrətə və sevgiyə nail oldu.

Osmanla Tbilisidə “Sovet Gürcüstanı” qəzetində təşkil

edilmiş “Çeşmə”, “Dan ulduzu” dərnəklərində tanış olmuşam. Dərnək Gürcüstanda türkcə yazıb-yaradan şeir həvəskarlarını birləşdirirdi. Elə ilk görüşdən mən ona heyran oldum. İstedadlı və təmkinli idi, özünü gözə soxmurdu. Gənc yazarlara xüsusi qayğı ilə yanaşar, onların daha çox çap olunmasına çalışardı. Osman belə Osman idi.

Ədəbi dərnək üzvlərinin yazılarını almanax və ya kitab şəklində çap etdirmək üçün Gürcüstan Yazıçılar Birliyinə müraciət etdik. Onlar isə Azərbaycan Yazıçılar Birliyindən rəy-zəmanət tələb etdilər. Biz – Osman, Əzim İsmayıl və mən Bakıya gəldik. Dostum, rəhmətlik Vilayət Rüstənzadə və xalq şairi Cəbir Novruzdan rəy aldım. Daha bir rəy lazım idi. Osman bu rəyi böyük sənətkar Bəxtiyar Vahabzadədən alacağımızı bildirdi. Vaxt itirmədən ünvana vardım, Bəxtiyar müəllimin qapısının zəngini çaldım. Qapı açıldı. Ucaboylu, mehriban simalı Bəxtiyar müəllim qapıda göründü. Diqqətlə bizi seyr etdi. Birdən Osmanı tanıyıb:

- Paho, ay Borçalının bir və pir Osmanı! Xoş gəlmisiniz, - deyib onu bağrına basdı.

Bizimlə də səmimi görüşüb evə dəvət etdi. Masaya şirniyyat düzüldü, çay gətirildi, söhbət zamanı Bəxtiyar müəllim dedi: “Bu Osman qəribə adamdır. Sevimli tələbələrimdəndir, istedadlı və dəli-dolu şairdir, əsl ziyalıdır. Bakıda saxlamaq istədim. Borçalıya sevgisini görüb fikrimdən daşdım”.

Bir qədər keçəndən sonra gələcəyimizin məqsədini açıqladıq...

... Şəhər tezdən İttifaqa gedib Bəxtiyar müəllimin möhürlənmiş ikisəhifəlik rəy-zəmanətini aldım. Tərifli, təqdirli, müdafiəli rəylər idi. B.Vahabzadənin Osmanla görüşünü bu gün də xatırlayıram. Osman belə Osman idi.

Elin toyunda da, yasında da Osmanın fəallığı, öz yeri,

mövqeyi, ədəb-ərkanı vardı. Onu eşidirdilər, sayırdılar, tövsiyələrinə, məsləhətlərinə hörmətlə yanaşırdılar. O, təkcə dərdlərə məlhəm, müşküllərə açar olmaqla kifayətlənməzdi. Eyni zamanda, tarixin tələb etdiyi zərurəti göstərir, önə çəkirdi. Həyat yoldaşım Bakıda rəhmətə getmişdi, amma onu öz vəsiyyəti ilə Başkeçiddə dəfn etdik. O ağır məqamda mənimlə çiyin-çiyinə dayanmış Osman çıxış edərək demişdi: “Qardaşım, sağ ol ki, Borçalımızın tarixində sayılıb-seçilən azərbaycanlı qadınlardan olan, elin anası adlanan Ziyafət bacımızı məhz Borçalıya tapşırırsan!”.

O bu sözləri təkcə mənə yox, bütün mərasim iştirakçılarına deyirdi.

Qızım Sədaqət İsmayılovanın Tbilisidəki M.F.Axundov adına Mədəniyyət Muzeyində güşəsinin açılışı mərasimində də Osman ən parlaq çıxış edənlərdən biri idi, Sədaqət İsmayılovanın əbədləşdirilmiş həyat və yaradıcılıq yolunun gənc Borçalı xanımlarına nüsxə olacağını bildirmişdi.

Borçalı tarixinə qızıl xətlə yazılmış, ümid və fərəh mənbəyi olan “Elat”ın yaranmasında, pərvazında Osmanın xüsusi əməyi olmuşdur. Heç təsadüfi deyil ki, akademik B.Budaqovun təbirincə desək, türk kişilərinə xas olan bütün cəhətləri özündə birləşdirən Zəlimxan Məmmədli haqlı olaraq, Osmanı Elatın sütunlarından sayırdı. Osmanın Armudlu gölü sahilində “Elat” kürsüsündən etdiyi çıxışlar uzun illər yaddaşlarda, həm də təkcə insanların deyil, dağların da yaddaşlarında qalacaqdır. Osman belə Osman idi.

Keçən il Elatda iştirak edə bilmədim. Kənddəki evimdə oturmuşdum. Qapıda bir avtobus dayandı. Bu Osman və Elatın

digər dəyərli iştirakçıları idi. Onlar Armudluda şənliyi yekunlaşdırandan sonra Osmanın təklifi ilə mənə baş çəkməyə gəlmişdilər. Osman Elata gedə bilməyən Mədəd Coşqunun yurduna Elatı gətirmişdi...

Şair dostumuzun 50 illik yubileyinə dəvət olunmuşdum. Çox ciddi səbəbdən Borçalıya gedə bilmədim. Onda ilhamım və qələmim hoyuma yetdi. Düşüncələrimi, sevgi hisslərimi belə ifadə etdim:

ŞİKAYƏT

(Dostum Osmanın 50 illiyinə)

Haraya getsəm də, qayğı yükünü
Tərk edə bilmədim, itirəmmədim,
Bir haya min haray vermək istədim,
Hayımı, ünümü yetirəmmədim.

Həqiqət axtardım nadan rəyində,
Qılınıc kəskindir indi səyin də.
Bu namərd dünyanın qan dibçəyində
Bir sevinc ləçəyi bitirəmmədim.

Uzaq düşən dağlar güllü, çiçəkli,
Yad yerlərdə qəlbim çənli, çisəkli,
50 illiyinə 50 ürəkli
Bir Mədəd Coşqunu gətirəmmədim.

Osman şeiri alıb çox kövrəlmişdi o zaman.

Şükürlər ki, sonradan bütün ad günələrini bayram edə bildim. Hətta bir dəfə birlikdə yubilyar da olduq. “Borçalı” cəmiyyətinin sədri əzizimiz Zəlimxan Məmmədlinin təşəbbüsü ilə cəmiyyətdə Osmanın 70, mənim 80 yaşı bir gündə qeyd edildi, hər ikimizə həsr edilmiş xüsusi kitab buraxıldı.

Osmanın acı xəbərini eşidəndə aləm gözümdə qaraldı. Pandemiya ilə bağlı Osmanla vidalaşa, halallaşa bilmədim. Günahkar dünyanın xirtdəyindən tutub tənbeh elədim:

DÜNYA

At keçməz yolların hamıya bəlli,
Hərdən şeytan, hərdən mələksən, dünya!
Kiminsə ömründə qara tikansan,
Kiminsə ömründə çiçəksən, dünya!

Koroğlu nərəli, Vurğun ilhamlı,
Etibarda, sədaqətdə inamlı,
Yolu həqiqətlə dolu bir camlı
Osmansız de kimə gərəksən, dünya!

Gahdan boşalıbsan, gahdan dolubsan,
Bəzən qönçələnib, bəzən solubsan.
Mədəd Coşquna da zalım olubsan,
Bilmirəm sən necə kələksən, dünya!

Maşın Osman bəyin həyatında qalacaq, dəyərində, dəyməzinə satıla bilinsə satılacaq, satılammazsa, yenə də gəldiyim yolla geri qayıtmağım vardı. Osmanın mənim bu xəyali planımdan xəbəri varmı, söyləmək çətindi, bəlkə də vardı, kim bilir olmasa, bir bu qədər onunla xəyali söhbətlərim baş tutmazdı ki! “Dərviş” ünvanı ona elə-belə verilməmişdi ki?!

Xəyalımda neçə dəfə getdiyim yolu nə yazıq ki, bir dəfə də gedə bilmədim və bir ölüm xəbəri getmədiyim yollardan keçib qapımı döyəndə, gec qalmışlığın üzüntüsü içində qovruldu: Dərviş Osman – görüşünə getmək istədiyim adam artıq haqq dünyasında idi...

Şərtlər nə olursa olsun, zamanıçı yolçuluqda çəkilən zəhmətlər heç zaman unudulmur. Seçilmiş insan taleyinin konturları qələmə, kağıza yazılmasa da, gözəgörünməz bir yerlərdə iz buraxır. Və günün birində gözəgörünməzləri görə bilən biri gəlir və çözülməyən müşküllərə açar olur. Dərviş Osman mənim bildiyim qədərincə yalançı şöhrətə, şana can atmadı, çünki qismətinin özü gəlib onu axtarıb tapacağı arxayındılıqda yaşayırdı. Bəlkə buna görə idi ki, Osman Gürcüstan, Azərbaycan və Türkiyə kimi böyük coğrafi əraziyə sığmayan ad-san qazanacaqdı.

Yaddaşım məni aldatmırsa, hardasa 1990-cı illərin əvvəllərində rəhmətliklər şair Hüseyn Arif və Aşıq Aydın Çobanoğlu ilə birlikdə Gürcüstan üzərindən Türkiyəyə Aşıqlar bayramına gedərkən Aydın Çobanoğlu maşınını Osman bəyin həyatına sürəcəkdə. Gecəni Osmangildə qalacaq, səhəri Gürcüstanın Türkiyə sərhədində – Sarp qapısına qədər maşınla gedəcək və maşını orada qoyub Türkiyə sərhədində bizi gözləyən maşınla Konyaya, Aşıqlar bayramına yola düşəcəkdik.

Desəm ki, Dərviş Osmanın şəən olmuş ocağının bərəkətli süfrəsində sabahı diri gözlə açacaqdıq, yalan olmaz. Osman

bəy bizi şahlara layiq bir şəkildə qarşılayıb yola salacaqdı. O gecədə daha hansı mövzulardan danışmadıq? Dastanlara layiq bir gecə keçirdik desəm, yanlış olmaz. Orada fərq edəcəkdim ki, Dərviş Osmanın evi araların yenidən açılmağa başladığı o dastani illərdə Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı gediş-gəlişlərə mənəvi körpü rolunu oynayır. O zamanlar mən “Gənclik-Molodost” jurnallarının baş redaktoru idim, bəlkə də bir başqası olsaydı o ilahi gecəni fürsət bilib ünvanıma dalbadal şeirlər göndərərdi. Amma dilimlə istəsəm də, Osman bunu əsla etməyəcəkdi. Dərviş misalı davranacaqdı. Osman bu mənada Qürurunun Övladı idi.

Osmanla son görüşümüzdən cəmi 3-4 il sonra zamanın sərt ruzgarları məni vətənimdən didərgin salacaqdı və Dərviş Osmanla ədəbi və şəxsi əlaqələrimiz tamamilə kəsiləcəkdi. Və o zaman uzun müddət keçdikdən sonra 2009-cu ildə İçərişəhərdə rəhmətlik Aşıq Əkbər Cəfərovun xatirəsinə həsr olunmuş görüşdə qarşılaşacaqdıq. Əslində buna qarşılaşmaq da demək olmazdı. O tədbirə bir az gec qaldığımdan görüşə gələnlərlə bir-bir görüşmək imkanım olmayacaqdı. Ancaq mənə təklif olunan masanın ətrafındakılarla görüşəcəkdim. Bunlar millət vəkilləri və bir zamanlar mənə ustad, müəllim deyən, sonralar əli bəy ətəyində olduğundan “özündənrazılıq xəstəliyi”nə tutulan Osman bəyin yaxşı tanıdığı şairlər idi. Görüş televiziya üçün çəkilirdi. Sonrakı hayqırışından biləcəkdim ki, Dərviş Osman da həmin məclisdəymiş və özündən müştəbəhlərin mənə qarşı laqeydliklərini o da izləyirmiş. Qısacası deyim ki, bir azdan mənə söz verildə aşıqlıq sənəti, xalqımızın taleyində oynadığı rol və Aşıq Əkbərin ecazkar ifaları haqqında bəlkə bir az da uzun çox fərqli bir çıxış edəcəkdim. Mənim siyasi statusumu yaxşı bilən görüş iştirakçıları və tamaşaçılar çaşıb qalacaqdılar, alqış-lasınlar, necə alqışlasınlar, sussunlar, belə çıxışdan sonra necə

sussunlar? Bu tərəddüd anında bir heyvətli hayqırış eşidiləcəkdi, bu, Dərviş Osman bəyin hardasa bir “hu” hayqırışı idi. Burada o hayqırışın sözlərini yazmaq düşüncəsindən uzağam. Çünki o hayqırış mənim haqqımda idi və o hayqırışın sözləri yalnız onun Dərviş Osmanın dilində bir bu qədər ecəzkar səslənə və təsir gücünə sahib ola bilərdi. Və bu hayqırışın təsiri ilə də sehirlənmiş tamaşaçıların alqış tufanı qopacaqdı.

Dərviş Osmana sevginin coğrafiyasını və bu coğrafiyanın konturlarını çizmək üçün xəstə yatdığı aylarda və ölümü zamanı internet paylaşımına baxmaq lazımdır. Mənsub olduğu millətin xeyinə, şərinə (daha çoxda xeyrinə) sərf edilmiş şərəfli bir ömrün son akkordları başqa cür də ola bilməzdi.

Beləcə bir ömrün dastanı bitər,
Çay daşar, sel gedər, sahillər qalar.
Adilər illərə qoşulub itər,
Zamandan-zamana dahilər qalar.

dərdi...

Bütün bunları bir də ona görə yada salır, gündəmə gətirirəm ki, haqqında söhbət açmaq istədiyim adam yuxarıda qeyd etdiyim “yarımdərd” bölgələrimizdən olan, azərbaycanlıların əbədi-əzəli məskəni sayılan qədim Borçalıda yaşamış, bu dərdlərin ağır yükünü çiyində, ağırlarını isə içində çəkmişdir.

Borçalı elləri...

XX əsrin sonlarında məlum hadisələr zamanı Borçalının da başanın üstünü qara buludlar almışdı. Borçalının da dərдинin üstünə bir dərd gələ bilərdi. Aləm yaman qarışmışdı, çaxnaşma düşmüşdü hər tərəfə. Qovan kim, qaçan kim. Müxtəlif bəyanatlar, cürbəcür təzyiqlər, yenə də zor işlətmə, yenə də hədə-qorxu gəlmə. Vəziyyət çox ciddi şəkil almışdı. Bütün bunlara dözmək lazım idi, bütün bunlardan baş çıxarmaq lazım idi, bütün bu mürəkkəb məsələləri həll etmək gərək idi. El birliyi yaranmalı, ağsaqqal sözü, kişi qeyrəti, oğul cəsarəti, yurd təəssübkeşliyi – hamısı birləşməli, cəm olmalı idi.

Bax o zaman dedi öz kəsərli sözünü Borçalı oğlu Dərviş Osman! Müdrik Borçalı kişiləri ilə çiyin-çiyinə verdi, el yolunda sinəsini sipər edənlərə tay oldu, doğulduğu doğma torpağının keşiyini çəkənlərin sırasında dayandı Dərviş Osman!

O vaxt çox mənəm deyənlər duruş gətirmədi Borçalıda...

Çoxları getdi, qayıtmadı Borçalıya...

Lakin Borçalıdan kənara bir addım da atmadı Dərviş Osman.

Nə getmədi, nə də qayıtsın!..

Bir dərviş ömrü yaşasa da, gündüzlər doğma yerləri el-el, oba-oba gəzsə də, axşamlar öz ocağının başına qayıtdı Dərviş. Borçalının işıq gələn, it hürən nişangahlarına çevrildi bu

adamın həyəti, qapısı. Ocağının közü səngimədi, bacasının tüstüsü kəsilmədi heç vaxt.

Bir gün Qarayazıda, bir gün Qaraçöpdə, başqa bir gün Qabalda, digər vaxt Yırğançaxda və başqa bölgələrdə olub ağsaqqallarla, söz sahibi olan insanlarla görüşlər keçirib camaatı ruhlandırان, mübarizəyə çağırان söhbətlər apardı. Ahıllarımıza, ağbirçəklərimizə, ana-bacılarımıza ürək-dirək verdi.

Əslində Borçalının hansı guşəsinə üz tutsa, doğma ocağı idi Dərvişin. Bu, mübaligəsiz belə idi və onun buna mənəvi haqqı çatırdı.

Bir Borçalı kişininin təbiəti vardı canında. Elə bil borçalılıq boyuna biçilmişdi bu adamın.

Orda kişiler yaşar, –
Borçalı kişiləri,
El qeyrəti çəkənlər!
Cəsarəti, hünəri,
Düşmən gözü tökənlər!
O təmiz, alnıaçıq,
O üzüağ kişiler!
Elin arxalandığı,
Cüssəsi dağ kişiler!
Qarapapaq əsilli,
Qarapapaq kişiler!
Dalğatək şahə qalxıb,
Dəniztək çağlayanlar.
Mənim ulu xalqımın,
Milli dəyərlərini,
Qoruyub saxlayanlar!

Bəli, kökünə, soyuna möhkəm tellərlə bağlı olan bir Qarapapaq kişisi idi Osman Əhmədoğlu. Dünyaya göz açdığı ulu Borçalı mahalının ab-havası ilə nəfəs alırdı hər zaman. Bu yurdun sözünün, sazının, havacatının, adətinin, ənənəsinin bilicisi, daşıyıcısı idi. Aşıq Şenlik, şair Nəbi, aşıq Musa kimi söz-saz ustalarının keçdiyi yollardan keçib, Xındı Məmmədın, aşıq Əmrəhın, Hüseyn Saraçlının, aşıq Kamanların məclislərində formalaşmışdı təbiəti. Bu azman el sənətkarlarının bağbanı olduqları bağçaların hərəsindən bir rayihə hopmuşdu ruhuna. Yəqin ona görə də Yer Günəşin orbitində sistemli şəkildə daima fırlandığı kimi, Dərviş də Borçalının ətrafında hey fırlanır, onun orbitindən kənara çıxa bilmirdi. Bir tovuzquşu görkəmində təbiətin bütün rəng çalarlarını gəzdirdiyi kimi, Borçalının mühitini, ruhunu, sevinc-dərd çalarlarını gəzdirirdi varlığında Dərviş Osman!

Sınaqlardan üzüağ çıxmış bir təriqətin yolçusu idi Dərviş Osman Əhmədoğlu! Dərvişliyi və şairliyi ulu türk oğlu türk olan Yunus İmrədən baş alıb gəlirdi. XIX əsrdə İncə Dərəsində möcüzəli ömür yaşayıb orada da əbədiyyətə qovuşan, məzarı ziyarətgah türbəsinə çevrilən Hacı Əfəndi babamızın yolu ilə davam edirdi onun yolçuluğu.

Hər kəsdən daha çox Borçalı adından danışmağa haqq qazanmışdı Dərviş Osman! Danışdı da! Özü də necə?! Azərbaycanda, Türkiyədə, bütün türk dünyasında elə həmin dünyanın bir parçası olan Borçalını ləyaqətlə təmsil edir, daha da ucaldır, şərəfləndirirdi! Bayraq kimi başı üstündə saxlayırdı müdam Borçalı adını!

Dərviş Osman Əhmədoğlunun bilavasitə rəhbəri olduğu “Gürcüstan Qarapapaqlarının Mədəniyyət, İncəsənət və Aşıqlar Birliyi” və “Dərviş” dərənəyi ictimai təşkilatlarının nəzdində bir çox mühüm işlər görülmüş, vacib layihələr həyata keçirilmişdir. Sazımızın, sözümüzün Borçalıda yaşa-

ması, bu istiqamətdə tarixi ənənələrin davam etdirilməsi baxımından bu işlərin əhəmiyyəti danılmazdır. Son zamanlar bu sahədə bir çox istedadlı gənclərin meydana çıxması deyilənlərin bariz təsdiqidir.

Dərviş Osmanın fəaliyyət dairəsinə Bakıda təsis edilmiş və fəaliyyət göstərən “Borçalı Cəmiyyəti”nin Gürcüstanda koordinasiyası əsas yerlərdən birini tuturdu (bu haqda yəqin ki, cəmiyyətin rəhbərləri geniş məlumat verəcəklər). Onun, xüsusilə “Borçalı Cəmiyyəti”nin hər il Gürcüstanın Başkeçid bölgəsində keçirdiyi ənənəvi “Elat” bayramı ilə bağlı sərgilədiyi mövqe təqdirəlayiq və nümunəvi idi. Dərviş bu bayramın keçirilməsinə böyük əhəmiyyət verirdi, ona görə də, faktiki olaraq, onun təşkilatçılarından və aparıcılarından birinə çevrilmişdi. Dərviş Osman hətta bu el bayramının mahiyyətini açan, əsl mənasını əks etdirən “Elat” adlı gözəl bir poema da yazıb ərsəyə gətirmişdi. Hesab edirəm ki, bu əsər onun gələcək nəsilərə ən böyük hədiyyəsi kimi qiymətləndirilə bilər.

O, imkan daxilində tez-tez Bakıya gəlir, cəmiyyətin iclaslarında iştirak edir, cəmiyyətin Gürcüstanla əlaqədar həyata keçirdiyi gürcü və azərbaycan xalqlarının dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsi və daha da inkişaf etdirilməsi haqda tədbirlər planı ilə tanış olur və onların yerlərdə icra olunması üçün əlindən gələni əsirgəməirdi. Onun bütün sahələrdə iki xalq arasında əlaqələrin inkişafında müstəsna rolu xüsusi qeyd olunmalıdır.

Vergili bir adam idi Dərviş Osman! Bir ilahi eşq hakim idi varlığına! Onunla təmasda olan insanlar bunu həmin andaca hiss edirdilər. Xüsusilə müxtəlif tədbirlərdə, mötəbər məclislərdə çıxış edərkən və öz ilhamının məhsulu olan şeirlərini oxuyarkən. Belə məclislər isə onun üçün istənilən qədər idi. O, artıq böyük türk dünyasının bir parçasına çevrilmişdi. Demək olar ki, Dərviş Türkiyənin müxtəlif

bölgələrində təşkil edilən, türkçülüyn təbliğinə, tarixinə, türkçülük ənənələrinin davam etdirilməsinə aid bütün tədbirlərə dəvət alır, bu mötəbər toplantılarda məhz Borçalını təmsil edir, onun varlığını, var olduğunu bütün dünyaya çatdırırdı. Dərviş Osman artıq bütün türk dünyasında məşhur idi və o, bu görkəmi ilə ulu Borçalımızı da məşhur edirdi.

Dərvişin heyratamız özünəməxsus qəribə, yəni başqalarından seçilən nitqi, çıxış tərzı var idi. Bu çıxışlar həm də dərin məzmununa görə seçilirdi. Bir də görürdün ki, çıxışının müəyyən məqamında “Eheheeeeyy!...” deyə hay-qırır, çıxış etdiyi məclisin iştirakçılarını ayağa qaldırırdı. Xeyr, xeyr, bu adi qışqırıq deyildi, ya da sadəcə səsin tonunu qaldırmaq üçün pafos deyildi, bununla o, sanki bütün türk dünyasını birliyə səsləyir, yumruq kimi birləşməyə çağırır və bunun türk dünyası üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini diqqətə çatdırırdı. Onun belə çıxışları, harada olmasından asılı olmayaraq, istənilən auditoriyada məclis iştirakçılarını məmnun edir, onlarda böyük maraq doğurur, gurultulu, sürəkli alqışlara səbəb olurdu.

Qəribə rəqs etməyi var idi Dərvişin. O həmişə bölgədə Borçalı havası kimi tanınan “Ruhani” havasına oynayırdı. Oynayan zaman bədəninin ləngəri ilə musiqinin ahəngi elə bir harmoniya yaradırdı ki, istər-istəməz sən də ona qoşulmaq istəyirdin. Elə bil bu hava onun boyuna biçilmişdi. Bu hava ağır oturub batman gələn kişilərin oyun havasıdır. Dərviş Osman da məhz belə kişilərdən idi!

Dərviş Osman iştirak etdiyi məclislərin bəzəyi idi desək, heç də yanılmarıq. Onun səsinin sədasını hamı eşitmək, dinləmək istəyirdi. Onun səsində füsunkar bir ecaz var idi, bu cazibə qüvvəsi ona qüdrətdən verilmişdi. Bəzən həzin-həzin layla çalırdı, bəzən gur səslə coşur, hayqırırdı, bəzən də bir nisgil duyulurdu onun səsində. Bütün hallarda doğma

Borçalımızın səsi idi bu qüdrətli səs! Borçalıdan pərvazlanan, ruhunda Borçalı gəzdirən bir qəlbin çırpıntıları idi əlçatmaz ucalıqdan gələn və heç vaxt yaddaşlardan silinməsi mümkün olmayan bu yüksək sədalar!...

DƏRVIŞİM

Dərviş Osmanın adına bağladım

Naxışı əlvən boyalı,
Nütfədən halal mayalı.
Hər qədəmi xoş səyalı,
Ayağı yüngül Dərvişim!

Bağbandır barın içində,
Eşq adlı varın içində.
Bir çəmənzarın içində,
Ətir saçan gül Dərvişim!

Haqdır o iş – məhəl qoysa,
Tez uclar – təməl qoysa!
Nəyin üstünə əl qoysa,
Qalmaz bir müşkül, Dərvişim!

Heç vaxt çəkməz düzü tərsə,
Sözü bütövdür – söz versə.
Harda bir haqsızlıq görsə,
Yanıb olar kül Dərvişim!

Yolu – Hacı Əfəndi yolu,
Bir dinin, məsləkin qulu.

İnamı, inancı ulu,
Fədaini könül Dərvişim!

Əhdə siddiq ilə düz olan,
And yeri çörək-duz olan,
Bərəkəti sonsuz olan,
Dən dolu sünbül Dərvişim!

Dəyib düşmənin nəhs oxu,
Sızlar yaramızın çoxu.
Oxu, dərdimizi oxu,
Ey şeyda bülbul Dərvişim!

dərs deməyibmiş, sağ əlini tələblərinin başına çəkibmiş.

Osmanın da!

Bəxtiyar Vahabzadənin sağ əliymiş, Osman da!

Auditoriya-219.

İl-2019!

Birdən-birə beynimdə bir "9" da peyda oldu: 1949.

Aha! Niyə fikir verməmişəm ki, dostumun 70 yaşı tamam olubmuş...

Öz-özümə söyləndim. Öz qaramca bir az danışandan sonra başladım dostumla "danışmağa".

- Ayə, - dedim, - a öyü yıxılmamışsın oğlu, sən danışanda, şeir deyəndə 500-700 yaşlı adam kimi danışırısan.

Bə 70-ə hələ təzəmi gəlib çıxıbsan?! Elə bil, heç vaxt imkanım olmayıb ki, soruşam: "Ay Osman, ayə, sənın neçə yaşın var? Bu yubileyin-zadın da sənə dəxli yoxdu yoxsa?!"

Yoxsa xəbərimiz yoxmuş, hər gün yubiley keçirirsənmiş Özünə, Sözüənə, Əməlinə, Amalına?!

Bəli, 50 yaşında gürcülərin "Şöhrət" ordeninə layiq görülmüş Borçalı türkü Dərviş Osmanın (onu çoxları bu adla da tanıyırlar) 70 yaşı tamam oldu.

50 yaşını çal-çağırla qarşılayıb qeyd edən Zaman indi şairin 70 yaşını Sükutlamı qeyd etmək istəyir, nədir?

Bu, daha çox kimlərə sərf edir? Başımıza oyunlar açan, öz əngəl-kələflərimiz"əmi?! Yoxsa kirmişcə, mısırdır-məsdır qımışan düşmənlərimizəmi?!

Əlbəttə, həyat və mübarizə dərşini Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadədən aldığıı yada salsaq, həmin suala cavabımız birmənalı şəkildə belə olar: "Bu, düşmənlərimizin ürəyin-cədir." Bu, təkcə özümüzün yox, bütünlükdə millətimizin kefinə soğan doğramaqdır, Əhmədin oğlu!

üzü Bağımsızlığa, Azadlığa doğru çiçəkləyirdi zaman-zaman!"

Bəxtiyar Vahabzadə nə istəyirdi?

"Bizim olan halal Yurdumuza Sahib çıxmağımızı!"

"Üç qitədə at oynadan Dədələrimizin bugünkü mağmın övladlarının manqurtlaşa-manqurtlaşa suruxvatlaşmamasını. Mənfur imperiyanın çökəcəyinə inanırdı".

Bax, bu müqəddəs məqsəd və məramlardan yazır Osman Əhmədov "219-cu auditoriya" adlı kitabında.

Tələbə olasan!

Ancaq bir şərtlə: B. Vahabzadə kimi bir şairin tələbəsi! Və "Gülüstan" poemasını başdan-ayağa əzbər bilməyin bir yana, Sovet DTK-sından qorxmadan istənilən yerdə az qala onların düz gözünün içinə deyəsən!

O dövr üçün bu, o qədər asan məsələ deyildi.

Üstəlik, tələbə yoldaşlarından biri vaxtsız vəfat etmiş Sokrat Musayev ola və ustada hamının ürəyindən olan bir şeir yazsa:

Baxtı yarım mənim,
Baxt diyarım mənim.
Baxtı yarı bölünmüş,
Baxtiyarım mənim!

Əhsən sizə, Bəxtiyarın "Baxt diyarı"nın övladları!
Ustadı və müəlliminə Osman da bir şeir yazıbmiş:

Bir gün fırça götürüb,
Tablo cızmaq istədim.
Fikrimdən keçənləri,
Daşa yazmaq istədim.
O Tay rəsmini çəkdim,
Gördüm sənə bənzəyir.

Bu Tay rəsmini çəkdim,
Gördüm sənə bənzəyir.
Heykəl yondum həsrətə,
Sənlə yarı almadı.
"Qəm" düzəltdim olmadı,
"Dərd" düzəltdim olmadı.
"Türkmənçay"ım sən oldun,
"Gülüstən"ım - canım, sən!
Təbrizə güzgü tutdum,
Ərkim, Savalanım, sən!
Hara baxdım - sən idin,
Bu işə özüm matam.
Məni heyrətdən qurtar,
Söylə kimsən, ay adam?!

Bu şeiri ustada Osmanın tələbə yoldaşı bir qız təqdim edibmiş. "Bəxtiyar müəllim bu yazını oxuyub və altından yazıb: "Bu adam - Bəxtiyar Vahabzadə!" Sonra deyib: "Qızım, öz üzərində işləsən, hə!" Təhminə cavabında: "Bəxtiyar müəllim, bu, Osmanın şeiridir" deyib.

Bu cür dadlı-düzlü xatirələrlə doludur O.Əhmədovun həm könül, həm də ömür kitabı!

Bir daha təkrar etməyi lazım bilirəm:

Bir adamın ki, müəllimi Bəxtiyar Vahabzadə olsun, bəs o, özgə nə cür ola bilər?

Belə müəllim də və tələbələrinin də ömrü boyu bircə amalı olur: Millət bir olsun! Vətən bölünməsin!

Özgürlüyümüz və birliyimiz əbədi olsun! Bir el bayatısında bu haqda daha doğru-dürüst deyilib:

Ağzıbir arxam olsa,
Sel olar mənə sular!

Osman, yaşadığın bu 70 ildə həmişə sənin yerin bəsbəlli olub: Yerin görkəkdə olub. Seçilib başqa yerlərdən.

Bax, belə...

Culfada iki aylıq hərbi dərsləymişsən.

"Nəsimi" filmi çəkilməmiş. Sən görəndə ki, Teymurləngin çadırı qarşısına fakültənin rus bölümündə oxuyan erməni Yuriy Asatyanı qoyublar, qan beyninə sıçrayıb, onu ordan uzaqlaşdırmaq istəyibsən.

"Mən Yuriyə dedim ki, burdan get!

O tərpənmədi.

- Məni bura qoyublar, - dedi.

- Yox! - dedim. - Bura mənim yerimdir.

- Nəyə görə?

- Ona görə ki, sən ermənisən. Teymur türk sərkərdəsidir. Mən də türk əsgəri olduğuma görə, həm də Teymur mənim ulu babam olduğuna görə, öz halal dədəmin çadırını qorumaq mənim boynumun borcudu. Mən sənə etibar etməyə bilərəm".

Uzun dartsımadan, mübahisədən sonra sən öz istəyinə nail olubsan. Filmdə Teymur əsgəri kimi sən çəkilmisən. O dövrün beynəlmiləlçi ab-havasına qarşı çıxmağın qorxulu olmağına baxmadan!

Sən doğrudan da əsl türk əsgərisənmiş, əsl Mehmet-çiksənmiş, Osman!

Sən doğrudan da haqq döyüşçüsənmiş!

İnam və iman adamısanmış!

Sən təkcə B.Vahabzadənin tələbəsi deyilsənmiş. Sən həm də dədən Dərviş Osmanın 55 il Qazaxda, Astanbəyli kəndində müqəddəs ziyarətghamız olan Göy Türfə Ocağında dərvişlik eləmiş, ibadətlə məşğul olmuş o müqəddəs məkana çıraq-

danlıq etmiş bir ovliya kişinin nəvəsi - torunusanmış!

Ustadın və müəllimin kimi heç nədən, heç kimdən qorxmadan, çəkinmədən yazmaq və demək haqqını qazanmışanmış:

Azərbaycan - mənim eşqim,
Mənim andım, mənim anam!
Biz ikimiz bir torpağıq,
Mən də sənə bir parçanam!

Bu cür düşünmək və yazmaq cəsarətini Bəxtiyar Vahabzadəyə sən demə, Allah ona ürəyinin sağ tərəfində olduğuna görə veribmiş.

Sənə isə... o cür kişi sağ əlini sənə də başına çəkdiyinə görə!

Yoxsa belə ürəklə (diləklə) yaza bilərdinmi?

Sən dedin, Vətənə, Elə yar olun,
Haqqa işıq tutun, fədakar olun.
Hərəniz yurdda bir "Bəxtiyar" olun,
Bu yurdun ürəyi yaraymış, babam!

...Bizim ağrımızı hər naşı duymaz,
Dağılsın bu "Tufan", gəlsin "doğma yaz!"
Səndən dərs alana giley yaraşmaz,
Azadlıq ən böyük çaraymış, babam!

Çaranı düz axtarmışdınız, düz tapmışdınız! Çaranı əldə etdik "Dağıldı Tufan, gəldi "doğma yaz!"

Amma çarə əlimizdə biguman qaldığımız vaxtlar da az olmadı.

Barı, bundan belə olmasın!

Bir olan Vətənin gələcəyi naminə!

Bir olan, pir olan könüllərin eşqinə!

Osman, sənin haqqında düşünəndə, Borçalıda hər ilin yayında "Armudlu" deyilən yerdə "Borçalı Cəmiyyəti"nin xətt ilə keçirilən türk şölənlərini xatırlayıram. Hamı yığılardı başınıza. Azərbaycandan, Türkiyədən gələn, Borçalıdan olan türklər yığılardı başınıza.

Bir dəfə gəlib səni nə gündə gördüm, aman Allah!

Hamı elə bil səni başından etmişdi. Sənin də ürəyin (idealların) ayaq altına düşüb çilik-çilik olmuşdu. Yerli hakimiyyət orqanları, özümüzdən olan satqın qüvvələr müqəddəs işinizə pəl qatmışdılar.

Hamı artıq hamı deyildi o gün orda.

Hamı Dərviş Osman deyilən bir fədainin - Osman Əhmədoğlunun nahaq yerə tökülmüş (tökdürülmüş!) qanı şəklindəydi onda.

Qarşımızdan hamıdan (elə o qandan da!) küsüb tək-tənha pay-piyada yol alıb hara gedirdin, elə?!

Salam verdik. Almaq gücündə deyildin. Qapqara qaralmışdın.

Yol aşağı enirdin. Arxanda səni anlamayan izdiham (Bəlkə də kütlə?). Qarşında - özünə oxşayan, hirsindən uzun kimi ağaran (qaralan) yol! Xəyalında ala bilmədiyin intiqam! Onda neçə yaşındaydın görən?! Səksən, doxsan, yüz, yoxsa min, milyon?! Uzaqlarda, "Əyriqar"da heç vaxt günəşin fürsət tapıb əridə bilmədiyi bir əlçim qar ağarırdı.

Yox, hələ ümid vardı!

Yaşamaq olardı.

Necə də sən "Əyriqar"dakı o qara bənzəyirdin həmin anda!

Çoxlarını Borçalıdan didərgin salıb qaçmağa məcbur etmişdilər, qar kimi əritmişdilər.

Səni əridə bilməmişdilər!

Və sən yenə də həmişəkitək məsləkdaşlarınla birgə hamıdan düz yoldaydın, mənim "Əyriqar"ım!

Yadımdamı, bir gün şeytanın ayağını qırıb bizə gəlmişdin?

Çox hörmətli qələm dostumuz Qiymət xanım şəklimizi çəkdi. (telefonuyla).

Qapımızdakı itin xətrinə itlə də şəkil çəkdirdin, ay zalım!

Şəkildə it sənə baxır.

Mən saz çalıram. Sən qol qaldırıb oynayırısan!

Eh, bəlkə də əsl həyat buymuş, ömür-gün deyilən buymuş, bilmirik?!

Bəlkə də heç Barat da gördüyün bu Barat deyil. Osman bəlkə o itlə şəkil çəkdirib oynayan kişidi, şairdi, aşiqdi, dəlidi, vəlidi, övliyədi bəlkə?!

Maşın yavaş gedəndə "bir az qaz ver, sürətini artır!" - deyirlər.

Sən də "qazlanmamış", özünə, sözünə "qaz" verməmiş danışmırsan, dinmirsən, yerimirsən, yürümürsən!

Gərək şimşək kimi çaxasan, ildırım kimi gur-gur güruldayasan! Sən meydana hər saatlığına girmirsən, girdinmi, "meydan gumbur gumburlanır". Ha istəyirəm mən də danışam Bəxtiyar Vahabzadədən - sənin kimi!

Olmur!

Ha istəyirəm oynayam - sənin kimi! Olmur!

Ha istəyirəm itlə şəkil çəkdirəm - sənin kimi! Olmur!

Sən Bəxtiyar Vahabzadədən BDU-nun 219-cu auditoriyasında dərslər almışam deyirsən, Osman!

Xəbərin yoxmuş: Sən anadan BDU-nun 219-cu auditoriyasında doğulubsanmış!

Divin canı şüşədədir, deyirlər.
Sənin canın 219-cu otaqdadır!
Yeriyəndə Işıq kimi yeridin.
Yürüyəndə Işıq kimi yürüdün, Osman!
Uçanda Işıq kimi uçdun.
Ona görə də səni çox vaxt görə bilmədilər.
Görmək istəmədilər!
Mif kimi bir şeysən!

Mifin qədimlik, ululuqla bağlı "hekayət" (K.Marks) olduğunu hardan bilsinlər bu bədbəxt yalançı "həqiqət-pərəstlər?!"

Hər dəfə mənə hardansa zəng edəndə elə bilirəm ki, dünyanın o başındasan, Yupiterdəsən, Veneradasan.

Sənə nə demək olar?

Bunu ancaq belə işləri səndən gözləmək olar?

Sən nəfəs alanda da, danışanda da, çıxış edəndə də, lap elə şeir yazanda da başının üstə (başlar üstə!) bayraq qaldırmaqla məşğul olmusan.

Bilənlər bilir.

Bilməyənlər bilməsin!

Nə yaxşı ki, Borçalıdasan, Osman! Borçalıdasan! Nə yaxşı ki, hələ də eşqinlə, amalınla "Vətənin qıraq yerləri"ndən birisən!

Sən bu yaşında da, öz atındasan, öz "qanad"ındasan!

Burdan vurub ordan çıxırsan, ordan vurub burdan çıxırsan.

Evdəsən, Tiflisdəsən, Qazaxdasan, Gəncədəsən, Bakıdasan, Ərzurumda, Qarsdasan, Anadoluda, "Anaxatır"dasan...

Harada türk varsa, oraldasan.

Harada "Bəxtiyar Vahabzadə küçəsi" var, ilk qədəm basanı sənə.

Harada B.Vahabzadəyə heykəl, büst qoyulubsa, qarşısında ilk gül qoyan, ilk baş əyən sənə!

Gözümdən iraqdasan...
Könlümün önündəsən!
İndicə burdaydın, hara çəkildin belə?
Haralardasan, Osman?!
Haralarda deyilsən?!

20.06.2019

OSMANIMIZIN ŞƏKLİ

Mən rəssam deyiləm ki, Osmanın şəklini fırçayla çəkim.
Mən şairəm, şair dostum Osman Əhmədoglunun şəklini
sözlə çəkmək istədim...

Şairdi!

Şairlik etmədi.

Uzun illər Borçalıda yaşayan aşıqlarımıza başqanlıq etdi.

Aşıqlıq etmədi.

Haqq yolçusuydu bu adam.

“Ölmədən ön öl!” – deyib yaşayan ölməzlərə qoşulub
yaşayırmış.

Elə bil ki, ömrü boyu Qıl körpünün üstündə durub yaşamış
xalq artisti Baba Mahmudoglunun “Tərcümeyi-hal”ından
misal gətirdiyim bu parçanı o öz əliylə yazıbmiş: “Mən əbədi
dünya ilə müvəqqəti dünyanın arasından çəkilən körpünün
üstündə çiyinimdəki xurcunumla dayanmışam. Xurcunumun
içində görün nələr var? Aqlımın çəkisi, məhəbbətimin,
idrakımın, əxlaqımın, özümün, kişiliyim, insanlığımın
çəkisi!”

İçə limhalim deyilən fəzilətlərlə dolu xurcundan biri də
Osmanın çiyindəydi.

Başqalarının yox, öz-özünün paxıllığını çəkirdi. Başqa-

larına nur paylayırdı. Özünə baxmır, özünə göz verib işıq vermirdi.

Yaşamaqdan ölmədi.

Ölməkdən... öldü?!

Böyük vəzifə sahibi, böyük şair olmaq şansının yanından gözücu da baxmadan keçdi. Amma böyük vətəndaşlıq eşqinə, kişilik naminə Dar ağacını görəndə ayaq saxladı, başına dolandı, başına döndü.

Koroğlu dəlilərinin bığlarına oxşar bığları cəngavərliyindən xəbər verirdi. Hərdən mənə elə gəlirdi ki, o bığlar olmasaydı, onu bəlkə də bir mərəkəyə buraxmazdılar.

Dili də varıydı, dilçəyi də!

Görkəmi də varıydı, qələmi də!

Kərəmi də xatırladırdı, Lələni də!

Özgürdü!

Yaranışdan azadlıq mücahidiydi. Vətən vurğunuydu, el-oba, yurd-yuva qurbanıydı.

Vətən torpağı kimi bölüm-bölüm bölünməkdəydi.

Yurd dərdinin (Ümumtürk dərdinin) ucbatından çürüməkdəydi. Urmiya gölü kimi qurumaqdaydı.

1988-ci ildə milli mücadilə zəminində başlamış ümumxalq hərəkətinin öncüllərindənəydi.

Milli oyanış gününə “milli oynaş günü” damğası vurmaq istəyən bəzi yüksək çinli məmurların barışmaz düşməniydi.

Onların yerinə xəcalət çəkirdi, ərim-ərim əriməkdəydi.

Yolundan, amalından dayandıra bilmirdilər. Çünki Allaha doğru yürüməkdəydi...

Arada qaçıb ən şaxtalı qış gecələrinin birində az qala hər il Sarıqamışda qarda, çovğunda Vətən uğrunda döyüşlərdə həlak olmuş, donmuş türk əsgərlərinin xatirəsi, şərəfi naminə türk qardaşlarımızla birgə axşamdan-səhərə kimi dona-dona keşikdə durmaqdaydı, onları anmaqdaydı.

Mən onun oğlanları Savalanın, Qoşqarın və Alpayın timsalında Savalan dağına da ziyarət etmişəm, Qoşqar dağının zirvəsinə də çıxmışam, Alp dağlarının uca zirvəsindən ayı da seyr etmişəm.

Allah saxlasın!

Azərbaycana oxşayan bir kişinin oğulları da Savalan, Qoşqar və Alp dağlarına oxşamazmı?!

Osman hara getdi, orda Azərbaycandan danışdı (danışıldı).

Xalq şairi Nəriman Həsənzadə məşhur nəqşibəndi şairimiz Seyid Mirhəməzə Nigari haqda yazdığı poemada Dərviş Osmanın adını daşdığı babası Cındır Osmanın da portretini yaradıb. Hansı ki, o da böyük sufi müridimizin müridlərindən olub. Ona görə də, N.Həsənzadə çox haqlı olaraq vurğulayıb ki, “Onun adı olan yerdə Azərbaycan deyiləcək”. Elə nəvə Osmanın adı olan, adı gələn yerdə də həmişə Azərbaycan deyiləcək.

Səməd Vurğunun Osman Sarıvəlliyyə həsr etdiyi şeirin iki misrası sanki Dərviş Osmanın boy-buxununa biçilmişdi. Səsi gələndə o saat bilirdim ki: “Bu Osmanın öz səsidir, yurdu-muzun nəfəsidir!”

... Hara getsə, hardan gəlsə, yolda olsa yoldan, izdə olsa izdən, sözdə olsa sözdən, sazda olsa sazdan zəng edərdi:

- Günaydın, əfəndim, nasılsın? – deyərdi.

Səndən yüzlərlə, minlərlə kilometr uzaqlarda olsa da, səsi çox yaxından, qulağının dibindən gələrdi.

... İndicə zəng etmişdi yenə.

Gördüm ki, özündən daha çox məndən narahatdı bu zalım dost hələ də!

Mən yuxulu, suruxvat adam kimi hıqqana-hıqqana: “Ayə, Osman, sənsənmi, a yetim?!” – deyənə kimi məni bu dəfə də qabaqlayır, səsi bu dəfə də milyon kilometrlik uzaqlardan deyil, lap yaxından gəlir:

- Günaydın, əfəndim, nasılsın? – deyir.

Mənsə düşdüyümüz virus bəlasının ucbatından burdan buraca Osmanın əlim (iz) çatmayan qəbrinin başına xəyalən dolana-dolana deyirəm:

- Günaydın, Osmanım! Qarabağım, Göyçəm, Milim, Muğanım, Naxçıvanım, Qazağım, Şəkim, Şirvanım! Təbrizim, Kərküküm, Ankaram, İstanbulum, Qarsım, Ərzurumum, Dərbəndim, Borçalım! Bütöv Türk Dünyam, bütöv Azərbaycanım!

... Yaxşı xatırlayıram: meydana girəndə nər-nər nərildərdi, gur-gur guruldardı.

Bu Bulud İnsanın, İnsan Buludun nəritisi, gurultusu boş-boşuna deyildi.

Yağmağı da vardı.

Yox, qarıxdım, düz demədim, hönkür-hönkür ağlamağı da vardı, demək istədim...

Adına gah “Cındır Osman” dedilər, gah Dərviş Osman, gah da yetim Osman.

Getdi.

Bizi də yetim qoydu.

Dərd bu deyil.

Dərd bu ki, adını daşıdığı böyük mürşidimiz S.Nigarinin dostu, sırdaşı, məsləkdaşı Cındır Osman kimi, elə lap Dərviş Osmanın özü kimi ola bilməmək zorunda qala bilərik.

Başınız sağ olsun deyirəm, dostlar!

Başınız sağ olsun qardaşım balaları Savalan, Qoşqar, Alpay, Tamam!

Başınız sağ olsun nər-nər nərtilər, gur-gur gurultular!

Başınız sağ olsun dayanana oxşamayan yağışlar, kəsilə bilməyəcək hönkürtülər!

SƏN GETDİN...ELƏ BİL...

Osman!!!

Cənab Haqqın dərgahını qəbul edib bizim yanımdan köçüb getdin. Adəm övladları içərisində bəlkə də ilk xalq, millət olan Oğuz Türkünün tarixi yaddaşına yazıldı adın. Zəqqum ağacının meyvəsindən acı olan bu həqiqəti – sənin yoxluğunun həqiqətini qəbul etmək məcburiyyətindəyəm. Məlikməmmədin qaranlıq meşədə üz tutub getdiyi çırağı özünlə apardın o dünyaya. O çırağı ki, dünyanın acı həqiqətləri qarşısında çıxılmazlıqda qalanda, o çırağa səsim çatırdı, ünüm yetirdi, Məryəm İsanı dünyaya gətirəndə Tanrının hökmü ilə əl atıb tutduğu xurma ağacının budağını tutduğu kimi əlim yetirdi. O çırağ sən idin, özünü apardın. Hamı kimi mənəm də bu dünyada ömür-gün yoldaşım, övladlarım, bacılarım, qardaşlarım, dost-taşılarım var. İnsan çox vaxt öz daxili dünyasının qırxıncı otağının qapısını qan qohumluğu olan adamların üzünə açmır. Qan və gen yaxınlığından başqa bir ruhani, ilahi yaxınlıq da var ki, o qırxıncı otaqda sakindir. Bax, mən bu qırxıncı otağın qapısını sənin üzünə açırdım. Əslində, qapı özü sənin üzünə açılırdı. Sən bu qırxıncı otağın qapısının açıldığı üzü özünlə apardın. Yadımdadır, sən əməliyyatdan çıxandan sonra Göyçaylı tələbə yoldaşımız Fatma ilə sizə gəlmişdik. Evə qayıdacağım gün sənə dedim ki, çalış, ölmə, xəstəliyə qələbə çal, sağal. “Perpetium mobile” deyimində ehtiva olunan daimi işləyən mühərrik olmadığı kimi, əbədi

insan həyatda da yoxdur. Hər birimiz vaxtı çatanda ölüm mələyinin bizi gözlədiyi stansiyada düşürük. Əbədi həyat olsaydı, Makedoniyalı İsgəndər dirilik suyu üçün getdiyi Zülmətdən əliboş qayıtmazdı. Ya da Çingizxan özünün Çinli müşavirindən əbədiyaşarlıq, mövcudluq iksiri istəməzdi. Mən o vaxt bu xahişi şüurun alt qatının hökmü ilə eləmişdim. Təkcə sənə görə yox, daha çox özümə görə.

...Təqribən üç-dörd ay bundan qabaq insult keçirdim. Axşam evdə tək idim. Birdən-birə sol qolum, qılçam hərəkətdən qaldı. Şüurum yavaş-yavaş sönməyə başladı. Hiss edirdim ki, ölüm addım-addım yaxınlaşır. Qəribədir ki, heç bir qorxu hiss etmədim, xoflanmadım. Allaha ən yaxın olan Cəbrailə də yalvar-yaxar eləmədim. Amma sənin yoxluğun məni qorxudurdu. Səni itirmək istəmirdim. Şüurlu şəkildə bildirdim ki, bu mümkün olmayan məfhum bir istəkdir, ancaq içimdən belə gəlmişdi.

Sənin yoxluğunun acı həqiqətini içimdə gəzdirə-gəzdirə, dözə bilmədiyim halda dözə-dözə əlli iki il müddətində səninlə bağlı içimdə, ruhumda qram-qram, zərrə-zərrə toplanmış acılışirinli xatirələr, olaylar mənə bir az təsəlli olur, ovundurur məni. Səni düşünəndə “mən burdayam, mən burdayam” pıçıldayan xatirələr, olaylar... Bir təsəllim də birlikdə ünsiyyətdə olduğumuz, dərd-sərimizi bölüşdüyümüz insanlardır. Dünyanın ən yaxşı insanlarıdır onlar. Dünyanın ən məsum, ən nisgilli, yatmış körpənin üzündəki təbəssümə oxşayan Elmira, bizim balaca, ərköyün Elmiramız. Ruh quzey qarı kimi təmiz, ana südü qədər müqəddəs, Mədəd Coşqun demişkən, “hamımızın maması”, dünyada ancaq yaxşılar və yaxşılıqları görənlər Qiymət xanım, Tanrının bəxş etdiyi ruhunun təmizliyini, ilkinliyini, toxunulmazlığını qoruyub saxlayan Mədəd Coşqun, zahiri əzəməti, mədəniyyəti ilə seçilən, ömrün ötürülməsi, ruhun əbədiyi:

mən üzümü sənə tutub danışacağam. Diriliyim müddətində mənim üçün “o” yox, “sən” qalacaqsan. Dəfələrlə sənin yoxluğunu unudub telefonuna zəng etmişəm. Səsini eşitmək istəmişəm. Çağırışı axra qədər gözləmişəm ki, bəlkə cavab verdin. Axırncı dəfə Güldərən cavab verdi. Xeyli danışdıq səndən. Onu da bildim ki, daha səninlə danışa bilməyəcəyəm, bir daha səsini eşitməyəcəyəm. Ona görə də köçüb getdiyin o dünyaya məktub yazmaq qərarına gəldim. Bağışla ki, dəqiq ünvan – ölkə, şəhər, küçə, kənd adı yaza bilmirəm. Tanrının hökmran olduğu “Dərgah” ölkəsində onların olub-olmadığını bilmirəm. Dəqiq bildiyim odur ki, məktubu o dünyaya – sənə yazıram. Və yəqin ki, Allahın poçt mələkləri sənin ünvanını bilir, ona görə də əminəm ki, məktub sənə çatacaq. Allahla Onun dilində danışıb, Onu başa düşən, Onun hökmlərini yerinə yetirən mələklər Onun xəlvə elədiyi məxluqun da dilini bilirlər. Bəlkə də, mələklər bizim dünyanın dilində yazdığım bu məktubu Dərgah vətəndaşlarının ruhlar dilinə çevirəcəklər ki, sən oxuya biləsən.

Fiziki-bioloji yoxluğun günlərin, ayların, illərin qanadları üstündə bizdən uzaqlaşdıqca, sənin yaşadığın ömrünün, əməllərinin, gördüyün işlərin əsil dəyərini, yurddaşların, övladların dərinə anlayıb başa düşəcəklər. Yuqoslaviyada müqəddəs Borçalı torpağının bərəkətindən hasil olan təndir çörəyini bayraq kimi (mənsub olduğun ölkənin bayrağı kimi) başının üstünə qaldırmışdın. Səndən sonra ardıcılıqların onu enməyə qoymayacaq, onu daha yüksəklərə qaldıracaq, əcəldən aman tapıb görə bilmədiyin işləri davam etdirib başa çatdıracaqlar. Bax, onda Dərgahda məqam tutduğun yerdə ruhun təskin olacaq, ulu baban Ulu Oğuzun ruhu sənə alqış deyəcək. Bildiyim odur ki, sən bizim dünyaya bir daha qayıtmayacaqsan. Mən isə, təbii ki, sənin yanına gələcəyəm. Ona görə də, “əlvəda” yox, “görüşənə qədər” yazıram.

Sənin Sülöymənin. Axı, sən məni belə çağırırdın.

Bizim dünya, Masallı, Ərəb.

Ay Osman, Təbriz de, titrət bədəni,
At köksündən o göynədən zədəni.
Vətəni, milləti satan gədəni
Qılinc ol, ortadan böl, atam-anam!

O həmişə Cənub həsrətiynən, Təbriz həsrətiynən yaşayırdı. Ömür boyu da çox arzu elədi ki, getsin Təbrizi, Cənubdakı qardaşlarımızı görsün. O arzusuna da çatdı. Bir neçə dəfə getdi Təbrizə...

Osmanın bir xüsusiyyətini də deyim: 90-cı illərin əvvəllərində - Qamsaxurdiya dövründə Borçalıdan bizim soydaşlarımızı vəhşicəsinə qovanda Osman Sınıqkörpünün qabağında dayanıb, qaçanların, köçənlərin qabağını kəsir, dava-dalaşa çıxırdı ki, ay filan-filanlar, babalarımızdan, atalarımızdan bizə əmanət olan torpağı kimə qoyub qaçırsınız?

Osman məclislər yaraşığ idi. Osman qeyrət, sücaət səltənətiydi, bunu mübaliğəsiz deyirəm. O həmişə gəncləri, Borçalının ləyaqətli oğullarını soy-kökə bağlılığa, Vətənə, millətə, dilə sevgi ilə bağlılığa səsləyirdi və onun istər Gürcüstan, istər Azərbaycan mətbuatında çap olunmuş saysız-hesabsız yazılarında da bu ruh həmişə özünü qabarıq şəkildə göstərirdi. Xüsusilə, poeziyasında Vətənə, Ulu Borçalıya bağlılıq, sonsuz sevgi hissləri tərənnüm olunur. O heç vaxt “Xram çayı” deməzdi, qədim adıyla “Anaxatır çayı” deyərdi. Bu da onun torpaq, yurd sevgisindən irəli gəlirdi. Televiziyaadakı çıxışlarında da zaman-zaman onun bizim qədim yurd adlarımızı dönə-dönə xatırladığının, yad elədiyinin hər birimiz şahidiyik.

Osman çox qonaqpərvər idi. Onun evinə gələndə sanki tək-cə ev adamları yox, ev-eşiyi, həyat-bacası da gülərdi. Övladlarının, həyat yoldaşının da sevincinin həddi-hüdudu olmazdı. Yaxşı yadımdadır, bir 50 il olar bundan qabaq onlara gedəndə rəhmətlik atası Əhməd kişi sağ idi. Dinə bağlı, Qurana bağlı, tərqiqətə bağlı çox gözəl bir insan idi. Sifətindən

nur yağırdı. Mən o zamanlar “Dədə Qorqud” kitabını oxuyandan sonra Əhməd kişini gördüyümdə xəyalımda bir Dədə Qorqudun görüntüsü canlandı. Onu hər gördüyümdə Dədə Qorqudu görürmüşəm kimi hiss edirdim özümü. O, elə bir kişiydi və həmin kişinin oğlu da Osman kimi qeyrətli, qürurlu, ləyaqətli, halal olmalıydı. Osman gözəl bir nəslin nümayəndəsi idi. Borçalının Keşəli kəndində xüsusilə dəyərli deyimlər var. Bu deyimlərin əksəriyyətini Osman öz poeziyasında dilə gətirərdi.

Qonağa, qərib olsun, yaxud daim gələn qonağa, eləcə də öz aralarında ən şirin sözləri “atam-anam” olardı. Osman da bu gözəl ləhcənin, bu şirin danışığın, bu doğma şivənin himayəsində böyüyüb boya-başa çatmış, sonradan özü də bütün bu Tanrı əmanətlərinin qoruyucusuna çevrilmişdi.

Bu kəndin nüfuzuydu Osman. Təkcə bu kəndinmi? O, Ulu Borçalının, Azərbaycanımızın, Orta Asiyadakı türk dövlətlərinin, Cənubın, bütöv Türk Dünyasının sevimlisi idi. Qardaş Türkiyədə - Bursada, Qarsda, Ərzurumda, İqdırda, oranın istənilən bölgəsində Osmanı tanımayan yoxdur. Dəfələrlə həm Azərbaycandakı, həm Borçalıdakı aşıqları özünən Türkiyəyə beynəlxalq səviyyəli tədbirlərə aparar, özü də çoxlu sayda möhtəşəm tədbirlər keçirərək, ozan-aşıq sənətinin layiqli nümayəndələrinin tanınmasına əvəzsiz töhfələr verərdi.

Bu gün artıq Osman yoxdur. Ağır xəstəlikdən uzun müddət mücadilə elədi. Əvvəlcə ürəyindən əməliyyat olundu, sonra bizim el arasında “əlaci olmayan xəstəlik” adlanan “xərçəng” apardı onu. Çox təəssüf edirəm ki, bu virusun yaratdığı əngəllərlə bağlı iştirak edə bilmədik Borçalının bu cür möhtəşəm oğlunun dəfn mərasimində. Övladlarının, xanımının, Osmansız qalan Borçalı elinin yanında olub, onlara təsəlli verə bilmədik.

Allah onun yarımçıq qalmış ömrünün davamını
övladlarının, əzizlərinin ömrünə calasın. Yeri cənnət olsun
Osmanımızın.

 Prof. dr. Seyfəddin ALTAYLI,
Ankara.

ŞAİR OSMANIMIZI İTİRDİK

"Ölüm bir körpüdür, dostu dostu qovuşdurur."

Həz. Məhəmməd Peyğəmbər

Osman Əhmədoglunu 90-cı illərdən tanıyıram. O, Gürcüstanda, məni onunla tanış edən Əli Şamil Naxçıvanda yaşayırdı. Sonradan öyrəndim ki, onlar tələbə yoldaşı olublar və Qubanın Xanagah kəndində doğulmuş İsrəfil Qurbanovla otaq yoldaşı olublar. Özlərinin dediyi kimi, gəlirlərini və xərclərini "kolxoz" metodu ilə paylaşiblar. Yəni heç zaman kim nə qədər qazandı, nə qədər xərclədi deməyiblər. Əllərində nə varsa, birlikdə bölüşüblər, dərdi-sərləri, sevincləri, qəmləri bir, sirləri ayrı olub. Sirlərinin ayrı olmasının səbəbi isə bir-birini qorumaqdan doğub. Dostluqları, əqidə qardaşlıqları tələbəklik illərindən qədəm götürüb.

İti yaddaşı olan, klassik və müasir şairlərin onlarla şeirini əzbər bilən Osman ünsiyyətçilliyi, xeyirxahlığı, səxavətçiliyi ilə Bəxtiyar Vahabzadə, Xəlil Rza, Hüseyn Arif və başqa şair, yazıçı, vəzifə sahibi ilə dostluq münasibəti qura bilib. Tələbə vaxtı Musiqili Komediya Teatrında fəhlə işləyəndə xəstələnən aktyorları əvəz etməsindən, Nəsimə Zeynalova ilə səhnəciklərdə tərəf-müqabil olmağından məzəli əhvalatlar danışardı. Bütün bunlar ona imkan verib ki, universiteti bitirəndə Bakıda qalsın, qəzet və jurnallarda, nəşriyyatlarda işə düzəlsin. Buna onun haqqı da vardı.

Şeir yazırdı, lirik-publisistik məqalələri az bir zamanda tamamlayıb redaksiyaya, radio və televiziya verə bilirdi,

görüşdük, şəhərdəki tarixi yerlərdə, Borçalıda ziyarətgah olan məkanlarda olduq, xalqın ziyalıları ilə görüşüb söhbətlər etdik. Yaşar bəy xalqın dilindəki folklor və mifoloji örnəkləri toplayıb qeydlər götürdü. Bu üç gündə ən çox zəhməti də Osmanın həyat yoldaşı, əziz bacım Güldərən xanım çəkdi. Yaşar bəy axşamları bir araya gəldikdə Osmanın babası Cındır Osmanın müridi olduğu Seyid Həmzə Nigari üçün Qafqaz bölgəsində gördüyü işləri, Hacı Mahmud ağanın ziyarətgahına yığılan nəzirləri qızıl pula çevirərək cındırından cin ürkən çuxasının astarına tikdirib, Amasiyaya aparmasından şövq ilə danışardı. Babasının əməllərinə heyrat edər və danışdıqca gülərdi. Borçalıdan Amasiyaya kimi olan 1000 kilometrən çox məsafəni təkbəşinə gedən, sərhədlər keçən, oğru quldurla rastlaşan bu adam yalan da danışmazmış. Hətta sərhədcilər ondan: "Əmi, xurcununda nə var?" - deyər sorduqda, Cındır Osman: "Bala, qızıl var", - dediyi zaman sərhədcilərin onu nə cür lağa qoyduğunu danışmaqdan ləzzət alardı.

Yaşar Kalafat bölgə ilə bağlı, bölgədə yaşayanların inancları ilə bağlı bir kitablıq material topladı. Üç gün sonra sağollaşdı Bakıya qayıtdı. O gündən sonra Türkiyədən Azərbaycana Gürcüstan yoluyla gəlişimizdə və qayıdışımızda yoldaşım Fatma xanımla Osmanın evinə baş çəkdik. Güldərən bacımıza əziyyət verib səhərisi gün yola düşdük. Bakıda "Borçalı Cəmiyyəti"nin təşkil etdiyi tədbirlərdə birlikdə iştirak etdik.

Osman Əhmədovlu ziyalı bir folklorşünasdı, gözəl şairdi, anadangəlmə istedadlı bir nətiqdi, kütlələri bir anda təlatümə gətirəcək söz və nitq qüdrətinə malikdi, "Urfanı" havasına özünəməxsus bir əda ilə rəqs edən bir qamdı, ozandı.

Bir insanın ən böyük əsəri övladlarıdır. Atalarımız "Ağac yaşkən əyilər" sözünü elə-belə deməyib. Osman Əhmədovlu gözəl övladlar yetişdirib, onları yaşkən tərbiyə edib. Namiq Kamal: "Tərbiyə, ana qucağında başlayır; hər söylənən söz

uşağın şəxsiyyətinə qoyulan bir kərpicdir", - deyib. Onu və ailəsini tanıdıqca gördüm ki, Osman övladları Savalanı, Qoşqarı, Alpayı, qızı Tamamı, nəvələrini Namiq Kamalın, atalarımızın və peyğəmbərimiz Hz.Məhəmmədin sözlərinə əməl edərək, gözəl tərbiyə edib.

Dinimizin bizə öyrətdiyinə görə, insanların qazandıqları savab və günah prosesi canı çıxdığı andan başlayaraq dayanır. Ancaq bəzi insanlar vardır ki, ölmüş olsalar da, savab qazanmağa illər, yüzillər boyu davam edirlər. Onlar da gözəl əsərlər buraxıb gedən insanlardır və əsərlərindən istifadə edildikcə rəhmət, dolayısıyla da savab qazanırlar. Övladlar da belə əsərlərdir. Osman hər ikisini, yəni həm gözəl övladlarını, həm də zəngin folklor dünyamızla bağlı əsərlərini yaradıb ərsəyə gətirərək, Tanrımıza qovuşdu. Onu düşünməkdən və yad etməkdən şəxsən məni və mənim kimi olanları ölüm ayıra biləcək, həmişə ürəyimizin ən gözəl guşəsində öz yerini tutacaqdır.

Ocağına hər üz tutduğumuzda onun yerini boş görüb ürəyimizin başında göynərti yaranacaqdır. Ancaq neyləyə bilərik, gəlimli-gedimli olan bu fani dünya üçün Tanrı, "Qurani Kərim"də "Küllü nəfsün zayıqəl məvt (Hər bir canlı ölümü dadacaqdır)" deyib, növbə çatdıqda biz də dadacayıq. Ulu Tanrım qardaşım Osmanın məkanını cənnət eyləsin, qəbri nurla dolsun, başda ailə üzvlərinə və onu sevən bizlərə səbr versin.

"Əminəm, saf ruhlar salamlar səni,
"Xoş gəldin" öyərək qarşılar səni,
"Yolbayı tək qoydun?"- sorğular səni,
Salam de, onlara məndən, ay Osman!
Salam de, onlara eldən, ay Osman!
Ayrılmaq çətindir səndən, ay Osman!"

(Zəlimxan Məmmədli)

Nazim BƏYDƏMİRLİ,

dostu, sabiq millət vəkili.

ƏBƏDİYYƏT YOLÇUSU

(Osman Dərvişin əziz xatirəsinə)

Mənim onunla ilk əyani tanışlığım 2006-cı ilin yanvar ayında baş vermişdi. Biz parlament nümayəndə heyətinin üzvləri olaraq Tiflisdə keçirilən Beynəlxalq Marşal Fondunun təşkilatçılığı ilə keçirilən “Təhlükəsizlik konfransında” iştirak etmək üçün Gürcüstanda səfərdə idik. Səfər proqramı bir neçə gün çəkdi və rəsmi proqram çərçivəsində M.F.Axundov kitabxanasında görüşümüz var idi. Orada görüşdə Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızdan imkan tapıb çıxış edənlərdən ölkələrində gedən torpaq islahatlarından narazılıqların çox olduğu haqqında məlumatlar aldığımız. Belə neqativ məlumatlardan biri də Borçalı bölgəsində ictimai fəal bir soydaşımızın oğurlanması barədə idi. Tərəfimdən nümayəndə heyətinin rəhbərinə təklif edildi ki, azərbaycanlıların kompakt yaşadığı bölgəyə səfər edək, ilkin proqramda nəzərdə tutulmasa da razılaşdıq ki, Marneuli Mədəniyyət Evinə soydaşlarımızla görüşək. Səhəri gün biz nümayəndə heyətinin bir neçə üzvü Marneuliyə gəldik, Mədəniyyət Evinə görüş keçirildi, mən də çıxış etdim. Borçalı camaatına həm də belə bir xitab etdiyim bu gün də yadımdadır: “Əziz borçalılar, yəqin mətbuatdan bilirsiniz ki, eloğlunuz xalq şairi Zəlimxan Yaqub mənim seçkidə rəqibim olub, ancaq gədəbəylilər, tovuzlular mənim seçilməyimə üstünlük veriblər, seçkidən sonra şair mənə zəng edib, şəxsən təbrik edib, uğurlar arzulayıb. Mən də

ona söz vermişəm ki, onun millət vəkili kimi proqramında nəzərdə tutduğuna dəstək verəcəm və parlamentlərarası dostluq qrupları yaradılan zaman mən Azərbaycan-Gürcüstan Parlamentlərarası dostluq qrupuna üzv olmuşam ki, həm də Zəlimxan Yaqubun Borçalı ilə bağlı həyata keçirmək istədiyi planlara dəstək olum. Bu gündən hesab edin ki, mən də Borçalıdanam və hər bir probleminizlə bağlı mənə müraciət edə bilərsiniz. Mənim doğulduğum kənddə qonşum, uşaqlıqdan bir yerdə böyüdüyümüz aşiq Cahangir Quliyev də tez-tez Borçalıya səfər edir və sizin məclisləri həm də onun dilindən tanımışam...”

Rəsmi hissədə mənim çıxışım təxminən belə məzmununda oldu və Mədəniyyət Evinə toplaşanlar məni çox səmimi, özlərindən biri kimi alqışladılar. Beləcə, yerli ictimai fəallarla, mədəniyyət insanları ilə aramızda bir mənəvi körpünün təməli qoyuldu. Görüşün ikinci hissəsi yerli aşiqlərin, musiqiçilərin konserti ilə davam etdi və görüşün sonunda bir neçə aşiq və ictimai fəalla yaxından tanış olmaq fürsətim oldu. Adəti üzrə aşiqlərə, mədəniyyət işçilərinə öz vəsaitimdən konsert gedən vaxt hazırladığım bir neçə konverti payladım və konvertlərin birini də haqqında bəhs edəcəyim böyük insana Dərviş Osmana uzatdım. Götürmək istəmədi, gülə-gülə qayıtdı ki, Nazim müəllim, mənə yox, aşiqlərə verin... Dedim, hamıya çatar və təkidlə cibinə qoydum. Beləliklə, ilk dialoqumuz əsrlərdən bu günə qədər gəlmiş aşiq-ozan adət-ənənəsi ilə başladı, ayaqüstü söhbətləşmək imkanımız oldu, onun dilindən bölgədə xalqın daha ciddi problemlərini eşitdim, telefonunu aldım, əlaqə nömrələrimi verdim. Razılaşdıq ki, o, Bakıda olanda, mən Tiflisə gələndə əlaqə saxlayaq, görüşək.

Beləliklə, 2006-cı ilə qədər epizodik TV proqramlarında gördüyüm əsl türk oğlu, vətəninə, elinə, adətlərinə canı ilə, qanı ilə bağlı bir azad düşüncə daşıyıcısı Dərvişi daha

yaxından tanımağa başladım və bu tanışlığımız ömrünün sonuna qədər davam etdirdiyimiz bir dostluğa, doğmalığa çevrildi.

Gürcüstan yeni-yeni islahatlara başlamışdı. Ölkənin gəlirləri Azərbaycana nisbətən dəfələrlə az idi, belə olan şəraitdə borçalılar ölkəmizə böyük ümidlə baxırdılar ki, güclənən Azərbaycan soydaşlarımızın torpaq problemlərini, mülkiyyət, ana dilində təhsil almaq problemlərini həll edəcək. Osman Dəviş bütün görüşlərində bu problemləri qaldırmaqla bərabər, nəm də qədim mədəni irsimizin qorunmasına çalışırdı, yerli türk toponimlərinin “gürcüləşdirilməsinə” qarşı əsaslı çıxışlar edən insan idi. Mənim iştirak etdiyim bütün toplantılarda başqalarının şəxsi problemləri dilə gətirdiyindən fərqli olaraq, həmişə milli düşüncə tələb etdiyi kimi davranırdı, eyni zamanda gənclərimizin Borçalını tərk etməməsi üçün onların dövlət dilini öyrənməsinin vacib olduğunu qeyd edirdi.

Bir çox vaxtlar protokoldankənar – elə ata-baba ləhcəsi və tərzilə danışmağı onu mənə daha da doğmalaşdırırdı. Bir dəfə Bakıda İctimai TV-də verilişə çəkilişdən sonra zəng etdi, görüşmək istədi. Vədləşdik ki, mənim İçərişəhərdə yerləşən ofisimdə görüşək. Telefonda demişdi ki, tələbə yoldaşım la gələcəm, səni onunla tanış etmək istəyirəm. Mən də zənn edirdim ki, yəqin ki, bıqlı-saqqallı bir həmkarı ilə gələcək, ancaq ofisə iki nəfərlə gəlmişdi, biri kişi, biri qadın. Tanış etdi, mən kişini Osman bəyin tələbə yoldaşı zənn edərək: “Tələbə yoldaşın da Borçalıdandır?”, - deyə soruşanda, üzü nurlu əsl azərbaycanlı xanımını göstərərək, dedi ki, “tələbə yoldaşım” Qiymət xanımdır, Şəkidəndir, bu dostumun həyat yoldaşıdır. Beləcə, Bakıda ən böyük dostlarından biri ilə, adı kimi qiymətli Qiymət xanımla məni tanış etdi. Səhv etmirəmsə, Elmlər Akademiyasının institutlarının birində işləyirdi. Və

Qiymət xanımı göstərərək dedi ki, elə hesab et ki, mənə dəstək verirsən, bir deputat kimi Qiymət xanıma mənəvi dəstək verərsən. Azərbaycanda istedadlı adamların layiqli yerdə olması üçün mütləq hansısa dəstək lazımdır. Düzdür, sonradan nə Qiymət xanım mənə hansısa bir işlə bağlı müraciət etdi, nə də mənim ona kömək etmək fürsətim oldu. Bu, bir daha Osman bəyin və dostların hansı mənəvi keyfiyyətlərə məxsus olduğunu bir göstəricisi idi.

Mən 2007-cı ildə Novruz Bayramını Borçalıda qeyd etmək üçün həmkarım Qənirə Paşayeva ilə Gürcüstana getmişdim, Marneulidə təntənəli bir görüş oldu. Gürcüstan Parlamentinin sədri xanım N.Burcanadze həmyerlilərimizin bayram tədbirində çıxış etdi, bizim iştirakımızdan məmnun olduğunu bildirdi. Mənim yanımda 7 yaşlı Cavidı gördü və “nə qəşəng oğlandır”, deyərək tez-tez gəlməyimizi xahiş etdi. O toplantıda mən xanım Burcanadzedən Osman bəyin dəfəllərlə dilə gətirdiyi problemlərin həllini qubernatora tapşırmağını xahiş etdim. Kvemo-Kartli (Borçalının gürcüləşdirilmiş adı) qubernatoru rəsmi hissə bitəndən sonra bir neçə ictimaiyyət nümayəndəsi ilə və bizim iştirakımızla keçirilən rəsmi naharda Mədəniyyət Mərkəzinin fəaliyyətinə şərait yaratmağın, mədəni tədbirlərin tez-tez keçirilməsinin vacib olduğunu vurğuladı və Marneuli şəhərinin yetkililərinə göstərişlər verdi. Beləcə, Mədəniyyət Mərkəzinin rəhbəri olan dostumuz Fazil bəyin fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsinə siyasi dəstək verildi. Sonradan mən bir neçə kompüter dəstəsinin, digər orqtexnikanın alınmasına da maddi dəstək verdim və beləcə yeni yaradılmış Mədəniyyət Mərkəzinin fəaliyyətinin genişləndirilməsinə həm bizim ölkənin müxtəlif yetkililəri, həm də Gürcüstan tərəfi dəstək verməyə başladı.

Mənim 2010-cu ilin sonuna qədər millət vəkili kimi, həm də bu günə qədər dəfəllərlə səfər etdiyim, ailəmlə tədbirlərə,

tətilərə getdiyim Gürcüstanda dostum Osman bəylə görüşməyim, dərdləşməyim bir ənənəyə çevrildi. Osman bəyin evində dəfələrlə qonaq olduq, çayını içdik, çörəyini yedik, söhbətlərindən doymadıq.

Bir dəfə Türkiyəyə getməyə hazırlaşırıdık. Osman bəydən zəng gəldi ki, bəs Gürcüstan aşırıqlarının Qurultayı olacaq, səni də fəxri qonaq kimi gözləyirəm. Mən həmin tarixin ertəsi günü İstanbulda olmalı olduğumu söylədim, şirin ləhcəsi ilə qayıdasan ki: “A qıvlasız, Tiflisdən uçarsan İstanbula, gərək Bakıdanmı uçasan?!” Beləcə, yaxşı ideya verdi, mindik avtomobilə, gəldik Tiflisə. Axşam gec olduğumuza görə, Osman bəyə xəbər vermədik, kəndə burulmadan gəlib Tiflisin məşhur Mariott otelində qaldıq. Səhər zəng etdim ki, gələ bilmədim, gərək bağışlayasan, dedi inanmıram, hiss edirəm ki, Tiflisdəsən. Bir saatdan sonra oteldə idi, aşağıda otelin restoranında biz səhər yeməyini yeyib, Osman bəylə getdik Qurultaya. Deyəsən, Qurultay Dəmiryolu Mədəniyyət Evində keçirilirdi, şəhər mərkəzindən xeyli aralı idi. Osman bəy özü də şəhəri bir o qədər yaxşı tanıyırdı. Bu da ondan irəli gəlirdi ki, əsl dərviş kimi, o, azərbaycanlıların yaşadığı bölgəni kəndbəkənd gəzməyi sevərdi. Obaların, yaylaqların adını əzbərdən bilərdi, aşırıqların, ozanların hansı məclisdə kiminlə necə dəyişməsini yaxşı yaddaşında canlandırırdı... Onun Turan boyda geniş nəfəsi dar küçələri olan Tiflisə sığmazdı, burada tez darıxardı... Və ehtimal edirəm ki, ona görə küçələri yadda saxlamağa ehtiyac görməmişdi. Əsl dağ, yaylaq adamı idi, keçmiş əcdadlarımız kimi... Əsl dərviş Dərviş Osman!

Növbəti Tiflis səfərindən qayıdırdıq, Zeynəbin 3-4 yaşı olardı. Zəng etdim ki, Bakıya gedərkən bir çayınızı içim. Dedi, gözləyirəm, indicə yemək də hazır olar. Dedim, yox, ancaq çay içməyə imkanımız var, sərhəddə adam çox olmamış vaxtında keçək. Beləcə gəldik kəndə, həyətdə oturduq.

Söhbətləşirdik... Olmuşdan... olacaqlardan bəhs edirdik. Birdən Zeynəb həyətdə gəzən toyuq-cücənin içərisindən bir beçəni göstərib deyir ki, nə qəşəngdir, elə bu an Osman bəy oğlu Savalana işarə verir ki, kəssin... Beləcə, beçə yaxşıca bişdi, biz də onu dədə-baba qaydasında ləzzətlə yeyib yola çıxdıq. Yəni fikirləşirsən ki, çay içəcəksən, əməlli yemək-icmək məclisinə dönür. Demək istədiyim budur ki, bizim elin-obanın əksəriyyətində olan bu qonaqpərvərlik Osman bəyin həyat kredosu idi. Osman bəy əsl türk oğlu kimi kəsdiyi çörəyin qədir-qiymətinə bilən dostlardan olub. Belə olub, belə də xatırlanacaq hər zaman. Ümumi dost-tanışlarımızdan həmişə onun haqqında qısa xülasə bir cümlə ilə bitir: Əsl adamdır, əsl türkdür, əsl vətənpərvərdir, əsl ziyalıdır, xalqın gen yaddaşını həyatı ilə yaşadandır!

Fələk acımasızdır, birdən görürsən ki, dünən həyat eşqi ilə yanıb coşan, hələ görməli olduğu işlərin cüzi bir hissəsini həyata keçirmiş bir mütəfəkkiri yarı yolda qoymağa gücü çatır. Sonuncu dəfə dostumun Fəridə xanımın rəhbərlik etdiyi klinikada olduğundan xəbər tutmağım internet texnologiyasının sayəsində baş verdi. Belə ki, Fəridə xanım monitorda baxanda həkimə növbə gözləyənlərin içərisində Osman bəyi tanıyıb, dəqiqləşdirmək üçün mənə votsap vasitəsi ilə monitordakı şəklini göndərib. Mən həmən telefonuna zəng etdim, telefonu oğlu götürüb dedi ki, atam xəstələnib və Neftçilərdə hansısa klinikada həkim qəbulunda olmalıdır və mən də ora gedirəm. Klinikanın adını soruşdum və bizimki olduğunu öyrəndim. Görün insanın ürəyi nə qədər böyükdür ki, bilir bu klinika bizim ailəyə məxsusdur, ancaq bizə bildirməyib sakitcə gəlib oturub növbəsini gözləyib. Fəridə xanım dəqiqləşdirəndən sonra dəvət edib xidməti otağına, çay təklif edib və mənimlə telefon əlaqəsi yaratdı, bir xeyli danışdıq, xəstəliyinin bu qədər dərinləşdiyinə baxmayaraq,

sanki bizə ürək-dirək verirmiş kimi davrandı.

Hər nə isə... sonradan həkimlərimizdən hər şeyi öyrəndim, dostumuzun həyat yolunun yaxın aylarda qırılacağı ehtimalının böyük olduğunu eşitdikdə sarsıldım. Amansız ölümle çarpışma Osman bəy tərəfindən əsl kişi kimi aparıldı, dostlarına, doğmalarına böyük bir mərdlik irsi qoymağa da mane olmadı. 2020-ci ilin ilk aylarında dünyada yayılan koronavirus pandemiyası dövlətlərarası sərhədlərin bağlanması səbəbindən bir çox dostları kimi mənim də onu son mənzilinə yola salmaq üçün Borçalıya getməyimə imkan vermədi. Bu da sanki dostlarının Osman bəyin qayıdılması mümkün olmayan bir əbədi dərviş yolçuluğuna yola salınması mərasimində göz yaşlarını axıtmalarını hiss etməmək arzusuna bənzədi. Dərviş kimi yaşadı, dərviş kimi də aramızdan köçdü. Onu həyatda tanıyanların əksəriyyəti kimi mənim yaddaşımda Osman bəy elə məzəli, duzlu, qəhqəhəli gülüşü ilə yaşamaqda davam edir. *Məkanın cənnət olsun, əziz dost!*

TÜRK DÜNYASININ OSMANI İLƏ BAĞLI XATİRƏLƏRİM

Dərviş Osmanı təxminən 11 il öncə görmüşəm ilk dəfə. İlk tanışlığımız belə oldu: Əli Şamilin qonağı idim Bakıda. Əli müəllimlə Hüseyn Cavidin ev-muzeyinə ziyarətə getmişdik. Orada adamlar çox idi, lakin bunların arasında gördük bir adam xeyli uca səslə danışır. Hamı da onun başına yığışıb. Dövrəsinə toplaşanlara nəyisə izah edir, onlar da böyük maraqla qulaq asırdılar. Yaxınlaşdıq onlara. Əli Şamili görən kimi qollarını geniş açıb irəli gələrək onunla qucaqlaşdı, öpüşüb-görüşdü. Əli müəllim onda məni həmin şəxsə təqdim etdi. Sonra da həmin adamı mənə tanıتماğa başladı ki, Dərviş Osman Gürcüstanlıdır. Borçalı türklərindəndir. Şairdir, tələbəlik dostumdur-filan. Beləcə tanış olduq Osman Əhməd-oğlu ilə.

İkinci görüşümüz də Bakıda baş tutdu. Bu dəfə çox isti görüşdük. Neçə illərin dostları, doğmaları kimi. Mən ona dedim ki, istəyirəm Şəkini görəm. Ora gedib onun maraqlı, gəzməli-görməli yerləri ilə tanış olam. Osman müəllim bir nəfərə zəng elədi həmin andaca. Rəsul Rəsulov adlı bir şəxslə məni calaşırdı. Bu da imkan verdi ki, qarşımda böyük bir dünya açılsın. Azərbaycanın o gözəl, qədim, tarixi şəhəri olan Şəkini yaxından görüb, onun məniyyəti, insanlarını görüb tanıya biləm. Bu qapını mənim üzümə Osman müəllim açdı və mən qədim Şəkiyə getdim. Bunun səbəbkarı Osman müəllim oldu.

Onunla üçüncü görüşüm isə elə Şəkinin özündə oldu. Bir gecə Şəkinin qədim tarixi məkanı olan Karvansarayda qaldıq.

Gecə uzunluğunu gözəl söhbətlər, şirin ixtilatlarla könlümüzü rahatlatdıq. Səhəri gün şəhəri birlikdə gəzib dolandıq və oranın dəyərli şairlərinə, ziyalı insanlarına gözəl bir görüş keçirdik Etibar dostumuzun bağında. Bu bağ nəinki Azərbaycanda, bütün dünyada çox məşhur bağdır. Bura dünyanın hər yerindən gəlirlər. Xülasə, Bio-Gardendə gecəni çox xoş keçirdik. Gecə saat birəcn Osman da daxil olmaqla şairlər öz şeirlərini dedilər, unudulmaz zövq yaşatdılar bizə. Bu zaman qərara aldığımız ki, səhəri Osmanla birlikdə gedək Gürcüstana. Elə də etdik.

Sabahısı yollandığımız Gürcüstana. Tarixi qədim Sınıq körpüdən ki keçdik, sərhəddən 10-12 kilometr o üzdə olan Keşəliyə yetişdik. Bura Osman müəllimin doğulub-böyüdüüy, yaşadığı kənddir. Getdik evlərinə. Evləri olduqca gözəl, rahat, hüzürlü bir evdi. Ailəsinə də ki söz ola bilməz: olduqca dəyərli, ləyaqətli, halal ailəsi var Osman müəllimin. Mən orda gecəni qonaq oldum. Çox ürəyimcə olan bir mənzərə ilə qarşılaşmışdım burda. Həyətdə, evin qabağında iri bir tut ağacı vardı. Mən dedim, gecəni o tut ağacının altında yatmaq istəyirəm. Yerimi tut ağacının altındakı taxtın üstündə rahatladılar, sağ olsunlar. Gecə saat 3-əcn gecənin qaranlığında sayrışan ulduzlara baxıb düşünürdüm. Düzdü, həmin gecə hava bir az sərin idi, lakin mənə olduqca ləzzət elədi. Çox gözəl görünürdü ordan səmanın ulduzları...

Heç yadımdan çıxmaz. Hava soyuq olduğundan onlar qərara aldılar ki, peç (bizdə buxarı deyirlər) quralar. Gördüm ki, peçin borusu yaxşı işləmir. Yəqin qurumla dolmuşdu. İstədilər təmizləyələr, mən Osman müəllimə zarafatla dedim ki, bu da şeir yazmaq deyil ha, yaxşı bacarasan. Mühəndisliyin heç yaxşı deyil. Çəkil dala, bu işi mən səndən yaxşı bacararam. Beləcə, boruları təmizləyib yerinə taxdım. Peçi alışdırdıq, başladı tezliklə alışıb yanmağa. Osman müəllim qayıtdı ki, a kişi, sənin nə yaxşı mühəndisliyin varmış. Bu söz mənə yaman

ləzzət eləmişdi.

Səhərisi günü məni apardı Marneuliyə. Orada bələdiyyənin başçısı ilə görüşdük, tanış elədi bizi. İş yerinə getdik, orada iş yoldaşları ilə, dostları ilə görüşdük. Günortadan sonra yenidən qayıtdıq Keşəliyə. Orada Osman bəy məni kəndin qədim yerlərinə apardı, yaşlı insanlarla görüşdü. Çoxlu maraqlı söhbətlər etdik, kəndin tarixindən, keçmiş kişilərindən edilən söhbətləri indi də tez-tez xatırlayıram.

Bir dəfə isə növbəti ildə məni Başkeçiddə, Armudluda keçirilən Elat festivalına dəvət elədilər. Orda gözəl proqram təşkil eləmişdilər. Həmin gözəl festivalı “Borçalı Cəmiyyəti” başkanı Zəlimxan bəy və Osman bəy öz rəhbərlikləri ilə neçə illər davam etdirdilər. Sonra Gürcüstan hökumət dairələri bu gözəl bayramın qarşısını aldılar, keçirilməsinə imkan vermədilər. Dünyanın hər yerindən Elat festivalına qarapaqlar, türklər, dünyanın hər yerindən başqa-başqa millətlərin nümayəndələri dəvət olunurdu. Onlar gəlib burda təmsil olunur, həm özləri çıxış edir, həm də aşıqların, özfəaliyyət kollektivlərinin, rəqs qruplarının çıxışlarına tamaşa edirdilər. Rəqs olurdu, oxumaq-çalmaq olurdu, avaz olurdu, bir-birindən maraqlı çıxışlar olurdu, şairlər şeir deyirdilər. At yarışmaları və sair... Hamı burda təzə dostlar qazanır, doğmalaşırdı bir-birinə...

Sağ olsunlar Zəlimxan bəy, Osman bəy çox maraqlı bayram şənliyi keçirirdilər. Elat bayramı başa çatdıqdan sonra gecə yenidən məclis qurulur, aşıqlar, xanəndələr çalib-oxuyur, rəqslər və s. olurdu. Mən bu proqramlardan çox ləzzət alırdım.

Düzdü, indi Elat Bayramının da qarşısı alınıb və Osman bəy də aramızda yoxdur, amma çox istərdim, bu festival davam etdirilsin. Osmanın Borçalıda varlığı çox böyük azman Palıdın varlığı idi. Təəssüf ki, biz bu gün Osmanın yoxluğunun acısını yaşamaqdayıq. Çox elcanlı, halal, dürüst, elini, yurdunu, torpağını, millətini ürəkdən sevən bir şəxsiyyət idi. O, Borçalı ilə Azərbaycan, Türkiyə və Güney Azərbaycan

arasında canlı bağ, canlı körpü idi. Bu əlaqələrin ən böyük bayraqdarı, memarı və icraçısı idi Osman bəy. Bu, çox önəmli idi Türk dünyası üçün.

Sonra Osman bəy İrana gəldi. Qiymət xanımın ailəsi ilə birlikdə gəlmişdilər. O bu səfəri həmişə çox arzulamışdı. Təbrizi görmək, onun torpağına üz qoymaq hər zamankı arzusuydu.

Mən onu Təbrizin qədim tarixi yerlərinə apardım. Şəhri-yarı ziyarət etdi... Ərg qalasına apardım... Savalana salam yetirdi...və s.. Təbrizdə neçə-neçə dərnəklərə apardım, şeir gecələrinin qonağı oldu. Hamısında da çox gözəl, yaddaqalan çıxışlar elədi. türklükdən, Türk dünyasının, Borçalının keçmişindən, bugünündən, gələcəyindən, ədəbiyyatından, kültüründən söhbətlər elədi. Gözəl şeirlərindən coşqu ilə söyləməyi indi də dinləyənlərin dilində-ağzında dolaşmaqdadır.

İkinci dəfəni də arzulayırdıq gəlsin, əcəldən macal olmadı. Mən bu imkanı yaratmağa macal tapmadım, çox təəssüf. Amma hər halda bu bir dəfənin də ləzzəti çox önəmli idi.

Bundan başqa, bizim neçə-neçə başqa görüşümüz də olub Bakıda, Şəkiddə. Sonradan Gürcüstana gedə bilmədim. Amma Osman bəy hər dəfə çox böyük açıqkönlülüklə bizləri feyziyə edirdi.

Üç il bundan öncə də “Borçalı Cəmiyyəti” Qarapapaqlar mövzusu ətrafında simpozium düzənləmişdi. Biz də xeyli böyük heyətlə bu taydan gedib o simpoziumda iştirak etdik. 3 gün-3 gecə çox maraqlı tədbirlər, görüşlər oldu. Osman bəy həmin vaxtlarda xəstəhal olsa da, çox gözəl iştirak etdi. Həmin tədbir vaxtı da bənzərsiz, orijinal çıxışı, şeirləri və simpozium sonrası təşkil olunmuş musiqili-rəqsli mərasimlərdəki çıxışları, rəqsləri ilə də hamının könlünü oxşayırdı.

Allahdan öna böyük rəhmət, izzət, ailəsinə sonsuz səbr diləyirəm. Qoy onun əməlləri davam etdirilib həyata keçirilsin. Şeirlərini aşıqlar, müğənnilər musiqilərində yaşatsınlar. O, nəsilərə örnək olan Türk oğlu Türkdür.

Təbriz, İran.

Yadımdadır... İlk tanışlıqdan sən mənə “ciji” deyə müraciət edibsən. Mən səni dogma oğlum bilir, oğlum qədər də xətrini istəyirdim.

Sənin kimi görkəmli şair oğul itirən bir ananın vəziyyətini təsvir etmək nə qədər ağır və çətindir, həmin ananın oğlu haqqında xatirələrini qələmə almağı da o qədər çətindir...

Məndən ixtiyarsız xatirələr çözlənir..., ardıcılığı itirirəm... Sözlər düynlənib boğazımda qalır. Nə deyə bilirəm, nə yaza bilirəm, nə uda bilirəm...

İndi ölümündən, təxminən, iki ay keçir. Amma bir ana kimi mən hələ də özümə gəlməmişəm. Dost-taşıların hamısı bizi ana-oğul kimi tanıyırlar.

Yaxşı yadımdadır: 70-ci illər idi. Mən Bakıda ali təhsil alıb dogma şəhərimizə qayıdandan sonra orta məktəbdə bir müəllim kimi fəaliyyətə başladım. O zamanlar bədii yaradıcılıqla məşğul olan gənclərimiz ayda bir-iki dəfə “Yeni Marneuli” qəzetinin redaksiyasında ədəbi-bədii görüş keçirirdilər (“Dan ulduzu”, “Çəsmə” dərnəkləri fəaliyyət göstərirdi o vaxtlar).

Biz bu görüşlər zamanı şeir və sənət haqqında fikirlərimizi bildirərdik, xoşagələn şeir və hekayələr “Yeni Marneuli” qəzetinin növbəti nömrələrinin birində dərc edilərdi...

Elə o zamandan yazıb-oxuduğun şeirlər sənin gələcəkdə qüdrətli bir qələm sahibi olacağından xəbər verirdi. Sənin oxuduğun şeirləri dinləyicilər hərarətlə qarşılayırdılar.

Mən sənin xasiyyətinə, mənəviyyətinə, psixologiyana, düşüncə tərzinə dərinədən bələd idim. Sən şeiri o qədər seviridin ki, əzbərdən şeir söyləyəndə özün də şeirləşir, misralara qarışırdın.

Həmişə və hər yerdə həssas, iti qələm sahibi olan şair, sədaqətli və etibarlı bir dost, gözəl insan, qayğıkeş bir ailə başçısı, tanınmış bir ziyalı, milli və mənəvi dəyərləri ilə

özünəməxsus insanlıq zirvəsinə ucalan, tərəqqipərvər ideyaları ilə seçilən, sözünü deməyi bacaran, kürsüyə çıxanda bülbül kimi şeirlər oxuyan, öz istedadı ilə dinləyicini mat qoyan, olduğu kimi görünən, göründüyü kimi olan Dərviş Osman Əhmədoğlu adında şairi kim tanımır?!...

O, 1948-ci ildə Marneuli rayonunun Keşəli kəndində anadan olmuş, Bakıda ADU-nun filologiya fakültəsini bitirmişdir.

Hələ kiçik yaşlarından poeziya aləminə ilk qədəmləri inamlı və uğurlu olmuşdur. Ali təhsilini başa vurub dogma kəndlərinə qayıdandan sonra Dərviş Osman Əhmədoğlu Keşəli Kəndli-gənclər məktəbində tədris işləri üzrə direktor müavini işləmişdir.

1989-cu ildə Bakıda “Yazıçı” nəşriyyatı onun “Borçalıda yanan ocaq” adlı ilk kitabını oxucuların ixtiyarına vermişdir. Bu şeirlər kitabına Dərviş Osman Əhmədoğlunun 15 ildən artıq bir dövrü əhatə edən gərgin yaradıcılıq axtarışlarının ən yaxşı nümunələri daxil edilmişdir.

O zamandan indiyədək çox uzun bir vaxt keçmiş, zaman öz atını dördnala çapmışdır. Bu müddət ərzində məhsuldar yaradıcılıq yolu keçmiş istedadlı bir şair kimi tanınmış və geniş oxucu kütləsinin hörmət və məhəbbətini qazanmışdır (O, Azərbaycan-Gürcüstan Aşıqlar Birliyinin sədri vəzifəsində də işləmişdir).

Tanışlığımızın ilk günlərindən onun yazdığı könüləyatan şeirləri mənim nəzər-diqqətimi özünə çəkdi. Onun qələmindən çıxan şeirləri oxuduqca, şirinlikdə hər misrası mənə ana laylasını xatırladır.

Yadımdadır, gözəl yay günlərinin birində şair dostumuz Rövsən Əyyubovla birlikdə ilk dəfə mənim evimə qonaq gəldi.

Mən onların gəlişinə çox sevindim. Maraqlı söhbətlər

etdik (Söhbətimiz həmişə şeir, sənət və sənətkar haqqında olardı...Yazdığımız şeirləri bir-birimizə oxuyardıq, mübahisələr edərdik...).

Şair oğlumu ilk dəfə mən bu şeirimlə qarşıladım:

Xoş gəlibsən, gəl, oğlum!

(Əziz oğlum Dərviş Osman Əhmədoğluya)

Yolunu gözləyirdim,
Xoş gəlibsən, gəl, oğlum!
Qoy qucaqlayıb öpüm,
Mən səni əvvəl, oğlum!

Anamız – Tamam xanım,
Onlara qurban canım!
Ay mənim mehribanım,
Sevimli, gözəl oğlum!

Çox şadam bu gəlişə,
Qonağım ol həmişə!
Bu adət, bu vərdişə
Kim qoymaz ki əl, oğlum?!

Həyat uca pilləkan,
Borçalı – gözəl məkan!
Hamıya bəlli zəkan,
Göylərə yüksəl, oğlum!

Ömrümüz axar sudur,
Susuz yerlər qurudur!
Yaz-yarat! – Arzum budur,
Sevmə sərvət, ləl, oğlum!

Dünyanı başda hərlə,
Bəzək vur ona zərlə!
Bu şeirimi əzbərlə,
Oxu mükəmməl, oğlum!

Ucalsın şair səsin,
Tükənməsin həvəsin!
Mətin sevinib desin: -
Bu nə gəlhagəl, oğlum?!...

Bu şeirim hər iki şairin xoşuna gəldi. Onlar məni alqışladılar.

2002-ci ilin mart ayı idi. Mənim həm 60 illik yubileyim, həm də “Mən Borçalı balasıyam” adlı şeirlər kitabımın təqdimatı keçirilirdi (Marneuli “Qaya” şadlıq evində). Mənim böyük təmtəraqla keçirilən yubileyimdə Osman da iştirak edirdi. O mənim yubileyimə əliboş gəlməmişdi – şeirlə, mənə həsr etdiyi bir müxəmməslə gəlmişdi. Onun həmin görüşdə tribunaya çıxıb oxuduğu şeiri oxucuların nəzərinə çatdırıram:

Müxəmməs

***(Borçalının ünlü şairəsi Mayqa Mətin Əliyeva -
İsmayilovaya)***

Bu Sarvanda bir ana var,
Qeyrət südü zatındadı!
Sinəsinin söz dünyası
Alovunda, odundadı!
Zaman-zaman yaşayacaq
Borçalının yadındadı!
Şəhdi-şəkər misraları
Baldan şirin dadındadı!

Aman Allah, qeyrətə bax,
Bu hünər bir qadındadı!

Dünya boyda fəryadı var,
O qədər də oda düşüb.
İçi özünü yandırır,
Ürəyinə qada düşüb.
Kimsə hoyuna çatmayıb,
Bir belə fəryada düşüb.
Aça bilmir, ağardammır,
Qeyrəti urvatındadı!

O, Ənvər müəllim adında
Cavan bir qardaş itirib.
Bir Göygölün tutumunda
Gözlərindən yaş itirib.
Nə dərindən gileylənib,
Nə də dilinə gətirib.
Bu dözümlün ifadəsi
Adında, soyadındadı!...

Zamanın hər əzabına
Dərviş Osman, sən döz, başər!
Taleyn qəm rübabında
Dərd oynayır, dağlar aşar!
Minib dərdin kəməndinə
Dünya boyda mənam yaşar...
Qələmi var qılınc kimi,
Ələminə dastan qoşar...
Qalanların yadındadı,
Duyanların yadındadı,
Siz də bilin, mənim Anam
Mayqa Mətin adındadı!
Mayqa Mətin adındadı!

Osmanın çıxışı alqışlarla qarşılandı. Mən də bir ana kimi onun boynunu qucaqlayıb alnından öpdüm. “Qaya” şadlıq sarayı sürəkli alqışlara büründü...

Quş qanadlı illər bir-bir gəlib keçdikcə Osman istedadlı şair kimi tanındı, hamının hörmətini qazandı. Onun müxtəlif dövrlərdə çap edilmiş çoxsaylı kitabları buna ən parlaq bir sübutdur. Mən fəxrlə deyə bilərəm ki, o təkcə Gürcüstanda, Azərbaycanda yox, bütün Türk Dünyasında tanınır və sevilir.

Mən onun səsini gah Keşəlindən, gah Tbilisidən, gah Bakıdan, gah da Türkiyədən eşidirdim.

O hara getsə, harda olsa, məni unutmazdı. Mənimlə hal-əhval tutardı. Narahatçılıq olmasın deyə, tez-tez zəngləşərdik. Osman bir dəfə Türkiyəyə məsul bir iş dalınca getmişdi... Xeyli zaman keçdi, mən nə onu görə bildim, nə də onunla telefonla danışa bildim. Bu məni çox narahat etdi. Oğlum cijisini heç belə intizarda qoymazdı, axı niyə zəng eləmir, - deyə fikrə getdim... Bu narahatçılıqdan bir şeir yarandı...

Demirsənmi cijim harada qaldı?!

(Uzun müddət görməyib həsrətini çəkdiyim, ilk gündən mənə “ciji” deyə müraciət edən şair oğlum Dərviş Osman Əhmədoğluya)

Mənə “ciji” dedin, noğula döndün,
Mənə “ciji” dedin, oğula döndün,
Sonra əfsanəyə, nağıla döndün,
Mənə məhəbbətin niyə azaldı?!...
Demədinmi cijim harada qaldı?!...

Ulu Borçalıda tayın yox, birsən!
Vergili bəndəsən, açılmaz sirsən!

Şeir meydanında yarışa girsən,
Deyərlər: “Birinci yeri o aldı!” –
Demirsənmi cijim harada qaldı?!...

Dəliqanlı könlüm bir az havalı,
İçimdə nələr var, deyilsən halı.
Nəzərə alsana cavanı – çalı,
Övlad ana üçün şirindi, baldı,
Demirsənmi cijim harada qaldı?!...

Ana övladını unutmaz heç vaxt,
Mənə baş çəkməyə sən özün seç vaxt!
Sən də öz baxtında keç, zaman, keç, vaxt!...
Şairlik möcüzə, qəribə haldı,
Demirsənmi cijim harada qaldı?!...

Səni səsləyirəm, səsime səs ver!
Tərpət ilhamımı, mənə həvəs ver!
Verrəm, desən mənə ömründən kəs, ver!
Ömrümdən “payım” da sənə halaldı,
Demirsənmi cijim harada qaldı?!...

Belə soyuq olma mənə qarşı sən!
İstəmərəm dara düşüb, sarsı sən!
Bir ürəyin yarsı sənsən, yarsı mən,
Bir də gördün zaman fitini çaldı,
Demirsənmi cijim harada qaldı?!...

Kimdə görürsən gör təqsiri, suçu,
Sənə bəsləmişəm qaragöz qoçu!
Ürəyimin başı, burnumun ucu
Göynəyir..., ömrümdən kəsdin, qısaldı,
Demirsənmi cijim harada qaldı?!...

Mənim şair oğlum, mənim şir balam,
Qoç Koroğlum, Nəbim, Cavanşir balam!
Göydə bir Allahım, Yerdə bir balam –
Şairtək tanındı, dağtək ucaldı,
Demirsənmi cijim harada qaldı?!...

Müqəssir deyilsən, günah yox səndə,
Gələmməzdin qar yolları kəsəndə...
Bürkü ötüb, sərin bir meh əsəndə,
Yenə Mayqa Mətin xəyala daldı,
Demirsənmi cijim harada qaldı?!...

Osman bu şeiri oxuduqdan sonra görüşdük. Məni dilə tutdu, nə üçün “unutduğunun” səbəbini söylədi. Mənə söz verdi ki, daha tez-tez sizə baş çəkəcəyəm. Sonra əlavə etdi ki, görün bu şeirinizə də necə cavab verəcəyəm... Amma... Əfsuslar olsun ki... Zalım əcəlin vaxsız gəlişi üzündən şair oğlum mənə bir şeir borclu qaldı...

Fevral ayında zəngləşdik. Dedi ki, bir az kefsizləmişəm. Allahın köməkliyi ilə tezliklə yaxşılaşıb Marneula gələcəm. Gözlədim, gəlmədi...

2020-ci il... 19 mart... Axşam saat 9-10 olar-olmaz Novruz bayramını təbrik etmək üçün Osmana zəng elədim:

- Allo!

- Bəli.

Mən telefonda “bəli” sözünü eşidəndə hədsiz dərəcədə sevindim. “Cijin sənin səsinə qurban olsun, - dedim. – Osman, axşamınız xeyir, necəsiniz?”

... Səs kəsildi... Mən tərəddüd içində dilləndim:

- Novruz bayramınız mübarək olsun...

Bu dəfə qulaqlarıma kədər mülkünə bürünmüş
hıçqırıqqarışıq kövrək və qırıq səslər gəldi:

- Danışan Osman deyil, Osmanın oğludur...

Uşaq qəhərindən boğuldu... Sonra əlavə etdi: “Sizlə danışa bilməz..., vəziyyəti ağırdı...” Mən “niyə danışa bilməz?” – sualını verməyə cəsarət etmədim... Sualıma alacağım cavabdan qorxdum... Özümdən ixtiyarsız telefon əlimdən yerə düşdü...

Şair oğlumun Novruz bayramını təbrik edə bilmədim. Otağıma sükut hakim kəsildi. Gecə də açılmadı, uzandıqca uzandı... Səhərin gözü açılar-açılmaz onun ölüm xəbəri ildırım sürəti ilə hər tərəfə yayıldı. Mən bu qara xəbərə inanmadım. Bilirəm ki, Osman kimi mənalı həyat sürən müəllim-şair-sənətkar..., ürəyi saf, vicdanı günəş kimi ləkəsiz, dərin biliyə, geniş dünyagörüşə, səlis danışığa, sonsuz el məhəbbəti qazanmış vətənpərvər bir şairə ölüm nə edə bilər?!... Bu sual qulaqlarımda səsləndikcə fikrim və zəhnim işıqlandı...

Sənin adına ölüm yaddır, - dedim, oğul! Sən cismən ölübsən, mənən yaşayırsan!... Sən, səni tanıyanların qəlbində yaşayacaqsan. Səni el məhəbbəti yaşadacaqdır... Ona görə də, üzümü oxuculara tutub deyirəm:

- Osmanın ölümünə “Siz inanmayın!”

Quşdan qanad aldı qara xəbərin,
Baş alıb yayıldı hara xəbərin?!...
Varlığımı çəkdi dara xəbərin,
Mənim şair oğlum, Dərviş Osmanım
Ölməz, bu xəbərə siz inanmayın!...

Turanda kürsüdən gur səsi gəlir,
Səsi dağlar aşır, qayalar dəlir.
Borçalı fəxr edir, adı yüksəlir,
Mənim şair oğlum, Dərviş Osmanım
Ölməz, bu xəbərə siz inanmayın!...

Dərdi iti olub, həkimi naşı,
Odlanır, alışırsağrımın başı.
Kürə qarışarsa Mayqanın yaşı,
Dünyanı titrədər hayım, harayım,
Osmanın ölümünə siz inanmayın!...

Torpağın yumşaq olsun!
Qəbrin nurla dolsun!
Çırağını yandıran övladların sağ olsun!
El içində şairtək şərəfli ad qoyubsan!
Sən öz insanlığınla ölümü mat qoyubsan!

Osmanla bağlı xatirələrimi bitirər-bitirməz ürəyimdən bir
səs gəldi:

- Dünyaya sığmadı, qəbrə sığarmı,
Ürəyi şeirlə dolu Osmanın?!
Qapılar üzünə taybatay açıq,
Cənnətə sarıdı yolu Osmanın...

Rahat uyu, şair balam!
Yerin cənnət olsun!...

İlyas İLYASOV,
dostu.

TÜRK DÜNYASININ OSMANI

Dərviş Osman – Osman Əhmədoğlu ilə mənim tanışlığım 1986-cı ilə təsadüf edir.

Onda mən maarif aparatında işləyirdim. Bir yazı üçün maarifə gəlmişdi. İşini düzətdikdən sonra mənim kimliyimi soruşdu. Elə o vaxtdan münasibətlərimiz başladı. Hər vaxt münasibət dostluğa çevrilir, ancaq bizdə dostluğa çevrildi.

Bəzən ayda bir-iki dəfə bizdə olardı, birlikdə gəlirdi adamlarla namaz qılardı, uzun-uzadı söhbətlər edərdik.

Osman elini, obasını dərinlən sevən oğlan idi. Onunla dəfələrlə məclislərdə olurdum, çıxışlarında sinəsinin necə dolub-boşaldığını görürdüm. Osman əsil Türk oğlu türk idi. Sovetlər dövründə “türk” sözünü çox adam işlədə bilməyəndə o, “Mən Türkəm!” deyirdi.

Osman dar məkana sığmırdı, o, bütün Türk Dünyası ilə əlləşirdi. Bəli, “Dərviş Osman” belə dərviş idi.

Osmanın şeirləri başadüşülən, hamı tərəfindən sevilən idi.

Dərvişin özünəməxsus şeir deyimi vardı. Bəzən şairlər öz şeirlərini özləri ləngərlə oxuya bilmir, ancaq bu, Osmanda çox gözəl alınırdı.

Osman səmimi dost, etibarlı yoldaş, ləyaqətli eloğlu, ailəsinə, övladlarına səmimi ailə başçısı idi.

Həyatda nəyisə itirəndən sonra heyf-silənirik, qədir-qiymətini bilirik. Osman elin oğlu idi, eldən getdi. Onun dəyəri bundan sonra bilinəcək.

Allah rəhmət eləsin. Qəbri nurla dolsun!

Cabir Novruz deyirdi: “Sağlığında qiymət verin insanlara!...”

Borçalı, Kürtlər kəndi.

OSMAN ƏHMƏDOĞLU KİMDİR?!

Osman Əhmədoğlu istədiyi kimi düşünən, düşündüyü kimi danışan, danışdığı kimi olan, çıxışlarında hayqırtısından qayalardan parça-parça daş tökülən, ürəyində parça-parça sökülən Borçalı Qarapapaq Türkü oğlu idi. O, dünyanın hansı qütbündə olursa-olsun – Avropada, ya Amerikada, Türk Dünyasında, ya Böyük Britaniyada türkçülüklə bağlı rəsmi, ya qeyri-rəsmi bir tədbir keçirilirdisə, oraya dəvət alardı və Borçalı türkləri adından çıxış edərdi. Həmişə də özü ilə getdiyi yad ölkəyə Borçalı əppəyi aparardı. Çıxışından sonra çörəyi öpüb gözü üstə qoyar, “Bu əppək Borçalının bayrağıdır! Babalarımız söyləyərdi ki, kim Borçalı çörəyindən bir tikə dadarsa, onun dizləri heç vaxt bükülməz!” – deyib, iştirakçıların hər birinə o çörəkdən bir tikə paylayardı. Bax, Osman Əhmədoğlu belə kişi idi!

Bəli, Osman Əhmədovlu çox yüksək intellektə malik bir ziyalı idi. Özünəməxsus dəst-xətti olan qələm sahibi və ədəbi-fəlsəfi fikirlərə malik poeziya adamı yazdığı hər bir misrasının mübtədası türkçülük, azərbaycançılıq və borçalılıq idi. Onun yazdığı şeirlərin əsasən birinci dinləyicisi mən olardım. Gələrdi, çayxanada oturardıq, cibindən bir dəstə əlyazması çıxarardı, başlayardı oxumağa. Oxuduqca da cuşa gələrdi. Bir də görərdik bütün çayxanada oturanlar yığılıb başımıza.

Axır vaxtlar bir gün Marneulidə görüşdük. Mənim qonşuluğumda olan ofisin sahibinin anası bizi çaya dəvət elədi. Osman artıq özünü bir o qədər də yaxşı hiss etmirdi.

Söhbət əsnasında o, cib telefonunu çıxardıb Türkiyədəki çıxışlarından birinin görüntülü yazısını mənə dinlətdi. Onun çıxışı mənim dünyamı tamamilən alt-üst elədi. Başladım uşaq kimi ağlamağa. Elə bil hiss eləmişdim ki, onu bir daha heç vaxt görməyəcəyəm. Şair mənə ürək-dirək verib: “Kövrəlmə, qardaşım, hələ bizim deyəcək sözlərimiz qarşıdadır”.

Bu zaman oğlu öz məşını ilə gəldi və biz: “Görüşmək ümidiylə!” – deyib ayrıldıq.

Sonra bir neçə dəfə telefonla danışdıq. Söylədi ki, Rustavidə oğlunun evində qalıb müalicə götürür.

Açıqı, mən onun ölümünə heç inanmırdım və bu gün də inanmıram.

Novruz günləri idi. Hər ikimizin dostu çox gözəl insan, savadlı filoloq Zahid müəllim mənə telefon açıb söylədi ki, bəs şair dünyasını dəyişdi. Gözlərimə qaranlıq çökdü, dilim söz tutmadı. Mərasim günü gəldim, onu əbədiyyət dünyasına tapşırdıq. Onun hayqırtısı hələ uzun illər qulağımda səslənib məni kövrəldəcək. Dərviş Osman Türk Dünyası üçün həmişəyaşar olacaq. Tanrı onun ruhunu şad eləsin.

Sən görə bilmədin həqiqətləri,
Bu niyə belədir, belə bilmirəm.
Görən olacaqmı, deyə bilmirəm...

oyadırdı. Sən hamıya öz kökümüzə, torpağımıza, dəyərlərimizə sahib çıxmağı öyrədir və bunu məharətlə bacarırdın.

Bütün əsl şairlər kimi elinin kədərində də, sevincində də, hətta yanında yox, içində oldun. Və sənin için də, ürəyin də el-obamızın qəmli, kədərli günündə ağrıdı, göynədi, sevincli günlərində isə fərəhləndi, sevindi. Artıq əlli illiyində yazdığın şeirini eşidənlər sənin bu sözlərində səmimi olduğunu çoxdan qəbul etmişdilər.

Zaman-zaman qüssə-kədər içində...
Mən Dərviş, Osmanam, ər oğlu ərəm,
Qədir bilənlərə gövhərəm, zərəm.
İçimdə, çölümdə haqqı gəzərəm,
Haqq yolunda əlli yaşa çatmışam.

El-obamızda sevimli körpələrə, gənclərə, doğmalarımıza, hörmətli qonağımıza əzizləmə formasında “atam-anam” deyildiyindən, sənin şeirinin rədiflərindən biri də elə belə idi. Hamının üzünə açıq olan evin, qonaqpərvərliyin, dostcanlığın bu şeirində səni bir daha tanıdır, bəyan etdirirdi.

Qonaq qardaş, xoş gəlmisən bu yurda,
Utanma yaxına gəl atam-anam,
At bir yana utanmağın daşını,
Sən də bizə qarıs, gül atam-anam!

– deyən böyük şair, sən bütün Türk dünyasını elimizə qonaq çağırır, hamının bir-birinə qaynayıb-qarışmasını istəyirdin.

Eyni zamanda, bu şeirinlə vətənə, torpağa xəyanət edənləri qılınclayıb cəsarətlə hədələyirdin:

Ay Osman, Turan de, titrət bədəni,
Kəs qəlbindən o göynədən zədəni.
Vətəni, milləti satan gədəni,
Qılinc ol, yarıya böl, atam-anam.

Ərənlər meydanı adlandırdığın doğma Borçalımızda
yalqızlıq hissi içimizi bürüyüb. Borçalı da yetimləşib sanki...

Danəndədir, əhli-ürfən kanıdır,
Ər məqamı, ərənlər meydanıdır.
Bir yurd kimi yurdların sultanıdır,
Ondan ayrı əfsanədir, yalandır...

– dediyin Borçalı indi bir dərviş, ruhlu, sultan mətanətli
sənin kimi şairini itirib. Təkcə övladların, vəfalı ömür-gün
yoldaşın Güldərən xanım deyil, Turan dünyasının hər yerində
olan saysız-hesabsız bütün dostların sənsiz qalaraq tənhalasıb.

Sufi qəlbli və yaşam tərzli böyük Şairim, sən “Dərviş”
təxəllüsünü də özünə elə-belə götürməmişdin. Ulu babalarının
sufiliyi, dərvişliyi sənin qanından, kökündən gəlib üzünə
hopub, iliklərinə işləmişdi. Türkçülüyə bağlılığı hələ sovet
dövründə çoxları səndən öyrənmişdi.

Sənə “Osman qağa” deyirdi bir çoxu. Çünki ata, qağa kimi
ola bildin el-obamıza.

Sən Böyük Turancı, böyük sufi, böyük qəlbli insan idin.
Xırdacılıq, cılızlıq, qeybət, söz-söhbət səndən uzaq idi.

Səni yaxından tanıyandan sonra başa düşmüşdüm ki,
atamla səni birləşdirən ən böyük cəhət türkçü, millət, el-oba
fədaisi olmağın idi.

Şeirlərin qəlbinin səsi, harayı, İlahi ilə sənin aranda bir
bağlantı idi. Sənin şeirlərində Allahın vergisindən doğan ədəb
var, gözəllik var.

Ey Ulu Borçalının qeyrətli, təəssübkeş, oğlu, sənin üçün
bütün Türk elləri ana Vətən, Anan isə ən çox sevdiyin və

darıxdığın insan idi. Elə buna görə də, Sovet imperiyasına sanki bir meydan oxuyaraq, oğullarına qədim türk məkanları, uca dağları – Savalan, Qoşqar və Alpayın, bircə qızına isə anan Tamam xanımın adını qoymuşdun.

Atamın vəfatı xəbərinə yazdığın şeirlərin yanan ürəyimin yağışı, ən ağır günlərimin təsəllisi olmuş, gecələr belə beynimdə səslənmişdi. Sən bu şeirlərlə doğma qan qohumun kimi sevdiyin atam Məhərrəmə göz yaşları ilə layla-ağıdedin.

Necə köhlən yordu getdi,
Qeyrət ömrü sürdü getdi,
Dünya səndən vardı getdi,
Bicilmədi zəmin, layla,
Layla, Məhərrəmin, layla.

Qədim adətimizə görə, kiçik körpələrlə yanaşı, dünyadan köç, edənlərdə layla deyilir. Nədir, bunun səbəbi? Hər ikisi köməksizdir, hər ikisi yatır (biri müvəqqəti, biri isə əbədi olsa da), hər ikisi əzizdir, ona görəmi? Dünyadan köç, edənlərimiz də layla və Qurani-Kərim ilə ən böyük anamıza – Ana Torpağa tapşırılır, ona görəmi? Bəlkə elə ona görə də, sən son günlərində yazdığın şeir “Yadıma anamın laylası düşüb...” oldu. Nə idi bu şeiri yazmağının səbəbi? Olsun ki, təpədən-dırnağacan dərviş ruhun, Allah vergin hiss etdirmişdi ölümünü sənə.

Haqq, onu dünyaya gətirən anaya və canından əziz sevdiyi Ana Torpağa yaxın günlərdə qovuşacağına inanmışdı sənə. Bu şeirindən əlavə, son günlərində yaxınlarına ölümə hazır olduğunu elan etməyin, ölümü ağayana, mərdanəgözləməyin, ailənə, el-obana vəsiyyətin sənə Haqq şairi və aşiqi olduğunu bir daha sübut etmiş oldu. Vəsiyyətinə uyğun, sən son mənzilə vəfalı can dostlarının çaldıqları saz havasının sədaləri altında yola salındın...

Matəm qər q olmuş, bütün Borçalıda vidalaşmağa gələn

insanlar ucuz-bucaqsız insan seli yaratmışdı. Böyük Türk dünyasının Haqq aşığı olan bir dərviş, ruhlu şairinətək ailəsinin, dostlarının deyil, bütün el-obanın göz yaş axıtması çox təbii idi. Çünki bu ellər sənin dara düşənə hayan olan təmiz saf ruhunun, çətin anlarda ədalət, haqq yolunda mübarizə aparmaqla mənəvi yardımının, özünün çox az olsa belə, səxavətlə imkansızlara etdiyin maddi köməyin şahidi olmuşdular.

İndi atam Məhərrəmə yazdığı şeirinin sözlərini göz yaşlarımla sənin üçün dəoxuyuram. Bu sözlərin elə sənin öz ölümünə də aiddir,əziz dostum!

Oba-oba izi qaldı,
Oymaq-oymaq sözü qaldı,
Bir susmayan sazı qaldı...
Zildə sınan simim, layla,
Layla, Osman Dərviş, layla...

Bu yay və hələ bir çox illər elimizdə “Elat Mədəniyyəti Bayramı Günü” deyəndə hamının gözü səni axtaracaq. Çünki bu tədbirin ən böyük qurucularından biri idin. Bircə təsəllimiz odur ki, sənin gənclərə aşıladığın – Türkçülük, Turancılıq, Torpağımıza sonsuz məhəbbət hissi səndən sonra solmayacaq, daha da güyərəcək. Hər çalınan saz havasında sənin ruhun bizimlə olacaq, canından əziz sevdinin türk ellərinin başı üzərində dolanacaq!...

Nə qədər ki Borçalı var, bu elat, söz-saz sənəti var, deməli, Dərviş Osman yaşayacaq vəbizimlə olacaq!

Qucağında bir gün ölsə Dərvişi,
Onda deyin, ulu Turan Osmandır!

– demişdin şeirlərinin birində. İndi göz yaşlarımızla deyirik, ey Ulu Turançı, həmişə üzündə, qəlbində olan nur o biri dünyanda da sənə yar olsun. Qəbrin nurla dolsun!

 Yusif MOLLAOĞLU,
dostu.

YADDAŞLARDA QALAN ÖMÜR

Bu yaxınlarda eşitdim ki, Dərviş Osman haqqında xatirə kitabı tərtib olunur. Mənə onun haqqında keçmiş zamanda danışmaq, xatirə söyləmək çox ağırdır. Belə ki, mən indi də onun dünyasını dəyişdiyinə, Haqq dünyasına getdiyinə inana bilmirəm. Elə bilirəm o, yenə də bir gün Kəpənəkçi Suddarxan müəllimin məşını ilə bizim iş yerimizə gələcək, insanlarla maraqlı və şirin söhbətlər edəcək.

Bağban öz bağında dəymiş, şirin meyvələri dərdiyi kimi, Ulu Tanrıya qurban olum, özü insanları dünyaya gətirir, onları böyüdür, sonra da ən yaxşılarını, layiqli bildiklərini öz dərgahına, Haqq dünyasına aparır. Dərviş Osmanın iç dünyasında Haqq işığı, Tanrı nuru, Allah sevgisi vardır.

Öz şeirlərinin birində deyirdi:

Mən Dərviş Osmanam, ər oğlu ərəm,
Qədir bilənlərə gövhərəm, zərəm.
İçimdə, çölümdə haqqı gəzərəm,
Haqq yolunda mən bu yaşa çatmışam.

O mənimlə həm də ailəvi dost idi. Atam Molla kişinin sözü-nə-söhbətinə çox diqqətlə qulaq asardı. Deyirdi:

- A Yusif, Molla əminin hər bir söhbəti mənim üçün bir dastandır. O kişinin söhbətindən doymuram, ona görə ki, mütaliəni çox sevir, sevdiyi üçün də mənəvi dünyasının söz ehtiyatı çox zəngindir.

Dərviş Osman neçə dəfələrlə Azərbaycan Respublikasının bəzi telekanallarını və Türk telekanallarını gətirib mü sahibə götürüb. Bu, Osmanın Borçalıda yaşayan insanlara verdiyi dəyər idi.

Atam həmişə mənə deyirdi:

- A Yusif, bala, sən Allah, Dərviş Osmanı tez-tez mənimlə görüşdür. Onunla görüşəndə ruhum təzələnir, həyata sevgim artır. O, bir dəryadır. Ona qulaq asdıqca Borçalı torpağımızın qüdrətinə min dəfələrlə şükürlər deyirəm.

Dərviş Osman həm də xeyirxah insan idi. Borçalıda TİKA-nın iş birliyi ilə neçə-neçə yerlərdə məktəb binalarını təmir elətdirib, eyni zamanda imkansız insanların xəstə uşaqlarını müalicə elətdirib. Bunları heç vaxt yaddan çıxarmaq olmaz.

O, Dmanisi (Başkeçid) rayonunun Armutlu kəndində Borçalı türklərinin “Elat Mədəniyyəti Günü”nün və Novruz bayramı şənliklərinin keçirilməsində həm təşkilatçı, həm də aparıcı olurdu. Həmin tədbirlərdə mən də iştirak edirdim. İnanın, Osman həmin tədbirlərdə bir dünya yaradırdı. Deyirdim:

- Allahım, sən bunu qoru!

O, neçə-neçə aşıqların anım günlərini təşkil edərdi. Onun təşkilatı işlərinə mən də köməklik edərdim. Deyirdi:

- A Yusif, sənin zəhmətini heç vaxt yadımdan çıxarmayacam. Atan Molla əmi kimi həm xeyirxah, həm də xeyriyyəçisən.

Onun bir sözünü iki eləməzdim, axı o, elimiz üçün çalışırdı.

Onun toylarda-düyünlərdə elədiyi çıxışlar heç zaman insanların yadından çıxmaz. Hamı deyirdi, nə ola Dərviş Osman bizim toyda da iştirak edə. Çox vaxt toyların aparıcısı – tamadası olurdu. Toy sahibləri mənə deyərdir, sən Allah,

gör Dərviş Osmanı mənim toyuma gətirə bilərsənmi?

Axı, onun boş vaxtı çox olmurdu, mənim xətrimə imkan olanda iştirak edirdi.

Yas mərasimlərimizdə onun məntiqli davranışları, çıxışları hər bir insana səbr, dözümlü və sərinlik gətirirdi.

Tez-tez məktəblərdə şagirdlərlə görüşlər təşkil edərdi. Şagirdlər onu ən çox “son zəng”ə dəvət edirdilər. Onun “son zəng”ə aid şeirindən deyiləndə üzündə xoş bir təbəssüm əmələ gəlirdi.

Ayrılıq havası – “son zəng”in səsi,
Gəmilər Limandan uzaqlaşarlar.
“Son zəng” ömrümüzün kövrək nəğməsi,
Dinəndə cavanlar uşaqlaşarlar.

Məzarın nurla dolsun, Dərviş Osman.
Allah sənə rəhmət eləsin.

Borçalı, II Kosalı kəndi.

Naxçıvanı” qəzetinin 20 mart 1984-cü il tarixli sayında “El sənətkarları: Xəstə Hasan” adlı məqalə çap etdirmiş, “Aşıq Ələsgər” kitabında Xəstə Hasan haqqındakı yanlışlığı göstərmiş, aşığın yaşadığı dövrü müəyyənləşdirmək üçün onun Qazaxıstanda yaşayan nəvə-nəticələrindən aldığı bilgiləri paylaşmış, onun “Yüzdə bir” divanısını çap etmişdir.

Əli müəllim “Axısqaqlı Xəstə Hasan” (Bakı, 2012) kitabında Xəstə Hasanla bağlı şahidi olduğu bir hadisəni belə nəql edir.

“1973-cü ilin aprelində filologiya fakültəsində oxuyan dostum Osman Əhmədoğlu dərş gününün sona çatmasına dözməyib fakültəmizə gəldi. Həyəcanla kəndlərinə Türkiyədən bir aşıq gəldiyini söylədi və axşam qatarı ilə görməyə gedəcəyini bildirdi. Mənə də təklif etdi ki, birlikdə gedək. Heç bir tərəddüd etmədən, ölçüb-biçmədən razılaşdım. Türkiyədən gələn bir aşığı görmək üçün Gürcüstana getmək istədiyimi Şirməmməd müəllimə (söhbət həmin vaxt jurnalistika fakültəsinin dekanı professor Ş.Hüseynovdan gedir - N.Ə.) desəydim, sözsüz ki, icazə verməyəcəkdi. Üstəlik, mənə də bəs deyincə danlayacaqdı. Başqa bir bəhanə gətirib icazə alsaydım, yalanımın üstünü açıb mənə fakültədə biabır edəcəkdi. Odur ki, dərşdən və işdən icazə almadan axşam qatarıyla yola düşdük. Səhər Keşəliyə çatdıq. Çantamızı Osmangildə qoyub Qənbərgilə getdik. Qənbər çox əziyyətlə, rüşvət verməklə də olsa, Qars yaxınlığındakı Hümətli kəndində yaşayan dayısı Aşıq İslam Ərdənərə viza ala bilmişdi. Az təsadüf olunacaq bu hal bölgədə bir bayram havası yaratmışdı. Keşəlidə və qonşu kəndlərdə Türkiyədən gələnə qonaq aparmaq istəyənlər növbə yaratmışdılar. Orada olduğum günlərdə Aşıq İslam hansı evə gedirdisə, biz də oraya gedirdik. Aşıqla birlikdə gedən yalnız Osmanla mən deyildim. İslam Ərdənər qonaq çağırıldığı evdə azı 30-40 nəfər olurdu...

Əli müəllim onun xəstəliyinin ciddiliyini anlamır, 50 illik can dostundan sanki dərдинə əlac istəyirmiş kimi: “Əli, mən ölürəm... sən isə inanmırsan”, - deyər etiraz dolu haray qopardı...

Mən telefonun o biri başında Əli müəllimin hansı hisslər keçirdiyini, gözünün dolduğunu dəqiq bilirdim. Amma Əli müəllim möhkəm adamdır, böyük iradəyə malikdir... Əli müəllim hələ onu nəvazişlə danladı ki, Xəlil Rza haqqındakı mənə söz verdiyin xatirələri yazıb bitirməlisən... Əli müəllim dostunda onun sağalacağı haqqında bəlkə də doğrudan da bir ümid yaratmağa çalışırdı...

Qoşqar müəllimin 2-3 yaşlarında Əlişamil adında bir oğlunu yanımıza çağırdılar, Osman müəllim bildirdi ki, bu adı Qoşqarın özü qoyub, mənim təkidimlə olmayıb. Bu o demək idi ki, Qoşqar müəllim Əli Şamili doğrudan da özünə əmi sayır... Adını Qoşqar müəllimin verdiyi Əlişamilin bəxtini, taleyini Allah versin, atası və babası, adını daşıdığı Əli Şamil kimi dostluğa belə sədaqətli olsun.

Osman müəllimgildə təxminən iki saat oturdum, halı heç yox idi, söhbətindən doymaq mümkün deyildi. Üzrxahlıq edib uzandı. Əslində, həmin gün ağır prosedur qəbul etmişdi. Xudahafizləşib ayrıldım. Bu ilk görüşümüzün həm də vida görüşü olduğunu başa düşməmək mümkün deyildi...

Tiflisə qayıtdım, real vəziyyəti Əli müəllimə danışdım. Martin 5-də Gürcüstan Milli Arxivini koronavirusa görə bağladılar, ona görə işimi bitirmədən geri dönməli oldum. Ondan bir neçə gün sonra isə Azərbaycan-Gürcüstan sərhədi bağlandı.

Əli müəllim bərk həyəcanlanmışdı... Həyat yoldaşı Əzizə xanımla, dostu Seyfəddin Altaylı və onun xanımı ilə Gürcüstana gedib sonuncu dəfə 50 illik dostu Osman Əhmədovlu – Dərviş Osmanla görüşdü... Görüşün təəssüratlarını yəqin ki,

Əli müəllimdən başqa heç kim təsvir edə bilməz...

Əli müəllim Bakıya qayıdandan sonra virusa görə sərhədlər bağlandı və Dərviş Osman, Borçalı türklərinin böyük oğlu Haqqın rəhmətinə qovuşdu...

Tale dostları son görüşdən məhrum etməyə qıymadı...

Dərviş Osman vəfatından cəmi 10 ay qabaq “Təzadlar” qəzeti üçün şair-publisist Qiymət Məhərrəmiyə verdiyi müsahibəsində maraqlı bir hadisəni xatırlayır: “...Azərbaycan Tarix Muzeyi. Əli Şamilin verdiyi antisovet ruhlu intibahnamələri paylamaq üçün ora getmişəm. Ciblərim dolu yüzrlə kağız... Səttarxanın, Xiyabaninin, Şəhriyarın, Şah İsmayılın, Atatürkün, Şeyx Şamilin və s. azadlığa dair cümlələri yazılmış şəkilləri və intibahnamələr. Yenicə ikinci qata çıxmışdım ki, gördüm gözündə zəncirli gözlük, başında qaragül bəy papağı olan çox yaraşqlı bir kişi və yanında da iki oğlan muzeylə tanış olur. Bir qız 1918-ci il hadisələri haqda rusca nə isə deyir və bu iki oğlan ona türkcə tərcümə eləyir. Mən söhbətə qarışdım və onların yalan söylədiyini dedim. Həmin adam: “Onda sən anlat!” – dedi. Anlatdım. Nuru Paşanın Bakını işğaldan necə azad elədiyini açıqladım. Və bu oğlanlar məni tutub aparmaq istədilər. Həmin adam məni onlardan xilas elədi. Və özünün də Türkiyənin Moskvadakı səfiri olduğunu dedi. Mənə öz kartını da verdi və o kartda yazılmışdı: “Türkiyə Cümhuriyyətinin SSRİ-dəki böyükəlcisi Yapıncılar”.

Həyatımdakı bitib-tükənməyən sərgüzəştlərin özü də çox maraqlı bir kitab olar əgər yazılsa...”

Amma Dərviş Osmanın bəxti həmişə belə gətirmirdi. Bir dəfə onu tutub DTK-nın dəniz kənarındakı idarəsinə aparmışdılar, möhkəm döyüb, barmağını qapı arasına qoyub sıxmış, işgəncə vermişdilər, amma dostu Əli Şamilin adını dilindən çıxarda bilməmişdilər. Osman sınaqdan şərəflə çıxmışdı.

“Əli Şamil Osman üçün kimdir?” - sualına o, belə cavab verir: “Əli Şamili mən 50 ildən artıqdır tanımağa çalışıram, amma hələ yarıya gəlib çatmamışam. Gör, onu məndən sonra tanıyanlar harda olar...”

Və...onu bilirəm ki, hər zaman, hər meydanda at oynadan Osman Əhmədovlu həməən o Əlinin meydanında piyada görünüb. Gözümü elə qırıb ki, özümü hələ də tarazlaya bilmirəm. Bircə onu bilirəm ki, mənim mən olmağımda onun payı əvəzsizdi. Onun toruna düşdüyümə və bir ömür o torda qalmağıma görə Allahıma çox-çox şükranlarım var”.

Osmanın obrazlı dillə ifadə etdiyi “tor” Əli Şamilin cazibə qüvvəsidir. Nədir Əli Şamili bu cür cazibədar edən?

Əli müəllimin ən böyük cəhəti bütün türk dünyası üçün əvəzolunmazlığıdır. Sakit okean sahillərindən – Yakutiya Saxadan Atlantik okeanına, Şimal Buzlu okeanından İran körfəzinədək harada bir türk varsa, mübaliğəsiz deyə bilərəm ki, orada Əli Şamil var, onun tədqiqatları var. Əli müəllim bu yaxınlarda İranın cənubunda – Şiraz vilayətində yaşayan 2,5 milyonluq Qaşqay türklərini də bizə tanıtdı. Oraya da gedib çıxmışdı! Əli Şamilin bütün türk coğrafiyasında tanınması və sevilməsi də faktdır. Azərbaycanı xatırlayan hər hansı bir dünya türkoloqu, folklorşünası ilk növbədə Əli Şamili xatırlayır. Əli Şamil dünya türkloloqlarının Azərbaycana açılan gözüdür!

Və... təbii ki, Dərviş Osman da Əli Şamilin cazibəsindən çıxma bilməzdi.

Əli müəllim Univesiteti bitirib işləmək üçün təyinatla Naxçıvana getdi. Universiteti ondan bir il sonra bitirən Osman isə ana vətəni Borçalıya qayıtdı və bütün qalan ömrünü Borçalıya, türk dünyasına verdi.

“Dərviş Osman üçün Borçalı nədir?” - sualına isə belə cavab verir: “Borçalı adında alın yazım mənim həyatımın

Qazaxın İncə dərəsində Hacı Mahmud Əfəndi (Hajəfəndi) türbəsinə öz xərciylə ötən əsrin 70-ci illərində təmir elətdirib. Laçın bölgəsində Haqq aşığı Sarı aşığın qəbri üstündə türbə tikdirmiş və ona görə də xeyli cəza almışdı.

Bəs sən kimsən, Dərviş Osman?

Mən köç arabasında, yaylaq yolunda, taxıl biçinində, bir bazar günü dünyaya gəlmişəm. Görünür, bu da taleyin mənə bəxş elədiyi çox maraqlı bir başlanğıcdır. Və mən bu hadisəni ömrüm boyu şirin düşüncələrlə yadıma salıram. Özü də mən atam Dəmirçi Əhmədlə anam Qara Tamamın dünyaya gətirdikləri 13-cü övladam. Hələ məndən sonra dünyaya gələn və nənəmin adını daşıyan Fatma adlı bir bacım da var...

Baba Dərviş Osman Mir Həmzə Seyid Nigarinin, missiyası daha böyük olan nəvə Dərviş Osman Əli Şamilin müridi idi. Baba ilə nəvənin yalnızca bir fərqi vardı: baba Osman İslamın müridi idi, nəvə Osman isə müridi olduğu türklüyün dəyərlərini belə müəyyənləşdirmişdi:

Türklük – Dəyərin dərkə, Soyun anlayışı, Milli kimliyin ruhdan qana, qandan şüura – təfəkkürə yönləndirilib, düşüncədə nurlandırıldıqdan sonra mənəviyyatda təcəllasıdı.

Türklük – Allahın alnımızın yazısında imzaladığı gözəgörünməz kimlik vəsiqəmizdi.

Türklük – bir etnosdan daha çox bir bütövlüyün, bir tamlığın, bir qürurun rəmzidir.

Türklük – çox böyük imzadı.

Türklük – əfəndilikdi...”

Nəvə Osman deyirdi ki:

Dağı-daşı yarıb gələn,
Xanimanlar qurub gələn,
Cahana hayqırıb gələn,
Aləmə səs salan Türkəm!

Bütün müsəlmanlar kimi baba Osmanın da qıbləsi Kəbə idi, Dəmirçi Əhmədin oğlu Osmanın qıbləsi isə dünyadakı bütün Azərbaycan türklərinin ana şəhəri Təbriz idi.

Kosovanın Priştina və Prizren şəhərlərində şeir festivalları keçirilirdi, Borçalını təmsil etmək Dərviş Osmana etibar olunmuşdu.

Evdən çıxmağa hazırlaşanda qohumu, dəyərli ziyalı Sudarxan müəllim ona kürədən təzə çıxmış bir təndir çörəyi gətirmişdi. Onu bütünlüklə yoluna götürməyi qərara aldı. Tiflisdən İstanbula, ordan da Priştinaya uçdu. Təyyarədən enib birbaşa tədbirə yollandı. 26 ölkənin ədəbiyyat adamlarının gəldiyi tədbir artıq başlamışdı. Hər ölkədən gələn nümayəndə öz ölkəsinin bayrağı ilə səhnəyə çıxırdı. Xəbər verdilər ki, üçüncü çıxışçı sən olacaqsan. Amma o, Gürcüstanın bayrağını özü ilə aparmamışdı. O məclisdə Kosovanın baş naziri, Türkiyənin neçə-neçə millət vəkili, ümumilikdə 180-ə yaxın şair, alim, ictimai-siyasi xadim iştirak edirdi.

Ona söz verilməzdən öncə evdən apardığı o gözəl təndir çörəyini kağıza bükülmüş halda çıxacağı kürsünün siyirtməsinə qoydurdu.

Söz demək üçün kürsüyə qalxanda yavaşca bağlamanı açıb Borçalıdan apardığı çörəyi ikiəlli başı üzərinə qaldırdı və dedi: “Mən bura bayraqsız gəlməmişəm. Bu əppək minillər öncəsindən ulu Türk diyarı olan Borçalı məmləkətində Türk ərənlərinin atının nalının izindən bitən buğdanın unundan bişən təndir əppəyidi. Bu əppəyi mənə o diyarda bir ana verdi və dedi ki, bütün Türk dünyasına səslən, onlara de ki, əgər Borçalı adında bir Türk diyarını unutsanız, bu əppək sizlərə qənim olsun!”

Bütün salon bu sözlərdən kükrədi, 180 adam təlatümə gəldi! Osmandan sonra kürsüyə qalxan Qaziantepi millət vəkili Mehmet Ərdoğan ağlaya-ağlaya Borçalı Türkünün in-

qilab etdiyini və öz bayrağını orda dalğalandırdığını söylədi.

Sonra hamının istəyiylə həmin təndir çörəyi 180 tikəyə bölündü və hər kəs öz qismətini öncə öpüb gözü üstə qoydu və yedi. Festifalda iştirak edənlərin yekdil fikrinə görə, Borçalı mahalından gəlmiş təndir çörəyi “Dünyanın ən bahalı çörəyi” elan olunaraq mükafatlandırıldı.

Dəmirçi Əhməd oğlu Dərviş Osman belə Osman idi!

Borçalı Dərviş Osmanın həyatı, ürəyi, canı, Dərviş Osmanın özü idi. “Borçalı” adlı şeirində bu barədə deyir:

Həm tarixim, həm keçmişim, əzəlim,
Gəraylım, təcnisim, qoşmam, qəzəlim,
İgidim, ərənim, öz obam, elim,
Ən şirin söhbətim, sözüm Borçalı.

Təvəllüdüm də sən, yaşıam da sənsən,
Baharım da sənsən, qışım da sənsən.
Göylərə ucalan başım da sənsən,
Duyan qəlbim, görən gözüm Borçalı.

Xalq şairi Zəlimxan Yaqub ona “Borçalı Sultanı” adını vermişdi.

Dəmirçi Əhməd oğlu Dərviş Osman – Borçalı Sultanı nəinki bütün şüurlu həyatını canından artıq sevdiyi Borçalıya və türk dünyasına həsr etdi, hətta xalq şairi Musa Yaqubun ifadə etdiyi kimi ölümü ilə də bu ideyaya xidmət etdi:

Bəlkə də borcundan çıxmadım, Vətən,
Ömür bahar deyil bir də qayıtsın.
Ölsəm də qoynunda qoy ölüm ki mən,
Çürüyüm, bir ovuc torpağın artsın!

öyrəndim ki, adı Osmandır) “özündənrazi”, “yekəxana” hərəkətlərinə etiraz əlaməti kimi sual-cavab “yarışmasına” qatılmadım, bir kənarda dayanaraq ümumi mənzərəni seyr etməklə kifayətləndim. Mükəlimə iştirakçılarının tərkibi tez-tez dəyişsə də, Osman yenə meydana idi: əvvəlki coşqu və qətiyyətlə bütün sualları cavablandırmağa çalışırdı. Elə bil ki, universitetə qəbulun taleyi həmin sual-cavab yarışında həll olunurdu...

Qəbul imtahanları yekunlaşdı, müsabiqənin nəticələri elan olundu. Həmin günün həyəcanını indi də hər yadıma düşəndə təkrar-təkrar yaşayıram. Universitetin elanlar lövhəsində adıma qəbul olunanlar siyahısında görəndə qeyri-ixtiyarı gözlərim yaşla doldu və sevincək geri çevrilib arxamda dayanan oğlanı dünyada ən əziz doğmam kimi köksümə sıxdım.

– Ay qağa, qəbul olunmusanmı? Təbrik edirəm, qoy görüm siyahıda mənim də adım varmı?...

Gözlərimi yaş pərdələsə də, səsindən tanıdım, Osman idi. Həyəcandan onun da səsi titrəyirdi, gözləri alacalanıb yanaqları pörtmüşdü. Heç sual-cavab meydanında at oynadan Osmana bənzəmirdi.

Onun siyahıda axtarışı bir neçə saniyə şəkdi. Ancaq bu saniyələr bəlkə də il qədər uzun idi. Nəhayət, o, əllərini qaldıraraq özünəməxsus coşqu ilə tullanmışdı və məni qucaqlayaraq:

– Tələbə adımız mübarək, ay qağa! – dedi və əlinin arxası ilə gözlərini sildi. Sonra da zəndlə üzümə baxaraq soruşdu:

– Eloğlu, mənə yaman tanış gələyirsən, hardansan?

Şirvanlı olduğumu deyəndə ayaqları yerə mıxlanıbmış kimi qəfil dayandı:

– Ayə, ağrən ələm, gəl səni bir də öpüm. Nə yaxşı oldu, ayə. Uzun illər Xaqanini, Nəsimini, Seyid Əzimi, Sabiri yetirən o müqəddəs torpaqları, bu dahi insanların qəbirlərini

Qan ilə qılınclıdır görünən bayrağımızda,
Can qorxusu girməz ovamızda, dağımızda,
Hər guşədə bir şir yatar torpağımızda,
Qovğada şəhadətlə bütün kam alarız biz,
Osmanlılarız, can verəriz, nam alarız biz.

Namiq Kamalın bu alovlu misralarını səsləndirdikdən sonra keçərdi Tofiq Fikrətə:

Zülmün topu var, gülləsi var, qələsi varsa,
Haqqın da bükülməz qolu, dönməz üzü vardır.
Göz yumma günəşdən, nə qədər nuru qalarsa,
Sönməz əbədi, hər gecənin gündüzü vardır.
Millət yoludur, haqq yoludur tutduğumuz yol,
Ey haqq, yaşa, ey sevgili millət, yaşa, var ol.

Bu şeirlər bütün auditoriyanı canlandırırdı. Damarlarımızda qanımız coşar, bir anın içində tamamilə başqalaşardıq. Osman nəzərimizdə daha da böyüyər, əfsanəvi və yenilməz bir Türk cəngavərinə çevrilərdi. O isə öz aləmində olardı, əvvəlki coşqu və qaynarlıqla çoxumuzun birinci dəfə eşitdiyimiz, o illərdə əsl bomba partlayışı effekti yaradan şeirləri ürəyinin hökmü ilə qorxub-çəkinmədən hayqırırdı. Arabir səsinin tonunu aşağı salar, ona heyranlıqla qulaq kəsilən tələbə yoldaşlarından birinə zəndlə baxaraq soruşardı:
– Necədir, a qağa? Xoşuna gəldisə, onda qoy birini də deyim.

Sonra da cavab gözləmədən Ziya Göyalpın tez-tez dilə gətirdiyi bu misralarını səsləndirərdi:

Vətən nə Türkiyədir türklərə, nə Türkistan,
Vətən böyük və müqəddəs bir ölkədir – Turan!

Beləcə qeyri-rəsmi türk ədəbi məclisləri bir-birini əvəz edər, Osmanın vurğunlarının və ardıcılarının sayı günbəgün arırdı.

Çox keçmədi ki, Osman nəinki tələbə dostlarının, həm də müəllimlərinin sevimlisinə çevrildi. Biz unudulmaz müəllimlərimiz Abbas Zamanova, Əkbər Ağayevə, Əlövsət Abdullayevə, Bəxtiyar Vahabzadəyə, Pənah Xəlilova və başqalarına yanaşmağa ya utanar, ya da ehtiyat edərdik. Osman isə çəkinmədən onların qoluna girər, ərlə ürəyindən keçənləri deyərdi. O rəhmətliklər də onun fikir və mülahizələrinə həssaslıqla qulaq asar, Osmanı o dövrün gəncliyinin səsi kimi böyük diqqətlə dinləyərdilər.

Osmanın iti yaddaşı vardı. Bəxtiyar Bahabzadənin “Gülüstən” poemasını, Xəlil Rzanın vətənpərvərlik ruhunda şeirlərini, Aşıq Ələsgəri, Səməd Vurğunu, Hüseyn Arifi, klassik türk poeziyasını, Azərbaycan aşıq ədəbiyyatını... əzbər bilirdi. Osman Xəlil Rza yaradıcılığının və şəxsiyyətinin vurğunu idi. Onlar fiziki, mənəvi və milli düşüncə baxımından sanki əkiz qardaş idilər. Ona görə də, çox tez dostlaşdılar. Osmanı harda itirsək, Xəlil Rzanın yanında tapırdıq. Şairin görüşlərinin, ədəbi-bədii gecələrinin əsas təşkilatçılarından birinə çevrilən Osman həm də onun poeziyasının alovlu təbliğatçısı idi:

Bir gün Vətən desə vüsəl günüdür,
Bu söz ürəyimin başında gedər.
Mən özüm getsəm də raket gücylə,
Babək at oynadıb qarşımda gedər.

Kəsilər həsrətin bəndi, bərəsi,
Oğullar gələr ki, dağlar hərəsi.
Koroğlu cəngisi, Nəbi nərəsi,
Addımında gedər, marşımda gedər.

Düşmən həyatıma kəsilsə qənim,
Araz sularında axsa bədənim,
Cismimi dalğalar aparar mənim,
O taya kəsilmiş başım da gedər.

Osmanın mübarizə əzmi kimi, əlaqələri də geniş idi. Şəxsən mən Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi ideyasını, SSRİ-nin gec-tez dağılacağı ilə bağlı söhbətləri ilk dəfə onun dilindən eşitmişəm. Tələbəlik illərində çoxumuz ikiyə bölünmüş Azərbaycanı birləşdirmək, türk dövlətlərinin əsasında Turan birliyini yaramaq arzusu ilə alışıb yanırdıq. Amma SSRİ-nin parçalaıb tarix səhnəsindən silinəcəyini ağılına gətirənlər çox az idi. Osman həmin azların sırasında idi. Çox sonralar öyrəndim ki, o, təkcə bu ideyaya inanmaqla kifayətlənməyib, həm də onun reallaşması üçün əlindən gələni edib.

...1969-cu ilin bir yaz səhəri idi. Dərs yenicə başlanmışdı. Osman məni kənara çəkərək döş nişanına bənzəyən bir bayraq göstərdi: “Bilirsən bu nədir?” Birinci dəfə görürdüm, ona görə başımı yellədim. Osman pıçıltı ilə: “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin bayrağıdır!” – dedi. Qeyri-ixtiyarı bayrağı köksümə, sonra da dodaqlarıma sıxdım: “Hardan almısan? Birini də mənə ver”. “Dünən Tarix muzeyinə getmişdim, kimsə stolun üstündə unutmuşdu...”

O gündən Osman məni tez-tez Tarix muzeyində kimlərinə “unutduğu” çox qiymətli tapıntılarla tanış etməyə başladı. Hər dəfə də qoluma girərək kənara çəkir, möhkəm-möhkəm tapşıırırdı ki, sirrimiz ikimizin arasında qalsın.

Onu yaxşı başa düşürdüm, çətin zamanə idi. Ölkədə qadağa və işgəncələr günbəgün sərtləşdirilir, repressiya bütün sahələri əhatə edirdi. Amma bu cəhdlər əbəs idi, daha xalqların azadlıq ruhunu boğmaq mümkün deyildi. Bir-birinin ardınca

gizli təşkilatlar yaradılır, insanlar öz hüquqları uğrunda mübarizəyə qalxırdılar. Azərbaycanda da bir neçə belə anti-sovet dərnəklər yaradılmışdı. DTK-nın gizli xəfiyyə şəbəkəsi təqibləri artırsa da, Azərbaycanın mərd övladları xalqa azadlığın şirin dadını dadızdırma bilirdilər.

Osman da öz növbəsində içimizdə kök salmış qorxunu boğmaq üçün bizə əsl yardımçı olmaq missiyasını davam etdirməkdəydi... Bir gün Osman ovcunda gizlətdiyi qumar kartı ölçüsündə şəkli göstərərək soruşdu:

– Bu şeiri oxumusan?

Məmmədhüseyn Şəhriyarın fotosu, altında da o illərdə Azərbaycanın himninə çevrilmiş məşhur şeirindən bir bənd verilmişdi:

Övladların nə vaxtadək tərki-vətən olacaqdır,
Əl-ələ ver, üsyan eylə, oyan, oyan, Azərbaycan!
Bəsdə fəraq odlarından kül ələndi başımıza,
Dur ayağa, ya azad ol, ya tamam yan, Azərbaycan!

İki-üç gün sonra eyni qaydada Səttarxanın şəkli və altında verilmiş bu bənd ilə tanış oldum:

Ey böyük Səttarxan, ey böyük ata,
Sən ki ölməmişən, qatıl həyata.
Çatıb qurtuluşun daha zamanı,
Qurtar əsarətdən Azərbaycanı!

Şah İsmayıl Xətəinin fotosunun altında isə bu misralar yazılmışdı:

Azərbaycan dili dövlət dilimdir,
Mənəvi varlığım, qeyrət dilimdir.

Mənim qəbir kimi dinməz və sirsaxlayan olduğuma tam əminliyi yarandıqdan sonra Osmanın “xəzinəsi” daha səxavətlə üzümə açıldı. Orada nələr yox idi – qədim dövlət bayraqlarımız, müxtəlif illərdə yazılmış intibahnamələr və mübarizə çağırışları, Atatürkün, Şeyx Şamilin, Ş.M.Xiyabaninin, S.C.Pişəverinin və digər tarixi şəxsiyyətlərin portretləri, Azərbaycanın, o cümlədən bütün türk dünyasının qədim xəritələri...

Bütün bunları görəndə başa düşdüm ki, Osman güclü bir gizli təşkilatın üzvü, bəlkə də əsas təşkilatçılarından biridir. Mənə (yəqin ki, digərlərinə də) göstərdiklərini, dediyi kimi heç də muzeylərdən “tapmayıb”, çox güman ki, onları həmin yerlərə özü qoyub... Düşündüklərimi dilə gətirəndə həmişəki kimi yenə də daş atıb başını tutdu. Axırda çox təkid etdiyimi görüb:

– Bilirsən, əzizim, – dedi, – nə qədər az bilsən, başın o qədər salamat olar. İstəmirəm ki, DTK-nın işgəncələrinə dözə bilməyəndə çox adamın adını dilə gətirəsən, sonra da ömrün boyu vicdan əzabı çəkəsən. Tək mənim adımlı çəksən, səni başa düşüb bağışlayaram. Amma başqalarının məsuliyyətini daşımaq çox ağır yükdür...

Əziz dostumun yaxın təmasda yaşadığımız əlli illik ömür yolunu gözümün önünə gətirdikcə gəldiyim əsas qənaət budur ki, o, həyatda qazandığı bütün uğurlarına görə hər şeydən əvvəl pərvazlanıb boy atdığı halal və müqəddəs ata ocağına borcludur. İkilikdə olanda Osman atası haqqında, özünün təbirincə desək, saqqalı sinəsinə düşən dəmirçi Əhməd kişi barədə çox danışardı. Həm də o qədər böyük sevgi və məhəbbətlə danışardı ki, onun söhbəti bizə ən maraqlı nağıl qədər şirin gəlirdi.

“... Atam lap uşaqlıqdan bizə əslimizi-kökümüzü, türk millətindən olduğumuzu anlatmışdı. Bir köhnə radiomuz

vardı. Axşamlar atam hansısa dalğanı tutar, böyük diqqətlə onun xışıltılı səsinə qulaq asardı. Deyərdik, ay ata, konsert qurtarır axı, dalğanı dəyiş. Cavab verərdi ki, yox, qoyun əvvəlcə mən Türkiyəni dinləyim, sonra siz konsertinizə qulaq asarsınız.

Atam deyərdi ki, Sovet hökuməti sizin hökumətdir, mənim yox. Heç yadımdan çıxmır, keçən əsrin 70-ci illəri idi. Təzəcə televizor almışdıq. Televizoru olmayan qohum-qonşu cavanları da bizə yığışmışdı. SSRİ ilə Türkiyə komandaları arasında futbol gedirdi. Televiziya tamaşalarına, idman yarışlarına maraq göstərməyən atam kimlərin oynadıqlarını soruşdu. Sonra da tez dəstəməz alıb namazını qıldı və gəlib televizorun qabağında oturdu:

– Oyunu türklər udacaq...

Futbol yarışı Moskvada keçirilirdi. Türklərin Ayhan adlı oyunçusu iki cavabsız qol vurdu. Atam səhəri gün səhər tezdən nəzir vermək üçün Hacı Mahmud Əfəndi ziyarətghahına getdi. Deyimi qəbul olunmuşdu axı...

Atam dindar adam idi, siddiq-ürəkdən Allaha, islam dininə inanırdı. Böyük qardaşım Eldara dini savadı olan qız almaq istəyirdi. Bütün Borçalını bir-birinə vurdu, axtardığını tapa bilmədi. Qazaxda, Tovuzda da axtarışı bir nəticə vermədi. Nəhayət, arzusuna Şəmkirdə çatdı, oradan bir dindar ailənin qızını evimizə gəlin gətirdi.

Biz ailədə beş qardaş, iki əmioğlu idik. Atam hər axşam bizi taxtın üstündə oturdar, “Qulfu-Allahuəhəd”, “Əlhəm” surələrini öyrədərdi. Ancaq atam bununla kifayətlənmək istəmirdi, uşaqlardan birinə dini təhsil vermək istəyirdi.

Ötən əsrin 60-cı illərində başqa yaşıdları kimi, onun da bircə qorxusu vardı: yaşlı mollalar öləndən sonra yüz öylü (evli) Keşəli kəndinin ölümlərini dini qaydada kəfin-dəfin etməyə adam tapılmayacaq... Onların narahatlığına əsas da

vardı. 1937-ci ilin dəhşətli repressiyasında nəinki din xadimləri, hətta əski əlifbanı bilən minlərlə insan işgəncələrə məruz qalmış və gedərgəlməz sürgünlərə göndərilmişdi. Ona görə də atam 4-cü sinifdən məni molla yanına qoydu. Ürəyimcə olmasa da, ərəb əlifbasını yazıb-oxumağı, Quranı qiraət etməyi öyrəndim.

Həmin dövrdə bütün ölkədə ateizm hərəkatı geniş vüsət almışdı, dinə qarşı qəribə bir sayğısızlıq vardı. Mən də qorxurdum ki, dini təhsil aldığımdan xəbər tutub mənə “molla” deyə lağ edərlər. Sonralar öyrənəndə ki, ərəb dilini mənimsəyib universitetin şərqşünaslıq fakültəsinə qəbul oluna bilərəm, bu dili öyrənməyə həvəsim bir xeyli artdı. Amma iki il dalbadal şərqşünaslıq fakültəsinə imtahan verib 18 bal toplusam da, müsabiqədən keçə bilmədim. Gözüaçıq adamlar məni başa saldılar ki, bu xam xəyaldan əl çək, həmin fakültəyə tələbə qəbulu imtahanlardan xeyli əvvəl bölüşdürülüb təsdiqlənir. Mən də sənədlərimi filologiya fakültəsinə verdim və həmin il universitetə qəbul olundum...”

Osman tez-tez deyərdi ki, mən dünya malında gözü olmayan, sədaqəti, insanlığı və gözütöxlüğü hər şeydən uca tutan Dərviş Osmanın nəvəsiyəm. O vaxtlar çoxumuz bu sözləri ciddiyyə almır, Osmanın növbəti hap-gopu kimi qəbul edirdik. Aradan illər keçdi və əsl həqiqət ortaya çıxdı. Borçalı mahalına və onun müqəddəs parçası olan Keşəli kəndinə yolu düşənlər uşaqdan-böyüyə hamıdan Dərviş Osman haqqında xoş sözlər, əfsanəyə çevrilən xatirələr eşitdilər.

Mir Həmzə Seyid Nigarinin banisi olduğu nəqşbəndi təriqətinə ürəkdən bağlanan baba Osman uzun illər Hacı Mahmud ağa ziyarətgahında dini xidmətçi işləmiş və yığılmış nəzirləri vaxtlı-vaxtında Amasiyada öz mürşidinə çatdırmışdır. Sovet hakimiyyəti qurulandan sonra bu iş xeyli çətinləşmiş, sərhədi keçmək əsl müşğülə çevrilmişdi. Yeganə çıxış yolu

sərhədi qaçaq yolla keçmək idi. Baba Osman yığılmış nəzirləri qızıla çevirir, sonra da onu diqqəti cəlb etməmək üçün geydiyi cır-cındırın arasında gizlədirdi. Mürşidinin əmanətini Amasiyaya çatdırmaq üçün neçə gün ac-susuz, payı-piyada yol qət etməli olurdu.

Cır-cındır içində üzən bu qocaya çoxları fikir verməsə də o, bir neçə dəfə sərhəd pozucusu kimi həbs edilmişdi. Ancaq vaxtilə xeyirxahlıq etdiyi insanların köməyi ilə canını qurtara bilmişdi. Sərhədlərin ilbəil möhkəmləndirildiyini görən mürşidi qocalıb əldən düşmüş Cındır Osmana (sərhədi keçərkən geydiyi paltarlara görə hamı onu belə çağırırdı) məsləhət görür ki, daha həyatını təhlükəyə atmasın. Ziyarətgaha yığılan nəzirləri elə oradakı imkansızlara paylasın.

Mürşidinin dediklərinə əməl edən Cındır Osmanın öz ədalət tərəzisi vardı. O, yığılan nəzirin bir hissəsini yenə də qızıla çevirir və oğlu Əhmədə vəsiyyəət edir ki, imkan yaranan kimi bunu Amasiyaya çatdırsın. Atasının oğlu olan Əhməd də ağır müharibə illərində üzləşdiyi çətinliklərə baxmayaraq həmin qızıllara toxunmur. Ötən əsrin 60-cı illərində atasının vəsiyyətinə əməl edərək onun əmanətini Hacı Mahmud ağanın qohumları arasında özü bildiyi qaydada bölüşdürür.

Cındır Osmanın yığdığı qızılları alanlar arasında o vaxtlar yüksək dövlət vəzifələrində işləyən məmurlar, universitetlərdə dərs deyən elm adamları, zəngin əmlak sahibi olan biznesmenlər vardı. Müqayisədə onlar Əhməd kişinin ailəsindən daha yaxşı yaşayırdılar və maddi cəhətdən xeyli imkanlı idilər. Amma Cındır Osman və onun törəmələri mənəvi baxımdan dünyanın ən zəngin, əqidəcə ən saf insanları idilər. Ona görə də bu kefiyyətlərinə və gözünün toxluğuna görə baba Osmana onu tanıyanlar “Dərviş Osman” deyə müraciət edir və dərin ehtiram göstərirdilər.

Nəvə Osman bəzən hissə qapılaraq babasının şöhrət payına ortaq çıxıb özünü “Dərviş Osman” adlandırırdı. Biz də onun qızğın və qaynar təbiətini nəzərə alaraq, Yunus Əmrənin ölməz misraları ilə cavabını verərdik:

Dərviş bağı baş gərək,
Gözü dolu yaş gərək.
Qoyundan yavaş gərək,
Sən dərviş olamazsan!

Döyənə əlsiz gərək,
Söyənə dilsiz gərək,
Dərviş könülsüz gərək,
Sən dərviş olamazsan!

Dilin ilə şaxarsan,
Çox mahnılar oxursan.
Vara-yox baxarsan—
Sən dərviş olamazsan!

İndi düşünürəm ki, o vaxt Osmana qarşı çox haqsızlıq etmişik. İllərin darağından keçən ömür yollarında belə müdriklik və pirani qocalıq zirvəsinə ucalacağını, ən əsası, hansı çeşmədən su içdiyini nəzərə almamışıq. Bu gün fəxrlə deyə bilərik ki, dostumuz Osman baba Osmanın və dədə Əhmədin ocağında səmaya boy atdığı qədər kökləri torpağın dərin qatlarına işləmiş nəhəng şah çinardır. O, bütün əməlləri və davranışı, arzu və istəkləri ilə bu müqəddəs ocağın ənənələrini yaşadan ən layiqli varisdir. Kamil və bitkin bir insan olan Osman sözün tam mənasında günümüzün Dərvişidir!

Əvvəldə qeyd etdiyim kimi, Osman soyuna, kökünə ürəkdən bağlı olan dönməz türk oğlu türkdür. Həyatda ən böyük arzusu isə Turan birliyinin yaradılması, uzun illər

müxtəlif səbəblərdən pərən-pərən düşmüş türk soylarının bir-birinə qovuşmasıdır. O, ilk gənclik illərindən bu arzusunun gerçəkliyə çevriləcəyinə möhkəm inanırdı. Bu mövzuda danışdıqca haldan-hala düşür, bəzən sərt qranit qayasına, bəzən də arxa-dayaqsız yetim körpəyə çevrilirdi.

Düşmən məni düz düşünməz, çaş anlar,
Dediyimi qaya duyar, daş anlar.
Qayıdacaq Çin səddini aşanlar,
Tarixlərə təzə sözüm olacaq,
Əzəl-axır dünya bizim olacaq.

Yeni mizan yeni dünya qurandı,
İlk andımız, son andımız Turandı.
Nişan verən Peyğəmbərdi, Qurandı,
Nə yozulsa xeyrə yozum olacaq,
Əzəl-axır dünya türkün olacaq.

Qovuşacaq bölünənlər, bölgələr,
Nurlanacaq qaranlıqlar, kölgələr,
Diriləcək Oğuz xanlar, Bilgələr.
Türkə səcdə, türkə təzim olacaq,
Əzəl-axır dünya bizim olacaq!

Kaş ki, onun bu misraları hansı coşqu ilə dediyinin şahidi olaydınız. Sinəsi atasının dəmirçi körüyü kimi qalxıb-enir, böyüyüb hədəqəsinə sığmayan gözlərindən topa-topa qığılıcı, alov çıxırdı...

SSRİ dağılandan sonra müttəfiq respublikaların müstə-qilik əldə etməsi yəqin ki, ən çox Osmana düşərli oldu. O, uzun illərin həsrətinə son qoyaraq Altaydan tutmuş Balkanlara qədər qədim türk çöllərini oba-oba, oymaq-oymaq gəzib dolaşdı. Yovşan ətirli düzlərin saf havasını uddu, torpağına,

daşına üz sürtərək göz yaşları ilə islatdı. Aydın, parlaq ulduzlu səmasını gözlərinə həkk etməyə çalışdı. Cisminə və ruhuna hakim kəsilmiş babadangəlmə dərvişlik xislətinə sədiq qalaraq qarşısına çıxan bütün insanlara – illərlə ayrı salınmış doğma qardaşlarına qucaq açdı, onlara bir atanın oğulları olduqlarını anlatdı. Hər yerdə coşqu ilə qarşılanan Osman məclislər qurub Dədəm Qorqud kimi boy boylayıb, soy soyladı, insanları birliyə, qardaşlığa səslədi.

Doğulub boya-başa çatdığı torpağa Osman qədər qəlbən bağlanan ikinci adam tapmaq çətindir. O, Borçalının qeyri-rəsmi səfiridir və dünyanın hər yerində onu layqincə təmsil edirdi. Hələ tələbəlik illərində Osmanın bitib-tükənməyən söhbətləri hamımızı Borçalının vurğunu etmişdi. Bu qədim türk yurdunun tarixini, mədəniyyətini, ədəbiyyatını ən azından Osman qədər bilirdik. O illərdə Bakıda böyük təntənə ilə keçirilən Borçalı aşığılarının məclislərində hamılıqla iştirak edirdik. Osman aşiq poeziyasının vurğunu və bu ölməz sənətin yorulmaz təbliğatçısı idi.

Osmanın Borçalı sevgisi haqqında fikirləşəndə, 46 il əvvəl aramızda olan bir söhbəti xatırlayıram. Universitetin sonuncu kursunda oxuyurduq. Tezliklə təyinat bölgüsü olacaqdı, çoxları kimi mən də narahat idim. Aramızda təkcə Osman əvvəlki kimi sakit gəzib dolanırdı. Ona dedim:

– Dostum, yaman sakitсэн ha. Görünür tələbnaməni çoxdan gətirmисən.

– Düz tapmисan, – dedi, – mən universitetə daxil olan gün qərara almışam ki, qurtarandan sonra mütləq Borçalıya qayıdacam.

– Axı niyə? Kafedra müdirlərinin hamısı sənin biliyinə, savadına bələddir. Xahiş eləsən həvəslə tələbnamə verərlər.

– Bilirəm verərlər, bəs Borçalını kimin ümidinə qoyaq? Yox, qardaş, Bakıda mənə əvəz edən tapılar. Mən oradakı yerimi boş qoya bilmərəm. Borçalıda doğulmuşam, orada da

öləcəyəm...

1988-89-cu illərdə Zəngəzurdan sonra ulu Göycənin də düşmən əlinə keçməsi Osman kimi düşünənlərin nə qədər uzaqgörən olduqlarını bir daha təsdiqlədi. Əgər doğulduğumuz torpağı düşünürüksə, onun gələcək taleyini vəzifəyə, rahat dolanışığa qurban verməməliyik.

Bu günlərdə Osmanın avtoqrafla mənə bağışladığı ilk şeirlərindən birini sənədlərin arasından tapdım. Həmin şeirin son bəndi belədir:

Ulu Borçalının ozan oğluyam,
Hər dərdə, əzaba dözən oğluyam.
Dəmirçi Əhmədin yazan oğluyam,
Hələ yaşayıram, ölməmişəm mən!

Əziz dostum, insan yaşadıqca daha çox yaşamaq istəyir. Buna hamıdan çox sənin haqqın çatırdı – arxada qoyduğun məhsuldar yaradıcılığına, bitib-tükənməz Borçalı məhəbbətinə, coşub-çağlayan Turan sevdana, ən əsası isə hər zaman qucaq açdığın insanlara olan hədsiz istəyinə görə!

Bu sözləri yazdıqca fikrimdən ulu Məmməd Arazın tanış misraları keçdi:

Çox tozanaq atlını təmkin atınla keçdin,
Sel boğan dərələri bir mərd qadınla keçdin.
Bütün keçilməzliyi, Vətən, adınla keçdim...
Haqqın var, Məmməd Araz,
Haqqın var yaşamağa!

Pirin, Peyğəmbərin bildiyin Məmməd Araz bu fəxriyyəni təkcə özü üçün yox, həm də sənin üçün, bütün mənalı ömrünü Vətən, xalq yolunda əridən sənə kimi insanlar üçün deyib, Osman!!!...

Tahir AYDINOĞLU,
*Azərbaycan Mətbuat Şurası Ahıl Jurnalistlər
Məclisinin sədr müavini, Əməkdar jurnalist.*

BORÇALIDAN ANA VƏTƏNƏ UZANAN MİLLİ DƏYƏRLƏR KÖRPÜSÜ

Azərbaycanın və Gürcüstanın tanınmış şair-publisisti, Gürcüstan Aşıqlar Birliyinin sədri, qonşu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın ictimai hərəkət lideri Osman Əhmədoğlu vəfat edib.

Bu barədə Azərbaycan və Gürcüstan mediasında, sosial şəbəkədə yayılan məlumatlarda bildirilir ki, iki ölkə arasında ictimai-mədəni əlaqələrin inkişafına ciddi töhfələr vermiş, qonşu respublikda milli-mənəvi dəyərlərimizin hamisi kimi geniş fəaliyyət göstərmiş cəfakəş soydaşımız uzun sürən ağır xəstəlikdən sonra 72 yaşında dünyasını dəyişib.

Zəngin və mənalı ziyalı ömrü yaşamış Osman Əhmədoğlu 1948-ci ildə Marneuli rayonunun Keşəli kəndində anadan olub. Səkkizillik məktəbi doğma kəndində, orta təhsili qonşu Kəpənəkçi kəndində başa vurub. Soydaşımız 1974-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirib. Yeniyetməlik illərindən şeir yazan Osman tələbəlik dövründən mətbuatda tarixi-məfkurəvi mövzularda, müxtəlif səpkili yazılarla çıxış etməyə başlayıb.

Azərbaycan Yazıçılar və Jurnalistlər birliklərinin üzvü olan Dərviş Osman bədii yaradıcılıqla bərabər, jurnalistik fəaliyyətini də hər iki ölkənin mətbuatında ardıcıl çıxışları ilə davam etdirib. Şair-publisist gənc yaşlarında Gürcüstanda nəşr

olunan “Yeni yol” qəzetində redaktor müavini vəzifəsində çalışıb. Osman Əhmədov sonralar “Dədə Qorqud” adlı jurnalına rəhbərlik edib, “Meydan” toplusu idarə heyətinin fəal üzvlərindən biri olub.

Azərbaycanda, Gürcüstanda, Türkiyədə və bir sıra türkdilli ölkələrdə “Osman Keşəli”, “Osman Əfəndi”, “Dərviş Osman” imzaları ilə tanınan istedadlı şairin “Borçalıda ocaq yanır” adlı ilk şeirlər kitabı 1989-cu ildə Bakıda “Yazıçı” nəşriyyatında işıq üzü görüb. Sonrakı illərdə onun şeir və poemalardan ibarət bir neçə kitabı və Azərbaycan xalqının etnoqrafiya və folkloruna həsr olunan iki tədqiqat əsəri çap olunub.

Osman Əhmədov Gürcüstanda aşiq yaradıcılığının yaşadılmasında və inkişafında da böyük xidmətlər göstərüb. Onun təşkilatçılığı ilə görkəmli aşiq, şair, alim və digər adsanlı ziyalılarımızın Borçalı ellərində bir sıra yubileyləri və xatirə məclisləri keçirilib. Yurdsevər soydaşımız Azərbaycanın ictimai-mədəni həyatında da yaxından iştirak edir, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı xalqımızın haqq səsinə, müstəqil Azərbaycan dövlətinin tarixi uğurlarını xarici ölkələrdə də geniş yayırdı.

Dərviş Osman yarım əsrdən artıq davam edən ictimai-mədəni fəaliyyəti ilə Borçalıdan Ana Vətənə uzanan milli dəyərlər körpüsünə çevrilmişdi. Amansız ölüm ali milli dəyərlərimizlə tərbiyələnmiş, qəlbi həmişə öz xalqına, yurduna sevgi ilə döyünmüş, ictimai ideallara xidmətdən heç vaxt yorulmayan Osman Əhmədovunu aramızdan aparsa da, onun işıqlı xatirəsi tanıyanların qəlbində, tükənməz arzu-istəkləri isə məsləkdaşlarının əməllərində daim yaşayacaqdır.

Allah rəhmət eləsin!

Vəli QARAÇAYLI,
şair-publisist

YOLLAR

Dərviş Osmana

Dərviş Osman, bu yol Dədə yoludu,
Sən yollardan - yollar səndən doymadı.
Sənin təki qos-qocaman bir dərviş,-
Yolumuzu ot basmağa qoymadı.

Yorammadı daş-kəsəkli yol səni,
Əyriqarı aşıb keçdin boranda.
Göybulağın suyu sənə güc verdi,
Yoxuş səndən əhvalını soranda.

Oba-oba, oymaq-oymaq gəzərək,
Yaxşılıq toxumu əkən dərvişim.
Eldən-elə xoş müjdələr yetirib,
El dərđini özü çəkən dərvişim.

Yuxun ərşə çəkiləndə gecələr,
Bənd-bərəni öz əlinlə yoxladın.
Borçalının bu gününü qoruyub,
Sabahını gəncliyimə saxladın.

Haqq yolunda can sarayın əridib,
Haqq salamın yetirib-sən ellərə.
Vəli deyir, dönən gündən tarixə,
Adın düşüb dastanlara, dillərə.

nəhayət, məncə son olaraq Dərviş Osman kimi tanınan yurdu, milləti, ana dili yolunda od püskürə-püskürə danışan və Böyük Turan sevdalıları bir Borçalı kişisindən getdiyini duydu.

Osman haqqında bu qənaətdə olmağımın əsas səbəbi onun yaradıcılığı və “Borçalı” Cəmiyyətinin tədbirlərində müzakirə olunan məsələlərə münasibət bildirərək öz fikirlərini çəkinmədən, açıq-aydın canyanğısı ilə bildirməsi, xalqına, yurduna və ümumilikdə türk dünyasına olan münasibətidir.

Hərdən mənə elə gəlir ki, onun qədər yurdunu, Türkü sevən yoxdur. Xalqına, vətəninə sevgi ilə yanaşı, onda xalqın ağsaqqallarına və aydınlarına xüsusi məhəbbət vardır. O, elinin-obasının sənətkarlarını, ziyalılarını, yazarlarını qiymətləndirməyi bacaran və onları təbliğ etməkdən yorulmayan adamdır.

Mən Gürcüstanın Milli Parlament Kitabxanasında “Sovet Gürcüstanı” qəzetinin keçmiş nömrələrin araşdırarkən Borçalı ziyalılarından ən çox publisistik yazılarına və şeirlərinə rast gəldiyim Osman Əhmədov, Osman Əhmədovlu, yəni Dərviş Osman idi. Mübaliğəsiz demək olar ki, o yazılar əsasında iki-üç kitab hazırlamaq olar. Hətta bir dəfə zarafatla ona dedim: “Qardaş, bu qədər qonorarları neynədin?” O, qonorarla bağlı bir əhvalat danışdı və cavab verdi ki, sonralar elə o qonorar məsələsi məni qəzetdən uzaqlaşdırdı.

Osmanın Borçalıda olduğu kimi, Bakı şəhərində yaşayan Borçalılar arasında da xüsusi hörməti var. Sanki onun Bakı şəhərinə gəlişi onu tanıyanlar üçün bir toy-bayramdır və onun gördüyü işləri eləğluları yüksək qiymətləndirirlər.

Təsədüfi deyil ki, rəhmətlik prof. Camal Mustafayev “Borçalı” cəmiyyətinin tədbirlərində həmişə deyirdi: “Borçalıda hamımıza mənəvi cəhətdən “yiyəlik” edən bir insan var. O da bizim Dərviş Osmandır”. Osman şair, publisist olmaqla yanaşı, Gürcüstanın, xüsusilə Borçalının ictimai həyatında ən

fəal insanlardan biridir. Onun bu sahədəki fəaliyyətini Gürcüstan hökuməti yüksək qiymətləndirərək, onu Gürcüstan Respublikasının “Şərəf” ordeni ilə təltif etmişdir. Hesab edirəm ki, bu, təkcə Osmana yox, bütün borçalılara verilən qiymətdir və buna görə Dərviş Osmana “çox sağ ol” deyirəm.

Osmanı digərlərindən fərqləndirən cəhətlərdən biri, onun Tbilisidə yerləşən Türkiyə səfirliyi, Türkiyənin TİKA adlanan təşkilat və Yunis Əmrə İnstitutu ilə sıx əməkdaşlıq edərək, borçalıların müəyyən sosial məsələlərinin həllinə və borçalılarla bağlı keçirilən tədbirlərə onları cəlb etməsidir. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, Osman Tbilisidəki M.F.Axundov adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzində Azərbaycanın mədəniyyəti, ədəbiyyatı və dəyərli insanları haqqında təşkil edilən tədbirlərin fəal iştirakçısı və təşkilatçılarından biridir. Bu yazının başlığını da təsadüfi seçməmişəm. Osmanın bu ada layiq olmasının əyani şahidi olmuşam. Belə ki, 2019-cu ilin noyabr ayının 23-də adıçəkilən Mədəniyyət Mərkəzində Dərviş Osmanın təşəbbüsü və bilavasitə təşkilatçılığı ilə rəhmətlik atam Hüseynqulu Məmməd oğlu Məmmədlinin 100 illik yubileyi təntənəli şəkildə qeyd edildi. Yubileyin təşkili, yubileydə iştirak edilən şəxslərin və medianın dəvət edilməsi və s. işlər şəxsən Dərviş Osman tərəfindən edilmişdir. Dəvət olunanların əhatə dairəsi olduqca geniş və müxtəlif idi. Yəni Dərviş Osmanın sözünü tutanlar kimlər idi: Türkiyə Cümhuriyyətinin və Azərbaycan Respublikasının Gürcüstan Respublikasındakı Səfirlikləri, Gürcüstan Respublikasının Parlament üzvləri, Dmanisi, Bolnisi, Marneuli, Qardabani, Kaspi, Saqareco rayonlarının və Rustavi şəhərinin ziyalıları, müəllimlər, jurnalistlər və xəbər agentlikləri. Başqa sözlə, tədbirə gələnlər Osmanın bir telefon zəngi ilə oraya yığılmışdılar. Bu, bir həqiqət idi və mən hesab edirəm ki, borçalılar və Dərviş Osman özünün bir güvənc yeri

olması ilə fəxr etməyə haqqı vardır və bu haqq ona halaldır...

Osman ictimai həyatda tutduğu mövqe və gördüyü işlərlə yanaşı, həm də qədirlənən və dostluğa etibarlıdır. Bunu onun “219-cu auditoriya” kitabında müəllimlərinə olan münasibətində, müəllimə verdiyi qiymətdə aydın görmək olar. Düzdür, kitab B.Vahabzadəyə həsr olunsada, ümumilikdə, müəllim adını müqəddəs və uca tutan müəllimlərə ithaf kimi qəbul etmək olar.

Osmanın bədii yaradıcılığına nəzər salsaq, onun çoxşaxəli olduğunu şahidi olarıq. Onun yaradıcılığında publisistikaya da, şeirə də, bədii məktublara da, nəsrə də, satiraya da, bədii portretlərə də rast gəlmək olar. Lakin borçalıların dediyi kimi o, şair Osmandır. Mən ədəbiyyatşünas olmasam da, bir oxucu kimi deyə bilərəm ki, Osmanın yaradıcılığında elə, obaya, xalqa məhəbbətdən tutmuş, ictimai və tarixi hadisələrə münasibətin, xalqının və türk dünyasının başına gələn faciəvi hadisələrin, zamanəmizdə baş verənlərin və s. bədii inikasına rast gəlmək olar. Orda sevgi də var, məhəbbət də var, dərd də var, nifrət də (“Hitlerin anasına” şeiri kimi). Müasir dövrdə öz doğma kəndinin timsalında cəmiyyətdə baş verən hadisələrə qiymət versə də, onun bu fikirlərini bütün dünyaya şamil etmək mümkündür. Məsələn, Osman deyir:

Masmağıl suları axardı belə,
Masmağıl günəşi çıxardı belə.
Masmağıl varıydı üzünün suyu,
Elə bir boydaydı hamının boyu,
Bizim kənd əzəldən belə döyüldü...

Və ya:

Bu kəndin yaşılı, alı varıydı,
Bu kəndin qanadı-qolu varıydı,
Bu kəndin özünün yolu varıydı.
Bizim kənd əzəldən belə döyüldü...

Yəni, şairin qənaətinə müasir dünyada olduğu kimi, kəndlərimiz artıq əvvəlki görkəmlərini, özünəməxsus xüsusiyyətlərini və ənənələrini itirmiş və bir növ, əgər belə demək mümkünsə, avropalaşmışdır və ya Qarabağda xarabalıqlara çevrilmişdir.

“Gürşad dastanı” poemasında isə o, Türk xaqanlarının XI-ci əsrdə başlarına gələn hadisələrdən bəhs edir və ümumən poemanın məzmunu Türk Xaqanlarının o dövrdə uzaq Şərqdə tutduqları mövqelərindən, çinliləri öz təbəələrinə çevirmələrindən və çinlilərin məkrli niyyətlərindən bəhs edir. Şəxsən bu poemanı oxuduqda məndə belə bir fikir yarandı ki, sanki şair “tarixin təkərinə” geri döndərməyin vacibliyini və Türkün tarixən əldə etdiyi qələbələrin təkrarlanmasını Türk xalqlarına ismarlayır. Bu poema on üç il bundan əvvəl, yəni 2007-ci ildə nəşr edilməsinə baxmayaraq, bu gün Çində soydaşlarımız olan Uyğurların başına gətirilən hadisələrlə səsleşir və bu mövzuya şairin müraciəti təsadüfi deyildir.

Nə isə... Osmanın ədəbi yaradıcılığına qiymət vermək əlbəttə ki, ədəbiyyatşünasların və tənqidçilərin səlahiyyətinədir, mən sadəcə olaraq fürsətdən istifadə edib, öz subyektiv oxucu fikirlərimi qeyd edirəm.

Son olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, Osman dostluğa sədaqətli, eloğulluğa qiymət verən kişidir. Nəfəsi el-oba ilə gedib-gələn kişidir.

Qardaşım Elxan Məmmədli demiş:

Hər kəs deyər dost mənə,
Ürək dönər dastana.
Dost deyənlər çox olar,
Hər kəs çatmaz Osmana!

Əziz qardaşım, sənə və ailənə, nəvələrinə sağlam və uzun ömür arzulayıram. Borçalı və Türk dünyası uğrunda çabalarında uğurlar, yolun açıq olsun deyirəm, Tanrı Borçalımızı sənsiz etməsin!

Qeyd: Yazı Osman Əhmədoğlunun vəfatından az öncə yazılıb.

dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirilərək “Şərəf ordeni” ilə təltif olundu. Ölkənin və başqa yerlərdən gələn tanınmış dövlət adamları və qələm sahiblərinin çıxışları və təbrikləri o zaman əbədi mühitlə bağlı olan insanımıza verilən böyük dəyər və diqqətin göstəricisi idi.

Daha sonralar mən Mədəniyyət Mərkəzinin rəhbəri olan dövrlərdə (2006-2016 cı illər) “Meydan” adlı jurnalın nəşrinə başladım. İlk olaraq jurnala redaktorluğu ona təklif etdik. Əslində o, bu işin öhdəsindən çox asanlıqla gələ bilirdi, lakin yaxın durmadı və onun öz təklifi ilə Əlixan Binnətoğlu “Meydan”a redaktor təyin edildi. O isə yalnız redaksiya heyətinin üzvü və müxbiri kimi jurnal bağlanana qədər fəaliyyət göstərdi.

Yeri gəlmişkən, onun “Meydan”da dərc olunan bir-birindən fərqli, rəngarəng yazıları AMM-in arxivində saxlanılır, zərurət yaranarsa, maraqlanan qələm sahiblərinə çatdırıla bilər.

Mədəniyyət Mərkəzinin fəalliyəti dövründə biz onunla Aşıqlar Birliyinin rəhbəri kimi Borçalı aşıqları ilə bağlı mütəmadi olaraq mühüm tədbirlər keçirirdik. Bir sıra görkəmli aşıqlarımızın yubiley mərasimlərinin, xatirə günlərinin keçirilməsində həmişə dəstək olurduq.

Mərkəz tərəfindən aşıqlarımızın 3-cü qurultayının Tbilisinin tanınmış teatrlarının birində təşkil olunması isə həqiqətən böyük hadisəyə çevrilmişdi. Gürüstanın Mədəniyyət Nazirinin və digər dövlət rəsmilərinin, ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə baş tutan tədbirimiz, eyni zamanda aşıq məktəbinin tarixinə, inkişafına və Gürcüstan mühitində geniş təbliğinə həsr olunmuşdu. Aşıqlarımızın hərərətli çıxışları isə uzun müddət yaddaşlarda yaşayacaqdır.

Osman Əhmədovlu həmin qurultayda yenidən Aşıqlar Birliyinin sədri seçildi.

2019-cu ilin payızında bir qrup ziyalının təklifi ilə Osmanla görüşdük. 70 illik yubileyinin təşkili barədə söhbətləşdik. İşçi qrupunun yaradılması, tədbirin keçiriləcəyi yer və s. məsələlər razılaşdırıldı. Onun fikri çox dağınıq gəldi bizə. “Mənim Bakıda bir tədbirdə iştirakım var, – dedi bizə, – həm ordan gələn qonaqlarla görüşəsiyəm, həm də yeni bir kitabım nəşr olunasıdı. O məsələləri həll edib qayıdım, tədbirin keçirilmə vaxtını sizinlə müzakirə edək”, – dedi.

Aradan bir qədər vaxt keçdi. Onu aradıq, xəstəliyi ilə bağlı yubiley tədbirini bir qədər sonraya keçirməmizi istədi.

Və nəhayət... Mən Gürcüstanda deyildim, oğlu Savalan mənimlə əlaqə saxlayıb atasının vəziyyətinin yaxşı olmadığını deyərək, onun mənimlə danışmaq istədiyini söylədi. Görüntülü əlaqə saxladıq. Çarpayıda uzanmışdı. Artıq o həmin Osman deyildi, zəifləmişdi, səsi güclə gəlirdi. Ürək-dirək vermək istədim... Cəmi iki gündən sonra o, əbədiyyətə qovuşdu.

Allah rəhmət eləsin, məkanı cənnət olsun!

Marneuli, Gürcüstan.

Yıldıray AYDEMİR,
dostu.

PAPAKTIR DERVİŞ OSMAN 'DAN HATIRA...

Bir kaç gün önce Qiymet hanım ile telefonda görüntülü görüştük: "Derviş Osman ile ilgili bir kitap yazmak istiyoruz, o kitap için sende bir yazı yazmalısın", - dedi.

Ben biliyordum bir kitap yazılacağını, bende yazmak istiyordum, ama bir türlü başlayamıyordum. Doğrusu, yazma yeteneğim yok, yazma özürüyüm aslında. Qiymət hanım, evde oturduğum yerde her zaman başımın üstünde yeri olan: papak, kamçı ve madalyayı sordu (resimdeki): "Onlar nedir başının üstünde?" - dedi... "Papaktır, Derviş Osman 'dan hatıra. Kamçıdır Borçalı 'dan hatıra. Borçalı Cemiyeti 'nden madal-yadır layık görmüşler, var olsunlar... Şerefya olmuştuz..." - dedim. "Yazı yazamıyorum, başlayamıyorum, diyorsun ya, Papak de başla gerisi gelir..." - dedi. Yazma ustası olduğunu biliyordum, var olsun... Dediği gibi de oldu...

Hayatım boyunca tanışmaktan mutluluk duyduğum, kendimi şanslı gördüğüm insanların en başında gelir Derviş Osman. 2008 yılı 20 Nisan günü tanıştık Derviş Osman ile. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı için Borçalı 'dan çocuk getirmişlerdi Kocaali' ye. Derviş Osman, Qiymet hanım, İbrahim Xalıl, Kamuran, Musa bey... Her birini tanımaktan onur ve mutluluk duyduğum çok değerli insanlar... Bir kaç gün kaldılar Kocaali 'de, ve hep Borçalı yı konuştuk. Ben sordum onlar anlattı. Benim yüreğimdeki Borçalı sevdasını anlamıştı sanki. Ben sordukça o anlattı...

kurguladığım Borçalı, çocukken bizim köye gelip günlerce misafir olan aşıklar saz çalıp türkü söylerdi ve hikaye anlatırlardı. Daha 8-10 yaşlarında en mutlu olduğum zamanlardan biri aşıkların köye geldiği günlerdi. Ben Borçalılı olmaktan gurur duyuyorum. Derviş Osman Borçalı 'nın vücut bulmuş haliydi. Bana göre Derviş Osman demek Borçalı demek, Borçalı demek Derviş Osman demek... Borçalının birçok yerini beraber gezdik, hayalimdeki Borçalı 'dan daha güzel olduğunu gösterdi bana. Hele Aşık Şahbaz'ın saz çalıp güzel sözler ile bizi evinde karşılaması... O mutluluğu, heyecanı ve coşkuyu anlatamam. Derviş Osman, benim için "ulaşılmaz, imkansız..." olan hayallerimi yaşamama vesile oldu. Hiç "yoruldum, usandım..." demedi. Borçalının ve Karapapak kültürünün bitmediğini, yok olmadığını ve asla yok olmayacağını, saz ve söz sanatını bilen ve bilmeyenlere anlatmaktan usanmazdı, aksine büyük bir şevk ve coşku ile anlatırdı her seferinde... Türk dünyasının birlik ve bütövlüğü en büyük hayaliydi. Türk dünyasının birliği söz konusu olan sohbetlerde Derviş Osman ap ayrı bir heybete bürünüyordu. Coşkun bir ırmak gibi çağlıyordu veya bir yanardağ gibi kükrüyordu sanki. İçindeki bu coşku Turan adlı yurda olan özleminin dışa vurmuş haliydi...

Derviş Osman içi dışı bir olan adamdı. Yeri ve zamanı gelince sözlerini esirgemez, olduğu gibi söylerdi. Derviş Osman ile Borçalı 'da gezerken hep Borçalı' nın güzel yönlerini göstermek istiyordu. Bir olumsuzluk ile karşılaştığımız zaman onu ört-bas etmek için uğraşır ve sanki o yanlış kendisi yapmış gibi üzülür, utanır ve bir gerekçe bulmaya uğraşır, yanlış yapanı uyarır ve tehgir ederdi. "Borçalı 'da yalan, yanlış ve hilekarlık olmaz..." - diyordu. "Kökü Borçalı' da olan yanlış yapmaz, hilekar olmaz, düzenbaz olmaz, fetbaz olmaz... Kökü Borçalı 'da olan mert olur, doğru olur, dürüst olur..." - derdi.

Ruhum bir çobanın tütəyindədi,
Ömrüm bir təzanə tətəyindədi.
Əlim Allahımın ətəyindədi,
Burdan anarıya aparma məni.

Burdan o tərəfə haramnan haram,
Burdadı dərmanım, burdadı çaram.
Sən Allah əl vurma, göynəyər yaram,
Burdan anarıya aparma məni.

Bir qəm ufuldayar, bir dərd ulayar,
Bir yuva göynəyər, bir yurd ulayar.
İçimin içində Boz Qurd ulayar,
Burdan anarıya aparma məni.

Bu yel Haqqdan gəlib, Haqqdan əsibdi,
Haqqdan gəlibdisə, mana nəsibdi.
Mənim bura qədər ağlım kəsibdi,
Burdan anarıya aparma məni.

Bu daddan o yana dad ola bilməz,
Bu addan o yana ad ola bilməz.
Bu oddan o yana od ola bilməz,
Burdan anarıya aparma məni.

Yerlərə, göylərə sirr verən Allah,
Bağlı könüllərə nur verən Allah.
Sazın hikmətinə sur verən Allah,
Burdan anarıya aparma məni.

Bura Dədə Yurdu, Baba ruhudu,
Bura el laylası, oba ruhudu.

Bu, sazın ruhudu – tövbə ruhudu,
Burdan anarıya aparma məni.

Burda dünyaların toyu, yası var,
Neçə dəm libası, qəm libası var.
Zilində, bəmində min qovğası var,
Burdan anarıya aparma məni.

Burdan neçə karvan yollanar, gedər,
Dünyanın fərmanı qollanar, gedər.
Göyün göy qurşağı sallanar, gedər,
Burdan anarıya aparma məni.

Burda od püskürər, tufan soyrular,
Bədöylər kişnəşər, misri sıyrılar.
Burda zamanların dərdi qoyrular,
Burdan anarıya aparma məni.

Mən burda əslimə, soyuma yetdim,
Özüm həm özümün hoyuma yetdim.
Tanrıdan verilən payıma yetdim,
Burdan anarıya aparma məni.

Ruhumda dil açan Haqqın səsidə,
Əzəlin, əbədin zümzüməsidi.
Bu – sazın Borçalı möcüzəsidi,
Burdan anarıya aparma məni!
Burdan anarıya aparma məni!

*Allah rahmet eylesin, ruhu şad, mekanı cennət olsun
inşallah...*

**Kocaeli, Türkiyə.
30 Haziran 2020.**

Giya PAÇXATAŞVİLİ,

şair-publisist.

OSMAN HAYQIRTISINA QƏRİBSƏYƏN BORÇALI

Ehhh... Bir ildir ki, Borçalı qaramat sükuta qərq olub, fağırlaşıb, yetimləşib, pandemiyanın amansız cəngində yarımcan hala düşüb... Osmansızlaşıb. Bu Osmansızlaşma, əks-sədaya çevrilərək bir qərib halına salmaqdadır Türk Dünyasını. O Türk Dünyasını ki, orada üsyankar Dərviş Osman hayqırtısı Birliyə, Barışa, Azadlığa səsləyirdi yer üzünün Türklərini. Həmin hayqırtıdan Qardaşlıq Himni yaranırdı, Qardaşlıq saz havacatı çalınırdı, xaotik şaman rəqsləri boy göstərərək Milli Ruh obrazını canlandırırdı...

Köç arabasında Qara Tamamın halal südündən, Əhməd Kişinin genindən körpə Osmana Türk Gücü ötürülürdü və o götürülürdü – nə götürülürdü! İlkindiyə sarı, köklərinə sarı və... uzun Yolçuluğa çevriləcək Haqqa sarı, Dərvişliyə sarı... Beləcə gecəni-gündüzünü bilmədi Osman! Tikəsini haram-zadalarla bölmədi Osman! Cənnətməkana üz tutduğu üçün – ölmədi Osman!

Öz kamalı ilə, dürüst amalı ilə Dərvişliyə yüksəldi, Sufiliyin Ali Mərtəbəsində taxt qurdu – yamanları uçurtdu Dərviş Osmanəhmədoğlu. Bunula da Borçalının yenilməz, daima dalğalanan Bayrağına, cəmi Türklərin and yerinə çevrildi.

Kövrəkliyi və Mərdanəliyi vəhdət təşkil edərək İnsana çevirdi Onu. O İnsana ki, çoxuna əlac, ruhuna ehtiyac olurdu. Onun İnsanlığından pay götürənlər dönüb Vətəndaş – Dərddəş oldular, onun paklığında duruldular.

Dərviş Osman Əhmədoğlunun ən böyük simсарı, ruh dostu Dərd idi... Vətən Dərdi, əzizlərin problemləri, doğmaların və dostların itkisi, son zamanlar onu üzən çoxsaylı ağır cərrahi əməliyyatlar dərdi ümumi Dərdə çevrilərək, asta-asta Göylərə yaxınlaşdırırdı Onu. Bu səbəbdən də bizlərlə hər görüşünü sonucu sayaraq elə hey halallaşırdı, kövrəlirdi...

Bəlkə də bizdən ayrılmağı pandemiyanın gur vaxtına təsadüf etdiyindən, onun yoxluğuna indi də inanmırıq. Sərhədlərin bağlı olması, Onunla vidalaşa bilməməyimiz həmin inamsızlığı daha da artırırdı: şüuraltı bu həqiqəti dərk etsək belə, Dərvişlərin ölümsüzlüyünə inanmaq cəhdində bulunurduq – bu da bizə bir əbədi dərd oldu...

Və birdən bu Dərd dilə gələrək dərdli-dərdli aşağıdakı ağını oxudu:

Səni бүkdülər ağa,
Tapşırdılar torpağa.
Fələyin işinə bax,
Ömür qul – ölüm ağa.

Osman hayqırtısına qəribsəyən Borçalı özündən də böyük Dərd oldu özünə – bundan da böyük Dərd ola bilərmimi?...

P.S. əvəzi:

DƏRD

(Osman Əhmədoğluya təsəlli əvəzi)

Bizim arxamızca elə qaçacaq,
Qəlbimizdə qaysaqları açacaq,
Xain dosttək bizi qəfil qucaq –
Dərd, ay Osman Əhmədoğlu.

Qocalığa sürükləyər bizləri,
Əsirgəməz ağır verən bizləri,
Süpürəcək sevinc dolu izləri –
Dərd, ay Osman Əhmədoğlu.

Utanmadan gözüümüzü sıxacaq,
Bildirmədən evimizi yıxacaq,
Dost-tanışı bir araya yığacaq –
Dərd, ay Osman Əhmədoğlu.

Düz qamətin düz yarıya böləcək,
Deyəcək ki, “gözünüzü selə çək”.
Yanımızda diriləcək, öləcek –
Dərd, ay Osman Əhmədoğlu.

Nə müddətdir qəmli şeir yazdırır,
Toy-düyünü dar ağacdan asdırır,
Mən yetimi yas yerində azdırır –
Dərd, ay Osman Əhmədoğlu.

Bu zamana elə-belə gedəcək,
Üzümüzə gülə-gülə gedəcək,
Bizi üzüb bilə-bilə gedəcək –
Dərd, ay Osman Əhmədoğlu.

Ayaqları çoxalacaq, bilirəm,
Əməlləri çox olacaq, bilirəm...
Öldürməkçün ox olacaq, bilirəm –
Dərd, ay Osman Əhmədoğlu,
Dərd, ay Osman Əhmədoğlu.

12.02.2015

İllər ötüb keçirdi. Biz bir-birimizlə daha da dostlaşmışdıq. Bir yerdə Qobustana, Qubaya gəzintiyə gedirdik.

1970-ci ilin iyun ayında biz bir qrup tələbə Qazaxa folklor toplamağa getdik. Orada da bizə müəllimimizlə bərabər Osman rəhbərlik edirdi. Bazar günü gəzməyə gedirdik. Kürün suyunda ləzzətlə gəzirdik, dincəlirdik. Baxın, bu şəkil Qazaxda olanda çəkilib. 08. VII. 1970. Şəkil çoxdur...

4-cü kurs.Mən artıq ailəli idim. May ayında ana oldum. Onlar, yəni dörd qız və bir neçə oğlan əllərində uşaq arabası, sürə-sürə təbrikə gəldilər. Onda da bizim şəklimiz var idi. Körpə, uşaqlar və mən. Deyəsən o şəkli mən Osmanı ziyarətə gedəndə götürdü.

5-ci kurs buraxılış. Hərə bir səmtə getdi. O vaxt əl telefonları olmadığı üçün bir-birimizlə əlaqə kəsildi. Mən 3-4 qızla əlaqə saxlaya bilirdim.

Amma nə Osmanla, nə də Süleymanla əlaqəm var idi. Düzünü deyim ki, Süleyman elə tələbəlik illərindən soyuq-qanlı idi. Buna baxmayaraq, mənə çox hörməti var idi. Mənim də ona...

Nə isə... Mətləbdən uzaqlaşdım. Ailə-uşaq başımı qatdı. Vaxt sürətlə keçdi. 37 ildən sonra Osmanı və onun vasitəsilə Süleymanı tapdım...

Mingəçevirə həkimə getmişdik. Həkim güləruz, mehriban bir adam idi. O danışdıqca Osman gəldi gözlərimin önünə. Dayana bilməyib soruşdum:

- Həkim, siz haralısınız?
- Gürcüstandanam, – deyə cavab verdi.
- Harasından?
- Borçalıdanam.
- Keşəlidən olarsınız birdən, – dedim.
- Bəli, oradanam, kimi tanıyırsınız?
- Osman Əhmədoğlunu axtarıram, – dedim.

həm Güldərənlə, həm Osmanla görüntülü danışırıdıq.

... Zəng etdim. Gəlini: “Baba xəstəxanadadır, halı qəfil pisləşdi”, – söylədi. Qoşqarla əlaqəyə girdim, Güldərənlə danışdım, vəziyyətinin yaxşı olmadığını bildirdilər. 2 həftə sonra yaxşılaşdı, evə çıxdı, amma kəndə gələndə danışdıq, zəif idi. Özü dedi:

- Yaxşıyam.

Onda görüşünə gedə bilmədim. Sərhədlər bağlı idi. Virus səbəbindən heç dəfnində də iştirak edə bilmədim... Heyif... Borçalı elindən yox, Türk dünyasından – vətənə, torpağa, soy-kökünə ürəklə bağlı “savaşan-vuruşan” bir vətən oğlu getdi... Əbədiyyətə qovuşdu...

Ruhun şad olsun, qardaş! Səni tanıyanların qəlbində həmişə yaşar qalacaqsan. Gözəl ailə, gözəl övladlar, gözəl irs qoyub getdin, söz qoyub getdin. Rahat uyu Ana torpağın qoy-nunda!!!

Göyçay.

UCA DAĞLARDAN DA UCA DƏRVIŞİM

Uca dağ uzaqdan daha əzəmətli görünər. Zaman keçdikcə, böyük şəxslərin əzəməti də bunun kimidir – onların həyatdakı varlığını qoyduqları izdə, buraxdıqları yazıda görürsən və dünyadan necə kişilərin köçdüklərinə heyfslənirsən. Belə in sanlarla nə zamansa görüşdüyn, yol yoldaşı olduğunun özgə bir duyğusu var. Borçalının, eləcə də türk dünyasının böyük oğlu Osman Dərviş haqqında xatirələrim çoxdur. Dəfələrlə türk dünyasının birləşdirilməsi ilə əlaqədar səfərlərimiz olub. Hər səfərimiz bir dastandır. Sarıkamış şəhidlərinin xatirəsinin anım törəni mərasimlərinə qatılmışıq dəfələrlə. Hər dəfəsində də qarlı, çovğunlu günlərdə o uzaq yolları birgə yaxın etmişik. Təyyarə ilə də gedə bilərdi, lakin şəxsi maşınımızda getdiyimizdə ancaq sədaqət timsalı kimi bizimlə birlikdə getməyi üstün tutardı. Başdan-ayağa sədaqət, halallıq, qeyrət mücəssməsi idi. Sözü bir, üzü bir, izi bir! Yollarda çox çətinliklərimiz olurdu: qarlı dağ aşırımlarında maşın qara dirənəndə qol gücü çatmasa belə, səsiylə, sözüylə, hayqırtısıyla bizə güc verirdi. Sağ-salamat gedib mənzil başına çatırdıq ürəyi, dili dualı bu Allah adamının xeyirxah niyyətləri hörmətinə...

Heç yadımdan çıxmaz... Türkiyəyə növbəti səfərimizdə ağzınadək Türk insanı ilə dolu bir zalı öz bənzərsiz çıxışı ilə həmin andaca ayağa qaldırdı: “DİNLƏ MƏNİ, QOCA DÜNYA! MƏN SƏNİN ÖZ LƏLƏN TÜRKƏM!!!”

Hara gedirdisə, harda olurdusa, “Borçalı” deyirdi, “Türk “Dünyası” hayqırırdı, “Turan elləri” deyə haray qoparırdı. Çünki o, başının tükündən ayaq dırnağınacan Türk oğlu Türk idi!

Bir xatirə də yaddaşıma əbədi yazılıb: Bakıda geniş bir zalda mənim 60 illik yubileyim düzənlənmişdi. Burada dünyanın müxtəlif yerlərindən dəvət olunmuş çoxsaylı elm, mədəniyyət, incəsənət xadimləri, siyasət adamları, şair və ziyalılar iştirak edirdilər. Ən çox diqqəti cəlb edən isə Böyük Türk aydını Ozan Arifin iştirakı idi ki, hər kəs onunla salamlaşmaq, görüşmək istəyirdi. O zaman Osmanımızın keçirdiyi hissləri sözlə ifadə etmək mümkün deyildir. İki dəyərli, ləyaqətli, bənzərsiz, halal Türk Oğlunun qarşılaşması ayrı bir ovqat gətirmişdi həmin məclisə...

Həmin məclisdə Ozan Arif ünvanıma aşağıdakı şeiri səsləndirdi:

GÖÇMEK YOK!...

***“Gardaşım Hüseyn Artıkoğluna 60 ad günü
münasibətiyle...”***

Hüseyn Bey, bu dünyada bir işe,
Yaramadan bu dünyadan göçmək yok...
Kızıl Elma, Turan denən o düşe,
Uramadan bu dünyadan göçmək yok...

Allah sana uzun ömürlər versin,
Çok yaşa ki, senin gözün de görsün,
Gözün de, gönlün de murada ersin,
Eremeden bu dünyadan göçmək yok...

Bedenler kocalır, gönül kocalmaz,
Kocalan gönülle hic bir halt olmaz,
Turan bağlarının gülleri solmaz,
Deremedən bu dünyadan göçmək yok...

Kocaldıkca erimek yok yağ gibi,
Tam aksine, yeşermək var bağ gibi,
Türke düşman karşısında dağ gibi,
Duramadan bu dünyadan göçmək yok...

Görüyorsun Kırım, Kerkük bir sürü,
Bana göre esir hala her biri,
Esir Türkün kolundakı zinciri,
Kıramadan bu dünyadan göçmək yok...

İki Azərbaycan ama bir millet,
Bu iki gardaşı etmeden halvet,
İkisinden şöyle koca bir dövlət,
Kuramadan bu dünyadan göçmək yok...

Arif der ki, yakalayıb o çağı,
Hüseyn bey aşacağız o dağı,
Azad Karabağı, hür Karabağı,
Göremədən bu dünyadan göçmək yok...

5 Ekim 2010-cu il. Bakü.

Mənim şair qardaşım Dərviş Osman isə Ozan Arifin həmin şeirinə sonralar belə bir nəzirə ilə cavab vermiş, onu qəzetdə çap etdirmişdi:

Qocalmaq yox, Ozanım!

Ozan Arifə

Arzuların zirvəsinə bir ömür,
Ucalmaq var, qocalmaq yox, Ozanım!
Damarında axan qanın Araz, Kür,
Güc almaq var, qocalmaq yox, Ozanım!

Nə qədər ki, haqq-ədalət nazilif,
Hər tərəfə yağı düşman düzüluf.
Haqqa yürüş alnımıza yazılıf,
Öc almaq var, qocalmaq yox, Ozanım!

Turanımın qəlbi dağlı, bağırı qan,
Yer göynəyir, göy kişnəyir ağrıdan,
Qanımıza susayan hər yağıdan,
Bac almaq var, qocalmaq yox, Ozanım!

Dağda qardı – saçlarına düşən dən,
Yollarında az olmayıb duman, çən,
Neçə-neçə kəcrəftara ürəkdən
Kəc olmaq var, qocalmaq yox, Ozanım!

Zalımların yurdunda turp əkdirib,
Bu dünyaya Haqdan sınır çəkdirib,
Xaqanları dizi üstə çökdürüb,
Tac almaq var, qocalmaq yox, Ozanım!
Bac almaq var, qocalmaq yox, Ozanım!

Dərviş Osman. 2012-ci il

İndi bu ünlü Türk oğullarının hər ikisi Haqq dünyəsindədi.
Məkanları cənnət, idealları həqiqət olsun böyük Türk
övladlarının, haqq-ədalət carçıların...

SEVƏNLƏRİ SEVƏN

Nə tez ayrılığa “hə” dedin, dostum?

Sazımız arzuya son ağı çaldı.

Acı ayrılıqdan, a Dərviş Osman,

Şirin xatirələr yadigar qaldı.

Günlərin bir günü, dünya koronavirus kabusuna büründüyü günlərin birində telefonuma zəng gəldi. Eşitdiyim bu səs mənəvi ana kimi qəbul etdiyim, həmişə, hər məclisdə, hər görüşdə ürəkaçan sevinc dolu təbəssümü, gülüşü ilə bizi sevindirən bu səs gözlərim önünə gəldi, qulaqlarımda səsləndi. Bu anda eşitdiyim səs isə dediklərimin əksi oldu: kədərli, qəmli, ürəkaçıdan olduğunu duydum. Salamlaşmağı belə un-
utdu, bir az da nəfəs dərdiyini hiss etdim. Özünə yaraşmayan xırıltılı bir səslə dedi: “Bilal müəllim, sevimli dostumuz, gözəl insan, şair, publisist Osman Əhmədov bu dünyanı tərk edib...” – dedi. Xətrini dünyalar qədər istədiyim, mənəvi anam kimi qəbul etdiyim şair, publisist, uzun müddət “Elimiz.Günümüz” qəzetinin təsisçisi və baş redaktoru olmuş gözəl Azərbaycan türk qızı Qiymət xanım Məhərrəmli idi.

Xəbər məni yaman tutdu. Baxmayaraq ki, mən Osman Əhmədovlu ilə məclislərdə, şənliklərdə, tədbirlərdə yanaşı oturub-durmamış, yol yoldaşı və çörək dostu da olmamış, aramızda yaş fərqi olsa da, o gözəl insanla məslək dostu, ürək dostu olmuşuq. Üzbəüz görüşməyə də, keçən əsrin 70-ci

illərindən onun yaradıcılığından xəbərim var idi. Nə vaxtsa onun “Əldən gedən gəncliyim” şeirini oxumuşdum. Orada özünün gəncliyinə yaraşdırmadığım fikri məni düşündürmüşdü. “Saçlarıma dən düşüb, gedim vermə mənə qəmi” – deyib bığ yeri yenicə tərləmiş bir gənc. Başqa bir yazısında isə demiş olduğu sözlər onu mənim nəzərimdə göylərə qaldırdı: “O gecə Təbrizdə qar yağdı. Mənim sə içimdə elə bir atəş varıydı ki, külli-ələm buz bağlasaydı belə, yenə onu əridə, suya döndərə bilərdi”. Bəli, belə bir ürək sahibinə necə “Eşq olsun!” deməyəsən. Onun belə ürəyini duyan, onu hiss edən dostlarından biri də mən idim. O ürəyin yoxluğuna təəssüflənən mən...

O, ayağına dəyən daş-kəsəyi, önündən əsən güclü küləyi, başına vaxtsız yağan qarı görüb demişdi: “Döz, bağı daş olan könlüm!” Ürək dostları ilə Koroğlunun izinə də düşmüşdü Dərviş Osman. Sınıqkörpünü “Sınan qürurumuz” adlandırdı. Ancaq heç vaxt öz qürurunu sındırmadı.

Mənəvi anamız olan Qiymət xanımın: “Tiflisin yolları dolanbadolan...” yazısına sanki cavab kimi Osman demişdi: “Bu yolçuluq heç zaman bitməyəcəkdir!” Nə deyəsən fələk deyənə? Bir də rəhmətlik şairimiz də deməmişdimi: “Hər kəs yüz il yaşamasa, günah onun özündədir?!” Osmanın bir beyti də mənim nəzərimi cəlb etmişdir:

Bu Dərviş ölüyə bir taymış deyın,
Bəlkə xatırlandım belə-belə mən...

“Xatırlanırsan, dostum, illər boyu xatırlanacaqsan da. Ona sənəin haqqın var!” – keçdi mənim ürəyimdən.

O sevilməzdi əgər Bəxtiyar Vahabzadəni, Səməd Vurğununu... Borçalını, elini-obasını, xalqını, “Elimiz. Günümüz”ü, dostlarını, Vətəni Azərbaycanı, Bütöv Türk Dünyasını

sevməsəydi. Sevdidi də, sevildi də! O “sevərək yaşadı, sevilərək də dünyasını dəyişdi!”

2012-ci ilin mart ayında deyib Osman: “Elimiz.Günümüz” adlı dünyanın bir üzündə mənəmsə, “bizdən olanlar”a salamlar olsun!” Bizlər də o zamanlar onun salamını qəbul etdik.

“219-cu auditoriyada Bəxtiyar Vahabzadə dərsləri” əsəri onu sevənlərin sayını xeyli artırdı. Bu əsər onun müəlliminə olan hörmətinin bariz əlaməti oldu. Yuxarıda dediyim kimi, biz üzbəüz görüşməsək də, yazılarımızla tanış idik. Bəlkə də “Azərbaycan” nəşriyyatında dəfələrlə qarşılaşmışıq, salamlamışmışıq, tanış olmadığımıza görə görüşməmişik.

Bizim ilk görüşümüz belə oldu:

16 iyun 2010-cu ildə işdən çıxıb “Elmlər Akademiyası” metrosuna gedirdim. Bağdan keçərkən Qiymət Məhərrəmlini gördüm.

- Salam, Bilal müəllim, - deyib mənə tərəf addımladı.
- Əleykəssalam, anacan, - dedim.

Qiymət xanımın yanındakı tökmə bədənli, xəssifətli adam:

- Qiymət xanım, deyəsən oğul anasından çox qocadır, - dedi.

“Əhməd haradadır” kinosunu yada salıb gülüşdük də...

- Bilal müəllim, bu, şair dostumuz Ösmən Əhməd-oğludur...

- Osman, bu sənən?! Atalar gözəl deyib: “İgidin adını eşit, üzünü də gör!” – deyib qucaqlaşdıq dogma həsrətliyə qucaqlaşan kimi. “Elimiz.Günümüz” qəzetində nə vaxtsa Qiymət xanımın, Osmanın şair Rza ilə görüşündə Osmanın dediyi: “Gəl oxuyaq dərdimizi...” sözləri yadıma düşdü. Burda da mən dedim: “Gəl oxuyaq dərdimizi!” Yenidən qucaqlaşdıq. Osman əlini çiynimə qoyub: “Nə yaxşı ki, səhifələrinə imzalarımızla görüşdüyümüz “Elimiz. Günümüz” var”, - dedi. Mən də üzümü Qiymət xanıma çevirib: “Nə

yaxşı ki, sən varsan, sənin sayəndə “Elimiz.Günümüz” var, anacan, - dedim. - Gürcüstan Respublikasının “Şöhrət” ordenli şairini, Aşıqlar Birliyinin sədrini, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvünü, mənim çox qədim dostumu mənimlə görüşdürdün. Bax, buna görə sənə çox dəyərli təşəkkür düşür, ana!”

Bundan sonra görüşlərimiz sıralandı. Onlardan bir neçəsini qeyd etmək istədim.

... 27 sentyabr 2010-cu ildə Osmanla Qiyməti televiziya ekranında gördüm. Onların çıxışlarına diqqətlə qulaq asdım. Onların söhbətləri xoşuma gəldi. Bir neçə saatdan sonra tənbellik etmədən Qiymət xanıma zəng vurdum.

- Belə uğurlarınızı çox tez-tez görmək istədim, hər ikinizə də yeni-yeni uğurlar arzulayıram, - dedim.

- Sağ olun, Bilal müəllim, təşəkkür edirəm. Osman da...

- Razılığımı bildirirəm, dostum, diqqətinə görə də təşəkkür edirəm. Sağlıq olsun, görüşərik, - dedi Osman.

6 oktyabr 2010-cu il. Nəşriyyatın 6-cı mərtəbəsində “Elimiz.Günümüz” qəzetinin darısqal, lakin dünyalar sığan redaksiya otağında görüşdük. Söhbəti Osman açdı: “Bilal müəllim, çox təəssüflər olsun ki, həmişə yana-yana təriflədiyin Dağ Borçalısının Ləmbəli kəndində bir dəfə də olsun olmamışam...”

- Elə mən də sənəin dogma yurdun Keşəlində olmamışam.

- Sağlıq olsun, biz Keşəlində görüşərik. Ancaq sənəin o Ləmbəlin ilə görüşümüz qalsın sonraya...

Qəzet üçün hazırlamış olduğum “Təki, son görüşümüz olmayaydı, ata” yazımın sərlövhəsini oxuyan Osman əlimi sıxaraq: “Amin! Amin!” – dedi. Onun əlindən ürəyinin hərərətini duydum.

6 dekabr 2010-cu ildə olan görüşümüz heç vaxt yadımdan çıxmaz, çıxası da deyil. Yenə həmin darısqal otaq.

Özü sayammadı, taleyi saydı,
Yetmiş bir yaşında bağladı yolu.
Xəbəri dostları ətrafa yaydı,
Döydü gül-çiçəyi ələnən dolu.

O hələ nə qədər ulduzu, ayı
Vətən göylərinə paylamalıydı.
Ölməli deyildi yazın ilk ayı,
Gəncləri döyüşə haylamalıydı.

“Başkənd” dedi, paytaxt dedi Təbrizə,
Dilə gətirmədi o tay-bu tayı.
Vətən, yurd yolunda çökərdi dizə,
Heç vaxt qınamazdı o Araz çayı.

Öləsi deyildi o Dərviş Osman,
Dünyanı Ay kimi dolanmalıydı.
Sağında Qoşqarı, solda Savalan
Qoşa ulduzlartək dayanmalıydı.

De, “sizdən olanlar” neyləsin, dostum,
Sənin cənazənə girə bilmədi.
Bu dərdi kimlərə söyləsin, dostum,
Sadə başsağlığı verə bilmədi.

Dayanır qarşımda dərviş libasda,
Çiyində naxışlı heybəli Osman.
Qiymət, olmasaq da hüzürdə, yasda,
Bizimlə görüşür Keşəli Osman.

bildirmədən. Demək ki, Osman babam həm də mənim ustadım olub.

Yalandan, elə-belə kimsəni sevməzdi...

Həqiqəti, doğrunu, düzü, insanlığı, gözəlliyi sevərdi Osman babam!

“Nargilə bir tapıntıdı bizim üçün, Borçalı üçün, sazımız üçün!” – deyərdi, səslənərdi hər kəsə.

Mən Osman babaynan fəxr edirdim, qürur duyurdum. Səfərlərdə çıxış edən zaman kəndisini alqışlayan əllərin çoxluğunu, səsini eşitdiyim, gördüyüm, duyduğum zaman sevincimdən kövrəlirdim.

Yeri, göyü silkələyən çıxışı var idi. Allah göndərmişdi o gözəl bəndəsini eli üçün, torpağı üçün... Ağillısı, dəlisi üçün.

Elə-belə gəlməmişdi bu dünyaya...

Gözəl babam gözəllik vurğunu idi.

Dostlarnan görüşəndə fikir verirdim, sevincindən kövrəlirdi. Xatirələri yada salır, dinlədirdi mənə də. Mən də kövrəlirdim. Onlara baxıb onların sevgisinə şahid olurdum. Demək ki, böyük insan sevgisi bu cür olurmuş!...

Bəzən düşünürəm, öz-özümə söylənirəm. Səsnən bildirirəm ki, ay Osman babam, məni tək, yalnız qoyub getdin! Ancaq belə olmadığına əmin oluram, məni çox sevdiyi, canından da çox sevdiyi Borçalı üçün, eli üçün, torpağı üçün yetişdirdi. Yəqin ki, o bu gücü məndə görürdü. İnanırdı mənə. Borçalısı üçün xeyirli olacağımı düşünmüşdü elə onda da.

Yaddaşıma həkk olub hər sözü-söhbəti... Məzəli şirin xatirələri bugün olmuş kimi ağılımdadı. Hər kəlməsi dərin mənə, anlam daşıyırdı.

Son günlərində – xəstə yatağında son ziyarətimdə, məni görüb yenə sevindi, həyəcanlandı. Dikəldi, oturmaq istədi. Yemək ismarlamaq istədi...

Canım Osman babam mənim! Başımı sinəsinə sıxıb dua

elədi: “Harada olsan, yolun açıq olsun, balam!” – dedi. Gözəl gün arzuladı. O halda ikən məni düşündü, evə necə qayıdacağım barədə soruşdu evdəkilərdən. “Qızı rahat yola salın”, – dedi. “Mənim balam, artıq gedirəm”, – dedi. Gözlərində nə qorxu, nə kədər görmədim amma. O an belə məni yenə kəndisinə heyran etdi...

Hər addımında, hər sözündə səni xatırlayacam, mənim unudulmaz Osman babam! Gələcək nəsillərə, şəyirdlərimə səni anladacam hər zaman...

Yerin cənnət olsun, böyük Türk!

Tbilisi, Gürcüstan.

Məhəmməd YUSİFOV,
dostu.

DAİMİ YAŞAMAQ HÜQUQU QAZANAN BÖYÜK İNSAN – OSMAN ƏHMƏDOĞLU

Şair Osman haqqında xatirə yazmaq lazımdır deyiləndə, çox qəribə duyğular bürüdü qəlbimi. Xeyli fikrə daldım, öz-özümə dedim: “Ay gidi dünya, gör nələr gəldi başımıza? Axı biz öyrəşmişdik tanınmış və görkəmli şəxsiyyətlərimizin haqqında kitablar, xatirələr, şeirlər yazsa şöhrətli qələm sahibimiz Şair Osman. İndi isə bizlər nəse yazmalı olmuşuq onun haqqında...”

Bu durum sözün həqiqi mənasında şəxsən mənə çox ağrılı oldu. Şair Osman Əhmədovlu şəxsiyyətini iki-üç səhifəlik bir yazıda möhtərəm oxuculara çatdırmğa nə dərəcədə nail olacam bilmirəm.

Mən Osman müəllimi lap uşaq vaxtından tanıyıram. Hələ orta məktəbdə oxuyan vaxtları o öz yoldaşlarından fərqli və qeyri-adi cəhətləri ilə seçilirdi. Misal üçün, o heç vaxt futbol oynamadı. Halbuki, 60-cı illərdə idmanın bu növünə gənclər arasında böyük həvəs var idi. Amma o harda olurdusa-olsun, tamam başqa ab-hava yaranırdı, danışanda həmişə şeir dilində danışardı. Həmin dövrlərdə rus dilində danışmaq, ailədə və ictimai yerlərdə bu dildə ünsiyyət qurmaq sanki hər bir sovet gəncinin vətəndaşlıq borcu kimi tələb olunurdu. Amma gənc Osman bu dili öyrənməyə heç vaxt cəhd belə eləmədi. O deyirdi, bu dil imperiya dilidir. Mənim özümün möhtəşəm Türk dilim var.

Şair Osman Əhmədovlu bir azadlıq simvolu idi. O, sözündə də, bütün gördüyü işlərdə də azad və sərbəst olmağı sevdi. Yaşadığı bu ömür payını da tam azad və bağımsız yaşadı. Sevməzdi kiməsə tabe olsun. Soruşanda ki, ay şair, belə savadlısan, nəinki öz ədəbiyyatımızı, bütün dünya ədəbiyyatını və tarixini dərinlən bilən biri kimi niyə rəsmi olaraq bir məktəbdə və ya universitetlərin birində çalışmırsan? Onun cavabı belə idi: “Mən azad yaşamaq istəyirəm”.

Ömrünün təxminən son 40 ilini Borçalıda gedən bütün ədəbi-bədii, siyasi proseslərin hər birində çox fəal iştirakçı və öndə gedən biri olubdur. Elə bir yığıncaq olmazdı ki, orda şair Osman söz deməsin. Toylarımızın, el məclislərinin yaraşığı idi. Bütün məclis böyük intizarla onun çıxışını gözləyərdi.

Bizim işimiz yerli əhali ilə rayon rəhbərliyi arasında bir barış yaratmaq, dövlətin əsas siyasi xəttinə dəstək vermək üçün əhali arasında təbliğat aparmaq idi. Qrupun rəhbəri isə o zamanlar böyük hörmət sahibi olan Allahverdi Hüseynov idi (Allah ona da rəhmət eləsin). O baxdı ki, şair Osman hara gedirsə, bütün insanlar onun başına yığılır, ona çox diqqətlə qulaq asır, onu eşidirlər. Qısa bir müddətdə o, artıq Qabal

camaatının sevimlisinə çevrilmişdi.

Allahverdi Hübətov bu vəziyyəti görüb belə bir müraciət edərək dedi: “Ay şair, bu 40-50 nəfərin birlikdə görə bilmədiyi işin sən tək öhdəsindən gəlirsən. Gözəl natiqliyinnən, sözünnən, şeirlərinnən bu camaatı sanki ovsunlamısan. Halal olsun sənə!...”

Elə oradaca Qabalın səfali bir guşəsində qərar qəbul olundu ki, qarşıdan gələn yaxın bir müddət ərzində möhtərəm şairimizin 50 illik yubileyini böyük təntənə ilə qeyd edək.

Doğrudan da, elə həmin il Osman Əhmədoğluya Marneuli rayon Mədəniyyət evində möhtəşəm bir yubiley keçirildi.

“Şöhrət” ordeni və pul mükafatı ilə təltif olundu. Etiraf edək ki, Borçalımızda hələ heç bir kəsə bu dərəcədə yüksək səviyyədə yubiley qeyd olunmamışdır.

Bütün bunların hamısını Osman müəllim özü qazanmışdır. O bütün həyatını, bilik və bacarığını türkçülüyə və Türk Dünyasına həsr etmişdir.

Mən bu sətirləri yazanda artıq yaralı yerimiz olan Qarabağ düşmən işğalından azad olunmuşdur. Heyf ki, möhtərəm şairimiz bu günləri görmədi. Çox möhtəşəm əsərlərin oxucusu ola bilərdik, amma neyləmək olar...

Şair Osman Əhmədoğlunun ruhu şad, məkanı cənnət olsun.

Mən şəxsən fəxr edirəm ki, onunla eyni bir dövrdə eyni bir eldə-obada yaşadığ, ömür sürdük.

Mən əminəm ki, Osman müəllim onu tanıyanların yaddaşında daim yaşayacaq.

Borçalı, Gürcüstan.

 Elbəyi CƏLALOĞLU,
şair-publisist.

HEÇ BİR COĞRAFİYAYA SIĞMAYAN TÜRK LÜK CARÇISI

Ziyalıları görünməyən məmləkətin özü də görünür. Həm də ziyalıları görünmədikdə kütlə intəhasız qaranlıqlardan bezibmiş kimi, ziyanı şimşəkdə, ildırımında da axtarır, bu isə ziya əvəzinə fəlakətlər gətirir. Bu fikirlər hər zaman beynimdə gəzir, məni düşündürür. Ona görə də, çağdaşı olduğum ziyalıları qabartmağı, daha doğrusu, onları olduğu kimi təqdim etməyi özümə vətəndaşlıq borcu hesab eləmişəm. Bu ideyama əvəllər ara-sıra həyata keçirsəm də, son illərdə daha mütəşəkkil şəkildə təqdim etməyə başlamışam. Güman edirəm ki, hörmətli oxucu bu layihəm əsasında təqdim etdiyim portret yazılardan xəbərdardır. Layihə üzrə qiymətli dostum, mərhum şairimiz, “Borçalı Cəmiyyəti” İdarə Heyətinin üzvü olmuş Dərviş Osman Əhmədoglunu da öz reallığı ampluasında təqdim etməyi qarşıma məqsəd qoydum və bu arzumu Osman müəllimin 70 yaşının tamam olduğu 2018-ci ildə reallaşdırdım. Həmin yazı “Elat fədailəri: Mədəd Coşqun – 80, Dərviş Osman – 70” adlı kitabımda yer aldı. Qeyd edim ki, həmin il ustad şairimiz Mədəd Coşqunun da yubiley ili olduğu səbəbilə hər iki ustad haqqında olan sənədli povestimi və dostların xatirə yazısını bir kitabda cəmləşdirdim. Amma heyif ki, bundan iki il sonra Osman qağanı itirdik. Allah yerini cənnət eləsin!

Bütün bunların müqabilində Osman müəllimlə doğulduğu

Keşəli kəndində, öz evində görüşdük və Güldərən ananın (Osman qağanın həyat yoldaşı) samovar çayından içə-içə söhbətimizi səsyazanın yaddaşına köçürtdüm. Nəhayət, “Dağ yolunda, köç arabasında, elatın içində doğulan şair” adlı həmin yazı sanki Dərviş Osman Əhmədovun danışan portreti oldu. Yazı ilə maraqlananlar, oxumaq istəyənlər yuxarıda adını çəkdiyim “Elat fədailəri: Mədəd Coşqun – 80, Dərviş Osman – 70” adlı kitabı kitabxanalardan əldə edə bilərlər.

Dərviş Osman Əhmədov, dedikdə hər şeydən öncə gözümün qabağına sadə təbiətli, həlim xasiyyətli, səmimi, təmənnəsiz, ruhani dünyası zəngin bir şair, onun heç kimə bənzəməyən, yalnız özü olan şeirləri, bir də uşaq vaxtlarımda kəndlərinin yanından keçdikcə, onun oradakı uca çinar ağaclarının arasında gəzişərək, əlində kağız-qələm tutmuş, qapqara bıığı ilə saqqalının sərhəd tanımadan bir-birinə qarışdığı nəhəng bir şair görkəmi gəlir. Şairlik Allah vergisi olsa da, yaradıcılığım sahəsində ilk addımlarıma xeyir-dua vermiş, ilk uğurlarıma sevinmiş Osman müəllimin gənc vaxtlarında Bəxtiyar Vahabzadə, Xəlil Rza və s. kimi inqilabçı şairlərin rəndəsindən çıxdığını sonralar biləcəkdim. Bəs, görəsən şeir və şairlik nədir?

Məndən soruşsalar ki, şeir nədir, mən onun kiminsə təsviri, tərif, tənqidi, maddi mahiyyət daşıyan nəyinsə yazılı forması və ya şəkli olduğunu deməzdim, mən şeirin şairin canlı şahidi olduqlarının, eyni zamanda qəlbində keçirdiyi hisslərin onun təxəyyülündə, bəlkə də yaddaşında yaratdığı obrazların ruha təsiri və ruhun onu hansı şəkildə yenidən təfəkkürə ötürməsinin, o ilahi hissənin – vəhyin maddiləşdirilmiş bədii təsviri və onun fəlsəfəsinin lirik ifadəsi olduğunu deyərdim. Və əlavə edərdim ki, şeir İ.Nəsimidə olduğu kimi, bəzən ideoloji-fəlsəfi, ictimai-siyasi əsaslara dayansa da, əsasən millətin dilinin və mədəniyyətinin ən sədaqətli mühafizəkarıdır.

Qeyd etmək istəyirəm ki, yalnız özü olan, heç kəsə bənzəməyən şairlərimiz az deyil, onlardan biri də bu yaxınlarda haqqa qovuşmasının bir ili tamam olacaq, yaradıcılığı və həyat trayektoriyası ilə heç kəsi təkrarlamayan

ustad şairimiz Dərviş Osman Əhmədoğludur. Onun ağırlı, lakin şərəfli həyat hekayətinə nəzər saldıqda baxırsan ki, həyatı həm də özünün danışiq tərzinə, səmimiyyətinə, gülüşünə, yerişinə, duruşuna və şairliyinə dəyişik düşəcəyi qədər bənzəyir.

Bu yerdə yadıma Zəlimxan Məmmədlinin 55 yaşı münasibətilə düzənlədiyimiz tədbir düşür. Dərviş Osman məclisə gecikmişdi, lakin daxil olan kimi, heç kimdən soruşmadan birbaşa səhnəyə çıxdı və mikrofonu götürüb danışmağa başladı. İştirakçılardan üzr istədikdən sonra belə bir ifadə işlətdi: “Bu yaxınlarda Türkiyədən gəldim, bir-iki gün sonra Təbrizə getdim, oradakı müqəddəs yerləri ziyarət etdim, daha sonra Bakıya qayıtdım və Borçalıya döndüm, Başkeçidə Bolnisə səfər etdim və nəhayət, elə bu an gəlib Bakıya çatdım, özümü Zəlimxan bəyin yubileyinə yetirdim. Vallah, mənim həyatım yollarda keçir, elə yollarda da öləcəm”. Bəli, doğrudan da Osman Əhmədoğlu ömrü boyu dərvişlibas olub Türk ellərini qarış-qarış gəzib və “Dərviş” təxəllüsünə sahib olub. Harada Türk varlığı ilə bağlı tədbir var idisə, Dərviş Osman mütləq orada olmalıydı. Onun nə coğrafiyası, nə miqyası, nə də çərçivəsi bəlli deyildi, o, çərçivəyə, coğrafiyaya sığan adam deyildi. Mənə elə gəlir ki, bu cür adam dünyada bircə nəfər olub, o da Dərviş Osman Əhmədoğludur. Osman qağa canını, həyatını yollara xərclədi, müqəddəs amallar, ruhani məqsədlərə sərf elədi və sonda ömrünü də yollara, bir carçı kimi, zəngin mənəvi Türklük ideyasını yaşadan ruhani yollara bağışladı və özü demişkən “yollarda öldü”.

Osman qağanın ruhu şad, yeri cənnət, yolu davamlı olsun!

Bakı, 08 fevral 2021-ci il.

VAXTI DÖY

(Dərviş Osman Əhmədoğlu xəstə yatarkən)

Yatma, dur ayağa, ay Osman qağa,
Dostu dost əlindən üzmək vaxtı döy!
Nail olmamışdan zəfər çalmağa,
Əzrayıl rəqsinə süzmək vaxtı döy!

Hələ çox arzular durur qabaqda,
Səndən ilham umur gələn qonaq da.
Doğma da məyusdu indi, qıraq da,
Ürəklərə kədər düzmək vaxtı döy!

Hayın Borçalıdan çatır Altaya,
Ləngərin eşq verir bu tay-o taya.
Səni Allah yazıb ulu dəryaya,
Hər çayın suyunda üzmək vaxtı döy!

Böyük türk oğlusan, amalın bəlli,
Bir olsaq, hər müşkül tapacaq həlli.
Babalar misallı, dədə məsəlli
Şair itkisinə dözmək vaxtı döy!

Dur, ay Osman qağa, əyilməsin yol,
Uğurlar parlasın qarşıda bol-bol.
Sal Cəlaləğlunun boynuna bir qol,
İnan ki, tək-tənha gəzmək vaxtı döy!

ŞAİRLƏRİN OSMANINI İTİRDİK

(Dərviş Osman Əhmədoğluya vida sözü)

Bir az da seyrəldi sıramız bu gün,
Şairlərin Osmanını itirdik.
Harda olsa, ocağıydı bir düjün,
Sanki elin imanını itirdik.

Hayqırdı Borçalıdan Altaya,
Anam deyib boylanardı hey Aya.
Okeçdikcə Araz çayı o taya,
Heç deməzdik, biz gümanı itirdik.

Söhbət bizi al-yaşılı tutanda,
İrəvana, Zəngəzura çatanda,
Söz gözünə Qarabağı qatanda,
Söyləyərdi, biz simanı itirdik.

Bir türküydü, türklüyün simgəsiydi,
Oğuzların, qıpçaqların səsiydi.
Dağ başına bəzək verən sisiydi,
Ulu dağın dumanını itirdik.

Osman bəlkə türklüyün mərkəziydi,
Osman bəlkə türklüyün lap özüydü,
Osman türkün deyiləsi sözüydü,
“TÜRK” adında bir ümmanı itirdik.

Daş atdılar əyilmədi, sınmadı,
Dan, dedilər, heç özünü danmadı.

Haqdan başqa bircə sözü qanmadı,
İndi görün biz nə anı itirdik.

Osman Borçalının dadı-duzuydu,
Yetmişiki yaşlı körpə quzuydu.
Osman bircə sifət, bircə üzüydü,
Məyus oldum, nə imkanı itirdik.

Osman bir kəliydi dizləri qanlı,
Osman igidiydi Mete nişanlı.
Osman heykəliydi canlıdan canlı,
Gör nə boyda bir insanı itirdik.

Təklənirəm deyən yavaş-yavaş mən,
Getdi Abbas, getdi Osman, Zəlimxan.
Nə vaxtsa dostlara qovuşar bu can,
El söyləyər, biz cahanı itirdik.

Niyə əl çəkməyir bu azar bizdən,
Çoxmu köç edəcək hər yazar bizdən?
Tarix çox eşələr, çox qazar bizdən,
Tapdığını verər, tanı, itirdik.

Son vidaya gedənmədi Elbəyi,
Taclı virus kəsib əli, ətəyi.
Novruz günü bir dərvişin ölməyi,
Dedi bizə, imtahanı bitirdik.

 Güllü ELDAR TOMARLI,
şair-publisist.

SƏNİ HEÇ VAXT UNUTMAYACAĞAM, OSMAN BABAM!

Dərviş Osman Əhmədoglunun xatirəsinə həsr olunur...

İnsanın hər zaman insana, insanlığa ehtiyacı var. Qəlbi insanlıq üçün döyünənlər Allahın ən saf bəndələridir. Ona görə də, o cür insanlar böyük sevgilə könüllərdə taxt qururlar. İnsanlara örnək göstərilirlər. Və dünyasını dəyişəndən sonra da xoş və şirin xatirələrdə yaşayırlar. Onların haqq əməlləri bir yol göstəricisi əvəzi görünür. Kimlər ki həyatda bu cür adamlarla ünsiyyət qurur, ondan öyrənir və öyrənirik. Öyrəndikcə də təkmilləşir və bundan da daha çoxları dərs alır. Sən məktəbiydin, tarixiydin, şairiydin, müəllimiydin, dahiyydin, müdrik idin, sadə idin, səmimi idin, hərdən sərt, hərdən ipək kimi yumşaq idin, kövrək idin. Haykırtın da möhtəşəm idi, kövrəkliyin də.

Ağlaya-ağlaya yazıram. Qələmim titrəyir. Heç bilmirəm nə yazıram. Nə gəlir yazıram. Xatirələrim çözələnir. Yadıma nələr düşür və elə birdən də hər şeyi unuduram sənsizliyi düşünəndə. Ömrünü belə yaşamağa dəyərmiş, Babam. Yollarda, səfərlərdə, tədbirlərdə... Yaxın demədin, uzaq demədin, getdin. Yolların qoynumda dünyanı gəşt etdin. Özünən demədin, haaaa... Eldən-obadan, dəyərlilərdən dedin. Borçalını və Borçalılını qaymaqlarını tanıtdın.

Aşıq Hüseyn Saraclı can verəndə səni çağırdı və özünü

Sağlığında yazdığım şeiri təqdim edirəm:

Şair Dərviş Osmana

(Gürcüstan Aşıqlar Birliyinin sədri, tanınmış şair Dərviş Osmana)

Mən sənə əzəldən baba demişəm,
El-mahal demişəm, oba demişəm,
Borçalı adında düha demişəm.
Sənə kömək olsun böyük yaradan,
Ay Osman Əfəndi, ay Dərviş Osman.

İman gördüm əsilində, soyunda,
İnam gördüm Haqq göndərən payında,
Sədaqət var çörəyində, suyunda,
Ay Vətən sevdalı mötəbər insan,
Ay Osman Əfəndi, ay Dərviş Osman.

Bir kitabsan, dastandı hər varağın,
Bu dünyaya yayılıbdı sorağın,
Görüm daim uca olsun bayrağın,
Sənin halalındı qazandığın şan,
Ay Osman Əfəndi, ay Dərviş Osman.

Gur bulaqсан o dağlardan süzülən,
Hər kəlamı qatar-qatar düzülən,
Bir yazısan millətimə yazılan,
Bu Vətən naminə daim alış, yan,
Ay Osman Əfəndi, ay Dərviş Osman.

Aqillər dərs aldı sınaqlarınnan,
Sındı sınıq körpü qınaqlarınnan,
Sənə sadiq qalan torpaqlarınnan,
Dağ oldun qoynuna sığındı duman,
Ay Osman Əfəndi, ay Dərviş Osman.

Saraldın kölgədə, yandın gündə sən,
Düşmədin kəməndə, felə, fəndə sən,
Baban Osman kimi mömin bəndəsən.
Əzəldən dolaşır ruhunda iman,
Ay Osman Əfəndi, ay Dərviş Osman.

Ağ saçların qayğıların gülüdür,
Danışdığın Dədəm Qorqud dilidir,
Karvan-karvan dərd sinənə yeridi.
Səni dağ-dağ etdi bu sönük zaman,
Ay Osman Əfəndi, ay Dərviş Osman.

Vətən dedin, var-dövlətə uymadın,
Vüqarını mənşəb üçün əymədin,
Yurd daşısan, yurdu yada qıymadın.
Sənə meydan olsun yer, göy, asiman,
Ay Osman Əfəndi, ay Dərviş Osman.

Güllü Eldar duaçıldı, nur ol sən,
Nə ki varsan, olduğuntək gur ol sən,
Bax, beləcə qocal görüm, pir ol sən.
Ruhunda yaşasın qoy ulu Turan,
Ay Osman Əfəndi, ay Dərviş Osman.

 AŞIQ FƏRHAD ƏZİZ,
Borçalı.

SEVİMLİ ŞAİRİM, HƏM FƏXRİM MƏNİM

Mən şair Osman Əhmədoğlu haqda nə qədər danışsam da, yenə az olar, çünki o, qeyri-adi bir insan idi. Sıx münasibətlərimizlə fəxr edirdim və mənim də iş yerim rayonda olduğundan, tez-tez görüşər, oturub çay içər, dərdləşərdik. Həmişə də: “Fərhad Əziz mənim dostum, kiçik qardaşımdı”, - deyərdi.

Şairlə mən dəfələrlə tədbirlərdə, səfərlərdə olmuşuq. Elə beş dəfə qardaş Türkiyədə – onun da ikisini çox hörmətli (mamam) Qiymət xanım Məhərrəmli ilə birlikdə...

Osman Əhmədoğlu çox mehriban və qayğıkeş insan idi. Mən 2014-cü ildə Bakıya köçməli oldum. Bakıda da görüşlərimiz olurdu.

Ancaq sabahı bilmək olmur. Şairin ölüm xəbərini (uğursuz 2020-də) mənə telefonla bildirdilər. Dünya gözlərimdə qaraldı, özümü saxlaya bilməyib hönkürtü ilə ağladım (O an qonşum da yanımda idi). Soruşdu, niyə ağladın? Nə olub? Mən için-için ağlaya-ağlaya: “Osmanım köçüb...” – dedim. Dübarə soruşdu ki, o nəyin idi, kim idi? Cavabında belə dedim:

Fələk bizdən alıb apardığı kəs
Ulu Borçalının şair oğluydu.
Hədsiz dəyərliydə, demirəm əbəs,
Xalqımın ad-sanlı bəs pir oğluydu...

O, Türk Dünyamızın dərvişi idi,
Hər yerdə sözünü mərdanə dedi.
Nə qorxu, nə hürkü bilməzdi, nədi, –
Hünər meydanının bir şir oğluydu...

Fərhad necə çəksin bu qəm-kədəri,
Yer-göy arasındı onun hünəri.
Ozan dünyasından verən xəbəri,
Ləl dolu sinəsi, həm gur oğluydu...

Mən üçün ağır itkilərdən biri də bu oldu. Yolların bağlı olması da ki çox həsrətlər, çox çətinliklər yaşatdı bizə. Belə qüdrətli şəxsən vida mərasiminə gedə bilməmək...

Osman Əhmədoğlu həmişə qəlbimizdə yaşayacaq, o ölməyib...

Özü demişkən:

Ulu Borçalının ozan oğluyam,
Hər dərdi-qəminə dözən oğluyam.
Dəmirçi Əhmədin yazan oğluyam,
Hələ ölməmişəm, yaşayıram mən.

Qısa yazdım ki, heç kəsi yormayım. Ürəyimdə ona deyəcək çox sözüm-söhbətim var amma...

OQTAY ORUCLU,
dostu.

BU DÜNYADAN BİR OSMAN KEÇDİ...

Mənim üçün kompüter qarşısında oturub o İNSAN, ŞƏXSİYYƏT haqqında xatirə yazmaq çox ağırdır. Biz DOST idik. Bu kitabı oxuyan oxucu düşünər ki, 65-70 yaşında bir adamın oğlu yaşda dostu necə ola bilər. Mən isə deyərdim: ola bilər. O dost ki, Osman əmi ola. Çünki Osman müəllim elə insanlardandır ki, onunla dost olmaq könül işidi. “DOST” sözünün mənasını o insanla ünsiyyətdə olanda, görüşəndə, dərdləşəndə hiss edirsən. Qədim və əziz dostum Qiymət xanım bir gün zəng vurdu ki: “Oqtay, Osman müəllim haqqında kitab nəşr eləməyi düşünürük, istəsən sən də xatirələrini yaz”. Söz verdim yazmağa... Ancaq deyə bilmədim ki, əlim gəlmir yazam... Onun haqqında yazmaq mənim üçün çox ağırdır. İnanıram ki, onunla DOST olan hər kəsə bu hiss tanışdır. Özü də yoxluğundan sonra...

Onun torpağa, millətə, elə, Türklüyə bağlılığı, deyərdim, İlahidən idi.

Fikir, Söz adamı haqqında nəşə demək, yazmaq elə də asan deyil. Osman müəllimlə tanışlığımız Qiymət xanımın təsisçisi və baş redaktoru olduğu “Elimiz.Günümüz” qəzetinin ilk sayının işıq üzü görməsi ilə başladı. İllərlə qəzetin çıxmasında çiyin-çiyinə zəhmət çəkdi, ürək qoydu. O vaxtdan doğmalaşdıq, “qardaşoğlu” olduq, DOST olduq. Bir-birimizi görəndə sevindik, kövrəldik.

Ondan həyatla bağlı çox şey öyrəndim. Öz həyatı bir məktəbdə Osman müəllimin. Qiymət xanımgildə qəzetin birçə sayı da onsuz hazırlanmazdı. Qəzet çıxanda hamıdan çox o sevinirdi. Qiymət xanımın da nəzarəti güclü idi. Qəzetdə hər

Mülkədar NADİR,
şair-publisist.

MƏNSƏBİNƏ ÇATA BİLƏN ÇAY

Osman Əhmədoğlu – 70

Çaylar da insanlar kimidir. Onların da kimliyi, mənbəyi, mənsəbi, yeri-yatağı, hətta fərqli taleyi, fərqli şansı olur. Mövsümi çayların taleyi yedəkdə gedən insanların taleyinə bənzəyir. Belə ki, yağıntı, yağmur, qar bol olmayan fəsillərdə onların coşub-kükrəməsi olmaz, yataqları quruyar boz daşlıqlara (çaxrağa) dönər. Necə ki, özgəsinin kölgəsində baş girləyən fərdlər kimi. Belə çayların mənbəyi, yatağı yoxa çıxdığından onların kimliyi də olmur. Konkret istədiyi mənsəbə yön ala bilmir, yarı yolda qalır. Elə böyük, nəhəng çaylar da var ki, kükrəyir, daşır, qabarır, yatağına sığmır, yan-yörəsini basır, çəkilir, nəhayət mənsəbinə çatıb, dənizlərə, okeanlara qarışır. Bu çayların arxası dağlar olmasaydı, mənbəyində bulaqlar qaynamasaydı, yatağı keçən zəngin coğrafi ərazisi, əsən ruzgarı, kontinental iqlimi olmasaydı, bu uğurlarını həyata keçirə bilməzdi. Onlar şansı gətirən insanlar kimidir. Arxasında duran güclər onların şanslarını daha çox artırır. Dünyada layihələşdirilən böyük projələr nəticəsində bəzi çayların suyu azaldılır, mənsəbləri dəyişdirilir, başqa istiqamətlərə yönəldilir. Necə ki bəzi insanların cəmiyyətdə gedən qloballaşma, quruluşlarda baş verən dəyişikliklər nəticəsində səmti azdırılır, məqsəd-məramına əngəllər yaradılır.

Uşaqlıq illərimdən tanıdığım doğmalarımın, dostlarımın,

tay-tuşlarımın başlarına getirilen bu kimi olayları gözlerimle görüb, acılar yaşamışam.

Bu yazımda tanıdıklarımın hamısından bəhs edib baş verən olaylar haqqında söz açmaq fikrində deyiləm.

Haqqında bəhs edəcəyim insan nə az, nə çox – yetmiş il yol gələn, dünyanı anlayandan bəri çətin, keşməkeşli yollar keçən, amalları, məqsəd və məramları uğrunda yorulmadan vuruşlara, döyüşlərə atılan mübariz bir şəxsdir. Bu şəxsin mənimlə doğmalığı, qohumluğu minillərə bağlıdır. Uşaqlıqdan sıx-sıx bir arada olduğumdan, böyüdükdən sonra həyat fəaliyyətini yaxından müşahidə etdiyimdən, onun mübarizliyini təfəsilatı ilə çözmək zənginliyinə malikəm. Bu şəxsin arxası olmasa da, özü arxa olmaq iqtidarında olub, arxa olmağa can atıb.

Məqsədim ictimai xadim, yazar, vətənpərvər şair, yurd-millət fədaisi, haqq-ədalət carçısı, ünlü ziyalı Osman Əhmədovlu haqqında çoxlarının bilmədiyi, ictimaiyyətin tanış olmadığı vacib bilgilərimi qısa da olsa, təfəsilatı ilə çatdırmaqdır.

Doğulduğu məkanın, coğrafi ərazisinin təbiətinin və fauna-florasının əsrarəngiz gözəlliyindən, zənginliyindən həyata baxışı başqalarına bənzəməyən bir tərzdə formalaşmışdır. O, duyduqlarını, müşahidəsi ilə gördüklərini, gördüyü, dərk edib əxz etdiyi şəkildə yaddaşına köçürmüş, qafasına yazmışdır. O, standart ölçüləri sevməmiş, öz fərdi ölçüləri ilə uzlaşmışdır. Kür çayının şıltaqlığını seyr edərək çılğınlaşmışdır. Bu üsyankarlıq ona baha başa gəlsə də, öz yolundan dönməmişdir.

Dəmirçihəsannılar
Tutub Kürboyu qərar.
Yağlıcadan əsən meh
Öpər telini, darar.

Yeddipara kəndi var,
Yeddi yerdən bəndi var.
Gecə-gündüz hey çapar,
Kür kimi səməndi var.

Burda bir bağban varmış,
Bağın sellər aparmış.
El halını görəndə
Haray-həşir qoparmış.

Qalın şenniy Keşəli –
Sıx-sıx əlvən meşəli.
Bağban bir ev tikmişdi –
Aynabəndli, şüşəli...

Dünyaya gəlidiyi ailənin, doğmaların, el ağsaqqallarının, ağbirçəklərinin həyat tərz-i, məişəti, halallığı, dürüstlüyü onun həyat tərzinə, fərdi mühit yaradıb formalaşdırmasına bir həyat bilgisi, zəngin xəzinə olmuşdur. Doğulduğu, boya-başa çatdığı ocağın mayası halallıqdan yoğrulmuşdur. Onun qulaqları söz duyub-anladığından, Tanrıya tapınan, arxalanan, gecə-gündüz təşəkkürlər və dualar edən valideyinlərinin yalvarışlarını eşitmişdir.

Cındır Osman cındırda,
Kəhəri yox cıdırda,
Sağ deyil sərhədləri
Sökə, qıra, sındırda...

Şamandı – sirri vardı,
Sınırı qırdı, yardı.
Həsərlərin yaşını
Bir-birinə apardı.

Turan boyu gəzmişdi,
Yollar yorub əzmişdi.
Amanat daşımaqdan
Öz canından keçmişdi.

Baxçasından bar dərib,
Doğmalara göndərib.
Tanrı yol verib deyə,
O, zamanı döndərib.

Əhməd baba yurdçudu,
Bağbanın zil ucudu.
Qonaq-qara yan keçsə,
Öz günahı, suçudu.

Əhməd baba dəmirdi,
Yumşaq sözü əmrdi.
İpək kimi əlindən
Dəmir suyu əmirdi...

Osman Əhmədoğlu doğulduğu kəndin orta məktəbində (o vaxt səkkizillik idi) oxuyarkən kənddə atası Əhməd babanın dəmirçi dükanı var idi. O, məktəbə vaxtından daha tez gedərdi ki, dəmirçixanaya getsin, bir az ocağı körükləsin və babanın ipək kimi əllərində dəmirin istədiyi şəklə və formaya düşməsinə görsün. Atasının yaşamaq eşqiylə odlü kürədə yorulmadan çalışdığını, tər töküüb, tərə batdığını gördü. Həqiqəti gördükcə o zəhmətin çiçək açıb bar gətirdiyini anlayıb dərk etdi. O, xəyallara dalıb həyat müşahidələrini gözlərinə köçürdü, ağlına yazdı.

Osman Əhmədoğlu kürədən çıxıb Kürə düşənə qədər

keçdiyi keşməkeşli yolları bəlkə də heç bir püxtələşmiş
qəhrəman keçə bilməzdi.

Yavaş-yavaş iməklədi,
Dünyasını gərəklədi.
Həyat eşqi diləklədi,
İnsan oğlu yola vardı

Güc topladı dizlərinə,
Baxdı kövrək izlərinə.
İşıq gəldi gözlərinə,
İnsan oğlu yola vardı.

Addımını iri atdı,
Tərə batdı, suya batdı.
Şirin daddı, acı daddı,
İnsan oğlu yola vardı.

Neçə-neçə söz yaratdı,
İti görən göz yaratdı.
Ocağına köz yaratdı,
İnsan oğlu yola vardı.

Sözdən naxış, ilmə saldı,
Qoşdu, düzdü, kəlmə aldı.
Kəlmələrdən hikmət qaldı,
İnsan oğlu yola vardı.

Osman Əhmədov Küre düşüb bir sal kimi Xəzərə üzmək
xülyasında olmadı, o, Turan sevdası ilə Altaylara, Xakaslara,
Hunlara çıxmaq, Baykala, İtilə, Çıldıra tərəf üzmək istədi. O
özünün düşüncə və əqli məhsulunu o yurdlarımıza daşıyıb

əkib, bitirmək istədi. Necə ki, balıqlar özlərinə davamçı varislər dünyaya gətirmək istəyərkən, coşqun caylarda su axarının əksinə üzüb kürülərini tökürlər.

Osman Əhmədoğlu millətinin keşikçisi olduğu kimi, öz ana dilinin – türkcəsinin də qoruyucusu və keşikçisidir. Hələ yetmişinci illərdə Bakı Dövlət Universitetində təhsil alarkən hərbi kafedrada təlim zamanı təlimin rus dilində keçirilməsinə protest etmişdir. Nədən təlimin öz dilimizdə keçirilmədiyini tələb edərək fikir bildirmişdir. Bu səbəbdən onu universitetdən kənarlaşdırmışdılar. Necə deyirlər:

Dilimə mil çəkilsə də,
Tikə-tikə kəsilsə də,
Kotanlanıb əkilsə də,
O yenə də yaşayacaq.

Osman Əhmədoğlunun türk folklor nümunələrinin qorunmasında əvəzolunmaz zəhməti vardır. Bir çox tədbirlərdə o, milli dəyərlərimizin qorunmasına dair məzmunlu çıxışlar etmiş, maraqlı tövsiyələr vermişdir. Borçalıda Aşıqlar Birliyinin sədri kimi uğurlu layihələrə müəllif olmuş, müvəffəqiyyətlə həyata keçirmişdir. Gənc aşıqlar arasında yarışmalar təşkil etmiş, uğurlu nəticələr əldə etmişdir. Aşıq sənətinin inkişafına təkan vermişdir.

Osman Əhmədoğlunun ömür yolu rəvan keçməmişdir. Onun baharı da, yayı da, payızı da, qışı da boranlı, qarlı olmuşdur. Onun zərərinə əsən ruzgarın özü təbii olaraq əsməmişdir. Şairi sındırmaq məqsədilə onu maraqlar üçün əsdirmişdilər.

Yollarına daş atdılar,
Şəkərinə duz qatdılar.
Böhtanlayıb şər atdılar,
Vaxtsız dəydi ömrü, yaşı,
Nələr çəkdi qara başı...

Osman Əhmədoğlunun əslı-kökü olduğından, yatağı da, hövzəsi də, mənəbi də oldu. Necə deyərlər, ömrü boranda, qarda keçsə də, qar altından bənövşələrlə birlikdə əlvən-əlvən güllər də baş qaldıraraq bahara qovuşdu. Cındır Osmanın nəfəsi, halallığı onu qorudu. Necə deyərlər:

Dədəm dağlar, Dədəliyin var olsun,
Sən ağla ki, atan sənə yar olsun.

Osman baba özünü pis gözlərdən, pis nəfslərdən, nəfslərdən qorumaq üçün özünə “Cındır” ləqəbi götürmüş, sınırları asan keçmək üçün özünü dərviş kimi qələmə vermişdi.

Cındır Osman var-dövlətin içində,
Cındır geyib Şah işləri görərdi.
Borçalıdan Ərzuruma yol gedib,
Nə yoldu ki, su içimlik deyərdi...

Babasının xeyirxah işlərini çözüb anladığıça, bunun nə qədər önəmli olduğunu dərk etdi nəvə Osman. Babanın təmənnasız olaraq gördüyü işlərin xalq üçün, el üçün o zamanlar nə qədər vacib olduğunu anladı. O bu halal, haqq işi özünə örnək seçdi.

Bu yolları sən qoymadın ot basa,
Burdakılar ordakından xəbərsiz,
Qubar edib bataydılar dərd-yasa,
Bu işləri mətanətlə görmüsən,
Türkçülüyə qəsr, qala hörmüsən.

Kim deyir ki, sənin yaşın yetmişdi,
Etdiklərin yetmiş ildə görülməz.
Belə qala az zamanda hörülməz,
Görünür ki, cismən yaşın yetmişdi,
Kökün mənən min illərdən bəllidir.

Cındır Osman indi səndə yaşayır,
Turanlığın, türkçülüyn eşqi də.
O Osmanı bu Osmanlar daşıyır,
Osmanlıdır sənin adın, soyadın,
Yetmiş ildə çox qovğalar yaşadın.

Çətin keçdi keşməkeşli həyatın,
İndən belə qurulacaq həyatın...
Yazılacaq neçə nəğmə, bayatın,
Şah Osmanım, Dərvişliyin mübarək,
Yetmişində minilliyin mübarək!

Necə varsan yaşa, yarat, elə qal,
Haqsızlarla yenə eylə qalmaqal.
Etdiyinlə könüllərə körpü sal,
Səni gözlər müjdə dolu xoş amal.

 Gülməmməd İSRAFILOĞLU,
dostu.

YAZMAQ İSTƏMƏDİYİM YAZI, yaxud TURAN SEVDALISI DƏRVIŞ OSMAN

Belə bir yazını yazmaq istəməsəm də, həyətdə gəzib dolaşanda, onun bizdə qalarkən yatdığı çarpayuya gözüüm çataşanda, oturub xəyallara dalanda, yol gedəndə dəfələri yazılıb, pozulub beynimdə... Əlimə qələm alıb yazmaq mənim üçün çox çətin olub, elə bil bu yazı ilə onunla vidalaşıram, halallaşıram. Bunu da mən heç cür qəbul edə bilmirəm. Axı nə yaşı vardı ki, adam belə şey haqda düşünsün?

Ancaq özü son vaxtlar ayrılıb gedəndə hər dəfə: “Haqqınızı halal edin, bu, son görüş ola bilər...” – deyirdi. Hətta bir az kövrəlirdi də bu sözləri deyəndə. Qiymət xanım da onu öz uşağını danlayırmış kimi danlayırdı. Axı o bizim “uşağımız” idi, qardaşımız idi, o bizim ailənin bir üzvü idi. Özü də deyirdi ki, bura mənim ata evimdi, Qiymət mənim anamdı, bacımdı – bilmirəm, ancaq dünyada Allahdan sonra “qorxduğum” bir Qiymətdi, bir də Əli Şamillə Əzizə xanım. Özümü də sizlərdə öz evimdəki kimi hiss edirəm.

Son gəlişində də həmişəki kimi yoldan zəng vurdu. Salamlaşdıq. Axşamüstü olduğundan, “hardasan?” deyə soruşdum. Adətən, Borçalıdan zəng çalanda, kövrək səslə: “Qağa, sizdən ötrü burnumun ucu göynüyür...” – deyərdi. Yol gələndə ya Kürdəmirdən, ya da metronun “Koroğlu” stansiyasından danışardı.

Bu dəfə: “198-ə mindim, evdəsinizmi?” – deyə soruşdu. “Hə, evdəyik, gəl, gözlüyürük!” – sevincək dilləndim.

Yoluxmağa getmək istəyirdik Onu. Dəfələrlə telefon danışıklarında görüşünə getməimizi ısrarla təxirə salırdı, bir az yaxşılaşım, sərhəddə görüşərik, deyirdi. Zəlimxan bəylə Qiymət xanımın Gürcüstana girişinə qadağa qoyulduğundan onlarla görüşmək üçün sərhədə gəlmək fikrində idi.

Qoşqarla danışarkən vəziyyətinin getdikcə ağırlaşdığını bildirdi. Səhəri gün erkəndən Zəlimxan bəyin iş yerinə getdim. Bu günlərdə Osman bəyi görməyə getmək istədiyimi bildirdim. Məsləhətləşdik ki, getməyimizi bazar gününə salaq, Nərgiz xanım və Nadirlə birgə gedək.

Axşam telefon açdım, hal-əhval tutdum, Osman əfəndi bizim Gürcüstan səfərimizi ertələməyimizi istədi: “Xeyli yaxşıyam, – dedi, – siz gələn bazara saxlayın gəlməyinizi ki, mən də sərhədə gələ bilim”. Razılaşmaqdan başqa əlacım qalmadı.

Aradan bir həftə vaxt keçdi. Yenidən telefonla əlaqə saxladım. Evdəkilər dedilər ki, səhhətində heç bir irəliləyiş yoxdur, əksinə vəziyyəti get-gedə ağırlaşır. Zəlimxan bəylə danışdım, Osman əfəndinin halından xəbərdar idi. Gecəyənən yola çıxmaq barədə məsləhətləşdik. Yol hazırlığımı görüb, maşını da yola hazır vəziyyətə gətirdim. Bəyin zəngini gözlədim. Çıxma vaxtımızı o dəqiqləşdirəcəkdi. Cavab gəlmədiyini gördükcə səbrsizləndirdim. Zəlimxan bəyin xətti məşğul olduğundan, qayını Eldara zəng vurdum, o da məşğul idi. Telefonu yerə qoyar-qoymaz Zəlimxan bəydən zəng gəldi. Zəlimxan bəy bir saatdan sonra yola düşə biləcəyimizi söylədi: Nərgiz xanım, Eldar, Nadir və mən getməliydik...

Aradan heç yarım saat keçməmiş yenidən bəydən zəng gəldi. Bu dəfə o, təəssüflə bildirdi ki, koronavirusla əlaqədar karantin rejimi tətbiq olunduğundan, Azərbaycan-Gürcüstan sərhədi bu gecədən etibarən bağlanıb, vətəndaşların giriş-çığına rəsmən qadağa qoyulub. Elə bil hansısa qara bir əl

bizim bu son görüş ümidimizin də üstündən qara bir xətt çəkdi,
Osman bəyi yoluxmaq istəyimiz baş tutmadı...

Yerin cənnət olsun, Vətən fədaisi!

Dost, yoldaş fədaisi!

Ya üz qara edən övlad yetirmədin!

Ya da üz qara edən bir iş görmədin!

Həmişə alnıaçıq, üzüağ yaşadin!

Özün işıqlı, nurlu bir insan idin!

Son mənzilə gedən yolun da işıqlı, nurlu olsun!

Tanrı hüsurunda da alnıaçıq, üzüağ olasan!

Tanrı dualarımızı qəbul etsin, inşallah...

Sənə son vida sözümü bu kövrək misralar çatdıracaq:

TURAN SEVDALISI KÖÇÜR DÜNYADAN

Nə dilim söz tutur, nə əlim qələm,
Gördüyüm yuxunu yoza bilmirəm.
Sübh tezdən aldığım acı xəbərdən
Yaman sarsılmışam, dözə bilmirəm.

Bu xəbər sarsıtdı Türk Dünyasını,
Göydəki quşlar da tutdu yasını.
Xanımlar sıxdıqca gözün yaşını,
Bəylərin qaməti, qəddi əyildi.

Ürək qubarlıdı, yolumuz bağlı,
Köçür bu dünyadan elin mərd oğlu.
O, bir Türk oğluydu...yolu Haqq yolu,
“Turan sevdalıydı Osman!” - deyildi!

 Məhəmməd KÖÇKÜN (Ağalarov),
şair-publisist.

MƏHƏMMƏDİN ÖZ OSMANI BURDADI... ÜRƏYİNİN İÇİNDƏ!

Dərviş Osman Əhmədoğlunu şair-publisist kimi hamı tanıyır, sevir.

Mən isə bu gün öz Osmanımdan danışacağam. Öz Osman əmimdən. O Osman əmimdən ki, ilk görüşəndən bir-birimizə bir könüldən-min könülə vurulduq, O Osman əmimdən ki, hər görüşəndə hər ikimiz də kövrəlirdik, göz yaşımızı saxlaya bilmirdik... İlk görüşəndə necə kövrəlib ağlamışdıqsa, hələ də yadımdan çıxmır. Məni ilk dəfə Keşəliyə evlərinə aparanda darvazanın önündən: “A Güldərən, gör kimi gətirmişəm!” – deməsi hər yadıma düşəndə göyüm-göyüm göynəyirəm. Həmin gecə yata bilmədim, sanki bu dünyadan başqa bir dünyaya düşmüşdüm. İlk dəfə ocağına qədəm basdığım ev sahibinin hər dəfə üzümə baxanda ağlaması dəhşətli idi...

O zaman yola salanda mənə bir neçə hədiyyə vermişdi. Ən böyük hədiyyəsi isə Türkiyənin bayrağı idi. Elə get-gəlimiz də o zamandan başladı. Yaman isinişmişdik bir-birimizə. Hər dəfə deyirdi ki, gələcəm sizə, sənin toyuna. Gəldi də Qaxa soyuq bir gündə. Dekabr ayının 8-i idi. O zamanlar mən də atalı bəxtəvər idim. Toyda özünəməxsus bir çıxış etdi. Sanki bütün məclis lərzəyə gəldi. Sonra bir “Ruhani” havasına dədəmlə birlikdə etdikləri rəqsdən indi də danışılır. Elə bəxtiyardım ki... Osman əmim şad günümdə yanımda idi. Tez-tez görüşərdik o zamanlar.

Tale elə gətirdi ki, mən Şəkiyə köçdüm. İkinci gəlişi də Şəkidə oldu. Yaman çətin, göynərtili günlərim idi. O da elə zamanında gəldi. Dədəmin yas mərasimi idi. Çox danışdı, hovurumu aldı, ürək-dirək verdi mənə.

Osman əmimlə ən çox görüşdüyümüz yer Bakıda hər ikimizin də doğması olan Qiymət xanımın ocağı idi. Axı ora Givinin, Osman əminin, mənim Ata Ocağımız olub həmişə.

Osman əmi məndən çox nigaran idi.

Sonralar Zaqatalada məskunlaşdığımı biləndə çox sevindi. Gözaydınlığı verdi.

Axı mən də ona söz vermişdim. Söz vermişdim ki, ailəmlə birlikdə gələcəm sizə. Getdim də...

İsti bir yay günü idi. O məni görəndə hönkürüb ağladı: “A Məhəmməd, bu gün Allah Savalanı mənə yenidən verdi. Savalan çox ağır qəza keçirib...” Mən də ona bir kiçiyi olaraq təskinlik verməyə çalışdım.

Həmin gün çox adamlar gəlmişdi Osman əmimgilə. Ev həmişəki kimi qonaqlı-qaralı idi. Çox cətinliklə toparlandı. Məni hamıya belə tanıdırdı: “Balaca qaqaşım Laçınlı Məhəmməd”.

Elə oradaca söz verdi ki, gələcəm Zaqatalaya sizə. Güldərən bibinlə birlikdə gələcəyik. Ancaq gözümüz yolda qaldı. Osman əmim gəlib çıxmadı.

Tez-tez telefonla danışırıdık. Bir gün səhhətindən şikayət etdi. Sonra eşitdim ki, bərk xəstələnib. Qoşqarla danışdım, “yaxşıdır”, dedi. Bir də dözməyib özünə zəng etdim. Danışdıq. “Yaxşıyam, a Məhəmməd, ay ürəyinin qadasın alım, az qala ölmüşdüm, amma sağaldım”, – dedi. “Ay əmi, bizə nə zaman gə bilərsən?” – dedim. “Ya qismət”, – söylədi. Bu sözdən çox sarsıldım. Getmək istəyirdim ki yoluxmağa, dünyanın virus bəlası başladı. Yaman çox nigaran idim. Çox tez-tez danışırıdık. Amma bir gün... yayılan qara xəbər bütün Osmanı

sevənləri göydən yerə vurdu. Qara xəbər tez yayılır, deyirlər. Hər kəs, bütün dostlar, doğmalar qan ağlayırdı. Bilirsiniz nə çətin idi??? Hamının məclisində hayqırıb danışan Dərviş Osmanın bu gün yas mərasiminə gedə bilməmək..., vidalaşmağa gedə bilməmək... Elə ağır idi... Elə dözülməz idi ki...

Dostlar bir-birimizə zəng edib təskinlik verməyə çalışırdıq, amma hamının təskinlik tapacağı məkan yalnız son vida mərasiminə gedə bilmək idi, getmədik, daha doğrusu gedə bilmədik. Sərhədlər üzümüzə qapanmışdı...

O gün Borçalı elində, Qarapapaq soyunda can candan ayrılırdı...

O gün Keşəlidə bir sanballı kişinin vida mərasiminə yığılmışdı ellər...

O gün Borçalı elində hamı ağır günlərini yaşayırdı.

O gün Savalanın dünyası daralmışdı...

O gün Qoşqarın arxası ucmuşdu...

O gün Alpayın ən çətin günü idi...

O günlə nəvə Osman barışa bilmirdi...

O gün Güldərən bibinin gülləri solmuşdu...

O gün Bakıda Zəlimxan Məmmədli əlacsız qalmışdı...

O gün Qiymət Məhərrəmli ailəsində hamı yas tutmuşdu...

O gün Bakıda hamı “Borçalı Cəmiyyəti”nə yığılmışdı...

Orda hamı yas içindəydi...

O gün Zaqatalada bizim evdə yas idi...

O gün Qazaxda Barat Vüsal çox kövrəlmişdi...

Və... Barat Vüsal belə deyiniirdi: “Ay Məhəmməd, Osman belə vəfasız deyildi axı...”

O gün Türk dünyasının azman şairindən ayrılırdı hamı...

O gün... ..

Və... Bu yazıma Osman əminin sağlığında yazdığım bir yazımı əlavə etməklə, özümü ovutmağa çalışacağam:

SƏNİ BELƏ TANIDIM

(Tərif demirəm, tərif desəydim, üzünə deyərdim. Bu mənim qəlbimdəki Osman əmiylə olan qısa söhbətimdir)

Səni tanıyandan sənə vuruldum, sənə aşiq oldum.
Səninlə qısa bir tanışlıqdan, cəmi 5-10 dəqiqəlik söhbətdən sonra səninlə dost oldum. Sənə “Əmi” dedim.

Səninlə ilk görüşümüzdə hər ikimiz ağladıq.

Onda doyunca söhbət edə bilmədik.

Səndə kövrək, məndə kövrək...

Telefonla danışdıq, “inşallah görüşərik” deyərdik.

Bir axşam yenə zəng etdin, qısa tərcümeyi-halımı aldın.

Bir-iki gündən sonra “Ulu Körpü” qəzetində mənə “Uğurlu yol” yazdın. İnana bilmirdim. Amma yazmışdın. Elə həmin vaxtlar sənin də kitabın çap olunmuşdu: “Mənim söz karvanım”. Bir kitabının da arxasını yazıb mənə göndərdin.

Yenə də görüşə bilmədik.

İkinci görüşümüz Borçalıda oldu. Marneulidə görüşdük. Oradan da professor Mahmud Kamaloğlunun məşinində Yağlıca yoluyla yağlı söhbət edə-edə Keşəliyə yollandıq. Onda Güldərən bibiyə məni belə təqdim etdin: “A Güldərən, gör kimi gətirmişəm? Məhəmmədimi gətirdim”.

Yaman kövrəlmişdin. Ağladın. Güldərən bibinin də gözləri doldu.

Görüşdük ağlaya-ağlaya...

Səni onda tanıdım... Tanıdım kimsən. Bir necə qonaq da gəldi. Süfrə arxasında yeniçə əyləşmişdik ki, bir uşaq: “Ay Osman baba!” – deyə səni çağırdı və sənə nə isə dedi.

“Ayə, siz outrun, mən də gəlirəm”, – deyib getdin. Tez də qayıtdın.

- Qonşu qurban gəsirdi, – dedin.

Səni tanıdım ki, Allaha yaxınsan, əli, ürəyi təmizsən. Belədir ki, qurbanı da sən olan yerdə kəsdirirlər.

Səni onda tanıdım... Səninlə yol yoldaşı oldum. Bir dəfə Keşəlidən Gəncəyə gedirdik. Sərhəd-keçid məntəqəsində yaman əsəbiləşmişdin. Anladım nədən... Nə isə...

Onda bir zabitə təpəndin. O səni tanıdırdı. “Ağsaqqal, get işinlə məşğul ol”, – dedi. “Ə, mənim işim sənə kimi ədəbsizlərə ədəb öyrətməkdir”, – dedin.

Səni onda tanıdım... Tanıdım ki, sözü yerində və vaxtında üzə deyənsən.

Səni tanıyandan bir atalar sözünü də yenidən özlüyümdə kəşf etdim: “Dostunu de, deyim kimsən”.

Sən dostlarınla məni görüşdürdün. Əli müəllimlə, Qiymət Məhərrəmliylə, Giviylə, Dünyamalı müəllimlə, Musa Ələkbərliylə, Vəqif Aslanla, Barat Vüsalla və başqalarıyla məni tanış etdin. Səni onda tanıdım...

Əlimdən tutub məni “Elimiz.Günümüz” ailəsinə apardın.

Səni onda tanıdım...

Tanıdım ki, əldən tutansan, dada catansan.

Dost məclisindən qalmadın – qara, borana baxan deyildin.

Hansı məclisdə nitq söylədirsən, hamını heyran qoydun. Hayqırdın, hayqıranda hamını ayağa qaldırdın.

Nəyinsə xatirinə söz demədin, sözün özünü dedin. Söz gəzmədin. Söz həmişə səni tapdı.

Səni nə qədər tanıdımsa, BULAĞA bənzədirəm.

“Dənizi duymayanlara” şerini yazsan da, dənizə yox, BULAĞA! Bilirsən niyə?

Çünki sən Bulaqsan – yerində qaynayan Bulaq! O bulaq ki, BORÇALIDA qaynayırsan. Ata ocağından ayrılmadın. Şöhrət-şan dalınca qacmadın.

Səni belə gördüm: NÜMUNƏ götürüləcək İNSAN!

Səni həm də Yol kənarında bitən KÖKLÜ-KÖMƏCLİ
PALIDA da bənzədirəm. Kökü Borçalıda, başı Bakıda, İstan-
bulda, Tehranda olan palıda... Və bu yolun yolcularına
deyirəm: “Ey yolçu, dayan bu palıda bax, kök atmağı öyrən!”

Səni belə gördüm.

Səni olduğun kimi gördüm.

Səni DƏRVIŞ OSMAN ƏHMƏDOĞLU kimi gördüm.
Səni hər zaman bu görkəmlə ALLAH qorudu...

Osman Əmi, yazımda SƏN dediyim səmimiliyimdəndir.

Sən də sənsən: Sözü bir, Salamı sona qədər, Çörəyi
bərəkətli!

Səni belə tanıdım.

Nəsim NƏSİBLİ,
dostu.

ƏBƏDİYAŞAR TURAN ELÇİSİ

Osman bəy haqda keçmiş zamanda danışmaq bütün dostları kimi mənə də çox çətindir. Dərviş Osmanla məni dostum Barat Vüsal tanış etmişdi. Sonradan bu tanışlıq ailəvi dostluğa çevrildi. Yalanı, yaltaqlığı sevməzdi. Hər zaman sözünü də deyərdi. Borçalıda yaşayan aşıqların yubileylərində mən də dostum Barat Vüsalla iştirak edərdim. Osman qağa qonaq getdiyi yerdə heç bir vaxt sıxılmazdı. Bu onun səmimiyyətinə irəli gəlirdi. Özünü sevdirməyi bacarırdı. Daha doğrusu, o özünü sevdirməyə can atmırdı, sadəcə insanlar onu sadəliyinə və səmimiyyətinə görə çox sevirdilər. Evi də, ailəsi də, yaşayışı da özü kimi sadə idi. Ancaq o kiçik və sadə ev onun böyük ürəyi ilə qonaqlar üçün çılcıraqlı bir imarət olardı. Həmin imarətdə hər kəs özünü rahat hiss edirdi. Evindən qonaq əskik olmazdı. Bir çox soydaşları əlinə düşən fürsətdən istifadə edərək, özünə ev, məşin alanda, o, cüzi məvacibini el yolunda sərf edirdi. Osman bəy bu yolda yalnız pulunu yox, həm də canını, sağlamlığını xərcləyirdi. Yayın istisi, qışın soyuğu bilmədən getdiyi uzun yolçuluqlar, qarşılaşdığı çətinliklər onu bu yoldan döndərə bilmirdi. Hətta yaşının ahıl vaxtında Sarıqamış şəhidlərinin ruhuna xatir bir neçə il nobata durmuşdu. Çılgınlığı və ruh yüksəkliyi ilə hər zaman seçilir və dostlarına nümunə olurdu. Dərviş Osmanın keçdiyi ömür yolunu bir sətirə, bir vərəqə, bir kitaba sığdırmaq mümkün deyil. Bu yerdə qılıncdan kəsərli olan söz gücdən düşür, aciz qalır. Onun yaşadıklarını, gördüyü işləri sözlə ifadə etmək mümkünsüzdür. Borçalı elində Osman bəyi şair və aşiq kimi tanıyırdılar. Turan ellərində isə onu bir dərviş, bir elin, obanın

2018-ci ilin əvvəlində çox ağır bir əməliyyat keçirdi. Özü demişkən, öldü, dirildi. Ancaq könül dostları onu tək qoymadılar. Dostlarının köməyi ilə özünü ələ ala bildi. Bu

yerdə mən Osman bəyə sözün əsl mənasında ana qayğısı göstərən, onu körpə uşaq kimi əzizləyən Qiymət xanımın, onun ömür-gün yoldaşı Gülməmməd bəyin, hər zaman Osman bəyin yanında olan, ona dayaq duran Zəlimxan bəy Məmmədlinin adlarını çəkməsəm, haqsızlıq etmiş olardım. Onların köməyi ilə Osman bəy özünü ələ alıb “Elat yurdu” poemasını yazıb ərsəyə gətirdi. Və...beləliklə övladın övladı dünyaya gəldi. Nəvə nə qədər şirin olsa da, övladın yerini verə bilməzdi. Osman bəy bu poemaya bütün varlığını qoymuşdu. Övlad itkisinə, övlad ayrılığına dözə bilmirdi. Çünki bu övlad onun hər şeyi idi. Onun varlığı, döyünən ürəyi idi. Naqislər o ürəyə od qoydular. Və beləcə ürək bu dərdə, ayrılığa dözməyib fani dünyadan əbədi dünyaya köç etdi. Yerin behişt, ruhun şad olsun, Osman qağa! Bilirəm ki, sənin ruhun oralarda rahat deyildir. Çünki balan hələ də həbsdədir. Bizlərin, dostlarımızın da üzərinə böyük yük düşür. Osman qağamızın bir balasını, gül balasını həbsdən azad etməliyik. Yalnız o zaman qağamızın ruhu şad olar. Azadlıq isə verilmir, alınır. Həm də...

P.S. “Bu dünyadan bir Dərviş Osman keçdi” verilişində dostumuz Elxan Məmmədli Osman bəyin ailəsinə başsağlığı verirdi. Üzümü Elxan bəyə tutub deyirəm: “Elxan bəy, Dərviş Osman bir evin, bir elin, bir yurdun yox, bütün Turan elinin unudulmaz, həmişə qəlblərdə yaşayacaq bir bəyi, ağsaqqalı, dərvişi, elçisi idi. Ona görə də mən bütün Turan elinə başsağlığı verirəm.” Osman bəy sağlığında özünü hər kəsə, bütün Turan elinə bir Vətən sevdalısı kimi sevdirmişdi. Hamı onu bir VƏTƏN kimi sevirdi. Fərdlər ölür, VƏTƏN isə yaşayır. Demək, Dərviş Osman da yaşayır.

P.S.S. Osman bəyin yoxluğu onu qəlbən sevənlərin qəlbinə bir od qoydu. Bu odun nə izi var, nə də tüstüsü... İçin-için, korun-korun yanır. Onu söndürmək mümkünsüzdür. Bütün dünyanın yangınsöndürənləri gəlsə belə, o od sönməz – ta əbədiyyətə qədər!...

Qazax, Qarapapaq kəndi.

 Səbinə YUSİF,
yazıçı-publisist.

QARABAĞ AZADDIR – SƏNİN RUHUN KİMİ!...

Hamıdan yazdım, tək səndən yaza bilmədim, Osman
dayım!

Səni düşünəndə ürəyim titrədi, əllərim əsdi, dilimdə söz kilidləndi.

Hamıdan yazdım, tək səndən yazı bilmədim, Osman dayım! Heç nə yazı bilmədim! Nə səni ilk dəfə tanıdığım o müqəddəs gündən yazı bilmədim. Nə mənim sənə olan sevgimdən yazı bilmədim. Nə də sənın mənə olan sayğından, sevgindən doymadığımdan yazı bilmədim. Heç nə yazı bilmədim, Osman dayım! Yazdım, yazdıqlarımı pozdum. Yazdım, yazdığım vərəqləri itirdim. Səndən keçmişdə danışmaq istəmədim. Bax elə buna görə də, səndən heç nə yazı bilmədim!

Mən səndən nə yazım?! Mən səndən nə danışım?!

Sən Türksən, Turansan, Dərbəndsən, Borçalısan. Sən
təpədən-dırnağa Vətənsən!

Mən nədən yazım? Borçalıdan gələn zənglərimin kəsilməyindənmi? Mənə nə gözəl deyirdin: “Ay mənim canım Səbişim, darıxmışam səndən ötrü. Dağa çıxmışdım. Burda dalğa yaxşı tutur. Dedim Səbişimdən bir xəbər tutum”. İndi o zənglər üçün darıxmışam. Telefonun o başından mənə özünəməxsus avazınla, böyüklüyünlə, ləngərinlə, od-alovlu nəfəsinlə danışdığın kəlmələrin üçün yaman darıxmışam,

Osman dayım!

Mən nədən yazım? Xəstəliyini məndən gizlətdiyindənmi yazım? Heç kim mənə demədi sənin xəstəliyin haqqında. Qiymət anam da məndən gizlədi sənin xəstəliyini.

Sonuncu görüşümüzdə dedin ki, bu bəlkə də axıncı görüşümüzdü. Oktyar ayı idi. O sözlər məni bir az üşütdü. Öz-özümə dedim ki, niyə belə deyir Osman dayım. O sözlərə inanmaq istəmirdim.

Sənə layiq olan sözləri tapıb deyə bilmirəm. Səni olduğun kimi təsvir edə bilmirəm.

Sənin məzarına gəlib yetişə bilmədiyimizdənmi yazım?

Hamıdan yazdım. Tək səndən yazı bilmədim!

Ələmətdar günlərdə yuxularıma gəldin – Zəlimxan Məmmədlinin doğum günündə, öz doğum günündə yuxuma gəldin. Qiymət anamın sənin haqqında yazılan kitabı çapa hazırlayıb, çapdan çıxdığını da söylədin rəyada mənə. Bir də müqəddəs Övliya olaraq yuxuma gəldin. Müqəddəs məqamda idin. Bax o müqəddəs məqamdan da yazıb bilmədim! O müqəddəs məqamı da sözlə olduğu kimi təsvir edə bilmədim! Hamıdan yazdım, bircə səndən yazıb bilmədim, Osman dayım! Çünki sən əməlinlə, əməlinlə elə bir ömür yazdın getdin ki, o ömür kitabı haqqında yazılacaq sözə, şərhə ehtiyac görmürəm. O ömür Osman ömrüdür! O ömür zirvə ömrüdür! O ömür Borçalı ömrüdür! O ömür müqəddəs yolçuluğun ömrüdür. Məni bağışla! Hamıdan yazdım! Tək səndən yazıb bilmədim!

Borçalıdan gələnim kəsilib, Osman dayım. Deyirdin: “Xarici pasport al. Sınıq Körpünü keç, zəng et ki, gəlmişəm. Ay mənim canım Səbişim, səni qədim yurd yerlərimizlə tanış edəcəm”. Sənin sağlığında Borçalıya gedə bilmədiyimdənmi yazım?!

Səndən keçmiş zamanda necə danışım? Sən ölmədin!

Ölümsüzləşdin!

O taylı-bu taylı Azərbaycan kimi qaldıq. Burdan-bura sənin dəfninə gedə bilmədik. Bilmirəm bəlkə burda da bir sirr var. Yoxsa sən Göylərəmi çəkildin?! Ona görəmi biz sənin dəfn olunduğun o anı öz gözlərimizlə görə bilmədik?!

Sənsiz ocaqların istisi gedib! Sən gedəndən dünyanın çərxi də tərsinə dönüb. Hamı məsafəli gəzir. Deyirlər, uzaq durun bir-birinizdən. Koronavirus yadlaşdırıb insanları. Sənsiz məsafələrin necə uzandığından, insanların bir-birinə qol açıb, bir-birini bağrına basmağa qorxduğundanmı yazım?

Biz möcüzələrlə tanış olub, möcüzələrlə ayrıldıq.

Dürr kimi təmiz, ləl kimi qiymətli, zər kimi parlaq idin.

Çobanların yurd sevgisində, tütək səsində, dəyələrin istisində, çadırların işığında, yaylaqların sərinində, gündüzün günəşində, gecənin ayında, 72 saz havasında, “babaları 3 qitədə, torunları 5 qitədə at oynadan Turan dünyası”nda – Təbrizdə, Kərkükdə, Borçalıda, Ərzurumda, Qarsda, “Dəmirqapı” Dərbənddə, Qazaxda, Gəncədə, Şəkiddə, Bakıda... hər yanda səni axtaracam. Hacı Mahmud Əfəndinin müqəddəs ocağında, Seyid Həmzə Nigari həzrətlərinin ürfan elmində, babalarımızın, dədələrimizin həyat fəlsəfəsində axtaracam səni! Səni hər yerdə tapacam, Dərvşim! Çünki Dərvişlər ölməz!

Bir də sənə şad xəbər deyim: Qarabağ azaddır!!!

Suddarxan KAZIMOV,
müəllim, qohumu.

O, MƏNİM BÖYÜK DOSTUM İDİ

Osman bütövlük, istiqanlılıq, qeyrət timsalı idi. O, ruhunda və canında ziyalı mədəniyyətini yaşadan çox dəyərli insan idi. Mənimlə illərin dostu idi. Doğma qardaşım qədər əziz bir insan idi Osman mənim üçün. Birlikdə Borçalını başdan-başa gəzib-dolaşmış, hər yerdə onun necə böyük hörmət və ehtiramla qarşılandığının şahidi olmuşam. Hansı məclisdə olardısı, oranın yaraşığına, aparıcı qüvvəsinə çevrilərdi. Ona söz verilən anda şahintək irəli sıçrayar, Türklük, Halallıq, Vətən, Yurd, Torpaq, Millət sevgisi haqda o qədər içdən, candan çıxışlar edərdi ki, bütün zal təlatümə gələrdi. “Ruhani”yə oynamasına çatan olmazdı. Osman belə Osman idi. Onun üçün hər kəsdən və hər şeydən öncə Vətən, Torpaq, Millət və Bayraq sevgisi gəlirdi. Çünki o, “Başı üstə al bayrağı aləmlərə gərən Türk” idi...

Mən hara gedirəmsə, məndən Osman haqqında xatirələr soruşurlar. Osman müəllim ruhən yenə də yaşayır. Aramızdadır. Sağdır...

Bu anda şair Zaur İlhamoğlunun sətirləri yerinə düşür:

Sağ ikən yaşamaq yaşamaq deyil,
Yaşamaq başlayır öləndən sonra.

Mənim unudulmaz dostum Osman da belə bir insan idi: həm sağlığında, həm Haqq dünyasına köçdükdən sonra belə

hər kəsin, hamının sayğı ilə, sevgi ilə yolunu gözlədiyi,
xatırladığı böyük, unudulmaz Millət oğlu, Vətən sevdalısı!

Bu insan tək-cə özü üçün yaşamayıb, bütün varlığı ilə hamı
üçün, hər birimiz üçün yaşayıb. Onu mən heç unuda bilmirəm.
Necə ki, onu tanıyanlar, sevənlər unuda bilməyəcək heç
vaxt...

Allah rəhmət eləsin.

Borçalı, 18.02.2021.

Qiymət MƏHƏRRƏMLİ,
şair-publist.

OSMANSIZLIQDAKI OSMAN

Sən Türklüyümüzün Səməndər quşuydun, Osman əfəndi!
Əlimizdən, ovcumuzdan getdin. Odumuzun, suyumuzun
kəsiləsi vaxtıydımı, ay insafsız? Səsimizin, sədamızın nə
urvatı bundan sonra?...

Sənsiz hansı məclisimizin dadı-tamı yerində olacaq ki...
Axı hər “şorvada sənin öz duzunun olmağı”na bizi yamanca
pis öyrətmişdin, əfəndim!

Olduğun hər məclisdə sənin öz yerin, öz çəkin, öz sanbalın
olardı. Məclisin bu başından baxanda o başından görünərdin,
çünki səni arayıb-axtaranların gözündə ucalardan ucaydın!

Boyun o qədər də uca deyildi, bilirdin özü də... Fəqət
olduğun hər məclisdə sən Vətən boyda boyunla ucalar, məclis
əhlini və Vətən adlı ümumi evimizi, elimizi, ulusumuzu
ucaltdıqca ucaldardın, Osman əfəndi!

Müqəddəs Vətən bayrağına dönər, dalğalandıqca dal-
ğalanardın.

Sən hər çıxışınla Böyük Turan adlı vahid Vətənimizə bir
himn bəstələyərdin!

Sənin “Urfanı”ya oynamağından varıydımı ki?!

Əllərin ürəyinin üstündə qoşa qanada dönüb Vətən adlı
müqəddəsimizi bağrının başına basmaqda sənə yardımçı
olardılar.

Elə bil sənin nərəyə, hayqırtına təşnəydi hər toplantımız!
Elə canlanar, elə mataha minərdi ki!

Sən Türk Dünyasını canından çox sevérdin. Vurğunuydun

BORÇALININ DÜNYAYA SIĞMAYAN ÜRƏYİ – DƏRVIŞ OSMAN ƏHMƏDOĞLU

Borçalının ən ünlü şəxsiyyəti, dünya boyda ürəyi Dərviş Osman Əhmədoğlunun haqq dünyasına səfər etməsi nəinki Borçalı eli, Azərbaycan xalqı, bütövlükdə Türk dünyası üçün 2020-ci ilin ən ağır itkisi oldu. Bu əvəzedilməz şairin, könlü Turan Elləri boyda sevgilərlə aşıb-daşan Türk insanının yoxluğu vəfatının üstündən bir ilə yaxın müddət keçməsinə baxmayaraq hər an hər birimizi təkrar-təkrar yandırmaqdadır.

Kimdir Dərviş Osman Əhmədoğlu? Olduğu hər bir məclisdə ucadan-uca boyu görünən, Türk-Turan ellərinin hər qarış torpağının uğrunda canını belə fəda etməyə hər an hazır bir müsəlləh Türk əsgəri, Türk oğlu! Onu “diri şəhid” adlandırmaq daha doğru olardı!

Qəlbi vətən, torpaq, yurd sevgisi ilə durmadan döyünən tanınmış şair, ictimai-siyasi xadim Osman Əhmədoğlu 1948-ci ildə qədim-qayım Borçalı mahalında, Marneuli rayonunun (Sarvan) Keşəli kəndində anadan olub. Zəhmətkeş, əliqabarı Dəmirçi Əhmədin, ağzıyaşmaqlı Türk xanımı Qara Tamamın ailəsində dünyaya gələn Osman, özünün dediyi kimi, isti, qızmar yay günlərinin birində, taxıl biçini ərəfəsində köç arabasında doğulub. Doğuluşu kimi, ömrü-günü də daim dağ yollarında, köç arabalarında, Türk dünyası insanının ayağı dəydiyi obalarda-oymaqlarda keçib Osman Əhmədoğlunun.

Doğma kəndində 8 illik, qonşu Kəpənəkçi kəndində orta məktəbi bitirən gənc Osman ali təhsilini Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində almışdır (1968-1973). O, burada Türk Dünyasının ünlü simalarından, böyük

şəxsiyyətlərindən olan dahi şair Bəxtiyar Vahabzadədən universitet təhsili ilə yanaşı, həyat dərsləri də almış, Xəlil Rza Ulutürklə dostluq etmişdir. Həm tələbəlik illərində, həm də sonrakı dövrlərdə sovetlərin Azərbaycan üzərindəki ağalığına son qoyulması yolunda yorulmadan fəallıq göstərmiş, Kirovun heykəlinə dinamit qoyanlardan biri olmuşdur. Təbii ki, Osmanın və digər yoldaşlarının fəallığı hakimiyyət dairələri tərəfindən daim izləndiyindən onlar tutularaq dəfələrlə DTK orqanlarının zindanlarına atılmış, işgəncələrə məruz qalmışlar. Osman bəylə hər görüşümüzdə o məşum hadisələr təkrar-təkrar xatırlanar, dırnaqları amansızlıqla çıxarılmış barmaqlarına baxdıqca göz yaşlarımızı saxlaya bilməzdik.

Yurd sevgisi ilə çağlayan ürəyinin səsinə qulaq asan Osman ali təhsilini başa vurduqdan sonra doğulduğu yurda dönərək, 10 il doğma Keşəli kənd orta məktəbində müəllim işləmişdir. Daha sonralar Borçalı rayon mədəniyyət şöbəsində müxtəlif vəzifələrdə çalışmış, burada şair həmkarları, gənc qələm dostları ilə birlikdə təşkil etdikləri “Çeşmə” ədəbi dərnəyinin fəal üzvlərindən biri olmuşdur. Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə dərnək üzvləri ilə görüşdə onların fəaliyyətinə, xüsusilə də tələbəsi Osmanın yaradıcılığına yüksək qiymət vermişdir. Təsadüfi deyildir ki, Osmanın Gürcüstanda keçirilən 50 illik yubileyinə qatıla bilməyən Bəxtiyar müəllim onun ünvanına sevgi-sayğı dolu təbrik məktubu yollamış, onu Borçalının fəxri, qüruru adlandıraraq, böyük uğurlar arzulamış, səmimi duyğularını yetirmişdir.

Osman Əhmədoğlu uzun illər boyunca Gürcüstan Aşıqlar Birliyinin sədri vəzifəsini şərəflə yerinə yetirmiş, bütün fəaliyyəti boyunca dünyasını dəyişmiş və günü bu gün də fəaliyyət göstərən Borçalı aşıqlarının bütövlükdə Türk Dünyasında yetərincə təbliğində yorulub-usanmadan çalışmışdır. Keçirdiyi yubiley tədbirləri, anım günləri, aşıq-ozan

sənəti nümayəndələri ilə görüşlər, saz-söz yarışmaları Gürcüstanda aşiq-ozan sənətinin inkişafına böyük təkan vermişdir.

2009-cu ildə Bakıda fəaliyyət göstərən “Borçalı Cəmiyyəti” İctimai Birliyi İdarə Heyətinin üzvü seçilən Osman bəyin bu cəmiyyətin işıqlı ideallarının həyata keçirilməsindəki əvəzolunmaz xidmətləri saysız-hesabsızdır. “Borçalı Cəmiyyəti”nin hər bir tədbirinə Borçalıdan uça-uça gələn qatılan O.Əhmədovun hər çıxışı Türk insanının işıqlı gələcəyinə, Türk Birliyi ideyalarının həyata keçiriləcəyinə ümidləri birə-min artırır. Əfsuslar ki, biz bu möhtəşəm Türk Aydınını çox erkən itirdik. Türk Dünyası onu itirməklə çox şey itirdi. Bunu biz hər gün, hər an, hər addımda hiss etməkdəyik.

Gürcüstan hakimiyyət orqanlarında da işıqlı ideallar sahibinin ideyalarının həyata keçirilməsinə süni maneələr yaradılır, ictimai-siyasi fəallığının qarşısının alınmasına cəhdlər olurdu. Buna baxmayaraq, ümumxalq sevgisi qarşısında duruş gətirmək mümkün deyildi. Odur ki, 50 illik yubileyi ilə bağlı Gürcüstan Respublikasının prezidenti Eduard Şevardnadzenin sərəncamı ilə “Şərəf” ordeninə layiq görülən ilk Azərbaycan türkü də məhz Dərviş Osman Əhmədovlu olub.

Bədii yaradıcılığa erkən yaşlarından başlayan Osmanın ilk şeiri məktəbli ikən Azərbaycanda, Bakıda nəşr olunan “Azərbaycan pioneri” qəzetində çıxmışdır. “Gürcüstan”, “Azərbaycan gəncləri”, “Şərq qapısı”, “Elimiz.Günümüz” və s. qəzetlərdə, “Çəsmə”, “Dan ulduzu” almanaxlarında, “Azərbaycan” jurnalında şeirləri və publisist yazıları dərc olunmuşdur. Onun şeir, poema və məqalələri dövrü mətbuatda “Osman Keşəli”, “Osman Əfəndi”, “Osman Osmanlı”, “Osman Çələbi”, “Dərviş Osman” imzaları ilə verilmişdi. Son illər “Osman Əhmədovlu” imzası ilə çıxış etmişdir. Gürcüstanda nəşr olunan “Dədə Qorqud” və “Yazı” dərgilərinin

ADAMI

Dərviş Osman, dağlar dağı neylədi?...

Nə gözəl ömür yaşadın,
Dünyanın halal adamı?!
Ürəyinə sevgi saldın, -
Dilləndirib lal adamı.

Heyrət dondu baxışlarda,
Əriyərmiş qışda qar da.
Yaz nəfəsi gələn yurda
Vardı... əsli-hal adamı.

Fırlandıqca kürə - təkər,
Cazibəsi – maqnit, - çəkər.
Danışığı şirin, şəkər,
Gülüsləri bal adamı.

Kimi yeyər bal-kişmiş, Kimin qana batar dişi.
Var dünyanın yetişmiş, Var dünyanın kal adamı.

Əl-ayağa düşmə, onsuz,
Heç bir ömür deyil sonsuz.
Fələk bir gün qoyar donsuz,
Yıxar qeylü-qal adamı.

Halal haram yeyə bilməz,
O belədir niyə? – bilməz.

Fırtına da əyə bilməz
Qaya döşlü, sal adamı.

Bu dünyanın gəlhagəli,
Xeyrə calar verən əli.
Tanıtdırsın öz əməli,
Tanıtmasın xal adamı.

Saf olanda arzu, dilək,
Xoş niyyətlə vurur ürək.
Pirə dönsün insan gərək,
Aldatmasın yal adamı.

07.02.2008

OSMAN ŞAİR İDİ

(Kitaba Son söz əvəzi)

Osman şair idi...

Həmişə, hər yerdə, hamının diqqətinin onda olmasını istəyirdi. Dünyanın məşhur astronomları, riyaziyyatçıları, fizikləri, kimyaçıları ixtisaslarının ən son nailiyyətləri haqqında elmi konfrans keçirsəydilər, Osman da orada olsa mütləq danışmağa çalışacaq, mövzuya bağlı nəsə bir söz deyəcəkdi. İstəyirdi onu görsünlər, eşitsinlər, tanısinlər. Onun üçün əhəmiyyətli deyildi ki, söylədikləri necə qarşılanacaq.

Dünyanın ən məşhur siyasətçiləri ilə bir yerdə olsaydı, onların vəzifəsinə, beynəlxalq aləmdə nüfuzuna əhəmiyyət vermədən müzakirənin aparıcı siması olmağa çalışacaqdı. Söylədiklərinin necə qarşılanacağı onun üçün əhəmiyyətli deyildi. Təki görsünlər ki, belə bir adam da var.

Siyasətçilərin harada, nəyi necə demək bacarığı onda olmasa da, bir xüsusiyyətləri onda vardı. Mitinqlərdə, toplantılarda bəlağətlə, gür səslə danışaraq diqqəti özünə çəkir, oradakıları müvəqqəti də olsa idarə edə bilirdi. İdarəetmə, təşkilatçılıq bacarığı yox idi. Fərdiyyətçi idi. Fərdiyyətçi olmasına baxmayaraq nüfuzlu, məşhur şairlər, yazıçılar, alimlər, siyasi xadimlər, ictimaiyyətçilərlə dil tapa, onlarla dostluq əlaqələri qura bilirdi. Amma heç vaxt qurduğu əlaqələrdən, tanışlıqdan, dostluqdan təmənna güdməzdi.

Sadəlövh, avam görünməyi sevirdi. Əslində belə deyildi. Qarşısındakının ondan istifadə etmək istədiyini, avam yerinə qoyduğunu yaxşı başa düşürdü. Lakin ona qarşı durmurdu, əksinə şərait yaradırdı. Onun açıqqəlbliliyindən, sadəliyindən,

səxavətindən sui-istifadə edənlər bir də görürdülər ki, özləri toplum içərisində fırıldaqçı, başqalarının səmimiyyətindən sui-istifadə edən kimi tanınıblar.

Osman şair idi...

Şeirlərinin, məqalələrinin bəzilərini də “Dərviş”, “Dərviş Osman” imzası ilə nəşr etdirmişdi.

Yunus İmrə “Sən dərviş olamazsan!” şeirində deyir:

Döyənə əlsiz gərək,
Söyənə dilsiz gərək,
Dəvrişlər dilsiz gərək,
Sən dərviş olamazsın!

Osman “döyənə əlsiz” deyildi. Bir vuranı beş vurmasa, ürəyi soyumazdı. “Söyənə dilsiz” deyildi. Cavabını həmin dəqiqə və ondan da sərt verərdi. Necə deyərlər, dili lazım olduğundan da uzun idi. Susmaq gərək olan yerdə belə susmazdı.

Bəs nədən özünü dərviş sayır, “Dərviş” imzasından istifadə edirdi?

O, dərvişliyin başqa xüsusiyyətlərini özündə görürdü. Dəvrişlərin əsas prinsiplərindən biri – “Sağ əlin verdiyini sol əl bilməməlidir” prinsipinə siddiq-ürəkdən əməl edərdi. Türkiyə türkcəsində deyildiyi kimi alçaqkönullü, yəni təvazökar idi.

Dilənməyi belə özünə ar bilməzdi. Avropadakı Türk Dərnəkləri Federasionundan, Türkiyədəki dərnək və təşkilatlardan, imkanlı iş adamlarından “dilənərdi”. “Diləndikləri”ndən minlərlə ailəyə qurban əti paylayar, ramazan bayramını bərəkətli bir süfrədə keçirmələrinə yardımçı olar,

susuz kəndlərə artezan quyusu qazdırar, məscid, məktəb tikdirərdi.

Darda qalanlara yardım üçün “dilənməyi” özünə ar bilməzdi. Bu bacarığından xəbərdər olduğuma görə, mən də onu üzdən-gözdən salıb diləndirmişdim. Ətrafındakıların bir çoxu bunu Osmanın özünü alçaltması kimi dəyərləndirirdi. Buna görə həm yanında, həm arxasınca onu qınayırdılar. O öz bildiyindən dönmürdü.

Osmanı “dilənmək”də suçlayanlar, ondan uzaq durmağa çalışanlar istəyirdilər ki, qurban əti paylananda, ramazan bayramında yardım ediləndə, eləcə də başqa xeyriyyə işlərində mütləq onların adı çəkilsin, deyilsin ki, ey xalq, ey millət, sizin qayğınıza qalan, sizə yardım edən filankəslərdir. Osman onu demirdi. Demədiyinə görə də, əleyhdarları, arxasınca deyinenlər də olurdu.

Osman bu xüsusiyyətlərinə görə özünü dərviş sayırdı.

Bəlkə də dəvrişliyin bəzi cəhətlərini özündə yaşatdığına görə, Tanrı onu bu dünyada huri ilə mükafatlandırmışdı. Bu huri Güldərən idi.

Evə gətirdiyi qonaqlara görə Güldərən qaş-qabağını turşutmaz, yoruldu, bezdim deməzdi. Gənc qızların, qadınların Osmanı öpüb-əzizləməsini ürək genişliyi ilə qarşılayardı. Kimin ürəyindən nə keçdiyinə əhəmiyyət vermədən hamısını mələk sanar, qulluqlarında durardı.

Bəzən günlərlə, həftələrlə evə gəlməyib kimlərinə yubileylərini təşkil edən, aşıqları, uşaqları Türkiyədə keçirilən şönlərə aparan Osmana bir dəfə də olsun “Allah işinə faraş verməsin. Məni körpə uşaqlarla, təsərrüfat işləri ilə baş-başa qoyub hara getdin?!” deməzdi. Evdə divara bir mıx çalmayan Osman neçə məscidin, məktəbin tikintisinin, artezan quyusunun qazılmasının təşkilatçısı olmuşdu.

Son qəpiyinədək tanıdığı, tanımadığı insanlara xərcləyər-

di. Bəzən səxavətinə görə günlərlə ac da qalardı. Amma etdiyi əməldən peşmançılıq çəkməzdi. İnsanları yedirib-ıçırtməkdən, onların qulluğunda durmaqdan mənəvi zövq alardı. Xəsislərə, paxıllara gülsə də, nöqsanlarını heç vaxt üzə vurmazdı. Deyərdi: “Bir kor, keçəl, topal görəndə insanlar fiziki şikəstliklərini üzə vurmurlarsa, mən belələrin mənəvi şikəstliklərini niyə üzə vurmalıyam?!”

Milli məsələdə də, dini məsələdə də, poeziyada da güzəştisiz oldu. Buna görə də bəzən uzun müddət dostluq, əməkdaşlıq etdiyi insanlarla, qohumları ilə də münasibətlərini korlayırdı.

Osman şair idi...

Ruhu ilə, eşqi ilə həmişə at belində olardı. At çapa bilməsə də, at üstündə şəkil çəkdirməyi sevərdi. Gözəl bir at görəndə elə bil ruhu bədənində oynayırdı. Qayını Xalidin 12-13 yaşlı oğlunun cılpaq atın üstündə ayaqyalın durub çapmasını hər yerdə vurğunluqla danışardı. Yalnız onu deyil, atı ram edənləri, çapanları görəndə özünü başqa bir aləmdə hiss edərdi. Elə bil keçmişə dönər, özünü at çapıb, qılınc vurub, savaşlarda qalib gəlib, ölkələr alan babalarının yanında hiss edərdi. Şeirlərində həmin dövrün ruhu olardı.

Osman şair idi...

Hamını milli mədəniyyətimizə sahib çıxmağa səsləyərdi. Hamının evində qədim məişət əşyaları, geyimlər və saz olmasını istəyərdi. Onun üçün fərqi yox idi, o evdə musiqi duyumlu, saz çalmağı bacaran var, ya yox. Təki evin

divarından saz asılsın. Kasıb büdcəsi ilə neçə adama saz, milli geyim, məişət əşyası bağışlayardı.

Naxçıvandan Bakıya köçəndən sonra mənə də bir xurcun bağışladı. Deyirdi ki, çox səfərlərdə olursan, bunu çiyninə at, içərisinə də yüngül şeylərini qoy. Əllərin boş olsun ki, yıxılmaq təhlükəsi yarananda bir yerdən tutasan. Ölçantası və s. bir əlini ona bağlayır, özünü qoruya bilmirsən. Onun sözünə həmişə də olmasa hərdən əməl edir, səfərə çıxanda xurcunu çiynimə atıb gedirdim. Elmi konfransa gələnələr maraqla qarşıladıqları, haradan aldığımı xəbər aldıkları kimi, metrodakılar, avtobusdakılar da çiynimdəki xurcunu maraqla süzürdülər.

Təbliğ etdiyi işlərə çox vaxt özü əməl etməzdi.

Haşiyə: Tələbəlik illərimizdə (1968-1973) tək-tək adam başına qaragül dərisindən “bəy papağı” qoyardı. Osman o papağı hər yerdə təbliğ edərdi. İstəyirdi hamı həmin papaqdan qoysun başına. Bunu milli şüurun oyanması, millətin öz mədəniyyətinə sahib çıxması kimi dəyərləndirərdi.

“Osman, özün niyə “bəy papağı” qoymursan?”, – deyənlərə “pulum yoxdur” cavabını verərdi. Mən bilirdim ki, o papaq qoymağa pul tapar. Qızların yanında bu sözü tez-tez təkrarlaması qüruruma toxunurdu. Bir gün dedim ki, Osman sənə qaragül dərisindən “bəy papağı” alacam. Fikrə getdi. Razılaşdıq. Maaş və qonorar aldığım gün mənə yaxaladı ki, söz veribsən, əməl elə. Mən də dedim, gedək papaqçıya sifariş verək. “Sənin işin çoxdu, kitabxanaya gedəcəksən. Pul ver, mən gedib özüm sifariş verərəm”, – dedi. Getməyəcəyini bilirdim. Buna baxmayaraq sözünü yerə salmadım.

Səhər dərsə gələndə cibxərcliyi istədi. Mənalı şəkildə üzünə baxdım. Məsum bir görkəm alaraq: “Hüseyn Arıfla görüşdük. Restorana getdik. Başına xeyli adam yığışdı. Yeyib-İçdilər, cibxərcliyimi də sən verdiyin pulun üstünə qoyub

hesabı ödədim”, – dedi.

Osman sonra da bir-iki dəfə “bəy papağı” üçün məndən pul aldı. Hər dəfəsində də daha vacib bildiyi işlərə – gah valideyinlərin yasına gedən tələbə yoldaşına, gah ayaqqabısı yırtılmış qıza ayaqqabı almağa xərclədi. Hamısında da elə ürəkdən gələn bir təəssüflə danışdı ki, ona irad tutmaq o yana qalsın, əksinə danlayırdıq, deyirdik ki, bizə deyəydin, özümüzdə olmasa da borc alıb verəydik.

Təyinatla Naxçıvana işləməyə gedəndən sonra tələbə yoldaşlarımıza: “Əli sərhəd zonasına təyinat aldı ki, arxasınca gedib papaq aldıra bilməyim”, – deyərdi. Naxçıvandan da iki dəfə pul göndərdim. Lakin papaq tikilmirdi. Ona “Əli pul verdi, sən tikdirmədin” deyənlərə bir cavabı vardı: “O mənə papaq tikdirəcəyini söz vermişdi, pulun buraya nə dəxli var?”, – cavabını verərdi. Bu hadisə ona o qədər ləzzət vermişdi ki, dost-taşıların yanında deyib-gülmək mövzusunə çevirmişdi.

Bir sözlə, “bəy papağı” əhvalatı Cəlil Məmmədquluzadənin “Quzu” hekayəsini də keçmişdi.

Osman axır ki, “bəy papağı”-nı başına qoydu. Səbəbkar da Firudin Məmmədov oldu.

Bizdən bir kurs aşağıda oxuyan Firudin Məmmədov 1974-cü ilin yazında valideyinləri ilə bayramlaşmağa gəlmişdi. Tələbələrin bu bayramlaşmalarının arxasında evdən bir az cəlbəpəşliyi qoparmaq da dururdu. Onun valideyinləri Şahbuz rayonunun Mahmudoba kəndində yaşayırdı. O vaxtlar Şahbuz rayonunun kəndlərindən rayon mərkəzinə avtobus işləmirdi. Adamlar kəndlərdən Naxçıvana gələn avtobuslarla Şahbuzaya gəlirdilər. Bu avtobuslar da bir səhər tezdən, bir də günortadan sonra işləyirdi.

Mahmudobalılar da Naxçıvan-Nurs marşrutu ilə işləyən avtobusdan istifadə edirdilər. Firudin də məcburən səhər avtobusu ilə gəlmişdi. Çantasını bizə qoyub redaksiyaya getdik.

Günortadan sonra isə onun çantasını da alıb staniyaya endik. Noraşen-Bakı qatarı saat 17:00-da yola düşürdü.

Vaxta hələ xeyli vardı. Bakıya gedən tələbə tanışların bir neçəsilə də görüşdük. Stansiyanın bufetində oturub söhbət edir, tələbə yoldaşlarımızdan hal-əhval tutur, söhbətləşirdik. Söhbət gəlib Osmanın papaq məsələsinin üstünə çıxdı. Firudin təklif etdi ki, gəlin Osmanın “başına oyun açaq”. Hamımız onun planını bəyəndik. Yanımda olan pulun demək olar ki, hamısını Firudinə verdim. Firudin dedi ki, papaq tikdirmək üçün verdiyin pul azlıq etsə, üstünü mən düzəldəcəm, artıq qalsa məlum məsələ... Sənə qayıtmayacaq, yeyib-içəcəyik. Razılaşıdıq. Qatar gəldi. Deyə-gülə gedənləri yola saldıq.

Sonra eşitdim ki, Firudin papağı tikdirib Osmanın başına qoyur. Bizim planımızdan xəbərsiz olan Osman Firudini dilə tutub ki, pulu ona versin. Ala bilməyəndə yarı bölməyi təklif edib. Buna da nail olmayanda Firudinlə papaqçıya gedib ölçü götürtməyə razılaşıb. Tikilib başa çatandan bir gün sonra papaqçının yanına gəlib, deyib ki, papaqda qüsür var, geri qaytarmaq istəyir. Papaqçı da cavabında deyib ki, pulu mənə verən oğlan and içdirib. Neyləsən də, nə qədər dil töksən də, sənə pul qaytaran deyiləm. Məndən pulu geri almaq üçün hər dəfə papağı gətirib, “qüsuru var, orasını düzəlt, burasını düzəlt” deyəndə alıb yanımda saxlayacam. Heç nəyə əl vurmada sənə get-gələ salacam. Sonra deyəcəm düzəltdim. Yenidən qaytarsan, mən də eyni şeyi təkrarlayacam. Lap 5 dəfə də gətirəsən, yenə eyni şey təkrarlanacaq.

Osman işin çıxılmazıza dirəndiyini görüb suyu süzülə-süzülə papağı başına qoyub gedir. Osman “bəy papağı”nı geyindi. Amma bu, təbii qaragül dərisindən deyildi. Firudin ona süni “qaragül dərisi”ndən papaq tikdiribmiş.

Firudinin zirəkliyi Osmana ləzzət eləmişdi. Hər yerdə bu hadisəni deyib-gülürdü.

Osman şair idi...

Şairlərlə oturub-durması, məclislərdə olması təbii idi. O, şairlər arasında – Bəxtiyar Vahabzadənin, Xəlil Rza Ulutürkün, Hüseyn Arifin ətrafında fırlanmağı çox sevirdi. Şəkililərin xəsisliyi haqqında çox lətifələr danışılır. Amma Osman dan bir dəfə də eşitmədik ki, Bəxtiyar Vahabzadə haradasa xəsislik edib, onu xərcə salıb. İnsafən Xəlil Rza Ulutürk də onu xərcə salmazdı. Osman öz xoşuna gedib şairin Türkdakı bağında işləyər, onunla gecə yarısına kimi söhbət edərdi.

Hüseyn Arif isə belə deyildi. Ona görə Osmanın Hüseyn Ariflə görüşməsinə istəmərdik. Bu da mümkün olmayan bir iş idi.

Bilirdi ki, Hüseyn Arif yeyib-içməyin pulunu həmişə ona ödədir. Pulu olanda versəydi, nə dərd? Pulu olmayanda da tələbə biletini girov qoyub qaçıb ya İsraili tapardı, ya da məni. Dərsdə olsaq belə, çölə çağırıb pul aldıqdan sonra hesabı verməyə gedərdi.

Bir dəfə gülə-gülə gəldi ki, Hüseyn qağa ilə Nizaminin heykəlinin yanında görüşdük. Kəfi kök idi. Nəşriyyatdan çap olunan kitabına görə 4 min 500 manat qonorar almışdı. Məni görə kimi “Araz” restoranına gedib bu əlamətdar hadisəni qeyd etməyi təklif etdi. Sözü nü yerə sala bilməzdim ki?! Fikirləşdim, qonorar alıb, heç olmasa bu dəfə hesabı özü ödəyər. Düşündüyüm kimi olmadı. Hesabı mən ödəməli oldum. Pulum yox idi. Qaçıb Axundov kitabxanasında İsraili tapdım. Pulu alıb gətirib hesabı verdim.

Bu hadisəni elə şirin danışır, ürəkdən gülürdü ki, ona qoşulmamaq mümkün olmurdu.

Bir dəfə də Hüseyn Arifə görə onu danlayanda dedi:

“Hüseyn Arif lirik, xəlqi bir şairdir. Sənətkarı xalq dolandırır. Mən də bu xalqın oğluyam. Sənətkarı dolandırmalıyam, ya yox?!”

Bir dəfə: “Osman, onu qınamıram, səni və sənini kimi düşünənləri qınayıram. Həm şairi sərxoşluğa alışdırır, bilə-bilə yaradıcılıqdan, işdən, ailədən uzaqlaşdırırsınız, həm də özünü və bizi çətin vəziyyətə salırsan. Elə olur ki, əməllərinə görə günlərlə yavan çörək yeməli oluruq”, – dedim.

Çox sərt şəkildə:

– Narkomanlıq etmirəm, sərxoşluq etmirəm, qumar oynamıram! Onları etsəydim neyləyəcəkdiniz? Məni atacaqdınız, ya da aparıb dispanserə qoyacaqdınız? Xeyirxah bir iş görürəm, xalqın şairini yedirib-içirirəm, şeirlərini təbliğ edirəm. Buna görə məni niyə danlayırsan?! Guya mən olmasam, Hüseyn Arif vaxtlı-vaxtında işə və evə gedəcək? Yenə biz həvəsləndirib beş-altı şeir yazdırırıq. Yeyib-içməyə, onları da yazan deyil! Hüseyn Arifdən uzaq durmağımı bu qədər istəyirsinizsə, nədən özünüz onun şeirlərini əzbərləyir, az qala zərb-məsəl kimi hər yerdə deyirsiniz? – dedi.

Bu söhbətdən sonra ona bir daha Hüseyn Ariflə bağlı irad tutmadım.

Osman haqlı idi. Hüseyn qağanın söhbətlərini dinləyib, stress atmaq üçün onun yanıla bəzən bir-iki saat yeriyir, bulvarı, Bakının küçələrini dolaşırdıq. Hüseyn Arif kənddən, təbiətdən şeirlər oxuyanda xəyala dalır, gözlərimiz dolurdu.

Yaş fərqimizi gözləmədən açıq-saçıq danışardı. Özümüzü elə göstərerdik ki, guya dediklərinə inanırıq. Onu söhbətə həvəsləndirirdik. Aralanan kimi deyib-gülmək mövzusunə çevirirdik. Ən çox da deyib-gülən Osman olurdu. Buna baxmayaraq, şairin özünün də unuduğu şeirlərini əzbər deyirdi.

Hüseyn Arifin həyat tərzini bəyənəmsək də, şeirlərini həvəslə oxuyur, bəzi şeirlərini tam, bəzilərinin də bənd və beytlərini əzbər bilirdik.

Gəl çıxmaq seyrinə uca dağların,
Çəmən olan yerdə xalca nə lazım.
Gözündən su içək buz bulaqların,
Lilpar olan yerdə dolça nə lazım.
Nə kaman götürək, nə qaval, nə tar,
Orda nəğmə də var, nəğməkar da var...

Bir həyat şairi var,
Bir də vaxt şairləri.
Eldən, gündən xəbərsiz
Saray, taxt şairləri.

Alim tanıyıram, qoca Qafqazın
Çəsmətək durulub dibindən çıxır.
Alim var, sol əli Salman Mümtazın,
Sağ əli Hümbətin cibindən çıxır.

Vaxt olub, məclisim meyli, məzəli,
Vaxt olub, çiynimdə payız xəzəli.
Nadanın birini dünya gözəli,
Hüseyn Arifi Zəlimxan öpür...

Osman şair idi...

Həm də yalançı şair idi. Onun şeirlərində də yalanlarını görmək olurdu. Yalanlarına haqq qazandırmaq üçün çox-çox inandırıcı, təsirli çıxışlar da edirdi. Deyirdi, mən babam Füzulinin ruhunu yaşıdım. O, beş yüz il əvvəl deyib:

Gər dəsə Füzuli ki, gözəllərdə vəfa var,
Aldanma ki, şair sözü, əlbəttə, yalandır.

Deyərdi ki, poeziya bədii yalan üzərində qurulub. İnsanlar min illərdir acı həqiqətdənsə, şirin yalanı eşitməyi sevirlər.

Şairlərin şah beytlərini misal gətirərdi. Deyərdi ki, sevə-sevə oxuduğunuz bu şeirlərin hansında həqiqət var?

Bəzən də dərsliklərdə, ədəbiyyat nəzəriyyəsində yunanca “litota” adlandırılan, kiçiltməyə nümunə kimi verilən Osman Sarıvəllinin:

“Döydü yağış məni, döydü qar məni,

Bir qarşıqa minsəm aparar məni...”

– beytini misal gətirib özünə haqq qazandırmağa çalışardı. Deyirdi, bu misraların müəllifini, Səməd Vurğunu, Aşıq Kərəmi, Füzulini və b. niyə yalançılıqda ittiham edib, onları inkar etmirsiniz, mənə gələndə doğru olmağımı istəyirsiniz?

Hüseyn Arifin danışdıqlarını lağa qoyub gülməsinə baxmayaraq, özü də onun yolunu davam etdirirdi. Başımıza gələn, şahidi olduğumuz hadisələri elə bəzəyib-düzəyib danışardı ki, hamımız ürəkdən gülürdük. Çoxumuz onun səhvini tutmağa: “Ay, Osman axı elə olmadı!” – deməyə çalışmırdıq. Əksinə, kefirmiz kök olanda onu dilə tuturduq ki, filan hadisəni danış.

Bəzən ona etiraz edənə: “Mən bilmirəm ki, hadisə necə

olub? Bilirəm! Necə adam tarix oxumağı, tarixi hadisəni yadda saxlamağı sevir?! Çoxluq tarixi hadisələri bədii ədəbiyyatda təsvir edilən kimi yadda saxlayır. Rəhmətlik Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev “Ağaməhəmməd şah Qacar” pyesini yazanda tarixi faktlara sadıq qalmağa çalışıb. Amma onun yazdığını yada salan beş-üç nəfərdir. Səməd Vurğun isə “Vaqif” pyesində Ağaməhəmməd şah Qacarı atasını yandırır, tarixi faktları təhrif edib. Amma hamı onun əsərindən parçaları əzbərdən bilir. Qacarı Səməd Vurğunun təsvir etdiyi kimi tanıyır. Mən də bir az bədiiləşdirirəm ki, qulaq asan,

“dinləyən, gülən olsun. Əli kimi danışsam, kim mənə qulaq asacaq?!” – cavabını verərdi.

Osman şair idi. Bəzi şairlər tiryəkə aludə olurlar. Tiryək çəkmədən, içki içmədən yazıb-yarada bilmirlər. Osman nəinki tiryək, heç siqaret də çəkmirdi. Amma tiryəkilər kimiydi. Hüseyn Arifin, Xəlil Rza Ulutürkün, Bəxtiyar Vahabzadənin söhbətlərini eşitməyəndə, şeirlərini dinləməyəndə özünü çox narahat hiss edirdi. Hüseyn Arifin qeyri-ciddi söhbətlərini həvəslə, gülə-gülə, bir az da bəzəyərək onun ləhcəsində danışb bizi güldürürdü. Beləcə bizi də “yoluxdurmuşdu”.

Birinin kitabını redaktə edirdisə, onu zəkat sayırdı. Bir gənc aşığı yalvar-yaxarla ekrana çıxardırıdsə, bunu zəkat sayırdı. Öz şeirinin, kitabının nəşri üçün kiməsə ağız açmağa utanan şair istedadlı bir gəncin əsərlərinin işıq üzü görməsi üçün kimlərəsə ilan dili çıxarıb yalvardı. Bunu özünə ar bilmədi.

Osman şair idi. Elmi, texniki, siyasi ədəbiyyat oxumağa tənbellik edərdi. Amma hissi çox güclü idi. Şeirlərində yazdıqları, dedikləri 10 il, 20 il sonra reallaşır. Həyat həqiqətinə çevrilirdi. Bəzən bu həqiqət çox acı olurdu.

Millətini, vətəni, türk dünyasını, insanları çılgın bir məhəbbətlə sevirdi. Onun sevgisini şeirlərində də, məclislər-

dəki və mitinqlərdəki çıxışlarında da görmək olurdu, toylarda oynamağında, yaslarda ağlamağından da görmək olurdu. O istəyirdi ki, milləti də, vətəni də, türk dünyası da, insanlar da onu eyni çılgınlıqla sevsinlər. Amma bilmirdi ki, dünyada sevgilərin hamısı qarşılıqlı olmur. Çox vaxt təktərəfli olur.

Atası onu mömin bir müsəlman, din xadimi kimi görmək istəyirdi. O, müsəlman kimi yaşadı. Amma şəriətə kor-koranə uyan bir müsəlman kimi ömür sürmədi. Sufi həyatı yaşadı.

Osman şair idi...

Böyüdüyü, boya-başa çatdığı mühitin təsiri ilə bir nəqşibəndi şairi kimi formalaşmışdı. Dönqir səsi eşidəndə onu saxlamaq olmazdı. Mütləq ortaya atılıb ürəkdən gələn bir şövqlə qan-tərə bata-bata oynayırdı. Sonra da özünə gülərək deyərdi: “İsmeyil kişi kimi inanclı olsaydım, oynayanda “cevizlənərdim”.

Toylarda, məclislərdə oynayanda da dodaqaltı mahnının sözlərini zümzümə edərdi. Seyid Mir Həmzə Nigarinin “Divan”ındakı şeirlərin çoxunu əzbər bilərdi. O, şeirləri əzbərləməyə vaxt xərcləməmişdi. Məclislərdə eşitdiyini yaddaşına hopdurmuşdu.

Mələhətli səsi olmadığından dost-tanış nə qədər təkid etsə də, oxumazdı. Azərbaycan rəqslərini gözəl bacarırdı. Gəncliyində ən çox oynadığı Qazax və Borçalıda yaygın olan nəqşibəndi meyxanaları idi.

Sovetlər dağıldandan sonra onun rəqs repertuarında da bir dəyişiklik baş verdi. Əfqanıstan özbəklərindən olan, Türkiyədə tibbi təhsil alıb, əczaçı işləyən Mehmet Sabir Kargerin “Anayurt marşı”nın sədaları altında oynamağa başladı. Onu tanıyan musiqiçilər xasiyyətini yaxşı bilirdilər. Ortaya

atılan kimi “Anayurt marşı”nı çalırdılar. Bilməyənlərə də, “Özbək, Türkmən, Uyğur, Tatar, Azər bir boydur” mahnısını çal, deyərdi.

Bəstənin müəllifi, adı onun üçün önəmli deyildi. Önəmli olan ritmi idi.

Toyda oynamağında da, toplantılarda çıxışında da, şeir və məqalələrində də türkçü, turançı idi. Buna görə də, onu yaxından tanımayanlar, şovinst, irqçi sayırdılar. İrqçi, şovinst saydıqları insanda kiçik xalqlara necə böyük məhəbbət vardı. Dostları arasında avar da vardı, tat da, ləzgi də, kürd də, saxur da, talış da. Onları qardaşlarından seçməzdi. Türklüyü ilə qürur duyan bu adam kiçik xalqlara daha çox qayğı göstərərdi. “Onlar bizim kiçik qardaşlarımızdır. Biz güclü olmasaq, imperialist güclər öncə onları assimilə edəcək, onları “yeyəcək”, sonra bizi. Buna görə də, biz onları qorumalı, dillərini, mədəniyyətlərini, inanclarını yaşatmaları üçün əlimizdən gələni əsirgəməməliyik”, – deyərdi.

Osman şair idi...

Təkcə şeirləri ilə deyil, məclislərdəki alovlu və vətənsəvər çıxışları ilə, toylarda oynamağı ilə, yaslarda ağlamağı ilə, insanlara münasibəti ilə, bir sözlə yaşamı ilə şair idi.

Gözəl bir məhəbbət şeiri oxudu. Sanki dünya gözəlini, huri-mələyi təsvir etmişdi. Diqqətlə qulaq asırdıq. İlk bəndlər hədsiz xoşumuza gəlmişdi. Son bənddə qızın adını çəkəndə heyran bizi bürüdü. Çünki, qara, balaca boylu, çiyini bir az əyri, qılçaları mötərizə kimi əyri, uzun qoşa hörüklü bu qızı yaxşı tanıyırdıq. Ona görə də özümüzü saxlaya bilməyib bərkdən güldük. Onun zövqünü lağa qoymağa başladıq.

Bir anlığa duruxdu, sifəti bozardı. Əsəbiliklə dedi:

– Aşıq Ələsgərin şeirləri üçün ürəyiniz keçir. Az qala onu müqəddəs, toxunulmaz sayırsınız. Güləndam ona bir cüt corab toxuyacağını vəd edib. Ələsgər ona necə gözəl bir şeir deyib. Yazıldığı vaxtdan 100 ildən çox vaxt keçir. Şeir hələ də dildəndilə dolaşır, məclislərdə pul verib oxudurlar. Güləndam da yaşı keçmiş, evdə qalmış, qara bir qız olub. Güləndamın yarı yaşında olan qıza Osman şeir yazanda ona gülürsünüz. Siz o qızın xarici aləmini, mən isə daxili gözəlliyini görürəm.

Osman qızları sevər, gözəllərə şeirlər qoşardı. Onun gözəllik məfhumu nə avropalıların müsabiqələrə çıxardığı qızların gözəlliyi ilə, nə də şərqilərin baxışı ilə düz gəlirdi. Gözəl və gözəllik haqqında onun öz meyarları vardı. Gözəldən yazanda sanki gözlərini yumub iç dünyasında yaratdığı gözəli təsvir edirdi.

Osman şair idi...

Şeirlərinin hamısında yüksək bədii dəyər, poetik tapıntılar axtarmaq doğru deyil. Bir çox şairlərimiz kimi o da bəzən bədiyyatdan uzaq nəzm parçaları yazmışdı. Lakin biz onları da sevə-sevə dinləyərdik. Çünki onlar yaşadığımız dövrün, dost-tanışın əhvalını özündə əks etdirirdi. Mənə həsr etdiyi şeirlərin çoxu yüksək bədii dəyərli, ictimai siyasi məzmunlu olsa da, “Üzündə bir xalın var, yaman qeylü-qalın var”, “Əliyə ovsun” və başqa şeirləri poeziyadan uzaq nəzm parçası, lağlağı olsa da, gülüş doğurur, könül oxşayırdı.

Bakıda ali təhsil alan Krım tatarı Dilarə xəstə olanda, onu güldürsün, könlünü xoş etsin deyə, məni lağa qoyan bir şeir yazdı. Həmin hadisədən uzun illər keçsə də, tələbələr həmin şeiri yadda saxladılar. Çünki şeir axıcı idi. Asan yadda qalırdı və məzmununda incə bir yumor var idi. Başqa dostlarımıza,

MÜNDƏRİCAT

Haqqında məlumat.....	3
DƏRVİŞ OSMANIN SİRRİ.....	5

OSMANIN ÖZÜ...

MƏN DƏRVİŞ OSMANAM, ƏR OĞLU ƏRƏM!.....	22
--	----

OSMANIN SÖZÜ...

SİNİQ KÖRPÜ – SINAN QÜRURUMUZDUR.....	34
TƏBRİZ...TƏBRİZ...TƏBRİZ.....	40
AT İGİDİN QARDAŞIDIR.....	60
ELAT YURDU.....	68

OSMANIN İZİ...

OSMAN OLDUĞU KİMİ.....	80
DERVİŞ OSMAN VE ŞEHR-İ YÂR.....	97
OSMAN BELƏ OSMAN İDİ.....	103
DƏRVİŞ OSMAN: QÜRURUNUN ÖVLADI.....	108
RUHUNDA BORÇALI GƏZDİRƏN ADAM.....	112
OSMAN, SƏN İNDİ HARALARDASAN?.....	120
SƏN GETDİN...ELƏ BİL.....	134
OSMAN – BORÇALIDIR, BORÇALI – OSMAN!.....	138
ŞAİR OSMANIMIZI İTİRDİK.....	141
ƏBƏDİYYƏT YOLÇUSU.....	145
TÜRK DÜNYASININ OSMANI İLƏ BAĞLI XATİRƏLƏRİM.....	152
SEVƏRƏK YAŞAYAN, SEVİLƏRƏK ÖLƏN OSMAN.....	156
TÜRK DÜNYASININ OSMANI.....	167

310

ƏBƏDİYAŞAR TURAN ELÇİSİ.....	277
QARABAĞ AZADDIR – SƏNİN RUHUN KİMİ!.....	280
O, MƏNİM BÖYÜK DOSTUM İDİ.....	283
OSMANSIZLIQDAKI OSMAN.....	285
BORÇALININ DÜNYAYA SIĞMAYAN ÜRƏYİ – DƏRVIŞ OSMAN ƏHMƏDOĞLU.....	287
OSMAN ŞAİR İDİ.....	293

